

116 OLDALON, BŐSÉGES KONCERTKÍNÁLATTAL, MINTEGY 100 LEMZEKRITIKÁVAL

GRAMOFON
GRAMOFON

2010. TAVASZ

GRAMOFON • 2010. TAVASZ

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz
2010. TAVASZ

**ACCORD
QUARTET**

Különös (hely)színek

**SZALMA
DOROTTY**

Zene és próza között

PETER ERSKINE

Big band-dobos a csúcson

Budapesti
Tavaszi
Fesztivál

10

PACO DE LUCÍA

XV. ÉVFOLYAM I. SZÁM

ISSN 1416-1109

10001

Ára:
950 Ft
€ 4,-

www.btf.hu

Budapesti
Tavaszi
Fesztivál

10

március 19.
– április 5.

Erkel Ferenc operái a Tavaszi Fesztiválon

Bánk bán
Báthory Mária
Brankovics György
Dózsa György
Hunyadi László
Sarloita

Erkel 200

Részletes információ a Budapesti Fesztiválközpont Közönségszolgálatán.
(1052 Budapest, Szervita tér 5., tel.: (06 1) 486-3311)

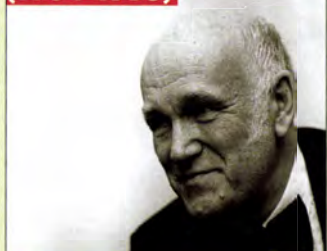

GRAMOFON

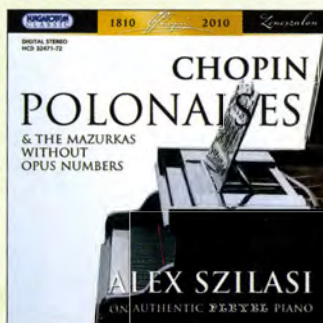
Klasszikus és Jazz

A Gramofon –
Klasszikus és Jazz
folyóirat jelen
számában méltatott
mintegy száz lemez
közül az alábbiakat
ajánljuk kiemelten
olvasóink figyelmébe:

**RICHTER IN HUNGARY
(1954-1993)**

47 „Elmélyült tanulmányozásra, a szokásos lemezhallgatásnál magányosabb és koncentráltabb tevékenységre szólít fel”

49 „Egy arisztokrata lemondásával halad tovább, tekint a távolba, és tartja magát valamiféle arany középpúthoz”

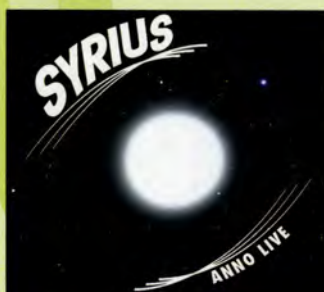
58 „A zenekari Ouverture-ök jelen felvétele különlegességnek számít”

76 „Nem nagy merészség, inkább kellő elfogultság szükségeltetik hozzá, hogy azt állítsuk: napjaink legjobb Tábornagynéja Renée Fleming”

88 „Jelentős hozzájárulás a műfaji határokon túlmutató egyetemes zenei világ megvalósításához”

88 „Ebben a világban szinte minden nagyon nyers, »piszkos« és felemelő”

90 „Igazi kis zenével van dolgunk, aki újra és újra megmutatja, hogy mégis lehet a jazzben újat teremteni”

106 „Hagyományos alapokon születik meg a népzeneből, a kortárs klasszikus zenéből és a jazzből táplálkozó stílus”

Szerkesztői ajánlat

DOSSZIÉ

Hazám, hazám, te mindenem

Kétszáz éve született Erkel Ferenc

KALEIDOSZKÓP

BUDAPESTI TAVASZI FESZTIVÁL

CÍMLAPSZTORI

Borzongás hat húron

Paco de Lucía és a flamenco csodálatos világa

Projektműhelyek

Historikus együttesek a tavaszi fesztiválon

Valami zeng Dániában

Az orosz iskola követői

Koncertajánló

KLASSZIKUS

Ujfalussy József (1920–2010)

A TEHETSÉG KÖTELEZ

Két zongora, egy cselló és egy hegedű

Folytatódik a Trónörökösök a színen sorozat

ZENEKARI KÖRKÉP

A kultúra becsülete

Ötéves a Művészetek Palotája

Őszre beérik a Dionüszosz-ünnep

Melis László jelenről, tervekről

Tavaszi koncertajánló

Mi fér még a kvartettezésbe?

Látogatóban az Accord Quartetnél

Tizennégy lemeznyi áhítat

Kocsis Zoltán és Ránki Dezső Richterről

KRITIKA

ZENÉS SZÍNHÁZ

Zene és próza között

Portré Szalma Dorotty rendezőről

Szépet teremtettek

A rózsalovag a Magyar Állami Operaházban

Az ördög tragédiája

Eötvös Péter új operája Münchenben

Milánóból még haza lehet ugrani

Egy vándorlegény dalai: Bretz Gábor

KRITIKA

JAZZ

Big band-dobosnak születtem

6 Peter Erskine Magyarországon koncertezik 80

Ifjú tehetség – Molnár Sándor

84

Tavaszi koncertajánló

86

KRITIKA

88

VILÁGZENE

Fontos, hogy az ember elfogadja az adottságait

12 Interjú Bognár Szilvia népdalénekesssel 100

Zene nyíltszívű embereknek

16 Az indiai zene legnagyobbjai a Trafóban 104

KRITIKA

106

GRAMOFON-HANG

A sokcsatornás technika – 8. rész

22 Ujházy László tanulmánya 108

A zene útja New Yorktól Budapestig

23 Interjú Terdik Lászlóval 112

BORZONGÁS HAT HÚRON

74 Paco de Lucía Budapesten (12. oldal)

ERKEL 200 (6. oldal)

A MŰVÉSZI IGAZSÁG PRÓFÉTÁJA Kocsis és Ránki Richterről (44. oldal)

ELFOGADNI AZ ADOTTSÁGOKAT

Interjú Bognár Szilviával
(100. oldal)

GRAMOFON Klasszikus és Jazz

1996-ban alapította:

Iványi Margó, **Bösze Ádám**,
Retkes Attila és **Zipernovszky Kornél**

Főszerkesztő: **Várkonyi Tamás**

Főszerkesztő-helyettes:

Albert Mária, **Bécsi Barbara**

Főmunkatárs: **Zipernovszky Kornél**

Művészeti vezető: **Práczy István**

Tördelőszerkesztő: **Kondor Anna**

A szerkesztőség tagjai:

Albert Mária (zenés színház)

Bécsi Barbara (jazz)

H. Magyar Kornél (világzene)

Ujházy László (Gramofon-Hang)

Várkonyi Tamás (klasszikus)

E számunk szerzői:

Albert Mária, **Bencsik Gyula**, **Bécsi Barbara**, **Bori Viktor**, **Deseő Csaba**,
Fittler Katalin, **Friedrich Károly**, **Gilányi Gabriella**, **Gurmai Éva**, **H. Magyar Kornél**,
Huszár Endre, **Katona Márta**, **Kozma Gábor**,
Laczkó Krisztián, **Lőrinci Éva**, **Lőrincz Judit**, **Márton Attila**,
Máté J. György, **Mesterházi Gábor**, **Molnár Szabolcs**,
Ókovács Szilveszter, **Pálffy Katalin**, **Pallai Péter**,
Párciczky András, **Réfi Zsuzsanna**, **Szabó Bálint**,
Szabó Barna, **Szále László**, **Teimer Gábor**,
Turi Gábor, **Ujházy László**, **V. Nagy Viktória**,
Várkonyi Tamás, **Veres Bálint**, **Zay Balázs**,
Zipernovszky Kornél

Címlapfotó:

Merczel Zsolt / Budapesti Fesztiválközpont Kht.

A szerkesztőség címe:

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Telefon: (06-1) 430-2870

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: info@gramofon.hu

Honlap: www.gramofon.hu

Kiadja a **Klasszikus és Jazz Nonprofit Kft.**

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Ügyvezető igazgató: **Várkonyi Tamás**

Nyomdai kivitelezés:

Publicitas Art-Media Kft.

H-1021 Budapest, Tárogató út 26.

Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakonként.

Előfizethető a kiadó címén, telefonon,

faxon, e-mailben.

Az éves előfizetés ára: 3200 forint

A Gramofon megjelenését támogatja:

nka
Nemzeti Kulturális Alap

2000
Erkel

Hazám,
hazám,
te mindenem

Ny. Patás J. Budapest

Kétszáz éve született Erkel Ferenc

Az 1810-es esztendő kiemelkedő évjárat a zenetörténetben. Ekkor született Robert Schumann, Frédéric Chopin, valamint Erkel Ferenc, a XIX. század egyik legnagyobb magyar muzsikusa. Erkel hosszú életet élt, mint Giuseppe Verdi, zeneszerző-fiakat nemzett, mint Johann Sebastian Bach, nemzeti operát teremtett, mint Smetana, Glinka, számos intézményt és együttest alapított, mint Mendelssohn, kései éveiben bezárkózott, mint Berlioz, művei miatt támadások sora érte, mint minden kortársát.

➔ Gurmai Éva

Forrás: Magyar Állami Operaház Emlékgyűjteménye

A Himnusz szerzői kézírata

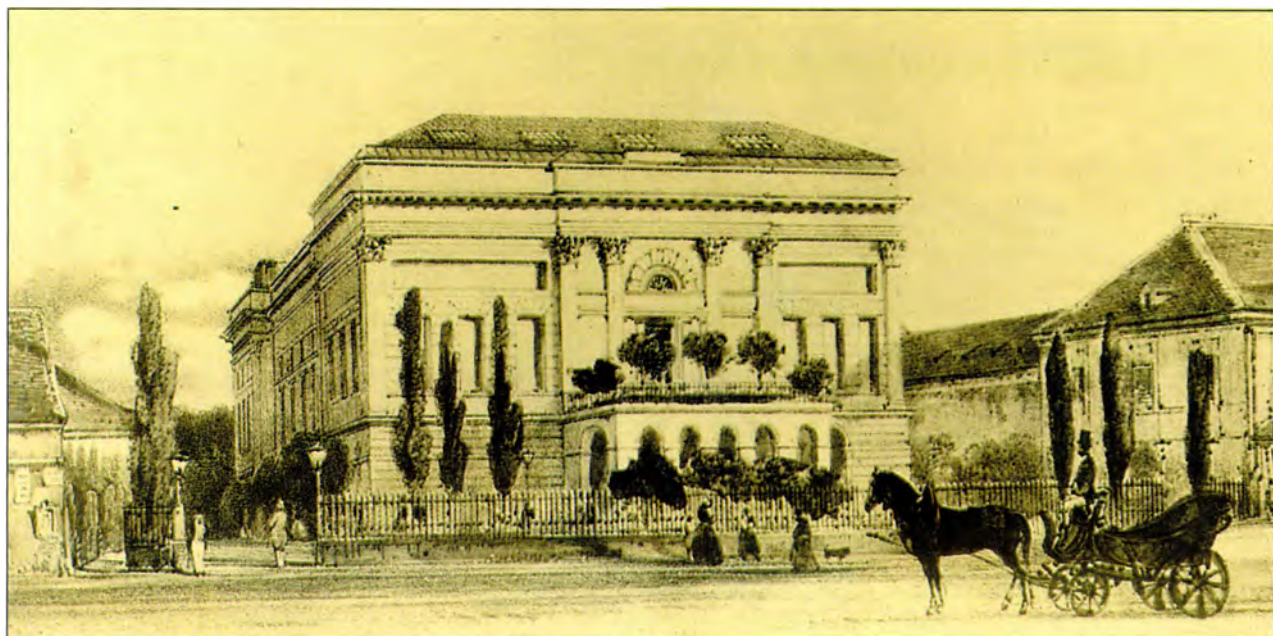
Bár úgy érezhetjük, sokat tudunk e korról, mégis – ami Erkel alakját és a XIX. század magyar zenéjét illeti – még mindig kissé zavartan pislog a magyar zenésztársadalom. Liszt Ferencet kivéve, e korszak sokáig kiesett a látókörünkől. „Kis nép, ha élni akar, semmiféle erőforrását el nem hanyagolhatja” – fogalmazta meg Legány Dénes harmincöt évvel ezelőtt, éppen Erkelről írva.

Nagy út áll még előttünk, míg ezek az erőforrások előbukkannak, hiszen épp, hogy elkezdtek a feltáró munkát. A művek java még ma is kiadatlan, alig hozzáférhető. Tekintélyes részüket még keressük, ami pedig előkerült, Csipkerózsika-álmát alussza. Az első ember, akit sikerült előszólni, Erkel Ferenc volt. 2002 őszén indult el az Erkel-összkiadás, amelynek stábjá ma a negyedik operán dolgozik. Félreértés ne essék, Erkel – pályatársaival ellentétben – mindig is a zenei köztudatban élt, két operája, a Hunyadi László és a Bánk bán révén. Igaz, egyiket sem az eredeti zenével és szöveggel ismerte az utókor; évekbe telt, míg sikerült rekonstruálni ezeket, megtisztítani őket a rájuk rakódott idegen anyagtól. A kritikai kiadás végre lehetővé teszi, hogy eredeti valójukban tekinthessünk rájuk, és az operajátszó helyek is ezek alapján szólaltassák meg e műveket.

A Bánk bán ismertsége akkor nőtt jelentősen, amikor a média is reflektorfénybe állította (még az összkiadás-kötet előtti állapotában), és 2003-ban, 647 millió forintból elkészült a Káel Csaba rendezte operafilm. Végre külföldi sikert is elkönyvelhetett a mű: Los Angelesben egy héten át volt műsoron – elismerően írt róla a Los Angeles Times, valamint a Variety című rangos folyóirat is –, a filmet pedig több fesztiválon is játszották, a lengyelországi Camerimage záróünnepségén az Arany Béka-díjat vehette át.

OPERA ÉS NEMZET

Ezzel a címmel rendeznek nemzetközi zenetudományi konferenciát október 28. és 30. között a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetében. Számos rangos zene-történész jelentkezésére számítanak a világ minden tájáról, annál is inkább, mivel a tudományos ülésszak témáját jóval szélesebb határok között húzzák meg, mint Erkel Ferenc művészete vagy kora. Az Erkel Ferenc Társaság szintén tudományos konferenciát rendez: október 25-én, a Mogyoróssy János Városi Könyvtárban várják az érdeklődőket. Az évfordulóhoz kapcsolódó eseményekről bővebben: www.erkel-bicentarium.hu.

Forrás: Magyar Állami Operaház Émlékgyűjteménye

A Nemzeti Színház épülete az 1840-es években

A külföld tükrében

Erkel Ferenc karmesterként megismerte Donizettitől Wagnerig a XIX. század operairodalmának valamennyi jelentős alkotását. A kor zenéje változott, de Erkel nem változott vele: nyugati, elsősorban olasz és francia mintákra támaszkodott, amelyekbe beleszótta a XIX. századi magyar verbunkos stílus kifejezési eszközeit, s ezáltal sikerült viszonylag egységes nemzeti operanyelvet kialakítania. Hangja, nyelvezetében azonban nem vált egyetemessé, többek között ezért is keressük hiába műveit a külföldi operák színpadán. Ezzel azonban nincs egyedül; a romantikában megszületett nemzeti operák számos szerzőjének jutott ez a sors osztályrészül: cseh területen František Škroup (1801–1862) és Zdeněk Fibich (1850–1900), Dániában Christoph Ernst Friedrich Weyse (1774–1842) és Johan Peter Emilus Hartmann (1805–1900), Lengyelországban Stanisław Moniuszko (1819–1872) – hogy csak néhányukat említsük. Ma is népszerű viszont Bedřich Smetana (1824–1884) 1866-ban bemutatott operája, Az eladott menyasszony, amely válaszul született arra a támadásra, miszerint művei az új német irányt követik. Az orosz nemzeti opera első darabjai is repertoárdarabbá váltak, például Mihail Ivanovics Glinka (1804–1857) Életünket a cárért (1836) című alkotása.

A művész érése útján

Erkel hangja ezen a sokszínű zenei palettán a maga nemében szintén egyedülálló. Először virtuóz zongoristaként üdvözölte őt az ország 1834-ben, amikor huszonegy évesen a Nemzeti Kaszinóban adott hangversenyt. Hamar elindult a külföldi hírnév útján is. Zongorára,

A NEMZET SZÍNHÁZA, A NEMZET OPERAHÁZA

Az ország fővárosában építendő nemzeti színház gondolata már a XIX. század elején foglalkoztatta a közvéleményt, azonban hosszú idő telt el a megvalósulásáig. Évtizedeken át országos gyűjtéssel igyekeztek támogatni az ügyet a magyar vármegyék. A telekvásárlásra 1835-ben került sor, és Grassalkovich Antal Kerepesi úti telkén (ma: Rákóczi út – Astoria sarok) még ebben az évben megkezdődött az építkezés. Az intézményt 1837. augusztus 22-én nyitották meg Pesti Magyar Színház néven. A teátrum 1840-ben állami tulajdonba került, és felvette a Nemzeti Színház nevet. 1875-ben átalakították, valamint felépült a Népszínház a mai Blaha Lujza téren, népszínművek és operettek előadására. Az Operaház megnyitásával hivatalosan is kettévált a drámai színjátszás és az operajátszás.

illetve zongorás kamaragyüttesre írott műveit európai hírű hazai és külföldi művészek játszották. Különleges „air hongrois” hangvételét már első kompozícióiban is kiemelte a korabeli sajtó. Sajnos e művek legtöbbje elveszett, bár tudomásunk van a Magyar változatok, az Ábrándok létezéséről pályatársa, Bartay Endre Csel című vígoperájából, valamint a Rákóczi-dallamhoz köthető szerzeményeiről. Legnépszerűbb darabja – amellyel a legnagyobb sikert aratta a hegedűművész Henri Vieuxtemps közreműködésével –, a Duo brillant megjelent ugyan a Schott kiadónál, de kézírata ismeretlen.

Gyéren dokumentált fiatalkora is. Tanulmányairól nem sokat tudunk, bár generációk óta híre volt az Erkelek zeneiségének. Nagypapa tehetségének és zenei képességének köszönhetően, hogy Wenckheim József gróf meghívta őt gyulai birtokára gondnoknak, és rá bízta gyermekei zenei taníttatását. Erkel Ferenc első tanára is

nagyapja, édesapja volt, később Nagyváradon, Pozsonyban tanult, és kiváló nevelőt kapott a híres morvaországi komponista, Henrik Klein személyében. Ő vezette be őt a bécsi klasszikusok és a kor mestereinek muzsikájába. A tizenéves Erkel gyakori látogatója volt a kiváló pozsonyi operának, hallhatta a magyar verbunkos ünnepektől virtuózát, Bihari Jánost, valamint Liszt Ferenc koncertjét is. Elsajátította a zeneszerzés alapvető ismereteit, zongorajátéka virtuózzá fejlődött. Érett muzsikusként érkezett első kenyéradójához, Csáky Kálmánhoz, zenetanítóként Kolozsvárra.

Erkel mint operakarmester

Kolozsvár a magyar kultúra fellegára volt, az 1820-as években ide tevődött át a magyar nyelvű színházas súlypontja. Az 1821-ben megnyílt játszóhely volt az első kőszínház, amelyet állandó magyar színtársulatnak emeltek. A színdarabok mellett egyre jelentősebbek lettek a magyar nyelvű operabemutatók, közöttük francia és német darabokkal. A színház létrejötté az eredeti magyar énekes játékokra is serkentőleg hatott. Ruzitska József történelmi daljátéka, a Béla futása (1822) fél évszázadon át repertoárdarab volt, XX. századi átdolgozását is megélte. Heinisch József és Arnold György művei szintén e kolozsvári társulat számára készültek. Erkel jól ismerte és dirigálta valamennyit, nem titkolta, milyen nagy szerepet játszottak abban, hogy operai tervei megfogantak.

Mialatt Erkel Kolozsvárott tartózkodott, a magát legtöbbször dalszínész-, sőt operatársulatként feltüntető együttes ideiglenesen Kassára helyezte székhelyét, de vendégszerepelti gyakran visszatértek. 1833-ban kettéváltak: az ekkor már Kassai Operatársulat néven működő csapat és annak operai ága ismét Kolozsvárra költözött, újra megélhetést és elismerést remélve a szeretett várostól. A harmincegy fős társulat összeforrott együttesként, begyakorolt repertoárral dolgozott. Tagjai közt tudhatta többek között Déryné Széppataki Rózát, Egressy Bénit, Szerdahelyi Józsefet és Udvarhelyi Miklóst, akik még hosszú évekig meghatározták a magyar operajátszást. Két év múlva, 1835-ben az erdélyi operisták meghívták kaptak a Budai Várszínházba, és Erkel Ferenc vezetésével megkezdtek egyik legdicőségesebb korszakukat. Rossini, Hérold, Mercadante, Adolf Müller, Auber, Isouard és Weber operái alkották a műsor gerincét. Rossini Sevillai borbélyja nyitotta meg az új szezonokat, és maradt hosszú évekig a legtöbbet játszott opera. A színház anyagi fedezetét azonban egyre kevésbé tudta kigazdálkodni Pest vármegye, a megszorítások a minőség rovására mentek. Így Erkel is elfogadta a Pesti Német Színház meghívását, és annak másodkarmestere lett.

A Pesti Német Színházban éppen nagy változások zajlottak, ugyanis új bérlő, Alexander Schmidt került az intézmény élére. A bécsi selyemgyáros és mecénás a Burgtheater színvonalára kívánta emelni a teátrumot. Az évadnyitás 1836 húsvéthétfőjén kezdődött, Rossini Tell

Vilmosával. A megnyitón mintegy négyezer ember tolongott. A pesti Német Opera éppen abban a két esztendőben élte fénykorát, amikor Erkel másodkarmesterként látta el tisztségét. Miután lejárt a szerződése, 1838 tavaszától a Pesti Magyar Színház másod-, majd első karmestere lett. Operakarmesteri tapasztalatait és kapcsot

EREDETI U OPERA

Erkel F. javára.

PECZ UR VENDEG

NEMZETI SZÍNHÁZ

Pest, Szombaton, Jánár 27-én, 1844.

ERKEL FERENCZ javára.

ELŐZŐR.

Hunyadi László.

Eredeti nagy opera 4 felv. I. é. Egressy B. zenéjét a JUTALMAZANDÓ. Az új öltözetek Podhráczky F. főruhátárnok felügyelete alatt készültek.

Két székely CILLEI HALÁLA Szécsényi		Hunyadi László		PECZ
V. László, király	--- Hasi	Hunyadi Mátyás	--- Székely	Eger László
Cillei Ulrik, kovács	--- Ferek.	Egressy B. királyi kőműves	---	Egressy Béni
Főnök, Királyi Akadémia, Szécsényi. Török: N. Nádor, 1846.				
Három székely KIRÁLYI ESKŐ Szécsényi		Hunyadi László		PECZ
V. László, magyar király	--- Hasi	Hunyadi Mátyás	--- Székely	Eger László
Gara, nádor	--- Udvarhelyi M.	Egressy B. királyi kőműves	---	Egressy Béni
Mária, leánya	--- Molnár Leopoldus	Hunyadi László, Cs.	---	Hunyadi László
Három székely VERPAD Szécsényi				
Gara, nádor	--- Udvarhelyi M.	Egressy B. királyi kőműves	---	Eger László
Mária, leánya	--- Molnár Leopoldus	Hunyadi László, Cs.	---	Egressy Béni
Három székely VERPAD Szécsényi				
Gara, nádor	--- Udvarhelyi M.	Egressy B. királyi kőműves	---	Eger László
Mária, leánya	--- Molnár Leopoldus	Hunyadi László, Cs.	---	Egressy Béni

PECZ ur a po soryi színházról, mint vendég a színházban lesz szereplés fölépti.

A nagy erdélyi költészet legelső műveivel ajánlja magát.

Kérlek a pályát az érdeklődőknek kiadni, hogy helyet helyek megismeréséért leggyorsabban 10 óráig rendelkezési lehetőségekkel a pályán szereplőknek kiadni. Kezdeti 7-éves órák, vége 9-től.

PECZ ur a színház jutva le-mel. Kezdeti 7-éves órák, vége 9-től.

Erkel opera művege kinyomtatva kapható Kolozs György pénzeszközét egy p. huszonnégy

László K. reaktor. Kősz. Szécsényi, Székely

A Hunyadi László bemutatójának színlapja, 1844

latait kamatoztatva biztos kézzel vezette a színház zenei életét. A Pesti Magyar Színház – a reformkor törekvéseinek fontos megvalósulásaként – 1837. augusztus 22-én nyitotta meg kapuit. Az intézmény legfőbb célja a magyar nyelv pallérozása és az erkölcs nemesítése mellett a magyar dráma felvirágoztatása volt. Átörökölték a vándorszínész repertoárját, műsorpolitikáját, valamint azt a németektől átvett színházi gyakorlatot, melyben a drámai és zenés repertoárt ugyanazok a színészek adták elő. Tipikus példa a színészekről elvárt sokoldalúságra Déryné Széppataki Róza, akit egyaránt ünnepeltek prózai és énekes darabokban, emellett számos fordítással is segítette az együttest. Egressy Béni hasonlóképpen játszott mindkét szerepben, szövegeknyveket írt, fordított, és zenét szerzett. Szerdahelyi József is valóságos mindenes volt: szerepei mellett kottát másolt, kórusban énekelt, rendezett és komponált.

Operaháború

A Pesti Magyar Színházban hamar felismerték, hogy ezzel a kettős szemlélettel nem válhatnak a Pesti Német Színház komoly vetélytársává. Erkel Ferenc és Schodelné Klein Rozália szerződötetésével szabad utat kapott az önálló operatagozat kiépítése, ezáltal a magyar operajátszás magasabb művészi színvonalra emelése. Valódi operatársulat szerveződött, valódi operaénekesekkel, és kibővült a zenekar is. A szemléletváltás e forradalma sajnos nem zajlott „vér” nélkül. A belső és külső csatározások sora „operaháború” elnevezéssel vonult be a magyar kultúrtörténetbe. Ennek ellenére az opera műfaj térhódítása megállíthatatlan lett, és így megfelelő táptalajjal szolgált a nemzeti opera létrejöttéhez. A nemzeti opera megszületése egyben a Nemzeti Színház születését is jelentette. Erkel Bátori Máriájának 1840. augusztus 8-ai bemutatójától hivatalosan is a Nemzeti Színház nevet viselte az intézmény. Erkel e művében a korábbi magyar énekes színpadi művek által szerzett inspirációit ötvözte a nemzetközi kortárs operarepertoár alapvető elemeivel, szereptípusaival. Fordulatot hozott e művével: megalkotta a teljesen átkomponált, prózát mellőző magyar operát.

A Nemzeti Színház magyar repertoárja

A következő negyvenöt év alatt Erkel valóságos motorja volt a magyar zenei életnek, operaszerzőként is. Miután megírta a Bátori Máriát, tisztán hangszeres zenét többé nem komponált. Könnyedebb zenei műfaj is virágzott a Nemzeti Színház színpadán: a népszínmű, Erkel ez sem hagyta érintetlenül. A vígjátékhoz hasonlóan szórakoztató, zenés-táncos, de időszerű politikai mondanivalót is népszerűsítő színjátek típus első darabja Szigligeti Ede A szökött katona (1843) című műve volt. A népies műdalokban is gazdag népszínmű első korszakának zeneszerzői közül kiemelkedett Egressy Béni, Szerdahelyi József és Bognár Ignác. Erkel maga is számos népszínműhöz komponált zenét. Közülük kettő, A rab és a Két pisztoly vidéki társulatok sikerdarabjává is vált; utóbbit, német fordításban, hónapokig műsoron tartották Bécsben, 1852-ben. Erkel mellett tehát valóságos zeneszerző-gárda működött, operabemutatói körül pedig más kortárs művek is helyet kaptak, melyekről bizony keveset tudunk. Bartai Endre Csel és Szerdahelyi József Tündérlak című operái közvetlen elődei a Bátori Máriának. A Hunyadi László körül Thern Károly művei, a Gizul és Tihany ostroma, valamint Császár György két operája, a Kunok és a Morsinai Erzsébet jelentek meg. A Bánk bán bemutatójáig a Doppler testvérek, Ferenc és Károly számos színpadi műve, valamint Thern Károly, Bognár Ignác és Huber Károly (Hubay Jenő édesapja) egy-egy szerzeménye járult hozzá a magyar operatörténet fejlődéséhez. A legtöbb bemutatót maga Erkel Ferenc vezényelte. 1861-ben fergeteges sikert aratott a Bánk bán, közvetlen szomszédságában Mosonyi Mihály Szép Ilonkája is debütált. Következő évben újabb

Erkel-opera, a Sarolta került színpadra, Bognár Ignác, Bóhm Gusztáv, Huber Károly és Fáy Gusztáv újabb szerzeményei kíséretében. Az Erzsébet, majd Erkel Sándor Csobánca folytatja a sort. A Dózsa György bemutatóját Fáy Gusztáv Fiesko és Cornaro Katalin című operája, a Brankovics György és a Névtelen hősök között pedig Goldmark Károly Sába királynője hódította meg a közönséget. Erkel utolsó operája, az István király már az Operaház számára készült 1885-ben.

Mintegy fél évszázad harmincnyolc (!) magyar operájával kell számolnia annak, aki erről a korról pontos és hű képet kíván alkotni. Megérteni a kort ezek ismerete nélkül nem lehetséges. A kutatás megindult, a közelmúltban Mosonyi elveszettnek hitt Szép Ilonkája is előkerült egy szerencsés véletlen folytán.

Mahler Gusztáv Erkelért

Erkel Ferenc sírja a Kerepesi temetőben

Erkel mint karmester és szervezőgyéniség rendkívül sokat tett a főváros zenei életének felvirágoztatása érdekében. Vezetésével alakult meg 1853-ban a Filharmóniai Társaság, közreműködött a Zeneakadémia megalakításánál (1875), amelynek ezután tíz éven át igazgatója és zongoratanára volt. Az 1884-ben megnyílt operaház fő-zeneigazgatója lett, fia, Sándor 1888-ig állt az opera-

tagozat élén. Utóbbit – mivel nyugdíjazása után beföldön nem találtak megfelelő szakembert – hamarosan Gustav Mahler követte. A huszonnyolc éves osztrák nem fordult el Erkel muzsikájától: 1889-ben felújította a Brankovics Györgyöt, a következő évben a Bánk bán. Szintén 1890-ben, április 13-án, Mahler kívánságára csupa Erkel-muzsikát játszottak a Mátyás király halálának 400. évfordulóján rendezett ünnepségen.

Erkel 1893. június 15-én bekövetkezett halála megrázta a magyar zenei életet, fényes gyászpompával temették el három nappal később. Ravatalánál Zichy Géza intendáns és Mihalovich Ödön, a Zeneakadémia igazgatója mondott beszédet. A Filharmonikusok zenekara és az Operaház énekkara Erkel-művekkel, többek között a Hunyadi László gyászindulójával búcsúztatta a mestert. A Kerepesi temetőben helyezték örök nyugalomra, a Himnusz hangjaival bocsátva őt utolsó útjára. ■

Köszönjük Wellmann Nórának, az Operaház muzeológusának a cikk illusztrálásához nyújtott segítségét.

A BMC Records újdonságai

BMC CD 154
Gadó Gábor

Lung-gom-pa

BMC CD 164
Darche / Gadó / Boisseau

Budapest Concerts

BMC CD 165
Schola Hungarica
Szendrei Janka / Dobszay László

Ambrózián énekek vízkeresztre

BMC CD 172
Szent Efrém Férfikar
Bubnó Tamás

Bizánci mozaikok

A BMC-lemezek forgalmazóinak aktuális listája megtalálható a www.bmcrecords.hu honlapon, illetve telefonos felvilágosítás kérhető a (1) 455 8070-es számon.

Budapest Music Center Records

www.bmcrecords.hu

info@bmcrecords.hu

Fotó: Budapesti Fesztivalközpont Kft.

Borzongás hat húron

**Paco de Lucía
és a flamenco csodálatos világa**

Március 28. andalúziai zenei ünnep a Művészetek Palotájában – sőt annál jóval több. Paco de Lucía nem először játszik Magyarországon, hiszen 2006-ban Veszprém látta vendégül, korábban pedig a legendás Lucía – McLaughlin – Meola gitártrió tagjaként is ünnepelhette a magyar közönség.

◆ H. Magyar Kornél

Míg szülőföldjén az 1970-es évek vége óta szélsőségektől sem mentesen ítélik meg életművét, a világ nem egyszerűen a flamenco-mestert, hanem a világzene egyik úttörőjét tiszteli benne. A műfaj kutatói jól tudják, hogy a flamenco évezredek története a kultúrák keveredése.

Lucía a modern flamenco egyik kultikus alakja, akinek életében szobrot állítottak szülővárosában, Algecirasban, 2007-ben pedig díszdoktorává avatta a Cadizi Egyetem. Hírnevet azonban nemcsak a flamenco műfaj kiemelkedő

képviselésével szerzett: számos rendkívüli gitáros létezik Andalúziában, akik akár versenyre is kelhetnének Lucía technikai tökélyével, művészi magaslataival. Ám a gitár-fenomén kitarta a zenei nagyvilág kapuját hangszerének stílusa előtt, amikor több progresszív döntést is hozott pályája fontos pontjain: például úgy szerzett megismételhetetlen zenei pillanatokot a világ hangverseny-termében, jazz-zenészek, klasszikus zenészek vagy más etnikumú hangszerekek oldalán, hogy közben nem kötött kompromisszumokat saját művészi identitásával kapcsolatosan. Lucía igazi utazó zenei nagykövet, aki más zenék képviselőivel kommunikál, és közben lankadatlanul képviseli önálló dialektusát. A crossover és a világzene sokszor üres fogalmak az ő játéka során nyertek igazi értelmet. Bár pályájának alakulása a tradicionális flamenco elkötelezettjei körében heves indulatokat szít ma is, a flamenco valójában nem alakulhatott volna ki, ha bölcsőjét nem vette volna körül a civilizációk párbeszédének pezsgő légköre.

Al-Andalus: arab, cigány, zsidó gyökerek

A flamencóra olykor szívesen gondolunk úgy, mintha a spanyol nemzeti kultúra kiemelt műfaja lenne, pedig valójában egyetlen régió, a déli Andalúzia kulturális önkifejezése. A flamenco eredetéről nincs megnyugtatóan egységes elmélete a kutatóknak (ahogy nevének etimológiájáról sem), de abban nagyjából egyetértenek, hogy a VIII. és XV. század közötti periódusban alakult ki, amikor az Ibériai-félsziget mindennapjait erős mór befolyás érte. Ebben az időben a régió fantasztikus kulturális sokszínűségnek örvendett, ahol sok szellemi áramlat találkozott egymással, három vallás – a keresztény, a szefárd zsidó és az iszlám – fősodrán keresztül.

Bár a mai flamenco-hívók egy része szeretné megőrizni a műfajt olyannak, amilyen az a XIX-XX. század fordulóján volt, ehhez a zenéhez kialakulásától hozzátartozik az új kapcsolódási pontok keresése. Nem csoda, hogy a modern flamenco számos képviselője már Dél-Amerikából származik, beleoltva a zenébe a helyi táncok kíséretének motívumait.

A mór kulturális hatásnak évezredes hagyományai vannak a Gibraltári-szoros két oldalán, de az igazán erős kapcsolat 711-től, az iszlám politikai invázió és közigazgatás évtől kezdődött el. A flamenco kialakulásának nem lett volna esélye, ha a mór befolyás által képviselt muzulmán rezsimet nem jellemezte volna nyitottság és tolerancia abban az időben. Igazi kulturális cserekereskedelem alakult ki: az arab és perzsa zeneelmélet és hangszeres importjával egy időben a helyi stílusok befogadása, sőt támogatása is állami szinten zajlott. Córdoba híres kalifátusa a kor keresztény és iszlám világának különleges kulturális központjává vált, ahonnan akár felvilágosult keresztény szerzetesrendek is értékes ismereteket hoztak az orvoslás, a földrajz vagy a többi szabad tudományok terén.

A VIII. század meghatározó udvari polihisztorja, a perzsa – egyesek szerint kurd – származású Abu l-Hasan 'Ali Ibn Nafi' énekhangja miatt a Feketerigó (Ziryab) nevet viselte, és az arab lant, az oud átalakításával megteremtette al-Andalus klasszikus udvari zenéjének alapjait. Itt kezdődött az a hagyományláncolat, amelynek során a „mór gitárból” kialakult a gitárok őse, az úgynevezett vihuela a XV. században. A könnyelv kézihegedűnek, vagy „viola da mano”-nak is nevezte szerte a mediterrán Európában. A vihuela öthúros változatából – a test kisebb átalakításaival és a hatodik húr hozzáadásával – született a klasszikus gitár, amely a flamenco gitárnak is közvetlen rokona. A kutatások szerint a cordobai zsidó közösség adta a flamenco bizonyos stílusainak metrikai jellegzetességeit. A táncban rokon motívumokat lehet felfedezni a sarabande-dal, illetve a tengerentúlról később érkezett lépésekkel, például a fandangóval. A számos adat ellenére ma már nehéz pontosan kalibrálni, melyik kulturális áramlat mit tett hozzá a flamencóhoz az évszázadok során. A műfaj aranykorának a XIX. század második felét te-

Paco de Lucía szobra szülővárosában, Algecirasban

kintik. Míg előtte századokon át csak a déli cigányok otthonaiban, sokszor rejtőzködve, titokban lehetett hallgatni, nézni flamencót, addig a XX. század elejére már a varietészínházak kedvence lett szerte Spanyolországban. A romantika Európa más országaiban is felfedezte magának az andalúziai cigányság életvitelét. Az 1920-as évekre annyira elterjedt egy egzotikus, sok szempontból torz flamenco-kép, hogy a kor spanyol költői és zenészei – élükön Federico García Lorca és Manuel de Falla – mozgalmat indítottak a flamenco valódi értékeinek visszaállítására. Ebben az időben, az első színpadi hullám elterjedésekor jelentek meg azok a művészek, akik szervezett, koncentrált formába öntötték a flamencót – ezt a formát tekintik ma a műfaj tradicionális irányának.

PACO DE LUCÍA Tények, érdekességek

Eredeti neve Francisco Sánchez Gómez. Művésznévét portugál édesanyja, Lucía Gomez iránti tiszteletből vette fel. Tizenegy évesen debütált flamenco-gitárosként, három évvel később pedig már az Amerikában élő spanyol táncos, José Luis Gréco táncsoportjához csatlakozva vált utazó profi zenésszé. 1968 és 1971 között duóban zenélt a modern flamenco egyik meghatározó énekesével, Camarón de la Islával. 1979-ben két jazzgitáros, Larry Coryell és John McLaughlin társaságában alakította meg a Guitar Triót, amelynek sikere elsöprő, világméretű divathullámot hozott a flamenco számára. (Coryellt néhány évvel később Al Di Meola váltotta.)

Cristina Hoyos flamencobalett-produkciója a Thália Színházban mutatkozik be a fesztivál közönségének

Aasztal és tenyér: a bezárt szobától a világszínpadig

Paco de Lucía képviselőjében a flamencónak azt az irányát ismerheti meg a közönség, amely sokak szerint a műfaj jövőjének hosszú távon záloga. A viszonylag halk gitár önálló jelentőségét ugyanis egyes nézetek szerint akkor nyerte el, amikor a múlt század színpadtechnikai vívmányainak és az elektromos erősítésnek köszönhetően igazi szólóhangszerré léphetett elő. Ezzel egyben kirobbant abból a hagyományból, amely a dél-spanyol cigányközösségek zárványszerű keretei között őrizte a flamenco tüzeit, és amelyet szinte kizárólag a családi beavatottság révén lehetett megismerni.

A szinte szertartásszerű keretekhez hozzátartozott a spontaneitás szelleme. Közönsége, egyben a zene és tánc aktív résztvevője hagyományosan zárt, otthoni keretek között gyűlt össze, és az egész eseményen húsz embernél több nem vett részt. Ennek a flamencónak nem volt tervezett kezdete és vége sem, a meghívott szólistának nem volt kötelező érkezési időpontja, és az előadás időtartama is bizonytalan volt. A keretek nélküli előadási formának az eredménye az a kivételes, katartikus élmény, amelyről Federico García Lorca szenvedélyesen értekezett írásaiiban, egyetemi előadásaiiban. Ez az élmény a híres duende, a közönségben keletkező érzelmi és fizikai reakció, amely akkor keletkezik, amikor egy kivételesen erőteljes művészi előadás hatására borzongással teljes nevetésben, sírásban tör ki befogadója. Lorca hangsúlyozza, hogy a duende ereje a spontaneitásban van, a megismételhetetlen produkcióban, épp ezért mindféle szabályozás és lejegyzés a duende ellensége. „Mindenben, amiben sok a fekete hang, abban sok a duende” – mondja Lorca.

A duende előidézésében kulcsszerepet játszik, hogy a flamenco hagyományos előadói az utóbbi évtizedekig soha nem részesültek olyan típusú szervezett képzésben, mint például a klasszikus zenészek. Családon, közösségen belül, apáról fiúra szállt a hagyomány, pusztán hallgatás, megfigyelés és utánzás útján. Lucía – bevallása szerint – akkor került először kapcsolatba a kottával, amikor 1991-ben szimfonikus zenekari kísérettel adta elő Joaquín Rodrigo híres gitárversenyét, a *Concierto de Aranjuez*-t.

Paradigmaváltást jelentett, amikor a flamenco a színpadra került, és a nagyközönséggel kezdett kapcsolatot teremteni. A változások további velejárója volt, amikor az 1970-es években a kultikus énekes, Camarón de la Isla elektromos kíséretet kezdett alkalmazni – a gitár mellett basszusgitár egészítette ki a ritmusszekciót, és az ütőhangszerek is egyre szervezettebb formában jelentek meg. Paco de Lucía 1968 és 1971 között csatlakozott Camarónhoz, akinek modern törekvései, kísérletezései életre szóló útravalót adtak a számára, ugyanakkor megosztották a flamenco közönségét. A purista, hagyománytisztelő réteg így Lucíával is szembekerült.

A duende fogalmát is át kellett értelmezni, amint a flamenco megjelent hanglemezen és filmen. A megismétel-

FLAMENCO-BALETT A THÁLIÁBAN

Granadában, abban a városban, amely a mór fennhatóság utolsó végvára volt 1492-ben, erős gyökerei vannak a flamencónak. Itt nőtt fel a XX. századi spanyol nemzeti költő, Federico García Lorca, aki egész életében szoros kapcsolatot ápolt a granadai cigány művészek közösségével. Cristina Hoyos ezt a mély érzelmi kohéziót használja fel színpadi koreográfiája „kötőanyagaként” is. A *Ballet Flamenco de Andalucía* produkciója Lorca színpadi műveinek felhasználásával készült, és központi témájaként a női sorsot, a nőiség megnyilvánulásait választotta. Cristina Hoyos a modern színpadi flamenco egyik legfontosabb koreográfusa, aki 1969-től Antonio Gades társulatában szerezte tapasztalatait, húsz éven át volt Gades partnere és az együttes vezető táncosnője. Rajta keresztül szoros kapcsolatba került Carlos Saurával, akinek műzsája és több filmjének is főszereplője lett. Cristina Hoyos több adaptációban is földolgozta Carmen figuráját, színpadon, filmvásznon, sőt egy műjégre készített változatot is készített. Katarina Witt számára. Saját társulatával már 2008-ban is bemutatkozott a tavaszi fesztivál közönségének.

hetetlen pillanat megörökítésével a flamenco óhatatlanul veszít mágiájából. Ugyanakkor a legnagyobb mestereknek, mint Paco Peña, a Carmona-, a Jerez- vagy a Sotodinasztia gitárosai, vagy a fiatalabb generációból Tomatito CD-i ugyanúgy hozzájárultak a műfaj világra szóló karrierjéhez, mint Paco de Lucía fúziós bravúrja, a Guitar Trio, Al Di Meola és John McLaughlin társaságában. A flamenco új esztétikai környezetben, új közönség előtt talált friss hangra, ami attól a műfajtól nem meglepő, amely mindig is multikulturális atmoszférában érezte jól magát. Lucía habozás nélkül vett részt a flamencót adaptáló művészi produkciókban, legyen szó akár balett-koreográfiák kíséretéről vagy a spanyol filmrendező, Carlos Saura rendkívüli Carmen-feldolgozásáról.

Lucía életpályájáról korántsem elegendő azt megállapítani, hogy kiteljesítette a hagyományos és a modern flamenco határait. A sokáig elszigetelt, misztifikált, romantikusan félreértett, Spanyolországban belül is egzotikumnak számító flamenco paradigmáját nemcsak visszaállította az eredeti keretek közé, hanem integrálta olyan progresszív irányokba is, mint a jazz. Más földrészekről származó zenészekkel közös koncertjei során visszavezette a flamencót ősi gyökereihez is.

Paco de Lucía koncertje:

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
március 28.

Ballet Flamenco de Andalucía – Thália Színház

március 22., 23.

Paco de Lucía hivatalos honlapja:

www.pacodelucia.org

Projektműhelyek

Historikus együttesek a Budapesti Tavaszi Fesztiválon

Két híres csapat koncertjét várhatják izgatottan a ritkán játszott barokk művek és a historikus előadói praxis szerelmesei. Az olasz Il Giardino Armonico április 2-án, a brit Florilegium április 4-én ad hangversenyt Budapesten. A műsor mindkét esetben a húsvét jegyében áll.

◆ Molnár Szabolcs

Az Il Giardino Armonico 1985-ben alakult. A milánói csapat honlapja (www.ilgiardinoarmonico.com) 2003 óta lényegében nem változott. Új tartalom nem került fel rá, a kinézete pedig... Azt mondják, hogy ha valami manapság nincs fenn az interneten, az nincs is. Nos, az Il Giardino Armonico – szerintem ez is koncepció – fényes cáfolata a cyberközösség pókhendi bölcsességének. Tudjuk ugyanis, hogy az úgynevezett brand nagyon is létezik. Az Il Giardino Armonico – lényegében függetlenül attól, hogy a formáció aktuálisan három vagy éppen harmincöt tagból áll – jól behatárolható minőségű, színvonalú, hangzású, habitusú és koncepciójú előadásaival 2003 óta is folyamatosan jelen van a világ koncertszínpadain: mintha csak egy franchise-cégről beszélünk. A vállalkozást – úgy tűnik – a CD-piaci válság sem nagyon érintette.

Az Il Giardino Cecilia Bartoli „rezidens” zenekara, a tartós sikerhez ez is bőven elegendő volna. Máshogyan fogalmazva: Bartoli rendszerint az együttes művészeti vezetőjét, Giovanni Antoninit kéri fel különböző projektjeihez munkatársnak. Ő pedig „szállítja” is a „kerészeket”. Szállíthatna másokat is, hiszen Antonini, az egykori furulyás, szépen építgeti független karmesteri karrierjét: Camerata Salzburg, a Müncheneri, a Skót és a Svéd Kamarazenekar, a Felvilágosodás Korának Zenekara,

Berlini Filharmonikusok, Birminghami Szimfonikus Zenekar, a Concertgebouw Zenekara, a Tonhalle Zenekara, Bázeli Kamarazenekar – a karmesteri karrier néhány állomását emeltük ki az elmúlt évekből.

Pápai dorgálás

Budapesten egy fiatalkori Händel-csodát, a Rómában 1708-ban bemutatott La Resurrezione című oratóriumot vezényli. Az egykori premier természetesen húsvétvasárnapra esett, ezúttal már nagypénteken elhangzik A feltámadás – hiába, a koncertszervező és a teológus útjai ritkán keresztezik egymást. Egyébként anno sem volt feszültségektől mentes a helyzet, hiszen Francesco Maria Ruspoli márki, a darab megrendelője és színre vivője egyenesen a fő teológiai tekintély, a római pápa dorgálását volt kénytelen elszenvadni: oratórium fedőnéven – réges-régi, a műfaj születése óta üzött római játék ez – operát vitt színre.

Operára készülünk tehát, bravúros énekes produkciókra, színházi alakításokra! Mindehhez Antonini nagyszerű énekes csapatot állított össze. Magdolna szerepére az olasz Roberta Invernizzit hívta meg. Az énekesnő a historikus zenei szcena majd' minden fontos karmesterével és zenekarával játszott már, felsorolásuk felesleges. A korszak

Az Il Giardino Armonico egy fiatalkori Händel-csodát szólaltat meg Budapesten

KÖZÖNSÉGGÉPZÉS FELSŐFOKON

Sláger-darabbal, Pergolesi Stabat materével fejezi be budapesti koncertjét a brit Florilegium. Az eredeti, duett változatban előadandó mű szoprán szólóját Emma Kirkby, alt énekes a nagyszerű kontratenor, Michael Chance lesz. A változatos műsor további része már nem köthető a húsvéthoz, de érdekességekben nem lesz hiány. Két pompás Vivaldi-darab mellett kizárólag a háromszáz éve született Giovanni Battista Pergolesi kompozíciói hangoznak el, két fuvolaverseny, egy érdekes szimfonia obligát cselőszólóval, valamint egy Salve regina szólókantáta. Az 1730-as évekből származó művek megdöbbentően korszerűek, nem az itáliai barokk kortársak stílusával rokoníthatóak, számos vonásukban a bécsi klasszikus stílust jósolják. Belegondolni is szédítő, mit hagyott volna örökül a huszonhat évesen távozott Pergolesi, ha legalább mozarti időt kapott volna a Teremtőtől.

A Florilegium is nyugodtan tekinthető projektformációnak, amelynek célja, működése azonban sokban eltér az Il Giardino-féle modelltől.

A csoport magja egy barokk kvartett, melynek vezetője – a változatosság kedvéért – egy furulyaművész, Ashley Solomon. Az

állandó társak között találjuk a csellista Jennifer Morschest, a csembalista–orgonista James Johnstone-t, valamint a japán származású gambást, Reiko Ichisét. A koncertezés mellett a társaság aktív különböző oktatási projektek lebonyolításában is. Jelenleg a Royal College of Music rezidens együttese, de gyakran tart mesterkurzusokat is, egyik állandó célállomásuk a nem is távoli Csehország.

A Royal College of Music keretei között komplex előadói gyakorlatokat vezetnek, kezdve a hangszeres képzéssel (szólam- és tutti próbák tartása, felkészülés egy-egy koncertre), egészen a zenetudományos elméleti megalapozásig: repertoár- és forráskutatással, forráskritikával és az előadó praxis elméleti kérdéseivel foglalkoznak. Mindemellett improvizációs gyakorlatokat, iskolai ismeretterjesztő foglalkozásokat is vezetnek, amelyeken a korabeli táncokkal és a régi instrumentumokkal ismertetik meg a diákokat, és természetesen felkészítő, beavatott előadásokkal hozzák közelebb a publikumot egy-egy produkciójukhoz. Egyszóval: közönséget képeznek. Pergolesi-programjukat Budapesten kívül Nagy-Britanniában, Spanyolországban, Ausztriában, Olaszországban és Németországban mutatják be.

A Florilegium Emma Kirkby és Michael Chance közreműködésével lép fel

Forrás: Budapesti Fesztivalközpont-Kht

igazi specialista, Monteverditől Mozartig változatos feladatokat oldott már meg, többek között Cavalli-, Scarlatti- és Vivaldi-hősöknek kölcsönzött hangot, és persze rendszeres fellépője Itália legendás színpadainak, a nápolyi Teatro San Carlótól a milánói Scalán át a velencei La Fenicéig. Nem mellesleg: méltatott Händel-énekes, a mester olasz kantátaíró felvételéért a közelmúltban Stanley-díjat kapott. Jánost Jeremy Ovenden alakítja, nevével sok-sok lemezen találkozhattunk már. Generációja egyik legjobb tenorjának tartják, a kritikusok vele kapcsolatban eszményi Don Ottavióról beszélnek. Repertoárján a Mozart-szerepek vezetnek, de ő is otthonosan mozog Monteverdi vagy akár Bach világában. Schubert dalainak is avatott tolmácsolója, de nem riad vissza a XX. századi zene kihívásaitól sem.

Újrahasznosított zene

Giuseppe Verdi földije, a Bussetóban nevelkedett Luca Pisaroni, Budapesten Lucifer szerepét énekli. A fiatal basszus-bariton Jeremy Ovenhez hasonlóan Mozart vilá-

gában szerzett magának hírnevet. A világ neves operaszínpadain énekelt már Figaro, Leporello vagy Guglielmo szerepét. Kleofásként egy szintén fiatal, de máris komoly múlttal rendelkező mezzoszopránt, Marina De Lisót hallhatjuk. A nagyszerű énekesnőnek változatos a repertoárja, az utóbbi években különösen sok Händel-szerepet énekelt. Volt Arsace (Partenope), Rosimonda (Faramondo), Medoro (Orlando), Cornelia (Julius Caesar), Andronico (Tamerlano) és Claudio (Silla). Az Angyal szólamát egy ígéretes spanyol énekes, Maria Espada adja majd elő.

A projektszemlélet nem új keletű dolog, legfeljebb nem így hívták. Händel például e szemlélet minden fortélyát ismerhette, itáliai időszakában különösen tanulékonynak mutatkozott. Az itt szerzett kompozíciókat – közöttük a Resurrezionét – később bőséggel újrahasznosította Londonban, attól függően, hogy épp milyen feladat előtt állt. Az ütőképes csapathoz való munkatársakat pedig már ekkor kinézte magának. ■

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

április 2. (Il Giardino Amónico)

Uránia Nemzeti Filmszínház

április 4. (Florilegium)

A Budapesti Tavasz Fesztivál
részletes programja megtalálható: www.btf.hu

Valami zeng Dániában

A tavaszi fesztivál fellépői között évről évre felbukkannak vendégek; egy régió, egy ország, egy város. Idén dániai táncosok, képzőművészek és természetesen muzikusok teszik tiszteletüket. Andersen mesealakjait, a kis hableányt vagy a rendíthetetlen ólomkatonát most ne várjuk.

➤ Molnár Szabolcs

A zenei programok közül kiemelkedik Dán Nemzeti Kamarazenekar és Fischer Ádám hangversenye (március 20.) valamint a következő nap templomi koncertje (Ars Nova Copenhagen, a Belvárosi Szent Mihály-templomban).

A rugalmasságáról, nyitottságáról és különlegesen széles repertoárjáról ismert, 1939-ben alapított Dán Nemzeti Kamarazenekar budapesti koncertjén olyan – Mozart és a dán Carl August Nielsen műveiből álló – műsort ad elő, amelyben gyaníthatóan a legjobb.

Svédországi zeneszerző-ismerősöm panaszkodott, hogy könnyű a norvégoknak, a finneknek és a dánoknak, hiszen van egy Griegjük, egy Sibeliusuk, egy Nielsenük, a svéd zenének viszont nincs ilyen kaliberű ősapja. Azzal „vigasztaltam”, hogy Magyarországon alig-alig hallottunk valamit a dánok ősatyjától, Niensentől, igazán nincs is mit (illetve kit) irigyelni a dánoktól. Nos, e vigasztalással komoly meglepetést okoztam. „Hogyhogy, Nielsen a legérdekesebb és a legeredetibb a három közül! A britek például valósággal rajonganak érte. Ráadásul ő olyan innovatív komponista volt, akire a későbbi nemzedékek bizton építhettek. Sibeliuszal vagy Grieggel semmire sem mentek a XX. századi finn és norvég szerzők, velük szemben Nielsen (1865–1931) évtizedeken át eleven tradícióként orientálta a dán komponistákat. Szerintem épp ezért jutottak ők a legmesszebbre.” Valószínűleg igaza lehet a nagy tapasztalatú svédnek. Nielsen frenetikus operáját (Maskarade) például biztos érdemes lenne végre nálunk is bemutatni. A nagy és gazdag életművet alkotó zene-

szertől most egy versenyművet és – színpadi érzékét igazolandó – egy pazar színházi kísérőzenéből kialakított szvitet hallhatunk. Az Aladdin-zene (1919) és a műsorra tűzött szvit (Grieg Peer Gyntjének méltó párja) a lemezgyűjtők előtt talán ismert, magyarországi koncerten azonban csak elvétve (vagy még sohasem) hangzott el. A keleti mese zenei kommentárjai – érdekes módon – telis-tele vannak dán népzenei allúziókkal.

Tintinnabuli

Magyarországon is egyre népszerűbbek az olyan koncertek, amelyeken a nagyon régi és a nagyon új zene egymás mellett, a kölcsönös inspiráltság jegyében csendül fel. A méltán világhírű Ars Nova Copenhagen koncertjének már a címe is érzékelteti a régi és az új kettőségét: Arvo Pärt és a Tudor-kor zenéje. Utóbbi az angol zene aranykorának komponistái, Taverner, Tallis és Byrd képviselik, előbbi az egyik legnépszerűbb kortárs komponista. Pärt (1935) köztudottan az európai zene középkori tradíciójával ápol szoros rokonságot, jellegzetes stílusának kialakulásáról ő maga így beszélt: „Felfedeztem, hogy elég, ha csupán egyetlen hangot szólaltatnak meg gyönyörűen. Ez az egyetlen hang, vagy egy csendes ütés, vagy egy pillanatnyi csend megvigasztal. Nagyon kevés elemmel dolgozom: egy hanggal, két hanggal... Egyszerű anyagokból építkezem – egy hármashangzattal, egy bizonyos tonalitásban. A hármashangzat három hangja harangokhoz hasonlít, ezért hívom ezt a kompozíciós eljárást tintinnabulinak.”

Az Ars Nova Copenhagent 2002 óta a világhírű brit karnagy, Paul Hillier irányítja. Az elmúlt egy évtizedben sikerült olyan repertoárt kialakítania, amelyben minden mű felfedezés, legyen szó Jacob Obrechtről vagy John Cage-ről, Palestrináról vagy Terry Riley-ről.

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

március 20. (Dán Nemzeti Kamarazenekar)

Belvárosi Szent Mihály-templom

március 21. (Ars Nova Copenhagen)

Az Ars Nova Copenhagen régi és új zenét párosít műsoraiban

Fotós: Budapesti Fesztivalközpont Kht.

Az orosz iskola követői

Basmet és a Moszkvai Szólisták

Ismét Budapestre látogat napjaink egyik legjobb brácsaművésze, Jurij Basmet, valamint az általa 1992-ben alapított Moszkvai Szólisták együttese. Március 25-én a Thália Színházban lépnek fel, műsorukon Csajkovszkij és Brahms műveivel.

◆ Mesterházi Gábor

Először az orosz vonósiskoláról kell beszélünk. Tudjuk, szegény Iszaak Babel mennyit szenvedett attól, hogy a szomszéd kisfiú, a kis Jascha (Heifetz) sokkal előrébb tart a hegedülésben, pedig egyszerre kezdték – Iszaakból juszt is író lett, ami egyrészt érthető, másrészt nem baj. Heifetz pedig emigrált – otthon maradt viszont például Ojsztrah, Kogan, Kagan és még sokan mások. Ők és utódaik a hatvanas-nyolcvanas években rendszeresen előfordultak a Zeneakadémián – aztán a rendszerváltás elvitte az oroszokat Magyarországról. Sajnos az orosz művészeket is – ma nehéz a hazai közönségnek például egy nem sztárolt zongoristát (akár Elisszo Virszaladzét) eladni, noha jobbat hirtelenében nemigen tudnék említeni, és napjára sem emlékszem, mikor járt erre a még mindig aktív és csodálatos Natalja Gutman.

A capityben, amit a zenei életben is játszunk, a sztárok a menők, és azon kapjuk magunkat, hogy a vonósok közt ismét dömping van oroszokból. Makszim Vengerov ugyan fiatalon tette le a vonót (ennél magasabba aligha juthatna, ha folytatná), de ott van Vagyim Repin. És persze ott van az emigrált Viktoria Mullova, akit hajlamosak vagyunk a feljövő fiatalok (rising stars) közt említeni, noha 1959-ben született. És ott van Vlagyimir Szpivakov vagy Dmitrij Berlinszkij, és most nem arról beszélek, mennyire jó hegedűsök vagy zenészek, hanem hogy mekkora sztárok. Gidon Kremer – aki ugyan nem orosz, mégis

ennek a vonósiskolának a „kölyke” – ma már lassan a nagy öregek közé tartozik, de maga is, együttese is szépen folytatja az orosz hagyományt (orosz, amennyire orosz Jascha Heifetz, Iszaak Babel vagy Bulat Okudzava). És a szintén fiatalnak tűnő Jurij Basmet is szépen közelít a hatvanhoz – de neki is másutt kellett befutnia ahhoz, hogy Magyarországon sztár lehessen.

A rendszerváltás persze nem emiatt érintette őt közelről. Amikor megnyíltak a határok, a Moszkvai Szólistákból alig maradt valaki otthon. Úgyhogy 1992-ben belőlük – a nem emigrált vonósokból – kellett új együttest alapítania. A Moszkvai Szólisták ma már befutott csapat, keresett márkanév. De gyanítom, ha ma újabb emigrációs hullám jönne, lenne kiből újabb, nem alacsonyabb nivójú együttest verbuválni, konkurenciának meg most is ott vannak a Moszkvai Virtuózok.

Basmet brácsaművészként is sikeres. Ma sem hemzsegnek a brácsaművészek, de amikor Basmet pályája indult, maximum jeles vonósnégyesekben válhatott valaki híres brácsássá. A „maiak” közül Basmet mellett rögtön beugrik az amerikai-örmény Kim Kashkashian neve, aki majdnem épp annyi idős, mint Basmet. Közös bennük továbbá az is, hogy repertoárjuk jelentős részét teszik ki a kortárs művek (Basmet esetében ezt is tekinthetjük az orosz vonósiskola hagyományának, gondoljunk Rosztropovicsra).

Basmet annyiban is jókor született, hogy még együtt tudott zenélni a nagyokkal, például Rosztropovicsal. Nem tudom, mennyire unhatja, de minden róla szóló írás megemlíti, hogy kamarapartnerei közé tartozott Szvjatoszlav Richter is. És Gidon Kremer. Akit nem véletlenül emelek ki: együttese, a Kremerata Baltica tavaly vezetőjük nélkül lépett fel a Zeneakadémián. Az akkori est igazi sztárja egy Daniil Grishin nevű brácsás volt, aki máris nevezhető Kremer utódának a Kremerata élén. Talán épp Basmet példáján felbuzdulva lett brácsásként első ember. ■

Thália Színház
március 25.

Egy szívtipró dél-amerikai

Napjaink első számú Don Giovanni, Erwin Schrott lesz a Budapesti Tavasz Fesztivál vendége április 1-jén. A szívtipró uruguayi népszerű romantikus áriákból állította össze műsorát, amelyet a Pier Giorgio Morandi vezette Filharmoniai Társaság Zenekarával ad elő a Művészetek Palotájában.

➡ Várkonyi Tamás

Erwin Schrott 2009 decemberében, a milánói Scala évadnyitó Carmen-előadásán Escamillo szerepét alakította, a karmester Daniel Barenboim volt. A produkcióban részt vett egy magyar fiatalember, Bretz Gábor is, aki így közvetlen közletről látta, miként dolgozik az uruguayi születésű sztár, napjaink első számú Don Giovanni (mellesleg Anna Netrebko férje, az orosz szoprán másfél éves gyermekének apja). „Számos nagy sztárral léptem fel, köztük többen távolságtartóak voltak. Schrott nem ilyen – meséli Bretz Gábor –, a próbákon sokat nevtünk, jó hangulatban dolgoztunk. Tavaly október végétől december végéig majdnem két hónapot töltöttünk együtt Milánóban. Összebarátkoztunk – nagyvonalú, gáláns művészt ismertem meg benne, akivel jókat lehet beszélgetni szakmáról, énektechnikai dolgokról is. Elképesztően jól mozog a színpadon, alaposan kidolgozza a szerepet. A Barenboim vezényelte évadnyitó előadásán a Scalában ő Escamillót, én Zunigát alakítottam. Remekül ellesett torreadormozgásokat vitt a játékába. Már láttam néhány Carment életemben, de mindig kicsit nevetséges volt, amikor két énekes egymásnak esik. A Scalában most koreográfus csinálta meg a verekedést; sosem láttam még ilyen élethű, elegáns, de vére menő küzdelmet. A próbákon kívüli beszélgetéseinkről is szó volt például, hogy szerinte mennyire fontos a jó fizikai erőnlét, és ő ezért jól karbantartja magát. Új szelek fújnak: nem elég jól énekelni, ma már nagyon jól is kell kinézni. Schrott is próbál újat mutatni, új színeket hozni

Erwin Schrott: nem elég jól énekelni, ma már jól is kell kinézni

BRONZÉRMES KÖZREMŰKÖDŐ

Erwin Schrott romantikus áriaestjén Auxiliadora Toledano is fellép. A harmincéves spanyol szoprán az elmúlt években számos nemzetközi versenyen ért el előkelő helyezést, a 2009-ben megrendezett, Plácido Domingo nevét viselő, Operalia nemzetközi énekversenyen pedig harmadikként végzett. A budapesti döntőn a magyar főváros különdíját is elnyerte – ennek köszönhetően lép fel a Budapesti Tavasz Fesztiválon, és szólaltat meg két Bellini-áriát, valamint két duettet Erwin Schrott oldalán.

az operajátékba. Azonkívül, hogy a rendező dolgozik vele a darabon, ő rengeteg mindent hozzá is tesz. Én is alakítom majd 2010 őszén Escamillót a Scalában, és bizony, megfordult a fejemben, hogy ha nem viszem bele a szerepbe, amit ő, valami hiányozni fog az alakításomból. Például egy borzongás, mielőtt ráadja Carmenre a köntösét. Az arc kifejezései, gesztusai – ezek mind olyan részletek, amelyekről élni kezd egy szerep. Schrott több mint másfél évtizede van a szakmában, és ez a mozgásban, az éneklésben, a megszerzett rutinban is látszott: a legnagyobb természetességgel dolgozta végig a próbákat és az előadásokat. Mi a sikerének a titka? Talán az, hogy az ember nem érzi az erőfeszítéseket.”

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
április 1.

Ellington a jazz Bachja

Nigel Kennedyről most már nem csak azt tudjuk, hogy virtuóz hegedős, hanem azt is, hogy kedveli a sört (akár hangversenyteremhőmérsékleten fogyasztva is), rajong az Aston Villáért, és szereti a Művészetek Palotája közönségét. Meg az is őt.

➡ Bércesi Barbara

Mivel a szeretet lankadatlan, Nigel Kennedy többszörre is visszatér hozzánk, hogy a Budapesti Tavasz Fesztiválon tovább feszítse a húrt, és merész átjárókat nyisson a klasszikus zene és a jazz között. Kennedy akkor is önmagát adja, ha „egyszerű” klasszikus koncerten játszik, de ha

éppen azt tűzi ki célul, hogy a jazz valaha élt egyik legnagyobb komponistájától, Duke Ellingtontól jut el Johann Sebastian Bachig – műfaji és stílári megkötéseket elfelejtve –, akkor érezheti csak igazán elemében magát. Bach, mint tudjuk, még abban a korban élt, amikor az improvizáció fontos része volt az előadóművészetnek, nemhogy tiltott praktikának számított, kívánatosnak tartották a kottakép hí megszólaltatásán túl a pillanatban való magas szintű alkotás képességét is. Kennedynak minden alapja megvan arra, hogy komolyzenészként a jazzhez nyúljon, hiszen már apró gyerekkorától jazzt hallgatott, sőt játszott. Mostohaapja jazzlemez-gyűjteményéből válogatott, és a zongorán utánozta a régi nagyokat. A jazzhegedülés fortélyait nem kisebb legendától, mint Stéphane Grappellitől tanulhatta meg, aki még Carnegie Hall-beli fellépésére is elhívta közreműködőnek. Határokat nem ismerő tehetsége folytán arra is képes volt, hogy miután minden klasszikus zenei babért learatott, az új évezredben jazzmuzsikusi karrierjét is elkezdje fölépíteni. A tavaszi fesztiválra érkező produkcióját 2009 szeptemberében mutatták be Londonban. Budapestre a fiatal, tehetséges zenészekből verbuvált Orchestra of Life és a már ismerős, lengyel tagokból álló Nigel Kennedy Quintet kíséri el. Az est műsorában Bach-művek és Ellington-örökzöldek szólnak majd meg. ■

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

március 26.

Zeneszerző-verseny

A Fugato Orchestra a Budapesti Fesztiválközpont közreműködésével fiatal zeneszerzők számára ír ki pályázatot. A legjobb öt művet a fesztiválon a hazai zenei élet egyik leg-sokoldalúbb formációja szólaltatja meg.

➡ Albert Mária

A kiíró egy generációt képvisel a jelentkezőkkel. A Fugato Orchestra tíz éve van jelen a zenei életben; a formáció vezetője, Alpár Balázs, harmincon innen van, és épp csak befejezte tanulmányait. A bécsi zeneakadémián zeneszerzés, filmzene és jazz szakon szerezte a második oklevelét, az alapozást persze Budapesten kezdte.

A Gramofonnak arról számolt be, hogy a benyújtási határidőt majdnem február végéig meg kellett hosszabbítani, a tizenhárom jelentkezőből csak hatan készültek el a megadott dátumra. Így nem mondhatta el, hogy a zsűri – Borbély Mihály, Márkus Tibor, Csuha-Barna Tibor, Faragó Béla, Fekete Gyula, Gyöngyösi Levente és Madaras Gergely – milyen stílusú alkotásokra voksolt. Sőt még a próbákhoz sem láthattak hozzá. Annyit azon-

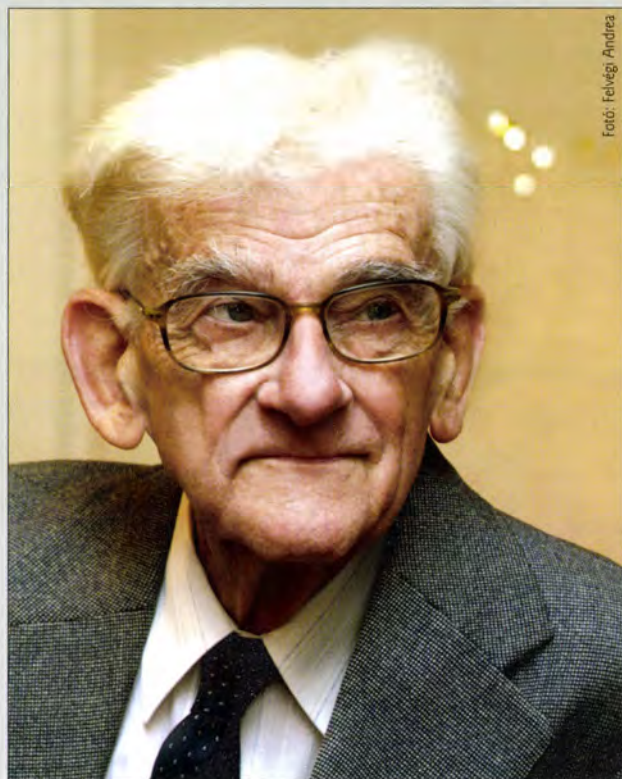
ban tud, hogy egészen fiatal, konzervatóriumi növendék is van az aspiránsok között; örvendetes, hogy az ifjú a vidéki jelentkezők számát gyarapítja. A többség persze harminc körüli, köztük egy zeneszerző. Abban azonban egyetértettek a jelentkezők, hogy a kiírás igen inspiratív, mert nem szigorúan „szomorú zenei” határok között kell mozogniuk, hanem jazzel is ötvözhetik alkotásukat. Örültek a pályázat pusztá létének, hiszen az IKZE, – az Ifjúsági Kortárs Zenei Estek – idei mustrája elmarad, és egyelőre más zeneszerzői pályázat sem ígérkezik. A stílusbeli sokrétűség egybevág az együttes céljaival és gyakorlatával. A dobbal, basszusgitárral és elektronikával kiegészített kamaraszimfonikus zenekar műsorán helyet kap a komolyzene, a világzene, a jazz és a progresszív rock. A kifejezetten a Fugato Orchestrának írt művek ötvözik a komolyzenei hagyományokat a jazz harmóniai, ritmikái világával és improvizatív elemeivel, a klasszikus hangzást pedig modern, elektronikus hatásokkal. A zenebarátok, rendszeres koncertélvezők sem tudják, milyen gyakran hallják a formáció vezetője, Alpár Balázs hangjait. 2007-ben ugyanis a Művészetek Palotája zenei pályázatának győzteseként ő készítette el a ház új „hangarculatát”, természetesen a Fugato Orchestra közreműködésével. ■

Thália Színház – Arizóna Stúdió

április 4.

Állócsillag volt

Ujfalussy József (1920–2010)

Fotó: Félvégi Andrea

Mindent elért, amit csak nem akart. Címekre, rangokra, pozíciókra, díjakra, azt hiszem, sohasem vágyott. Mégis: több mint fél évszázadon át tanára, tanszékvezetője volt a Zeneakadémiának, két ciklusban rektora, tagja volt a magas tudományos testületnek, a Magyar Tudományos Akadémiának, sokáig alelnöke is. Volt intézetigazgató, lapfőszerkesztő, minisztériumi főosztályvezető, tudományos társaság elnöke, egyetemek díszdoktora. Számos díjjal tüntették ki, az Erkel-díjtól a Kossuth-díjig, a Herder-díjtól a Széchenyi-díjig. Elérte a kilencvenedik életét is, bár aligha vágyott rá, legfeljebb azzal a „feltétellel”, ha munkával töltheti.

◆ Szále László

Nagy tanár volt, a XX. század második felében művészek, zenetanárok, -tudósok nemzedékeit nevelte, tanította, és adott át nekik valami olyasmit – a zenetudományon, -esztétikán, -történeten kívül –, ami az ő nemzedékével kiveszni látszik a világból. Engem nem tanított, bár sokat tanultam tőle – mondanám hálás lelkesedéssel, de nem mondom, mert azt is jelentené, ha sokat tanultam, akkor

sokat is tudok. Márpedig ez a legkevésbé sem lenne igaz. Ahhoz a hatalmas tudáshoz képest végképp, amit ő abban a kicsi, törekeny testben hordozott. Az úgynevezett úri középosztályból jött, annak műveltségsményét szívta magába: görög–latin–művészettörténet–zene. Ez a bizonyos úri középosztály az ő életének nagy részében megvetett, megbélyegzett réteg volt, ám történelmi-művelődéstörténeti jelentősége a szememben csak a XIX. század nemesi reformnemzedékének teljesítményéhez mérhető. Nagyon kevésbé tudjuk még ma is, mi mindent adtak ezek az emberek – sokszor dinasztiák – az országnak oktatásban, tudományban, művészetben, iparban, gyógyászatban, erkölcsben. Kiveszőfélben, elfogyóban van végképp az ő „fajtája”, az utolsó mohikánok voltak ők a nem sokkal előbb elment nagy történéssel, Kosáry Domokossal.

Ujfalussy sorsa alighanem már születése előtt megpecsételtetett. Mindkét nagyapja muzsikált, a jogász nagyapja csellista, alapító tagja a Debreceni MÁV Szimfonikusoknak, orvos nagyapja zeneiskola-alapító, otthonában hangszerarzenált és kottatárat tartott. Mindent, ami a kamarazenéléshez kell. Nagyanyja kiválóan zongorázott, akárcsak az édesapja. Édesanyja pedig zenetanárként élte le az életét, és a hangversenyéneklés volt a szenvedélye. Ujfalussy előbb mégis bölcsészetet tanul, de rögtön utána elvégzi a Zeneakadémia zeneszerzés és karmagyképző szakát. Többek közt Szabolcsi Bence tanítványa és követője – zenetudományi munkásságában is, és Szabolcsi halála után az MTA Zenetudományi Intézetének élén is.

Független szellem volt, nyitott tanár és rendkívül szerény ember. Ezek a tulajdonságok segítettek át a szocializmus viharos évtizedein is, függetlensége megővta az ideológiai zsákutcáktól, szerénysége, rejtőzködő nagysága pedig az irigyek támadásaitól. Rengeteg féle munkájában nem valami magasztos küldetéstudat vezetett, inkább „csak” a kötelességtudat. Sosem volt sztár a mostani értelemben, de volt állócsillag, távoli, halvány fényű. Tudjuk, a csillagok fénye nem sokat árul el a nagyságukról, inkább csak a távolságukról. S ő tőlünk valóban fényévnyi messzeségben van, tudásban is, erkölcsben is. Most már lélekben is. Munkássága jelentőségének, a magyar zenekultúrában betöltött szerepének megítélésére nem vagyok méltó. Több kiadást megélt, több nyelvre lefordított Bartók-monográfiája azonban biztosan alapmű, irányjelző mérföldkő a Bartók-kutatásban, tanításának lényege, ethosza pedig ott sugárzik már tanítványainak tanítványaiában is. Annyit azért elmondhatunk, hogy általa, életműve által egy lépéssel biztosan közelebb jutottunk a zenéhez és önmagunkhoz. Hisz mi más a zene, mint a lélek hangja. A zenetörténet tehát a legnagyobb bizonyíték rá, hogy van lélek. Vele emlékezzünk Ujfalussy Józsefekre.

Két zongora, egy cselló és egy hegedű

Folytatódik a Trónörökösök a színen sorozata

Négy, boldogan nevető fiatal – életörömet és egymás iránti szeretetet sugárzó kép a plakáton, ami megállásra készíti a járóelőket. A képen ismerős arcok: Baráti Kristóf, Farkas Gábor, Fülei Balázs, Várdai István – ők a Trónörökösök a színen koncertsorozatának fellépői idén is.

◆ Réfi Zsuzsanna

Harmadik születésnapját ünnepli a Starlet Music Management. A Bíró Csilla vezette cég 2007 tavaszán alakult azzal a céllal, hogy felhívja a figyelmet a kivételes tehetségű ifjú művészekre. Első sorozatát, Trónörökösök a színen címmel, 2008 novemberében indította el az MTA Dísztermében. A hangversenyeken nagy sikerrel mutatkozott be négy tehetséges muzikus: Baráti Kristóf hegedűművész, Várdai István csellóművész, valamint két zongoraművész: Farkas Gábor és Fülei Balázs. Az azóta eltelt időszakban mindegyikük karrierje felívelőben van – ez a hosszú távra tervezésnek ugyanúgy köszönhető, mint fegyelmesség, professzionális munkájuknak, zene iránti alázatuknak.

Baráti Kristóf németországi Paganini CD-je után most Bach-albumot készített, az összes, szólóhegedűre készült darabot veszi lemezre a Berlin Classics kiadónál (a lemezről következő számunkban közlünk recenziót). Emellett a muzsikust 2009 végén Junior Prima Díjjal jutalmazták, az elismerést Várdai István is elnyerte. A gordonkaművész tavaly ősszel rendezett diplomahangversenye óriási érdeklődés mellett nagy sikert aratott, majd a Harmonia mundi terjesztésében hozzáférhető, Ysaye Records kiadónál megjelent első lemeze (kritikánk az 54. oldalon olvasható). Várdai elnyerte a Charlotte White's Salon de Virtuosi alapítvány díját; játszott gálaestjükön is, ezt a koncertet élőben közvetítette New York legrangosabb komolyzenei adója, a WQXR. A csellóművész januárban Fülei Balázs kíséretével a bécsi Konzerthausban mutatkozott be, februárban a Carnegie Hallban lépett pódiumra, és játszik majd az amszterdami Concertgebouw-ban is.

Fülei Balázs tavaly decembere óta Tel-Avivban tanul, Emanuel Krasovsky professzornál. Az ő koncertjét január 4-én, az MR3 Bartók-rádió közvetítette az MR Márványterméből. Bartók születésnapjára is készül, március 25-én, a Bartók Emlékházban ad szólóestet.

Farkas Gábor 2009 novemberében megnyerte a weimari Nemzetközi Liszt Zongoraversenyt, amelyen egy különdíj mellett a közönségdíjat is átvehette. Liszt-lemeze komoly

Négy jó barát: Várdai István, Baráti Kristóf, Farkas Gábor és Fülei Balázs

szakmai tetszést aratott, megkapta érte a Liszt Ferenc Társaság Hanglemez Nagydíját. Felkérést kapott Liszt zongoraversenyeinek felvételére; a tervek szerint a kiadvány 2011-ben, a Liszt-évben jelenik meg, ugyancsak a Warner Classics gondozásában.

Bíró Csilla elmondta: a hangversenyekkel szeretnének minél több fiatalot megszólítani. Ezért is folytatják azt a gyakorlatot, hogy a koncertekre egy zeneiskolás ingyen eljöhessen, ha a vele lévő felnőtt jegyet vált, az egyetemisták pedig kedvezményesen kaphatnak műfaj áll. A február 1-jei, március 2-i est után, a záróesten, április 26-án Baráti Kristóf, Várdai István és Fülei Balázs lép pódiumra Berkes Kálmánnal. Újdonság, hogy vidéken is előadják ezeket a műsorokat: a tavaszi koncerteket a Szegedi Tudományegyetem Fricsay Termében ismétlik meg, március 8-án és április 19-én. ■

A Starlet Music Management hivatalos honlapja:

www.starlet.hu

Nagy nevek, érdekes műsorok

Újdonságok a Nemzeti Filharmonikusok tavaszi műsorán

Két nemzetközi hírű külföldi művész is fellép a Nemzeti Filharmonikus Zenekar tavaszi koncertjein: Gidon Kremer Sosztakovics II. hegedűversenyét szólaltatja meg, Heinrich Schiff gordonkaművész-karmester pedig Haydn C-dúr csellóversenyét játssza, valamint Bruckner VII. szimfóniáját vezényli ugyanazon a koncerten.

◆ Várkonyi Tamás

A Nemzeti Filharmonikusok együttese a Hangszer és pálcá elnevezésű bérletben olyan szólistát vagy zeneszerzőt lát vendégül, aki vezényel is; ilyen például – a zeneigazgató Kocsis Zoltán mellett – a decemberben fellépett Thomas Zehetmair és a klarinétművészként és zeneszerzőként egyaránt sikeres, a zenekarral március 5-én koncertező Jörg Widmann, akit Kocsis Zoltán a Wolfgang Rihm utáni német zeneszerző-generáció egyik legjelesebbjének tart. Szintén ide tartozik a május 24-i koncertet dirigáló Heinrich Schiff is, aki gordonkaművészként olyan dirigensekkel lépett fel, mint Abbado, Celibidache, Doráti vagy Harnoncourt, és akinek Lutosławski, Henze, Rihm írt darabokat. A kilencvenes évek óta vezényel is; ma a Linzi Bruckner Zenekar első vendégkarmestere, 2004 óta a Bécsi Kamarazenekar zeneigazgatója, 2006 óta pedig a Schiff András alapította Mondsee-i Zenei Napok művészeti vezetője.

Az NFZ április 10-ei hangversenye érdekes műsorával is kitűnik. Muszorgszkij A halál dalai és táncai című kompozícióját ugyanis Kerekes István hangszerelésében adják elő, Jevgenyij Nyesztyerenko közreműködésével. A műből létezik több hangszerelés is, Kerekes azonban kizárólag Muszorgszkij kottájából indult ki; több hónapot töltött csak a Borisz Godunov szerzői partitúrájának megismerésével. „Az egész úgy kezdődött – meséli –, hogy 2008 telén rendeztettem a kottáimat, és az M betűhöz érve ezek a dalok is a kezembe kerültek. Fiatalkorom óta olyan benyomást keltenek bennem, mintha zenekari kíséret zongorakivonatát látnám. Most azonban egy belső hang szinte felülvoltott bennem: zenekart nekik! Több hónap múlva a Zeneakadémián, Rost Andrea estje után a művészsobába felé tartottam gratulálni. Közben összelálokoztam régi jó barátommal, Polgár Lászlóval. Elűjságoltam neki, hogy meghangszereltem a Muszorgszkij-ciklust. Ő meg elmondta, hogy épp most fogja énekelni Miskolcon, és szívesen előadja az én hangszerelésemmel, így 2008-ban, a Bartók + Szlávok operafesztiválon hangzottak el ezek a művek először ebben a formában.”

Heinrich Schiff karmesterként és csellistaként is fellép

Május 6-án ismét Kocsis Zoltán vezényli a műsort, amely ezúttal is szolgál világsztárral és különlegességgel egyaránt. Kezdjük az előbbivel! Napjaink egy legjobb hegedűse, Gidon Kremer szólaltatja meg a tanárának, David Ojsztrahnak a hatvanadik születésnapjára dedikált Sosztakovics-hegedűversenyt. Ahogyan az április 10-ei est, ez a koncert is egy „gyilkosan nehéz” Richard Strauss-szimfonikus költeménnyel kezdődik, a Don Juannal. Az esten elhangzik továbbá Rahmanyinov tizenöt dala, Kocsis Zoltán hangszerelésében. A zeneigazgató elmondta: A Straussnál kilenc évvel fiatalabb Rahmanyinov daltermése – zongoraműveivel, zongoraversenyeivel szemben – alig ismert. Néhány évvel ezelőtt meghangszerelt már nyolc dalt, amely sorozat Fokanov Anatolij felkérésére nemrég hét újabbal bővült. Az egy félidőt kitevő tizenöt dal mellett elhangzik az 1915-ben befejezett, szöveg nélküli Vocalise is, amely a szerző talán legismertebb műve. Számos átírata létezik, de érdekes módon az kuriózum, amelyet maga a zeneszerző készített zenekarra és a melódiát játszó húsz (!) hegedűre – a koncerten ezt hallhatjuk. ■

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.filharmonikusok.hu

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2010. április 13.

Nyolc manuál

Barbara Dennerlein (orgona) és Oláh Kálmán (zongora) estje

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2010. április 14.

Suisse Romande Zenekar

Vezényel: Marek Janowski

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2010. május 11.

Andreas Scholl Händel-estje

Közreműködik a Stuttgarti Kamarazenekar

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

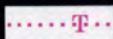
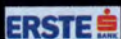
2010. május 15.

A Notre-Dame orgonazenéje

Olivier Latry szólóestje

A művész beszélgetőpartnere: Fassang László

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Bevált a francia know-how

Az egy-egy zeneszerzőt bemutató, egész napos zenei maraton a budapesti koncertélet egyik legsikeresebb, ezreket vonzó eseménye lett. Amikor interjünk megjelenik, már lezajlott az idei Beethoven-maraton.

⇒ Gramofon

Két évvel ezelőtt Csajkovszkij, tavaly Dvořák volt a Művészetek Palotája és a Budapesti Fesztiválzenekar közös rendezésében megvalósuló koncertsorozat zeneszerzője. Az első két évhez hasonlóan idén is óriási közönségsiker volt a rendhagyó „koncertfolyam”: a jegyek mind a tizenegy hangversenyre hetekkel korábban elkeltek, több mint tízezer látogattak el a Művészetek Palotájába. Mi a siker titka? Erről beszélgettünk Körner Tamással, a Fesztiválzenekar ügyvezető igazgatójával.

Gramofon: *Honnan jött az ötlet?*

Körner Tamás: A több helyszínen rendezett, negyvenöt perces koncertekből álló, egyetlen zeneszerzőnek szentelt maratonok „know-how”-ját Franciaországból vettük át és adaptáltuk a Művészetek Palotája adottságaihoz. Ott Nantes városában már több mint egy évtizede rendeznek ilyen sorozatot „Folle Journée” (őrült nap) néven. Hét évvel ezelőtt a Fesztiválzenekar is fellépett az akkor éppen Beethovennek szentelt, valóban őrült napon. Lenyűgöző volt, ahogy a rendezvény megmozgatta az egész várost, igazi népnünepély volt, amely rengeteg olyan embert is megérintett, akik amúgy nem, vagy ritkán járnak komolyzenei hangversenyekre. Fischer Ivánnal már akkor arra gondoltunk, milyen jó lenne egyszer Budapesten is valami hasonlót rendezni! Időközben felépült a több termével az ilyen rendezvényhez megfelelő feltételeket kínáló Művészetek Palotája, így két évvel ezelőtt velük közösen újtárra indíthattuk a magyarországi maratonok sorozatát.

G.: *Hogyan választják ki a zeneszerzőt, és milyen szempontok alapján áll össze a műsor?*

K. T.: Ezekről a művészeti vezető, Fischer Iván dönt. A zeneszerző kiválasztásánál két fő szempont van: az illető életműve legyen kellően gazdag és vonzó. A műsoroknál három szempont vezérel minket: legyen képviselve a zeneszerző életművének minden jelentősebb területe, hangozzanak el a legnépszerűbb, legismertebb „slágerdarabok”, de mindig legyen egy-két raritás is, olyan különlegesség, ami megérdemli a felfedezést. A műsor összeállításánál az is fontos szempont, hogy az élő koncerteket video- és filmvetítések, valamint kiállítások egészítsék ki, még teljesebbé téve a zeneszerző munkásságáról-életéről kialakuló képet.

Fotó: Péter Zsuzsa / Művészetek Palotája

G.: *Kik a meghívottak?*

K. T.: Azt szeretnénk, ha a maratonok a szakma és a közönség közös ünnepei lennének. Ezért kezdettől fogva arra törekszünk, hogy a magyar zenei élet minél több kiváló együttese és szólistája kapjon fellépési lehetőséget, miközben minden évben legyen néhány külföldi vendég is. A Fesztiválzenekar szerepe itt nem több (de nem is kevesebb), mint rendező és házigazdáé, aki hagyományosan a nap záróhangversenyét adja. Hogy milyen tömegeket mozgató eseményről van szó, annak illusztrálására elég legyen annyi, hogy az idei Beethoven-maratonon több mint 600 művész lépett fel: szimfonikus zenekarok, énekarok, vonósnégyesek, hangszeres szólisták, énekesek, színpadok, kamarafarmációk. Ilyen tömegek mozgatójánál már a logisztika is különleges szervezést igényel: percre pontosan meg kell szervezni, ki mikor próbál, hol öltözik, mikor szállítják a hangszereit. Párperces csúszás azt jelentené, hogy a közönség nem ér át az egyik hangversenyről a másikra, és borul az egész beosztás. Emlékszem: a nantes-i maratonon mosolyogtunk azon, hogy még azt is megszabták, a koncert után melyik oldalon kell kijönnünk a színpadról. Aztán megértettük, hogy csupán azt akarták elkerülni, hogy a távozó zenekar hangszerei összekeveredjenek a már odakinn várakozó következő együttesével.

G.: *Kikből áll a maratonok közönsége?*

K. T.: A szokatlan formának, a rendkívül közönségbarát jegyáraknak a célja az, hogy olyan közönségrétegeket is megszólítsunk, akik ilyen-olyan okból nem járnak rendszeresen koncertre. (Idén egy-egy koncertre 600 forintért lehetett jegyet vásárolni, de aki háromra vett, a negyediket ingyen kapta, így aki mind a tizenegy hangversenyre el akart menni, ezt 5400 forintért megtehetette.) Nagy öröm látni, hogy sok a fiatal, és sok a többgenerációs család: nagyszülők, szülők, gyerekek.

G.: *Lesz-e jövőre is maraton és ha igen, ki lesz a zeneszerző?*

K. T.: A dátumról már döntöttünk: 2011. február 20. A zeneszerző kiválasztásán is dolgozunk, de erről többet most még nem mondhatok: legyen meglepetés. ■

A Budapesti Fesztiválzenekar hivatalos honlapja:

www.bfz.hu

2009/2010 – További koncertek a Művészetek Palotájában

Midori

Grigory Sokolov

2010. április 15. (csütörtök), 19.30 óra – **Grigory Sokolov** (zongora)

2010. május 12. (szerda), 19.30 óra – **Midori** (hegedű) és **Charles Abramovic** (zongora)

A **Zongora 2010/2011** – Bérletek és jegyek megvásárolhatók a Zeneakadémia jegypénztárában és különleges kedvezményekkel a jakobikoncert@gmail.com e-mail címen.

Piotr Anderszewski – 2010. szeptember 30., **Jevgeny Kissin** – 2010. november 17. 19.30,

Kocsis Zoltán – 2010. december 8. 19.30, **Grigory Sokolov** – 2011. március 7. 19.30,

Ránki Dezső – 2011. április 18. 19.30, **Mitsuko Uchida** – 2011. május 16. 19.30

A „Koncert 33” valamennyi hangversenyére 10% kedvezménnyel lehet jegyeket vásárolni, ha közvetlenül a jakobikoncert@gmail.com e-mail címen rendelik meg jegyeiket.

Látogasson el honlapunkra:

www.jakobikoncert.hu

Koncertek világsztárokkal, kedvezmények a gyerekekkel érkezőknek

A Zongora, A zongorán túl – Vásáry Tamás bérletsorozata Liszt, Chopin és Schumann műveiből, Hangszerek világa, Koncertek hárfával, Gödöllői Nemzetközi Hárfafesztivál, a Liszt Ferenc Kamarazenekar Bach bérlete, a Budapesti Vonósok sorozata (Barokk, Mozart és Haydn est), Művészetek Palotája, Régi Zeneakadémia, Festetics Palota, Bartók Emlékház, Gödöllői Királyi Kastély

A Hangszerek világa sorozatra 30 általános vagy zeneiskolának biztosítunk

5-5 db tiszteletjegyet (4 gyerek és 1 kísérő számára)

a Magyar Villamos Művek Zrt. támogatásával.

A tiszteletjegyekre lehet jelentkezni a jakobikoncert@gmail.com e-mail címen.

Folytatódik az a kezdeményezésünk is, melynek keretében koncertenként ötven 6 és 18 év közötti fiatal

1-1 kísérővel rendkívül kedvezményes áron (1000 Ft/db) vásárolhat jegyeket nem csak „A Zongora”,

de a „Koncert 33” sorozat valamennyi hangversenyére. Bővebb információ a www.jakobikoncert.hu honlapon.

Kérjük, jelentkezzen be a fenti e-mail címen, ha szeretne hírlevelet kapni valamennyi „KONCERT 33” hangversenyéről.

A hangversenyek főszponzora:

magyar villamos művek

Támogatók:

NÉPSZABADSÁG
A tájékozottság magabiztossá tesz.

Ahol minden hangverseny esemény

Don Giovanni és Klazz-koncert a Miskolci Szimfonikusokkal

Opera és jazz is szerepel a Miskolci Szimfonikus Zenekar programjában a következő hónapokban. Előadják Mozart Don Giovanniját, Klazz-koncerten muzsikálnak Borbély Mihállyal, Tommy Viggel és László Attilával. Az együttes emellett befejezte Weiner Leó-sorozatát, a négy zenekari darabot tartalmazó album januárban került az üzletkebe.

➔ Réfi Zsuzsanna

„Mindig arra vágytam, hogy minden koncertünk esemény legyen. Ez ma már így is van – mondja Kovács László művészeti vezető. – Már az évkezdésre is jutott különleges program, hiszen január 31-én először rendeztünk kortárs napot. A reggeltől éjjel 11-ig tartó műsorfolyamban koncertek és zeneszerzőkkel folytatott beszélgetések váltogatták egymást. A fellépők között volt a Trio Lignum, valamint Borlai Gergely és Ladányi Andrea. Bár nem telt meg teljesen a Művészetek Háza, sokan jöttek el a kortárs napra; a jelenlévőknek annyira tetszett a program, hogy folytatásra biztatták az együttest.”

Következő fontos hangversenyüket március 8-án a Művészetek Palotájában rendezik, ahol a Magyar Szimfonikus Körkép sorozatában lépnek pódiumra Kovács László vezényletével. A koncerten Mozart B-dúr zongoraversenyét Ránki Dezsővel adják elő, majd Elgar Enigma-variációit, végül Weiner I. szvitjét szólaltatják meg.

Weiner Leó műveinek fontos hely jut az együttes repertoárjában, hiszen a zeneszerző összes zenekari alkotását lemeze játszották az utóbbi időben, Toldi-felvételüket a Diapason rangos francia zenei szaklap Diapason d'Or, azaz Arany hangvilla-díjjal jutalmazta. A kritika Kovács László kifinomult olvasatát, előadásmódját emelte ki. Most végre a sorozat utolsó albuma is elkészült, a lemezen Weiner négy kisebb zenekari darabja és Liszt (Weiner által hangszerelt) h-moll szonátája kapott helyet. (A kiadványról az 50. oldalon olvasható kritika.) „Erősen kötődünk Weiner Leóhoz; talán az elkötelezettségünket is jelzi, hogy lemeze vettük szimfonikus életművét – folytatja Kovács László –, de nem elég rögzíteni a kompozíciókat. Ezeket a remek darabokat igyekszünk állandóan műsoron is tartani.”

A folytatásban pedig – ahogy ez a miskolci együttesre jellemző – teljesen más stílus következik. A nagy sikerű Klazz-koncertek sorában, március 13-án Borbély Mihállyal, László Attilával, Zsoldos Bélával és Tommy Viggel muzsikálnak. „E téren felfedezők vagyunk – mondja a karmester –, ami nem könnyű feladat, hiszen nin-

Kovács László: Weiner Leó műveinek kiemelt hely jut az együttes repertoárjában

cenek kották, minden műsorhoz külön hangszerelést kell készíttetni. Nehezen indult ez a sorozatunk, az első estek iránt alig volt érdeklődés, ma már azonban telt házasak a rendezvények. A tizenhatodik Klazz-koncertnél tartunk, mindegyiknek más volt a műsora. Ráadásul sikerült ezekkel az estekkel új közönségréteget is megszólíttatunk. Márciusi estünkön Wolf Péter, Victor Máté, Tommy Vig, Malek Miklós és Zsoldos Béla a Miskolci Szimfonikus Zenekar számára írt szerzeményei hangzanak fel.”

Április 15-én pedig következik a Don Giovanni, koncertszerű előadásban. Bár a miskolciakat elkényezteti az operafesztivál és a színház operatagozatának a produkciói, a koncertszerű előadások iránt is hatalmas az érdeklődés. „Most némi szomorúság is vegyül az örömben, mert számomra ez a Mozart-mű felidézi a tavaly decemberben elhunyt Mura Péter emlékét. Amikor fiatal karmesterként először vezényeltem a Don Giovannit, az előadás után órákig beszélgettünk a darabról, remek zenei tanácsokat adott. A zenekar minden évben megszólaltat egy operát koncertszerű előadásban; a Trubadúr, Fidelio és Tosca után a sorozatban Mozart remekműve a következő.”

A Miskolci Szimfonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.mso.hu

budapesti fesztiválzenekar

A BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR TAVASZI HANGVERSENYEIBŐL

Március 7. 17.00

BFZ Székház

Vasárnapi kamarazene

Georg Lickl: Quartetto concertante, Op.26
Krommer: Esz-dúr zongoranégyes, Op.95
Fauré: e-moll vonósnégyes, Op.121
Ravel: Bevezetés és Allegro

Közreműködik: Szefcsik Zsolt (hegedű), Juhász Barna (brácsa) Liptai Gabriella (gordonka), Spányi Miklós (zongora), Sipkay Deborah (hárfa), Sebők Erika (fuvola), Ács Ákos (klarinét), Rácz József (hegedű), Haják Krisztina (hegedű), Porzsolt György (brácsa) Eckhardt Éva (gordonka)

Március 19. 19.45

**Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem**

Beethoven: 4. (G-dúr) zongoraverseny, Op.58
Beethoven: 9. (d-moll) szimfónia, Op.125

Közreműködik: Anton Kuerti (zongora), Lisa Milne (szoprán), Kelley O'Connor (mezzo), Jorma Silvasti (tenor), Kristinn Sigmundsson (basszus), MR Énekkar (karigazgató: Somos János Csaba), Debreceni Kodály Kórus (karigazgató: Pad Zoltán)
Vezényel: Fischer Iván

A Budapesti Tavaszi Fesztivál rendezésében

Április 10. 19.45

Április 11. 15.30 és 19.45

Olasz Intézet

Britten: Simple Symphony, Op.4
Haydn: Esz-dúr trombitaverseny, Hob.VIIe:1
Bizet: C-dúr szimfónia

Közreműködik: Tóth Balázs (trombita)
Vezényel: Takács-Nagy Gábor

Április 16. és 17. 19.45

Bartók Béla

Április 18. 15.30

Nemzeti Hangversenyterem

Vaughan Williams: Fantázia egy Thomas Tallis-témára
Prokofjev: 5.(G-dúr) zongoraverseny, Op.55
Mendelssohn: 4. (A-dúr, „Olasz”) szimfónia, Op.90

Közreműködik: Garrick Ohlsson (zongora)
Vezényel: Peter Oundjian

Május 2. 14.30 és 16.30

BFZ Székház

Kakaókoncert

Műsorvezető: Fischer Iván

Május 7. és 8. 19.45

Bartók Béla

Május 9. 15.30

Nemzeti Hangversenyterem

Bartók: Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára, Sz.106

Arvo Pärt: Como cierva sedienta

Mozart: Vesperae solennes de confessore, K.339

Közreműködik: Sibylla Rubens (szoprán), Collegium Vocale (Gent) (karigazgató: Philippe Herreweghe)
Vezényel: Fischer Iván

Május 23. 17.00

BFZ Székház

Vasárnapi kamarazene

Valerij Strukov: Tubaverseny

Ole Schmidt: Tubaverseny

Richard Strauss: A-dúr zongoratrió No.1. AV 37

Spohr: E-dúr oktett, Op.32

Közreműködik: Bazsinka József (tuba), Ivanyickaja Irina (zongora), Rácz József (hegedű), Szvoren Ádám (zongora), Liptai Gabriella (gordonka), Szabó Levente (hegedű), Bolyki László (brácsa), Polónyi István (brácsa), Martos Attila (nagybőgő), Csalló Roland (klarinét), Bereczky Dávid (kürt), Nagy Zsombor (kürt)

Jegyek vásárolhatók a **BFZ titkárságán**

(1036 Budapest, Lajos u. 48-66., Buda Square Irodaház C/5; telefon: 489-4332),
az ismert jegyirodákban, valamint hitelkártyával a **BFZ honlapján: www.bfz.hu**

Fesztiválgazdák

Bár nincs még nyár, talán mégsem korai szót ejteni arról, hogy a Bartók Fesztivál és Szeminárium rezidens együttese, a Savaria Szimfonikus Zenekar 2010-től nemcsak szakmailag, hanem Vas megyével, Szombathellyel és a Filharmónia Budapest Nonprofit Kft.-vel hivatalosan is együttműködve járul hozzá a nagyhírű fesztivál megrendezéséhez.

➡ Várkonyi Tamás

A helyi szimfonikus zenekar szerepe mindig is hangsúlyos volt a Bartók-, a XX. századi és kortárs zenének szentelt szombathelyi fesztiválon, hiszen a nyitó- és a záróhangversenyt is ők adják, közben folyamatosan közreműködnek a karmester-mesterkurzuson. „Ez azt jelenti – mondja Igric György, a nyári eseményt rendező Filharmónia Budapest Nkft. igazgatója –, hogy nagyon jól ismerik, és nagyon jól játsszák Bartók alkotásait, másrészt óriási tapasztalatot gyűjtöttek a kortárs művek előadásában, valamint nagy karmesterekkel dolgozhatnak rendszeresen együtt. Peskó Zoltán például gyakran visszatérő vendége a fesztiválnak, de említhetném Eötvös Pétert is, aki – ugyan nem sok magyarországi együttesel dolgozik együtt – számos alkalommal vezényli a Savaria Szimfonikus Zenekart, ami minden esetben komoly műhelymunkát jelent. Ez az iskola természetesen meglátszik, hallatszík játéukon, és XX. századi zenében való jártasságuk miatt mindenképpen különböznek a többi magyar zenekartól.”

A Vásáry Tamás művészeti vezetésével működő együttes idén sem éppen a zenekari repertoár legkönnyebb zenekari alkotásait színlátatja meg Szombathelyen. A nyitókoncerten Bartók Cantata profanáját adják elő, és mivel az idei rendezvény középpontjában Bartók zongoraversenyei állnak, a szerző mind a három versenyművét eljátszák a két hét alatt. A koncerteket kiegészítendő, a karmester-mesterkurzuson is közreműködik az együttes ezeknek a műveknek a betanításában – a szólista Várjon Dénes lesz –, így remek lehetőséget kapnak arra is, hogy az összetett zenekari anyagot alaposan elsajátítsák. A Bartók-versenyműveken kívül Stravinsky Tűzmadár-szvitjét is hallhatjuk az előadásukban. Ezek ugyan egyszeri programok, de mivel a zenekar repertoárjába is bekerülnek, az együttes bármikor előveheti a tarsolyból.

Az idei év hozta változás, hogy eddig a Filharmónia Budapest Vas megyével és Szombathellyel kötött együttműködés keretében rendezte meg a külföldön is nagy érdeklődésre számot tartó fesztivált, de az együttműködést 2010-ben már a Savaria Szimfonikus Zenekart bevonva

A Savaria Szimfonikusok repertoárján hangsúlyos szerepet kap Bartók és a XX. század zenéje

újítják meg. E szerint a zenekar a finanszírozásból is kiveszi a részét, másrészt a programok megvalósításában tevékenyebb szerepet vállal. Mérei Tamás igazgató örül, hogy ezentúl még szorosabban kötődhetnek a Bartók Fesztiválhoz, és igyekeznek ezentúl nemcsak a nyári két hétben, hanem a teljes évad alatt éreztetni közönységükkel: a város fontos zenei helyszín, a zenekar pedig ennek a zenének a felelős követe.

„Az évad során szoros és folyamatos az együttműködés, hiszen közös bérleteink vannak, és most tervezzük a következő évadot, amikor szintén közös bérleteket fogunk hirdetni – folytatja Igric György. – Nemcsak arról van szó, hogy Szombathelyen bérletet hirdetünk, hanem arról is, hogy az együttműködésünk keretében a zenekar is vendégszerepel számos dunántúli városban, például Veszprémben, Székesfehérváron, Győrött, Tapolcán, Keszthelyen, Nagykanizsán. Ezek részben olyan ismétlőkoncertek, amelyek a zenekar Vox humana- vagy Szimfónia-bérletében is elhangzanak, de például az együttes 2009 őszi részét vett a budapesti Korunk zenéje sorozatban is, valamint az ifjúsági turnéinkon is komoly szerepet vállal.”

A Savaria Szimfonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.sso.hu

Grandiózus drámai legenda

Berlioz Faustja a Vox Fortissima bérletben

Egy éve a zeneirodalom alighanem legmonumentálisabb alkotását, Berlioz Gyászmiséjét szólaltatta meg a Hollerung Gábor vezette több száz ember a Magyar Rádió zenei együtteseivel közös rendezésű Vox Fortissima bérlet keretében, a Művészetek Palotájában. Idén tavasszal újabb monstre produkecióval áll elő a Budafoki Dohnányi Zenekar és több énekkar: a Budapesti Tavasz Fesztiválon, Lukáts Andor rendezésében, scenírozott formában adják elő a Faust elkárhozása című „drámai legendát”.

➡ Gramofon

A külön szerző nevezte így művét, jelezve, hogy a négy énekes szólistát foglalkoztató, egész estés alkotás műfajilag valahol a színpad és a koncertpódium között helyezkedik el. Lukáts Andor rendező szerint a népes előadógárda mellett a világítással, a szereplők elhelyezésével, a situációk pontos értelmezésével lehetségessé válik a tökéletes előadás. „A mű zenei értékeit szem előtt tartom, a rendezéssel azonban igyekszem felerősíteni a színházi értékeket – mondja. – Az énekesek figyelmét a situációk és a színészi jelenlét fontosságára irányítom, hogy a zene és játék viszonyát egyenlő arányban jelenítsék meg. A darab zenei erejének és szépségének kifejezése mellett fontosnak tartom továbbá a zenében, illetve magában a műben rejlő humort. A jelenlét intenzitásával, a dinamikai arányok érzékeny ábrázolásával, illetve a lehetőségekből adódó látvány- és kompozíciótervezéssel szeretném megvalósítani a tablószerű, monumentális jeleneteket a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem színpadán. Stili-

zált, szimbolikus tér kialakításával próbálom elkülöníteni a játékerteret a zenészekétől. A látványt nem annyira a hagyományos scenikai elemek, mint inkább a fény és a tér sajátos kihasználása határozza meg. Szerény, de kifejező látványt tervezek, amely a nézői asszociáció beindítását hivatott elősegíteni. A mozgalmas jeleneteket tánckar bevonásával valósítjuk meg – ennek kidolgozásában Horváth Csaba táncos, koreográfus, rendező a partnerem.”

Az előadás dirigense, Hollerung Gábor elmondja, hogy Honegger Johanna a máglyán című – a Művészetek Palotájában félig scenírozva megszólaltatott – oratóriumának zágrábi, óriási sikerű előadása indította a horvát impresszáriót arra, hogy megrendelje az együttestől a Faust elkárhozását is. E felkérés nyomán, a budapesti előadást követően, Berlioz művét áprilisban és májusban Belgrádban, Zágrábban és Ljubljanában is előadja Hollerung Gábor és csapata. A művészeti vezető kiemeli: „A drámai legenda elnevezéssel a szerző azt jelzi az utókor számára, hogy bár színpadi alkotásról van szó, a mű színrevitelében mégis a zene az elsődleges a scenikával szemben. Másrészt Berlioz nyitva hagyja annak lehetőségét, hogy darabja nemcsak operaházakban, hanem koncerttermekben is szerepelhessen. A nagyszabású kompozíció a tablószerű, monumentális jelenetek, illetve a drámában feszülő konfliktusok köré épül. Berlioz elrugaszkodik a téma goethei megfogalmazásától, és főhősét egy fantasztikus, démoni vágtában elkárhoztatja. Valószínűleg nagy előadóapparátusa miatt – a zenekar mellett vegyeskar, valamint férfikar lép színpadra – ez a mű sem lett közismert –, bár például a Rákóczi-induló mindenki ismeri belőle. A címszerepet Michael Suttner, Mefisztót Evert Sooster, Margitot Wiedemann Bernadett, Brandert Massányi Viktor alakítja. A Budafoki Dohnányi Zenekar mellett közreműködik a Budapesti Akadémiai Kórustársaság, az MR Énekkar és a Nemzeti Énekkar férfikara.” Az együttes április 30-án Berlioz Fantasztikus szimfóniáját szólaltatja meg az Olasz Kultúrintézetben, az Universitas bérlet keretében. ■

Jelenetkép egy korábbi nagyszabású produkcióból (Honegger: Johanna a máglyán, a Művészetek Palotájában)

A Budafoki Dohnányi Zenekar hivatalos honlapja:
www.bdz.hu

Fazil Say Pécssett

A Pannon Filharmonikusok együttese 2010-ben már hatodik alkalommal indít bérletet a fővárosban, a Művészetek Palotájában. A sorozat keretében nemcsak Fazil Say lép fel, de mindegyik tavaszi koncerten megszólal egy-egy olyan alkotás, amely valódi különlegességnek számít a hazai hangverseny-életben.

➤ Várkonyi Tamás

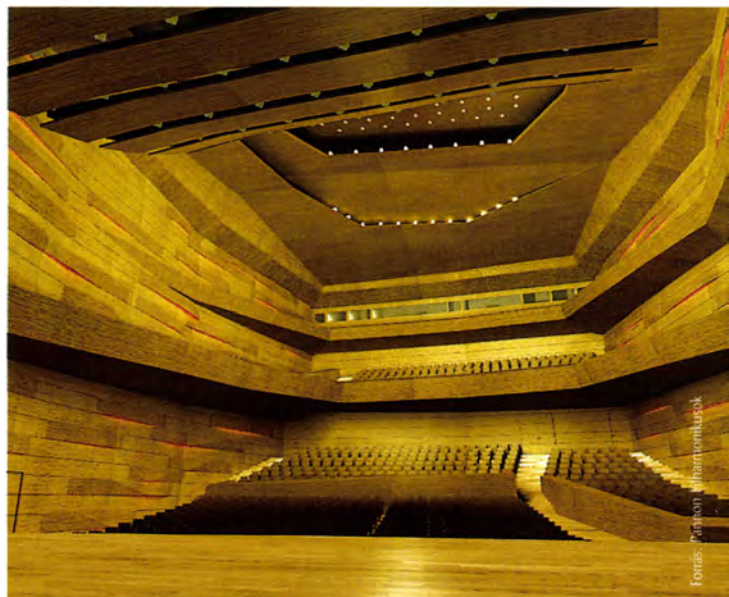
Március 7-én Smetana Hakon Jarl című szimfonikus költeményét adják elő, amely alkotást huszonzét évesen, a dánok Kølchseyje, Adam Oehlschläger történelmi tragédiája nyomán írt a cseh zeneszerző. A koncerten az évtizedek óta Franciaországban élő, Pierre Boulez együttesében is megfordult Hadady László szólójával csendül fel Haydn C-dúr oboaversenye.

Április 23-án ismét terítékre kerül Észak romantikája: többek közt Sibelius III. szimfóniáját játssza az együttes a Skót Kamarazenekar észt vendégdirigense, Olari Elts vezényletével. Mendelssohn örökzöld e-moll hegedűversenyét egy 1744-ben épített Guarnerin játszó finn művész, Henning Kraggerud szólójával hallhatjuk.

A fővárosi bérlet utolsó hangversenyén, május 14-án a világhírű zongoraművész, Fazil Say lép fel a Pannon Filharmonikusokkal. Nem véletlenül esett a választás a török művészre: 2010-ben Pécs és Essen mellett Isztambul is az Európa Kulturális Fővárosa cím birtokosa. Fazil Say ezúttal sem csupán zongoraművészként, hanem zeneszerzőként is jelen lesz. Harmadik, Anatólia csendje alcímet viselő zongoraversenyét 2002-ben az Eliahu Inbal vezette Francia Nemzeti Zenekarral mutatta be Párizsban. Ezúttal is egy jeles dirigens, a Pannon Filharmonikusok zeneigazgatója, Peskó Zoltán dirigálja a koncertet. A török zongorista-fenegyerek rendszeres kamarapartnere egyébként a 2010 őszén Pécssett fellépő Patricia Kopatchinskajának, valamint turnézott Maxim Vengerovval, aki karmesterként mutatkozik be Pécssett 2010 decemberében.

RUHAKOLLEKCIÓ A MEGNYITÓRA

A Pécs 2010 Európa Kulturális Fővárosa program keretében felépülő hangversenyterem megnyitójára a Pannon Filharmonikusok fellépő ruháját Zoób Kati tervezi, aki a Magyar Kultúra Követeként Pécsnek, a kulturális fővárosnak és a pécsi zenekarnak követe is a nagyvilágban. A tervező, aki egyúttal másfél millió forinttal támogatja a speciális kollekciónak megszületését, korábban már Luciano Pavarotti számára is készített fellépő ruhát. Talán kevesen gondolnák, de az esztétikus szabás mellett a ruhának biztosítani kell a kényelmes hangszeres játékhoz szükséges egyedi mozgásokat, a reflektorfénytől olykor túlzottan felmelegedő színpadon bőrbárátnak kell lennie, anyagválasztásának mégis exkluzívnak. Ezenkívül meg kell felelnie a zenekar gyakorlati utazásaival együtt járó fokozott igénybevételnek.

Látványterv az új pécsi hangversenyteremről

Az Európa Kulturális Fővárosa program keretében felépülő hangversenyterem a tervek szerint december elején nyílik meg, szakmai irányítását pedig a Pannon Filharmonikusok együttese végzi. A kiemelkedő jelentőségű koncertévad mellett Pécs filharmonikusai már a következő évekre is nagy erővel készülnek: 2011-ben lesz ugyanis kétszáz éve, hogy Lickl György zenekart szervezett az öttornyú városban, és – ha különböző elnevezéssel is, de – azóta mindig működött itt hangszeres együttes. A jubileumhoz kapcsolódva nagyszabású ünnepségsorozatot rendeznek Overture címmel. A szlogen: 200 év – 100 hét – 200 esemény; azaz az újévi hangversenytől (2010. január 2.) az 1811-ben adott hangverseny napján tartandó díszhangversenyig (2011. december 9.), 100 hetet felölelő időszakban a közönség kétszáz alkalommal találkozhat a Pannon Filharmonikusokkal, hangversenyek, rádió- és televízió-beszélgetések, közönségtalálkozók, közös kirándulások keretében. A jubileumi ünnepségsorozat csúcspontja Pécs új hangversenytermének megnyitása lesz. A zenekar 2010 végétől az előtte álló két év alatt a következő két évszázad „nyitányát” játssza el az új hangversenyteremben. ■

A Pannon Filharmonikusok – Pécs hivatalos honlapja:
www.pfz.hu

CONCERTO BUDAPEST

A Magyar Telekom támogatásával

MŰVÉSZETEK PALOTÁJA

Március 16.

BEETHOVEN, BARTÓK

Ránki Dezső, Keller András

Március 27.

VIVALDI, MASSON, MACMILLAN,

MUSZORGSZKIJ

Evelyn Glennie, Keller András

Április 28.

BRAHMS

Kocsis Zoltán, Baráti Kristóf, Fenyő László

Május 19.

BRAHMS, BERG, BRUCKNER

Keller András, Takács-Nagy Gábor

THÁLIA SZÍNHÁZ

Február 25.

HAYDN, MOZART

Rohmann Imre

Március 7.

SZTRAVINSZKIJ, BERNSTEIN

Keller András, Rácz Zoltán, Szent Efrém Férfikar,
Schola Cantorum Budapestiensis

Április 14.

HAYDN, MOZART

Alexander Lonquich

Június 9.

HAYDN, MOZART

Alekszej Ljubimov, Keller András

További információ és on-line jegyvásárlás:

www.concertobudapest.hu

Főtámogató:

HANGVERSENYEK

Műhelymunka

Lakatos György és a fúvós szekció

Keller András zeneigazgató három éve kérte fel Lakatos Györgyöt, hogy legyen jó gazdája a Concerto Budapest fúvós szekciójának. Bár Magyarország egyik legjobb fagottosa itt a kullisszák mögött dolgozik, munkája nem kis részben befolyásolja a zenekar összhangzását.

❖ Várkonyi Tamás

Lakatos György több mint negyedszázada a Magyar Állami Operaház zenekarának tagja, a Trio Lignum alapítójaként tizenkét éve dolgozik együtt Rozmán Lajossal és Klenyán Csabával, valamint oktat a Zeneakadémia fagott tanszakán. A Concerto Budapestnél az a feladata, hogy a réz- és fafúvósoknak tartson közös szekciópróbákat, készítse elő a hangszeres csoportot a zenekari összpőrbára, hogy a muzsikások egy ritkábban játszott, nehezebb mű esetén is tökéletes pontossággal ismerjék a szólamaikat, a zenei anyagot, képük legyen a játszandó darabokról, így Keller Andrásnak vagy a meghívott vendégkarmesternek már „csak” a zenével kelljen foglalkoznia. „A népszerűségi skálán általában nem az első helyen szerepel a szekciópróba – mondja a fagottművész. – A zenekar összhangzása tekintetében azonban rendkívül fontos feladat a réz- és fafúvósok összecsiszolása. A próba nagy részét a darabok megtanulása, kidolgozása veszi el, de mindig azon vagyok, hogy a komoly műhelymunka keretében legyen idő más is játszani, például lapról olvasni – reneszánsz madrigálokat, Bach-korálokat –, szokni, megérezni egymást. A Concerto Budapest fúvósaival is azt szeretném el-

Forrás: Concerto Budapest

érni, amit a Trio Lignummal már nagyon jól érzünk tizenkét-tizenhárom év után: együtt lélegezni, ösztönösen alakítani egy crescendo ívét vagy egy vibrato amplitúdóját. Továbbá olyan összetevőket is állandó kontroll alatt kell tartani, mint a hangarány – hogyan szólal meg egy akkord, melyik hangszer mennyit adjon, hogyan indítsunk el egy hangot, hogyan hagyjuk abba? Tizenöt-husz embernél kell elérni, hogy egységes hangképzés alakuljon ki – ez nem könnyű feladat, de mindenki szívesen és felelősen vesz részt a közös munkában.”

Lakatos György második éve gondozza az együttes Pinokkió bérletének előadásait. Ez a sorozat idén a Zene tánclelésben címet viseli, legközelebbi délutánját pedig április 18-án rendezik meg a Telekom Zeneházban. A műsor a hat és tizenkét év közötti gyerekeknek szól, Lakatos György állítja össze, ő vezényli, ő a műsorvezető. Az áprilisi alkalmat három előzte meg, mindegyiken egy-egy zenekari részleg mutatkozott be, azzal a céllal, hogy a fiatalok közel kerüljenek az egyes hangszeres csoportokhoz. „Az, hogy egy zeneszerző mikor született, tulajdonképpen senkit nem érdekel – mondja a fagottművész. – Sokkal fontosabbnak tartom a zenéről felidéződő asszociációkat; azt, hogy a kis hallgatónak mi jut eszébe egy hangképről. Télen az ütősök szerepeltek; Debussy Hópelyhek táncát szólaltatták meg marimbán, és egy Mátyás király-mesét is előadtunk zajokkal kísérve: elmondtam a mesét, az ütősök pedig aláfestették azt. Aki jól válaszolt a közben feltejt kérdésekre, kapott egy dobverőt. A végén a húsz gyerek együtt zenélt – azt hiszem, ilyen élmények kellenek a jövő hangverseny-látogatóinak.”

A ZENEKAR TAVASZI HANGVERSENYEIBŐL

Március 7.: Stravinsky és Bernstein művei
Vezényel: Rácz Zoltán

Március 16.: Beethoven és Bartók művei
Közreműködik: Ránki Dezső (zongora)
Vezényel: Keller András

Április 14.: Haydn és Mozart művei
Közreműködik: Alexander Lonquich (zongora)

Április 18.: Zene tánclelésben
(Gyerekkoncert a Pinokkió-bérlet keretében)

Április 28.: Brahms művei
Közreműködik: Baráti Kristóf (hegedű), Fenyő László (cselló)
Vezényel: Kocsis Zoltán

Május 19.: Brahms, Berg, Bruckner művei
Közreműködik: Keller András (hegedű)
Vezényel: Takács-Nagy Gábor

A Concerto Budapest hivatalos honlapja:
www.concertobudapest.hu

A kultúra becsülete

Ötéves a Művészetek Palotája

A Művészetek Palotája az elmúlt másfél évtizedben 5355 programnak adott helyet, ebből 2430 koncertet maga rendezett, látogatóinak száma meghaladta a 3,5 milliót, a hagyományos hangversenyeken kívül pedig számos új komolyzenei rendezvénytípus meghonosítása fűződik a nevéhez. Kiss Imre vezérigazgatót kérdeztük az elmúlt fél évtized eredményeiről, tapasztalatairól.

➔ Gramofon

„A Művészetek Palotája belső tartalmi felépítettsége a működés vagy műsortartalom oldaláról egyértelmű, az egyszerre jelen lévő nyolc műfaj egymással kitűnő összhangban van. Ahhoz, hogy ezt öt év alatt sikerült elérni, nagyon sok minden kellett, elsősorban a kollégáim, empatikus, kreatív szakemberek, akikben az előremutató szándék – mondja Kiss Imre vezérigazgató. – A műsor szerkesztés és a programokkal kapcsolatos elvárások nemzetközileg elismerten magas színvonalúak, hiszen olyan tanácsadói testület áll a különböző műfajok életre keltése mögött, amelynek tagjai nem csupán szaktekintélyek, hanem első pillanattól kezdve a Műpa koncepciója mögé álltak. A sikerélmény, amit a Műpa adott, gazdaggá tette az amúgy sem tartalmatlan életemet. Ez a sors egyik legnagyobb jutalma: a Műpa, azt hiszem, a harmadik gyermekem.”

Budapest másik fontos koncerthelyszíne, a Zeneakadémia egy időre bezárt. Kiss Imre szerint a Műpa felelőssége most különösen nagy, és csak összefogással kezelhető ez a szükségzerű helyzet. „A Zeneakadémia a világ egyik legszebb szecessziós épülete, csodálatos hangversenyteremmel, de ahhoz, hogy száz év múlva is a zene szentélye legyen, fel kell újítani és meg kell óvni az utókor számára – mondja a vezérigazgató. – A két intézmény kezdetektől szoros szakmai-partneri viszonyt ápol, tanárokkal és tanítványokkal egyaránt. Hangulatkoncertjeinken hétről hétre bemutatkoznak a jövő jazz- vagy komolyzenei reménysegei. Most sincs más dolgunk, mint a közönségre odafigyelni: ha a Zeneakadémiát pótolni nem is tudjuk, meg tudjuk teremteni a lehetőséget annak, hogy az ott fellépő zenekarok, a szólóestek még időlegesen se kerüljenek ki a figyelem középpontjából. A Műpa szerepét és lehetőségeit azonban nem szabad erőszakosan ráerőltetni a partnerekre, tisztelni kell az alkotói szabadságot s ezek autoritását.” A Művészetek Palotája nevéhez az elmúlt öt évben számos innováció is fűződik. Kulturális intézmény, a műalkotások, a művészetek otthona, de ahhoz, hogy korszerűen tudjon működni, számos területen – legyen szó

kommunikációról, informatikáról, színpadgépészetéről vagy stúdiótechnikáról – a leghatékonyabb megoldásokat kell alkalmaznia. Rendezvény-nyilvántartó programját, amely saját fejlesztésű szoftverrendszer, már több hazai intézményben adaptálták, legutóbb pedig a New York-i Jazz at Lincoln Center érdeklődött utána. Januárban működésbe léptek az ország – kulturális területen – első jegyautomatái: ezentúl nem kell a jegypénztárnál sorban állni az interneten vásárolt jegyekért, elég odamenni a vásárlást igazoló voucherrel valamelyik érintőképernyős géphez, amely a vonalkód leolvasása után kinyomtatja a jegyeket. Márciustól megújul a Műpa honlapja is: könnyebben kezelhető, korszerűbb eszközökkel böngészhetnek rajta a látogatók.

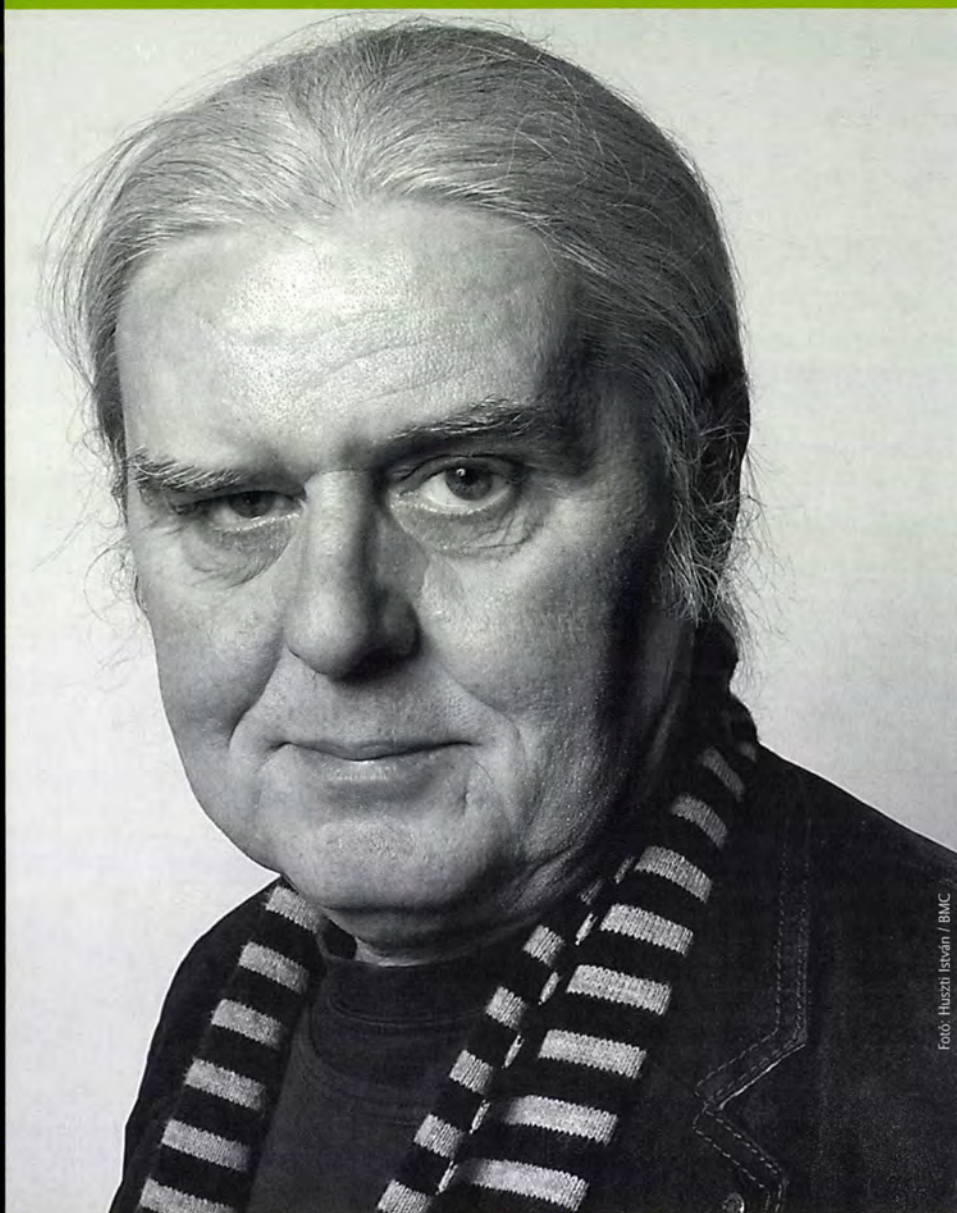

Forrás: Művészetek Palotája

Kiss Imre, a Művészetek Palotája vezérigazgatója

„Az elmúlt néhány év a minőség, a műfaji sokszínűség és az intézményi együttműködések megszilárdításának jegyében telt – folytatja Kiss Imre. – Hangsúlyt fektetünk az ifjúság nevelésére, és fontosnak tartjuk, hogy bemutatkozzanak nálunk egy-egy vidéki térség művészei is, hiszen a Műpa nemcsak Budapesté, hanem az egész országé. A magyar zenekarok számára pedig kiváló bemutatkozási lehetőség a Szimfonikus Körkép, amelyet 2011-től kétszer öt hangversenyből álló bérleti sorozatban rendezünk meg. A Budapesti Wagner-napok vagy a hagyományos újévi koncert a világ minden tájáról ideérkező zenerajongókat is vonzza. Programjaink, a nehéz gazdasági helyzet ellenére telt házasok, a koncertlátogató közönség érdeklődésére rendkívül büszkék vagyunk. A Műpa mindent megtesz azért, hogy a kultúrának becsülete legyen Magyarországon, ami által az ország nemzetközi tekintélye is növekedhet, erősödhet.”

A Művészetek Palotája hivatalos honlapja:
www.mupa.hu

Fotó: Huszti István / BMC

Őszre beérik a Dionüszosz-ünnep

Melis László jelenről, tervekről

Színházi munkáinak se szeri, se száma, többet filmhez írt zenét, három CD-je jelent meg az utóbbi években; legújabb darabjának januári bemutatója után az őszi Mahler-ünnepre készül. Melis László Erkel-díjas zeneszerző, akinek neve a nyolcvanas évek népszerű kamaraegyüttese, a 180-as csoport egyik vezetőjeként vált ismertté, legutóbbi és készülő műveiről beszélt a Gramofonnak.

➤ Pálffy Katalin

Gramofon: Nemrég bemutatott, *Over..re...ami megmaradt belőle...* című darabjának különlegessége, hogy hiányoznak belőle bizonyos hangok, szólamok. Honnan származik az ötlet?

Melis László: Az MR Szimfonikusok felkérése egy nyolcperces nyitányra szólt. Ebbe minden belefér. Az ötlet ahhoz az emlékemhez kapcsolódik, amikor régi együttesemmel, a 180-as csoporttal, rádiófelvételre várva, az üres próbatertemben felfedeztük Csajkovszkij V. szimfóniájának szólamkottáit, és öten-hatan, a nálunk lévő hangszerekkel elkezdtük játszani. A hatás egyszerre volt vicces és izgalmas... Az *Over..re...* cím az angol nyitány szó, az Overture középső betűinek kihagyásával jött létre és úgy keletkezett, hogy először megírtam a teljes darabot, azután kivettem belőle hangokat, szólamokat. Így olyan lett, mint egy régészeti lelet, ami előadásról előadásra változhat, attól függően, mely hangokat veszünk ki belőle. A mostani „kidolgozásban” a végén egyetlen timpani-ütés maradt, ami egyúttal azt is érzékelteti, hogy ennek az egésznek lassan vége...

G.: Vége? Minek?

M. L.: A komolyzenének. Lassan kiürülnek a koncerttermek, a közönség körében egyre kevesebb a fiatal. Ez az egész világon így van, és ugyanez tapasztalható a színházak, a művészfilmek esetében. Általánossá vált a profitéhség, és mindent eláraszt az olcsó könnyűzene, ami önmagában nem lenne baj, de ki tudja, hova vezet, ha generációk nőnek fel anélkül, hogy megismernék a komolyzene intellektuális fegyelmét és széles spektrumát, ami felszabadítóan hat az értelemre.

G.: Ha szűkebb közönség előtt, koncertterembe szorulva is, azért még van tere Európában a komolyzenének, hiszen sikeres bemutatókat tartanak. CD-k jelennek meg, sőt annak idején a 180-as csoportnak népes rajongótábora volt...

PÁLYAKÉP

Melis László a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola hegedű tan-zszakán 1975-ben szerzett diplomát. 1978-ban alapítója a kortárs zenét játszó 180-as csoportnak, amellyel Európa számos koncerttermében lépett fel az együttes 1990-es feloszlásáig. Mű-vei közül kiemelkedik két kamaraoperája, A mosoly birodalma (1985) és a Kleist meghal (1994), a Gyöngykánon című balett-kantáta (1994) és a Budapesti Csellőegyüttes számára írt Cselló-mánia (2000). A BMC kiadásában CD-n is megjelent a Henoch apokalipszise (2000) és az Örmény legenda (2001) című kantá-ta, valamint a Black and White című zongoraszvit (2008).

M. L.: Más idők voltak, a repetitív és minimálzene valóban vonzotta a fiatalokat akkoriban, tömegek jártak a koncertjeinkre. Aztán ez a lendület kifűjt, a csoport tizenkét éves együttzenélés után megszűnt.

G.: *Am jöttek a színházi felkérések, a filmek, a CD-k. A számtalan cím közül melyik a legkedvesebb munkája?*

M. L.: Mindig a legújabb. Gyakran kapok izgalmas felké-réseket, bár a színházi feladatok ritkulnak: régebben volt, hogy egy évad alatt tíz darabon is dolgoztam, manapság jó, ha három akad... A színházi zene esetében – ugyan-úgy, mint az önálló daraboknál – kell egy olyan intenzív pillanat, amikor az ember rátalál arra az ötletre, ami aztán végigfut az egészen. Legutóbb az Egerben bemutat-tott Báthory-darabnál, Márton László kilencvenes évek-ben írt – és ma különösen aktuális – dráma-trilógiájának harmadik részénél például úgy éreztem, hogy ez már annyira mocskos, hangmagasságon kívül eső terület, hogy szólni kezdett bennem egy ütős anyag. Dallam nincs benne, mert elveszett.

G.: *Most a szeptemberi Mahler-ünnepre, a Budapesti Fesztiválzenekar felkérésére készülő darabján dolgozik.*

M. L.: Itt is szabad kezét kaptam, az egyetlen megkötés, hogy Mahler VII. szimfóniájának hangszerelését használhatom. Ami a témát illeti, gyerekkorom óta vonzódok a görög mitológiához, izgat az akkori zene, aminek csak a nyomait ismerjük, bár a notációja megfejtett. Sok klasszika-filológus szerint az antik drámákat énekelték, tudjuk, hogy rendkívül szofisztikált volt a zenéjük, a negyedhangokat is használták, nemcsak a félhangokat. Vannak kísérletek az akkori zene, az akkori hangszerek rekonstruálására, de ezek többnyire lassú, ünnepélyes darabok. Azt gondoltam, a Mahler-ünnepre csinálók egy Dionüszosz-szertartást, ami nem rekonstrukció, hanem mai zene lesz, virtuóz, vad és szenvedélyes. A huszonöt-harminc perces darab vélhetően részét képezi majd a Hölderlin flashback munkacímű operának, amin már jó ideje dolgozom. Mai történet lesz, ami a másik gyerekkori szerelmemen, Hölderlinen keresztül visz vissza az antikvitásba.

III., Kiskorona u. 7.
Telefon: 250-0288
www.obudaitarsaskor.hu
www.jegymester.hu

Április 7., szerda 19.30 óra
A SZENTLÉLEK HÁRFÁI
Szent Efrém Férfikar

Művészeti vezető: Bubnó Tamás

Közreműködik:

PALYA BEA – ének

A hangverseny első része az Óbudai Szent Péter és Pál Főplébánia Templomban, második része az Óbudai Társaskörben kerül megrendezésre.

Az EJI, az OKM és a Homrogi Önkormányzat támogatásával

Április 8., csütörtök 19 óra

ALEGRE CORREA - HORVÁTH KORNÉL DUÓ

Vendég: **DÉS LÁSZLÓ**

Az NKA támogatásával

Sztárkoncertek

Több világsztár is megfordul a tavaszi hónapokban a Művészetek Palotájában, most csak kettőt kiemelünk közülük. Napjaink egyik legnagyobb hegedűse, **Anne-Sophie Mutter** a Pittsburghi Szimfonikus Zenekarral érkezik május 28-án. Hihetetlen, de a négyszeres Grammy-díjas német hegedűművész még sosem járt Budapesten, pedig életének körülbelül csaknem háromnegyedét töltötte pódiumon. Bár Mutternek minden stílus – a barokktól Mozartont keresztül Wolfgang Rihmig és Penderckiig – legalább annyira jól áll, mint azok a ruhaköltemények, amelyekben az utóbbi években látni, igazán a romantikus versenymű-irodalom jelentős előadójaként tartják számon. Budapesten ennek a repertoárnak az „ősét”, Beethoven Hegedűversenyét szólaltatja meg. Talán véletlen, talán, nem, de az amerikai zenekar – amelyet még Reiner Frigyes emelt az élvonalba a negyvenes években, és amelyet osztrák zeneigazgatója, Manfred Honeck vezényel a budapesti koncerten – szoroson kötődik Mutter volt férjéhez, André Previnhez, akivel még ma is jóízűeket muzsikál (lásd legutóbbi lemezüket Mendelssohn d-moll triójával: Gramofon, 2009. tavasz).

Bő két héttel előtte lép fel a kontratenorok Carusója – hogy a rangos amerikai komolyzenei hanglemez-szaklap, a Fanfare magazine kifejezését használjuk –, azaz **Andreas Scholl**. A Mutterhez hasonlóan szintén német és szintén a hatvanas években született hangfenoménnek állítólag ugyanakkora a hangterjedelme, mint a XVIII. század ünnepeit kasztráltjának, Senesinónak, akinek Georg Friedrich Händel legnagyobb szerepeit írta. A René Jacobs által felfedezett Scholl természetesen sok mindent énekel – tavasszal megjelenő lemezén például a XIV–XV. században alkotott Oswald von Wolkenstein dalait –, de éppen Händel világában érzi magát igazán otthon. A Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben is az angollá lett német áriáiból állított össze egy csokorra való; olyan operákból, mint a Giulio Cesare, az Admeto, a Rodelinda

Forrás: www.annesophiemutter.de

Anne-Sophie Mutter először lép fel Budapesten

és a Partenope. A rendkívül felkészültséget és állóképességet igénylő koncertet alighanem szintén az évad emlékeztető eseményei között jegyezzük majd.

A szentlélek hárfái

Ezzel a címmel indít hangverseny-sorozatot március 10-én az Óbudai Társaskör. A koncertek főszereplője a Buhó Tamás vezette Szent Efrém Férfikar, különlegessége pedig, hogy első részét, az egyházi ünnepkörhöz kötődő műsort Óbuda egyik legszebb templomában, az Árpád-híd tövében álló Szent Péter és Pál főplébánia-templomban, második részét pedig a szomszédos Óbudai Társaskörben szólaltatja meg a zenei kalandokban mindig szívesen részt vevő együttes. A koncerteken olyan kiváló vendégművészeket is üdvözölhetünk, mint Szabóki Tünde, Palya Bea, Rajk Judit és Sebestyén Márta (a sorozat további időpontjai: április 7., május 5., június 2.). Az Óbudai Társaskör műfaji színességére az április 8-ai koncert is jó példa; ekkor az Alegre Correa – Horváth Kornél Duó lép fel, a vendég Dész László szaxofonművész lesz.

További információ:
www.obudaitarsaskor.hu

Forrás: Harrison/Parrott Ltd.

A kontratenorok Carusója, Andreas Scholl

Összművészet Szolnokon

Szolnok kulturális életének felpozíciójára vállalkozott a Szolnoki Zenei Fesztivál, amelyet először 1993-ban rendeztek meg. Rezidens együttese a következő évtől a **Liszt Ferenc Kamarazenekar** lett, amely olyan világsztárokkal muzsikált itt együtt, mint Fischer Annie, Maurice André, Isaac Stern, Jean-Pierre Rampal, Murray Perahia, Tokody Ilona, Rost Andrea, Ránki Dezső és Perényi Miklós. Idén is ők nyitják a március 19-től május

4-ig tartó rendezvénysorozatot; vendégük ezúttal a világhírű szoprán, Miklósa Erika lesz, aki Mozart-művekben fog közreműködni. Március 23-án Vásáry Tamás ad önálló estet, amelyen a Chopin-év tiszteletére kizárólag a lengyel-francia komponista alkotásai szólalnak meg, a jeles zongoraművész kommentárjaival. Összművészeti fesztivál lévén, a könnyedebb, zenés-táncos színpadi műfaj kedvelői is találnak maguknak való programot: április 7-én népszerű musicalekből hallhatunk válogatást, hat nappal később Palya Bea szólaltatja meg a

Az összeállítást készítette: Várkonyi Tamás

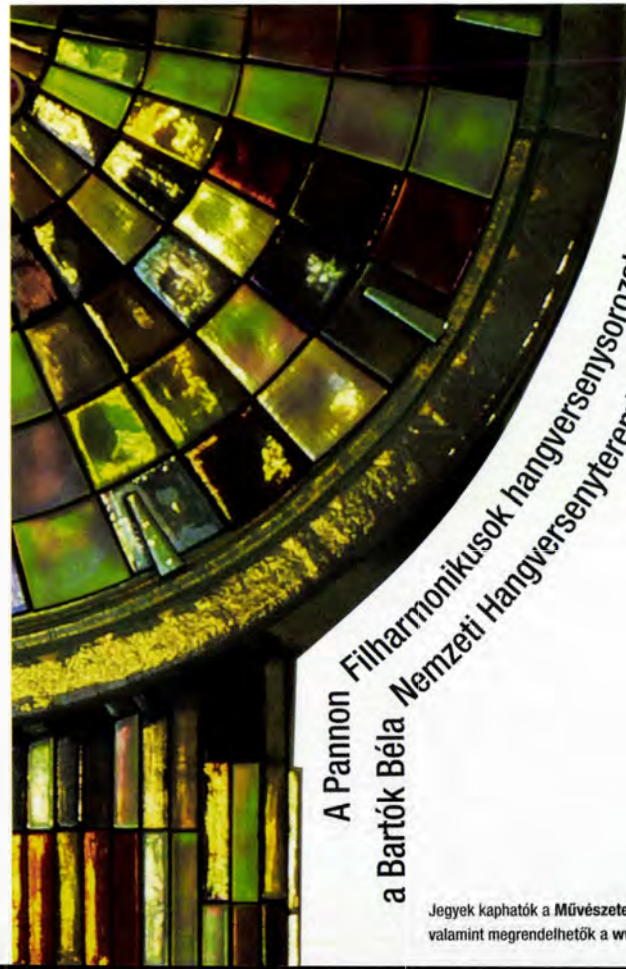

A Szolnoki Fesztivált idén is a Liszt Ferenc Kamarazenekar hangversenye nyitja

Forrás: Liszt Ferenc Kamarazenekar

legújabb lemezén hallható zenéket. Az Én leszek a játékszered című albumon a Táncdal-fesztivál korszakának legismertebb dalai csendülnek fel az énekesnő saját stílusában, többek között olyan ismert hangszeres művészek közreműködésével, mint Szokolay Dongó Balázs, Dés András, Barcza Horváth József, Rohmann Ditta és Tömösközi László.

További információ:
www.szolnokfesztival.hu

A Pannon Filharmonikusok hangversénysorozata 2010. tavaszán
a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben

Fővárosi év
a fővárosban!

www.pfz.hu

2010. március 7. vasárnap, 19.30h
Smetana: Haakon Jarl, op. 16
Haydn: C-dúr oboaverseny
Dvořák: 9. (e-moll) szimfónia („Az Újvilágból”), op. 95
Vezényel: **Oliver von Dohnanyi**
Közreműködik: **Hadady László** – oboa

2010. április 23. péntek, 19.30h
R. Strauss: Intermezzo – Keringő, op. 72
Mendelssohn: e-moll hegedűverseny, op. 64
Sibelius: 3. (C-dúr) szimfónia, op. 52
Sibelius: Lemminkäinen visszatérése, op. 22
Vezényel: **Olari Elts**
Közreműködik: **Henning Kraggerud** – hegedű

2010. május 14. péntek, 19.30h
Mozart: D-dúr („Haffner”) szimfónia, K. 385
Fazil Say: III. zongoraverseny („Anatólia csendje”)
Brahms: II. (D-dúr) szimfónia, op. 73
Vezényel: **Peskó Zoltán**
Közreműködik: **Fazil Say** – zongora

Jegyek kaphatók a Művészetek Palotája és a Concert és Média jegyirodáiban, valamint megrendelhetők a www.jegyelado.hu és a www.jegymester.hu oldalon.

Mi fér még a kvartettezésbe?

Fotók: Polányi István

Látogatóban az Accord Quartetnél

Sokan akkor találkoztak velük először, amikor a 2005-ös Budapesti Őszi Fesztivál keretében éjjelkor játszottak a Ferenciek terén, a metróállomáson. Azóta is szokatlanabbnál szokatlanabb helyszíneken tűnnek föl, most éppen a Krétakör bázisán találkozunk, ahol egy zenei performansz-sorozatban vesznek részt. Klasszikus kvartettként 2009-ben a pörtschachi Brahms-verseny kamarazenei fődíját hódították el, „másodállásban” az Intersection Group jazzoktett tagjai.

◆ Veres Bálint

Gramofon: Amikor zeneakadémistaként elkezdtek az együttmuzsikálást, gondolták, hogy ezen a területen indíthatják el önálló zenei pályafutásotokat?

Ölveti Máttyás (cselló): Az első két-három év mindenekelőtt arról szólt, hogy megszerettük a vonósnégyesezést, az akkori fellépéseink az örömmzenélés jegyében jöttek létre. Később tudatosult bennünk, hogy ez a műfaj sokkal nehezebb annál, mint gondoltuk, és azt is láttuk, hogy továbbfejlődni itthon nehéz, mert elforgácsolódsz a sok apró feladatban. Azt gondoltuk, egy időre elmegyünk külföldre ösztöndíjjal, hogy csak a vonósnégyesezéssel foglalkozhassunk. Akkor már tudtuk, hogy ez az, amit komolyan szeretnénk csinálni, és ebben a budapesti Zeneakadémia csak egy állomás. Amikor kimentünk Madridba Rainer Schmidthez, a Hagen Quartett második hegedűséhez, akkor döbentünk rá, mit is jelent az igazi együttjáték és a kölcsönös figyelem. Akkor döbentünk rá, mit is jelent, hogy a vonósnégyes nem csupán annyi: négy ember ugyanazon a helyen, ugyanabban az időben, ugyanazt a művet játssza. Elkezdtek megtanulni, technikailag is összehangolni a játékunkat, hogy kialakulhasson az együttlélegzés, a közös zenei gondolkodás, és ne csak halljuk, hanem hallgassuk is egymást zenélés közben. Miután hazajöttünk, befejeztük a Zeneakadémiát, de a nézőpontunk már megváltozott. Folyamatosan jártunk Bázalbe is Rainer Schmidthez, és mellette Walter Levinhez, aki a LaSalle Quartet primáriusa volt. A hazai zeneoktatás – a komoly tradíció ellenére – finoman szólva sem kedvez a kamarazeneének. Egyszerűen rossz az oktatás struktúrája, és a döntéshozók eddig semmit sem tettek az átalakítása érdekében. Európában majdnem mindenhol van külön vonósnégyes-képzés, olyan sehol nincsen, hogy csak az kvartettezhet, aki főszakos.

Kondor Péter (brácsa): Szerencsénk volt, mert a valóban halódó kamarazenei hagyomány közepette nekünk még a java jutott: Devich Sándor és a Bartók Vonósnégyes tagjai indítottak minket el az úton, és örökítették ránk a tradíciót.

G.: A vonósnégyesezés sajátos életforma: sokat kell együtt lennetek, mindez nyilván intenzív pszichológiai helyzeteket teremt. Hogy álltok ezzel?

Veér Csongor (második hegedű): A Bartók Kvartett első hegedűsét, Komlós Pétert idézem, aki fél évszázadnyi kvartettezés

Ölveti Máttyás

után azt találta mondani, hogy a vonósnégyes olyan, mint a házasság – annak minden előnye nélkül... Ezenkívül elég, ha csak azt említem, hogy nekünk Madridban egy negyven négyzetméteres lakásban kellett együtt élnünk egy éven keresztül, nagyon szerény ösztöndíjjal. Igazi tűzkeresztség volt.

G.: Nemcsak emberi és kollegiális téren, hanem szakmai vonalon is átestetek már a tűzkeresztségen, hiszen manapság zenei versenyek nélkül nemigen indulhatnak zenei pályák, ti pedig a Brahms-versennyel már egy komoly győzelmet is a magatokénak tudhattok. Mit gondoltok a versenyzés intézményéről?

Mező Péter (elsőhegedű): Szerintem a versenyzést két irányból érdemes megközeleltetni. Az egyik és legfontosabb része a versenyzésnek maga a felkészülés. Ha el se megyünk a versenyre, de felkészülünk, már sokkal jobb együttessé váltunk. A dolog másik része, hogy ha az ember elmegy végül a versenyre, és ott meghallgatja a többiekét, vagy csak kapcsolatba kerül velük, sokat profitál, hiszen olyan embereket ismer meg, akik ugyanazt és ugyanolyan buzgalommal csinálják, mint ő. A végső mozzanat, amikor már ott vagy a pódiumon, sok mindenen múlik, mert ha a legjobb ízlésed és legjobb tudásod szerint játszol is, a zsűritagok ítélete akkor is kiszámíthatatlan.

G.: Amikor ma valaki vonósnégyest alapít,

A KEZDETEK

A neves muzsikuskaládokból származó két hegedűs, **Mező Péter** és **Veér Csongor** több mint másfél évtizede kezdte a közös munkát: gyereklejjel, Vérmező duóként, kék ing, sárga nyakendő összeállításban szórakoztatták a budai Várban sétálgatókat. A konzervatórium után **Kondor Péter** brácsással és **Ölveti Máttyás** csellistával a zeneakadémiai felvételi közben döntöttek el, hogy vonósnégyest alakítanak. Mindez 2001-ben történt, az azóta eltelt időben generációjuk első számú kvartettjévé váltak, szerteágazó muzsikusi tevékenységük minden részletét zseni koruk ellenére is hosszadalmas lenne felsorolni (részletek a www.acu.hu oldalon).

többféle modell kínálkozik számára, már ami a dolog művészi és nem mellékesen üzleti stratégiáját illeti. Ha például olyan mintákra gondolunk, mint a Tokyo Quartet, akkor a hangsúlyos tradicionalitás, a nem csak technikai értelemben vett „érettség” kívánalma fogalmazható meg – csupa olyasmi, ami szemben áll a fiatalsággal. Ha ellenben az Arditti Quartetre gondolunk, karcos-éles, önmagát mindig fiatalnak és lázadónak mutató típus rajzolódik ki. Vagy ott van az a lehetőség, amit a legmagasabb színvonalon a Kronos Quartet valósít meg, a szétszálazhatatlanul összekapcsolva kulturális missziót és üzleti logikát, a Global Village-et és a helyi színezetet. Ti hová helyezitek magatokat ebben a mozgástérben, milyen minta lebeg a szemetek előtt?

Ö. M.: Biztos, hogy nem tudunk megragadni a klasszikus vonósnégyesezésnél mi sem. Ugyanakkor a klasszikus repertoárt addig szeretnénk ápolni és fenntartani, amíg csak hangszert tudunk fogni a kezünkbe. Emellett azonban több minden más is érdekel bennünket. Tehát nem határolódunk el semmitől. És találkoztunk olyan emberekkel, alkotótársakkal, akik éppen ebben láttak fantáziát. Most éppen azon dolgozunk, hogy kitaláljuk, milyen perspektívája lehet annak az útnak, amin elindultunk. Mindezek ellenére nincs marketingstratégiánk; nem látjuk előre, mi lesz, mondjuk tíz év múlva. Pusztán az ösztönösség irányít, méghozzá azért, mert magunknak kell kitalálnunk saját magunkat, és nem pedig egy ötlethez hozzáragasztani bennünket.

V. Cs.: Ha sokféle dologban veszünk is részt, csakis a minőség számít, és ez a feltétele annak, hogy részt veszünk-e benne vagy sem. Ez volt a szempontunk akkor is, amikor DJ Palotaival megcsináltuk első közös projektünket tavaly az Esterházy Művészeti Díj átadóján. Egyébként kerestek meg már bennünket olyannal is régebben – teljesen marketing-alapon –, hogy játsszunk áthangszerelt Mozart-vonósnégyeseket dobalappal, diszkósítva, táncoslányokkal. Persze szó sem lehetett róla...

G.: *A vonósnégyes-kultúrával szemben támasztott konvenciókat számos ponton hatályon kívül helyeztél, amire magyarázatképpen két, ellentétesnek tűnő opció merül fel bennem. Az egyik szerint szerteágazó tevékenységek orientáció egy alig elviselhető kulturális túlkínálat közepette. Azok számára, akik bennetek már ma is a minőség garanciáját látják, érdekesek lesznek olyan helyek, szituációk, amikkel korábban talán nem találkoztak, vagy amiktől idegenkedtek. Másfelől azonban lehet, hogy mindez nem jelent mást, mint önmagatok keresését, hol is álltok igazából, melyik dologban találtok a legmélyebben önmagatokra.*

M. P.: Tulajdonképpen mi mindig is benne voltunk mindenben. A kezdete ennek az volt, amikor a Szimplában kellett beugrani egy komolyzenei programmal. Ez ugyebár egy kocsmá, ahol este tíztől kvartetteztünk, és aznap éjjel szinte mindent eljátszottunk, amit addig megtanultunk. Nagyon élveztük a dolgot, később rendszert csináltunk belőle. Ez volt az a produkció, amit látott Kovalik Balázs, és elhívott minket az akkori Madách Kamarába (Örkény

Mező Péter

Színház), ahol öt méter magasban, egy fémkosárban játszottunk Sosztakovics-kvartetteket Puskin Borisz Godunov című drámájában. Így kerültünk a színházba, óriási élmény volt. Vagyis már évekkel ezelőtt elrugaskodtunk a sztenderd vonósnégyes-képtől. A munka Kovalik Balázzsal folytatódott: a Budapesti Őszi Fesztiválon háromszor is játszottunk kortárs zenét, a KultiPLEXben, a Ferenciek terén a metró-aluljáróban, majd a Dandár utcai fürdő egyik leeresztett medencéjében. És amióta a Krétakörrel dolgozunk, az előadásaink térinstallációi még tovább finomodtak.

Fontos tudatosítanunk, hogy a közönséget irányítani kell, és ez éppen a minőség kérdése miatt felelősségteljes dolog. Nekünk azonban először is azt kell megválasztanunk, amiben jók és profik tudunk lenni. Bárki, aki visszajár a koncertjeinkre, azzal szemben felelősségünk van. A mi oldalunkról pedig mindig azt kell mérlegelnünk, hogy mi fér még abba, amit kvartettezésnek gondolunk.

Veér Csongor

G.: *A mi kultúránk olyan, hogy adott helyekhez adott zenéket társítunk. Például operát operaházban vagy legfeljebb színházban hallgatunk, kamarazenét koncertpódiumon vagy patinás épületek termeiben, zenekari előadást koncerttermekben, esetleg szabadtéri színpadon és így tovább. Ti azonban leviszitek a parnasszusi zenét a metró-aluljáróba, a kocsmába, szokatlan helyekre. Miért nem maradhat minden zene ott, ahova tartozik?*

K. P.: Ami a különleges helyszíneket illeti, a dolog nálunk úgy alakult, hogy ráérettünk valamire, amit nem mi kezdeményeztünk, hanem készen kaptunk. A három különleges helyszín az őszi fesztiválon nem a mi ötletünk volt, de tetszett nekünk is. Úgy tűnik, ezek az akciók jobban fel tudják pezdíteni a belső zenei életünket is, mintha hagyományos helyeken játszanánk.

V. Cs.: Közönséget is szeretnénk nevelni, és ez gyakran nem is megy máshogy, csakis ezekkel az újfajta helyszínekkel. Ezt a kocsmabeli fellépések igazolták: az ottani közönség figyelmét csak fokozatosan tudtuk elnyerni, de a végén már lelkesen tapsoltak.

G.: *Mit gondoltok a vonósnegyes évszázados dilemmájáról, arról, hogy a műfaj szimbolikus értelemben a művelt polgárok szabad társalkodását jelentette, másfelől azonban professzionális intézménnyé vált, amelynek technikai kívánalmait mind kevesebben tudják teljesíteni? A tér szempontjánál maradvány is mondhatnám: a vonósnegyes – amióta kiemelték a privát terekből – megkívánja az intimitás, a „belső szoba” közszemlére tételeit.*

V. Cs.: Azt mondom, „közszemlére tenni a belső szobát”. Én inkább úgy fogalmaznék, hogy a pódiumon ott vagyok az én kis saját szobámban, de ütök egy lyukat a falba, így benézhetnek mások is. Akárcsak ez a kiüttött falú szoba itt, a Krétakör bázisán. ■

Kondor Péter

A földért, mely otthon tart és az emberért, aki alkotni akar

BORBARÁT

2009/10

Előfizetési díj: 2000 Ft/év

Információ:

06-30/370-8689

www.borbarat.com

Tizennégy lemeznyi áhítat

Az év elején jelent meg Szvjatoszlav Richter 1954 és 1993 között, Magyarországon rögzített koncertjeinek tizennégy lemezből álló válogatása. A BMC gondozásában napvilágot látott „univerzumból”, XX. század egyik legnagyobb zongoraművészeről Ránki Dezső és Kocsis Zoltán vallott.

◆ Teimer Gábor

A minden szempontból súlyos doboz megszületésében tanácsadóként közreműködő Ránki Dezső zongoraművész szerint a történet mintegy tizenöt évvel ezelőtt kezdődött. Később a Papp Márta gondozta, Szvjatoszlav Richter Magyarországon című könyv megjelenése idején, 2001-ben kapott a terv újabb lendületet. Az egyik legnagyobb hazai Richter-gyűjtemény tulajdonosa, Ránki Dezső szerint azonban ez sem volt elegendő, mert a megvalósulást a pénzhiány ismét megakasztotta. Időközben megelőzték az ügy magyar szorgalmazóit a csehek, hiszen az orosz művész Prágában is szívesen koncertezett, ott rögzített előadásait a közszolgálati rádió már húsz évvel ezelőtt elkezdte kiváló minőségben megjelentetni, mintegy tíz-tizenkét lemez hozzáférhető a cseh rajongók számára. A hazai gondolat lassan elenyészni látszott, amikor egy telefonhívás életet lehel a tetszhalott ötletbe; Ránki – a felvételeket gondosan végighallgatva – harmincoldalal tervezetben tett javaslatot a lemezek tartalmára.

A Magyar Rádió talán legfontosabb kincseit felölelő, tizennégy lemezből álló válogatás a zongoraművész Magyarországon adott, a rádió által rögzített előadásainak esszenciája. Az összeállítás során először azt vették figyelembe, hogy a korabeli hangtechnika színvonala mely felvételek megjelentetését teszi lehetővé. Ezek közül viszont már a különlegesen érdekes vagy a máshol nem közreadott, illetve nem megfelelő minőségben megjelentetett produkcióknak adtak elsőbbséget. Az átfogó válogatás felőleli Richter pályafutásának negyven esztendejét, Bachtól a XX. századi klasszikusokig terjedő repertoár segítségével. A gyűjtemény egységét a máshol soha, semmilyen kiadásban napvilágot nem látott alkotások – mint például Schubert Három zongoradarabja (D. 946) – adják. A zömében szólófelvételeket tartalmazó válogatáson hallható egy Ferencsik János vezényelte Schumann-zongoraverseny, valamint két, eddig szintén nem kiadott dal, amelyeket Richter a feleségével, Nyina Dorliakkal szólaltatott meg 1958-ban. Mindemellett az időrendbe szerkesztett, Bach-műveket 1954-es

és 1974-es felvételnél is közreadó műsor kiváló alkalmat kínál a zongoraművész pályájának áttekintésére is. A kiadvány záródarabjaként a Budapest Kongresszusi Központban 1993-as elhangzott Grieg-est szolgál.

Nagyságának az idő sem árthat

A kiadvány Ránki Dezső és a Richterrel személyesen is jó viszonyt ápolt Kocsis Zoltán szerint is képet ad a XX. század egyik legfontosabb, a korosztályukra és személyesen rájuk nézve is legnagyobb hatású muzikusának életművéről. Meghódította a közönséget is, hiszen elegendő volt pusztán fellépésének tényét, helyét és idejét megjelentetni a plakátokon, másnap már az összes jegy elkel. Így van ez akkor is, ha „egyesek mostanában szeretik/szeretnék megkérdőjelezni e téren betöltött szerepét”, amit Ránki és Kocsis egyöntetűen elfogadhatatlannak és érthetetlennek ítélt. Ahogy Kocsis Zoltán fogalmaz, „Richter mindig azt tette, amiben hitt; a művészi igazság tekintetében soha nem ismert kompromisszumot. Nehéz érvényes összehasonlításokat tenni, hiszen Rahmanyinov, Richard Strauss és Bartók Béla is a XX. században alkotott, mégis a legkomplexebb, a stílárisan legfelkészültebb és talán a legkomolyabb színészi képességekkel megáldott művészt benne tisztelhetjük. Olyan előadót, akiben a legmagasabb szinten öltött testet az európai normákkal és zenével tökéletesen tisztában lévő orosz iskola – így született meg a művész, aki gyakorlatilag a Föld minden pontján adott koncertet, mégis csak Moszkvában, a Bolsaja Bronnaja utca 4. szám alatt lévő 58-as lakásban érezte igazán otthon magát”. Ránki Dezső szerint leírhatatlan művészi kisugárzást és a zene iránti alázatot lehetett – és lehet ma is – érezni játékból, megjelenéséből. Mindig a zenét érezte fontosnak, és magát csak közvetítőnek, tükörnek tartotta, ezért dühödten hátrította el az interjúkat is. Ennek ellenére a közé az alig négy-öt muzikus közé tartozik, akiknek kiemelkedő egyénisége még rossz minőségű felvételeken is nyilvánul, többször meghallgatva is mindig új és sokszoros élményt ad.

Ezért állítja mindkét művész, hogy Richter nagyságának az idő sem árthat. Mert – mint Ránki Dezső fogalmaz –, „bár változhat a zongorajáték, ami jó, az akkor is jó marad, ha 150 év telik el. Jöhetnek új elméletek, még újabb kutatások, felfedezések, de magát a lényegét – ahogyan a darabokat a saját hasonlíthatatlan egyéniségén keresztül megelevenítette – mindezek egy cseppet sem érintik.” Mindezt Kocsis Zoltán a német származású zongoraművész produkcióinak kidolgozottságában éri tetten. Ebben szerinte Richter verhetetlen volt – „nem véletlen, hogy egykori tanára, Neuhaus azt írja róla, hogy már első találkozásai során a teljesség igényével közelítette meg az adott darabot. Ezért a legkorábbi próbák is olyan magas művészi szinten zajlottak, hogy az az egész próbafolyamat irányát eleve meghatározta. Ennek jegyében kiérlelt művészi igazsága azokon a felvételeken is átüt, amelyeken

Forrás: MTI / Várkonyi László

Richter az első magyarországi koncertjeinek egyikén (1954. március 11., Zeneakadémia)

már láthatóan nincs jó formában, beteg vagy fáradt, mint a Japánban rendezett koncertjeiről készült videókon.” Kocsis Richterhez kötődő utolsó, kölni koncertélményét idézi fel: az akkor már lapozó segítségével, sötétben, szemüvegben adott koncert első, kései Liszt-műveknek szentelt része katasztrófálisra sikeredett, ami a zongoraművész pályájának végét vetítette előre. Ám ekkor jött a második rész nyolc Transzcendens etűddel, amelyek közül a Lidércfény fergetegesen, fenomenálisan és legfőképpen: hiba nélkül hangzott el.

Hibákkal autentikusan

Arra a felvetésre, hogy vajon a lemezeivel szemben gyakran elégedetlenséget megfogalmazó előadóművész mit szólna a mostani kiadványhoz, Ránki Dezső azt felelte: tisztában vannak Szvjatoszlav Richter feltéte-

lezhető érzéseivel, hajlamával, és ezt maximálisan szem előtt tartva állították össze a műsort. Aminek a közlését megtiltotta – mint például az általa Budapesten játszott Wohltemperiertes Klavier második kötetének nagyjából egyharmad részét –, az a művész döntését tiszteletben tartva az archívumok mélyén maradt. Kocsis Zoltán azonban még ezeket a hibás felvételeit is érdekesnek tartja, korántsem osztva Richter kételyeit. Ahogy mondja, százszor szívesebben hallgatja meg Richtertől Liszt A-dúr zongoraversenyét, amelyet Budapesten, egészen durva hibákkal adott elő, mint egy „kipucolt”, de élettelen lemezfelvételt. A budapesti koncertnek ugyanis mindezek ellenére olyan lendülete volt, hogy ő maga is elhitte: a legautentikusabb Liszt-előadásmódot hallja. ■

A kiadványról a 47. oldalon olvasható kritika

**PESKÓ ZOLTÁN
ZENÉRŐL, SZÍNHÁZRÓL,
ZENÉS SZÍNHÁZRÓL**

Rózsavölgyi és Társa; 216 oldal

Egy életrajzi bevezetőt és tizenegy tanulmányt foglal magába ez a régen várt kötet, amely végül a lehető legjobbkor jelent meg. Peskó Zoltán ebben az évadban vette át a pécsi Pannon Filharmonikusok zeneigazgatását. Bár az utóbbi másfél évtizedben egyre sűrűben jött vissza svájci otthonából Magyarországra, azért a szűkebb szakmán kívül a nagyközönség még kevésbé ismeri.

Nem ment el soha, 1964-ben kint ragadt Itáliában, mert – mint több sorstársa – ő sem kapta meg a lehetőséget, hogy befejezze külföldi tanulmányait, munkáját, kapcsolatépítéseit. Pedig a nemzetet, a nemzet kultúráját szolgálna volna, számunkra lett volna nyereség, ha időben megismerkedünk például a huszadik századi olasz kortárs zene képviselőivel. Fájdalom, mivel iskolák és irányzatok váltak Európában az úgynevezett mainstream részévé, már aligha mutathatja be nálunk ezeket újdonságként.

A kötet sem lehet más, mint szerény eszköz hiányosságaink csökkentésében. Mindjárt az első fejezet Dallapiccolát és nemzedékét tárgyalja, ezután egy érdekes aspektusú, személyes hangú és felettebb őszinte portrét rajzol

Herbert von Karajanról. A különös dirigensről, festívalalapítóról, akinek életútja és zenekarvezetői attitűdje bírálható, de munkássága megkerülhetetlen, aki ma is viszonyítási pont. Egy efféle ajánló nem térhet ki minden részletre, de kárpótlás ez a kötet az 1992-ben elhunyt Blum Tamást illetően is. Félek, az allround zenés színházi szakembert: karmestert és fordítót különben hajlamosak elfelejteni, nemcsak azok, akik Svájcba szerződése után születtek, hanem a kortársai is.

Olvasmányos és szakmai tanulmányok váltják egymást, egy Berlinben elhangzott előadásának szövegét jó szívvel ajánlom fiatal énekeseknek. Mozart Don Giovanni-jának hangnemi elemzése bizonyosan támogatja a jellembrázolást. Boulez, Schönberg, Ligeti, Muszorgszkij, Richard Strauss, Giacinto Scelsi szerepel még az „étlapon”, és egy interjú is arról, milyen koncepciót alakított ki A nibelung gyűrűje tetralógia vezénylesei során.

Minden fejezetet hosszabb-rövidebb tanulmány vezet be, ezeket és a bevezető életútírást Győri László készítette. Az írások nem csupán átkötő vagy magyarázó szövegek, fontos és informatív adalékok, amelyek Győri részéről nagy műgondról tanúszkodnak.

Peskó sorsa igazi magyar sors. Külföldön kellett híressé válnia, hogy itthon is becsüljék. Hogy nem keseredett bele, azt részben családjának, részben annak az ifjonti hevületű, szüntelen kíváncsiságának köszönheti, ami a könyvet is átíratja.

Albert Mária

MÉDIUM, HANG, ESZTÉTIKA

Zeneiség a mediális technológiák korában
Universitas Kiadó, Szeged; 271 oldal

A nagy ambícióval összeállított kötetben a digitális technológia és a zene kapcsolatát tárgyzó esszék olvashatók. Tizenhat szerző tizenhat tanulmányát. A szöveggyűjteményben igen nivós írások, illetve kifejezetten gyenge szövegek is találhatóak. Utóbbiakat – talán az utolsó pillanatban kerültek be a gyűjteménybe – mintha a szerkesztő nem is látta volna. Danczi Csaba László felszínes és zavaros esszéjében (Vertikális erózió) például minden bekezdésre jut sajtóhiba vagy értelmetlen mondat. (Mindez erősen megkérdőjelezi a szerző által jegyzett fordítás megbízhatóságát is.) Nagyszerű viszont a kötet pszichoakusztikai blokkja, John Chowing (Az észlelés egysége és a hallásperspektíva) és Kovács Balázs (Chowing és a pszichoakusztika auditív fordulata) egy-egy írása. A gondosan fordított, szabatos terminológiával dolgozó, gondosan felépített és informatív, gondolatgazdag fejezet lehetett volna a szerkesztés zsinórmértéke. Tartalmában szintén releváns az utolsó fejezet (Az elektronikus zene terjesztésének kulturális, gazdasági és etikai aspektusai) két esszéje. Rónai András (Az önkifejezés, az ipar és az emberek: etikai viták a letöltésről) és Bram Timmers (Netlabelék és nyílt tartalmak) írásai érzékeltetik, hogy a kötetben körbejárni szándékozott téma

milyen messzire vezető kérdéseket vet fel. A főszerkesztő (Batta Barnabás) bizonyára törekedett arra, hogy az esszégyűjtemény a messze vezető utak közül mennél többet bemutasson, ezzel magyarázható, hogy a körülbelül 400 oldalnyi szöveget 271 zsúfolt oldalra szorították be. A sűrű (ám az elválasztást nem ismerő tördelésű) főszöveghez szinte olvashatatlanul apró betűkkel szedett lábjegyzettenger tartozik. Persze világos, hogy a szövegmenyiség mögött fontos strukturális probléma húzódik meg, maga a zene fogalma, illetve az, hogy a kötet igazán meg sem próbálja tisztázni ezt a fogalmat, így parttalan kategória marad. Nem valódi tisztázásra gondolok, de legalább egy letapogató kísérletre mindenképpen. Meggyőződésem, hogy a zenegyártás és a zenekereskedelem közötti

territóriumban épp a zene nevezetű fenoménből (legyen az bármi is) van a legkevesebb, s amit a kötet magától értőddően zeneként ismer el, az valóban nem is az, pusztán akusztikai jelenség. (S hogy ne vádoljanak vaskalapossággal, szerintem egy nagyon rosszul eljátszott Mozart-szonáta sem zene, csak akusztikai jelenség.) A kötet lendülete sajnos többnyire kapkodásban mutatkozik meg, fájó, hogy a nevek írásmódja is gyakorta hibás vagy eldöntetlen.

Molnár Szabolcs

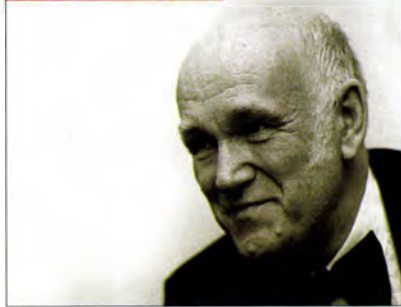
RICHTER MAGYARORSZÁGON

**Szvjatoszlav Richter
magyarországi hangversenyei
(1954–1993)**

Szvjatoszlav Richter 1954 és 1993 között több mint negyven szólóestet adott Magyarországon. Fellépett Budapesten és vidéki városokban (Miskolc, Győr, Pécs, Szombathely, Sopron, Veszprém, Debrecen, Szeged). Összesen tizenkilenc alkalommal működött közre nagyzenekari és kamarakonzerteken. Bruno Monsaingeon nagy haszonnal forgatható könyvének (Richter – Írások, beszélgetések) függelékéből látszik, hogy Budapest Richter külföldi útjainak fontos állomása volt, a szovjet városokon (Moszkva, Leningrád, Kijev, Tbiliszi) kívül csak Párizs (60) és Prága (59) előzte meg: 49 alkalommal lépett itt fel. A legtöbb hangversenyt közvetítette a rádió, a korai felvételeket több alkalommal is megismételte.

1973 után viszont Richter már nem járult hozzá az élő közvetítéshez, s a koncertek után kikötötte, hogy a későbbiekben a program mely műsorszáma adható le. A jelen válogatás (Ránki Dezső) és a szerkesztés (Papp Márta és Perédi Márta) Richter ezen óhaját nem hagyta figyelmen kívül, így talán néhány (látatlanban-hallatlanban érdekesnek tűnő) koncertfelvételt nélkülöznünk kell, ám a grandiózus kiadvány tizennégy korongja így is méltó módon reprezentálja a XX. század egyik legnagyobb hatású művészegyéniségének életművét. Sőt a fellépések kronológiát követő (és a koncert-összeállítások richteri eszményét híven közvetítő) kiadvány jobb a Decca közelmúltban megjelent Richter – A mester (22 CD 11 kötetben) tematikus válogatásánál, és messze izgalmasabb a tetszetős és szép, ám inkább kereskedelmi szempontok által motivált, kilenckorongos Richter-doboznál (A század zongoristája – Gramofon, 2009–2010. tél).

**RICHTER IN HUNGARY
(1954-1993)**

A magyarországi koncertfelvételek anyaga elmélyült tanulmányozásra, a szokásos lemezhallgatásnál magányosabb és koncentráltabb tevékenységre szólít fel. Nem túlzás: szinte parancsolóan követeli az odaadó figyelmet. Csak kottákkal körbevéve, a fentebb hivatkozott CD-kiadványok és Monsaingeon könyvének elérhető közelségbe helyezésével érdemes belevágni egy-egy lemez feltérképezésébe. Hetek szükségeltetnek az anyag megemésztéséhez, hogy aztán előről lehessen kezdeni. Belátom, mindez nem igazán családbarát tevékenység, de a kérdésekre, hogy miért oly fontos Richter művészete, miért aktuális ma is, miként tudósít mindennél pontosabban és mélyebben történelmünk hat évtizedéről, hogyan indukál újabb és újabb problémákat, miként szembesít tudásunk felszínességével és tűnékenységével, csak így remélhetünk válaszokat. Más lelkülettel közelítve csak gyönyörködni és csodálkozni fogunk – persze ki meri azt állítani, hogy ez kevés?

Richter hatalmas repertoárjának néhány darabját Magyarországon játszotta először nyilvánosan. Ilyen például Raveltől Az akasztófa (Gaspard de la nuit, No. 2). 1954 tavaszán, amikor először járt Magyarországon (s mindjárt tizenkét alkalommal lépett fel) két nagy szólóestet adott. Az első koncert műsorából a Bach-számok (válogatás a Wohltemperiertes Klavier I. kötetéből és a c-moll francia szvit), a másodikból a teljes hangverseny felkerült a CD-kre. Utóbbin játszotta a Ravel-darabot, valamint Prokofjev VIII. szonátáját. Hogy milyen fontos műnek tartotta e szonátát Richter, arról bőséggel olvashatunk Monsaingeon könyvében – a budapesti koncertfelvételt hallgatva az el-

képező energia és valamiféle dühös szenvedély tűnik fel. Vajon hogyan fogadták a korabeli magyar zeneszerzők a szovjet zeneművészet e különös és idehaza elképzelhetetlenül modern hangzású-felépítésű reprezentánsát?

A XX. századi muzsikánál maradvá. Budapesten játszotta először Hindemith Ludus tonalisát és II. szonátáját is. A húsvéti időszakra eső hangverseny (április 7.) azonban zártkörű volt, s talán nem is készült róla felvétel. Ebből az időszakból a kiadvány egy másik, januári (Operaház) hangverseny részleteit adja közre. Debussy Prelűdjéből egy válogatást. Sajátos, hogy Richter a legtöbb sorozatból (ilyen volt a Gaspard de la nuit is) soha nem játszott el bizonyos tételeket, és nemegyszer a szerzői sorrendet is felforgatta, hogy egyéni ciklusokat alakíthasson ki. S hogy épp melyik Debussy-, Szostakovics- vagy Chopin-tétel maradt ki, nos, íme egy nagyon messzire vezető kérdés.

Budapesthez köthető Bartók II. zongoraversenyének első eljátszása is (1958. október 6.). „Magyarországon kezdtem megismerkedni Bartók zenéjével, Bartókkal, akit mérhetetlenül csodálok, s aki ennek ellenére máig kifürkészhetetlen számomra. Körülbelül annyira értem őt, mint a magyar nyelvet. De amikor meghallottam a II. zongoraversenyt, annyira megtetszett, hogy elhatároztam, megtanulom. (...) Budapesten eljátszottam, a kitűnő karmester, Ferencsik János vezényletével. Készült hangfelvétel erről a koncertről. De sajnos nem lehet kiadni, a második tétel Prestója utáni magas C-nél lévő trombita-gikszer miatt. Elküldték nekem a felvételt, miután a koncert és a próbák felvételének együttes felhasználásával kijavították, de azonnal észrevettem, hogy a szerencsétlen hang benne maradt, úgyhogy nem engedélyeztem a kiadást.” Természetesen a felvétel most se került napvilágra, de épp a hiánya készített újabb elmélkedésre.

1973-ban (március) ismét Bach zenéjét hallhatta a közönség, ezúttal a Wohltemperiertes Klavier II. kötetét. A teljes sorozatot (láttuk, hogy ez kivételes) eljátszotta két koncerten, lecsukott zongorán. Érdemes felidézni az első koncert idején adott interjút: „Ha mélyen behatolunk a mű lényegébe, ez azzal jár, hogy a kor levegőjét, a korabeli hangzást igyekszünk felidézni. Itt egyáltalán nem a régi hangszerek, például a csembaló hangjának szolgái utánzására gondolok, hanem a művet körülvevő atmoszféra megteremtésére. Ettől függetlenül az a véleményem, hogy a Bach-művek egy részét csembalón kellene előadni, és magam is szívesen vállalkoznék erre, ha megfelelő hangszerhez jutnék.” Micsoda szavak 1954-ből! *Molnár Szabolcs*

KETTŐS MAGYAR SIKER A MIDEM-EN

A MIDEM Classical Awards idei díj-jelöltjei között két magyar CD is szerepelt. A kortárs zene kategóriájában Eötvös Péter *As I Crossed a Bridge of Dreams* című művének a BMC által kiadott felvétele, a szimfonikus zenében a Hungaroton Bartók Új Sorozatának a II. szvitet, a Román népi táncokat és a Táncszvitet tartalmazó korongja végzett az első három között. Utóbbi kiadvány 2009-ben a Gramofon Klasszikus Díjat is elnyerte.

BMC Records
BMC CD 171

Kétszáz éve született Chopin. A legnagyobb alkotókat arról ismerhetjük meg, hogy egyéni világot hoztak létre, mely nélkülük nem létezne. A korstílus is, melybe betagozódnak, más volna nélkülük. Ez képzőművészeknél egyéni vizuális stílust, zeneszerzőknél egyéni hangvételt jelent. Chopin életműve ilyen. Ez nem kritika a kisebb mesterekkel szemben, hanem elismerése annak, hogy a legnagyobbak nemcsak művek, hanem önálló világ alkotói. Sisley, Pissarro impresszionista festményei csodálatosak – mennyivel szegényebbek volnának nélkülük a múzeumok s mi magunk! Ám képek jobbra továbbgondolásai annak, amit mások, élükön Monet-val, a semmiből hoztak elő. Ami Chopint illeti, voltak kezdemények, egy-egy részlet. Field noktűrjei, de ő új hangot hozott. Persze az oeuvre része a kontinuitásnak, hid Weber, Mendelssohn klasszicizáló, hamvas, valamint Liszt, Brahms, Csajkovszkij már vérbő romantikája között, ám ugyanígy folytatása Mozartnak, Beethovennek, előzménye Debussynek, Ravelnek, sőt Mahlernek és Bartóknak is. Milyen is volna Chopin noktűrjei nélkül Mahler és Bartók sok nagy éji zenéje, transzcendens, transzparens muzsikája?

A jubileumi kiadványok közül a világ, valamint Magyarország rossz gazdasági helyzetében nem a nagy cégek összkiadásai (DG, EMI), még csak nem is az elmúlt időszak új Chopin-felvételei, hanem két vegyes összeállítás, és egy újrakiadás került eléln. Az összkiadások ignorálása érthető, de miért marad el Ingrid Fliter, Blechacz, Ott Leimezeinek bemutatása? A helyzet nem új: Li, Lang, de még a nagy Gulda, Pogorelich és Zimerman Chopin-lemezei sem igen tűntek fel erre. Új felfedezettek, vezető művészek felvételei maradnak az ismeretlenség homályában a hazai alapkinálót, az ezzel párhuzamos recenziót illetően.

A Deutsche Grammophon Chopin Gold, a Warner Classics & Jazz The Chopin Experience címmel jelentetett meg duplaalbumot az évfordulóra. Mindkettő válogatás a cégek óriási anyagából. A Deutsche Grammophon kiadványában szerepelnek Philips-, illetve Decca-felvételek is, a Warner album a Teldec, az Erato és a Finlandia anyagából származik. Chopin legnépszerűbb művei csendülnek fel mindkettőn, így értelemszerűen nem csekély átfedés is van a két program között. Mindkét kiadvány jó a maga módján, és a válogatások kategóriájában tulajdonképpen aligha lehetne jobbat várni. Egy-egy változtatás jogos lehetne, de a kategória, melybe tartoznak, ezt nem igényli, szép összképet nyújtanak Chopin világáról. Együttal érdekes így, egy-egy rövidebb darabban egymás mellett hallani jeles előadókat. Hátrány, hogy akit például az érdekel, hogyan játssza Martha

Argerich a Prelűdöket, az nemcsak hármat szeretne hallani, hanem az egész ciklust. A Deutsche Grammophon kiadványán valamivel több művész szerepel, szélesebb a tabló, ugyanakkor a Warner összeállítása néhány művésztől (nem mindegyiktől) több felvételt tartalmaz, így őket valamelyest jobban mutatja be.

A Chopin Gold egy Pollini-féle polonézzelel kezdődik, amely máig a legjobbak közt említhető, akárcsak Ashkenazy Etűdjei. Ők kiváltképp felkészültek és összeszedettek ezekben a sorozatokban. Argerich egészen egyéni a Prelűdökben, nem finomodik, hanem gondolkodik és érez. Bár közvetlen kapcsolat nincs, dinamikában és emocionálisan is oroszos. Érdekes Chopint hallani

Michelangelivel és Richterrel, főképpen pedig Guldával. Ezek igen egyéni megközelítések. Lang nem az egyenletesség mestere, de felkészült, dinamikában differenciált. Barenboim itt is profi. Az ifjú Blechacz viszont a két kis részlettel nem igazán meggyőző. Kocsis virtuóz és minden elkenést kerülő, ellenpólusa a lágyabb Grimaudnak. Két művész van, aki mindkét kiadványon szerepel, Pires és Freire. Mindkettőjüktől a Warner-kiadványon vannak a korábbi felvételek, később szerződtek át a Universalhoz. Pires nagy, érzékeny művész, előadásainak színvonala nem egységes, de mindig magas. Korábban egyszerűbb volt, poétikus, de összeszedettebb, aztán színebb, változatosabb lett. Freire lágy, inkább szürkés-barnás színekkel dolgozik, szereti a zene térbeliségét hangsúlyozni. A Chopin Experience több oroszt mutat be: Berezovszkij felkészült, erős, meleg hangú, Luganszkij jó, mint mindig, egyszerre erős és nem túlzó, és Szultanov is meggyőző. Pommier ezúttal is kitűnő, finom, minden túlzást kerülő, lírai közepre törekvő művész, nincs messze a korai Priestől. Katsaris nem vett le a lábáról, mert esetleges, Duchable viszont erőteljes. Sebőktől egy polonéz hangzik csak el, de az a belső logika szép példája. Leonskaja a sosem gyenge hangot ötvözi a költőiséggel.

A Virgin Classics újra kiadta Anderszewski vegyes összeállítását. Ő semmit nem bíz a véletlenre, de nem chopines a rögtönzőkedv ilyen magas fokú elfojtása. Hajlékony ívek helyett egyenes szakaszokat különböztet meg, viszont a kidolgozottság páratlan, a téri elosztottság pedig fantasztikusan differenciált. A rapszodikus, alighanem magának is kiszámíthatatlan lengyel-francia előadásmódjának ellentéte ez a minden porcikájában megfontolt, aprólékosan kidolgozott Chopin-játék. Nem az érzelmek hullámmászását, inkább a struktúrát érzékelteti.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal
477 8727 (Chopin Gold)

Warner Classics & Jazz
2564 68726-6 (The Chopin Experience)

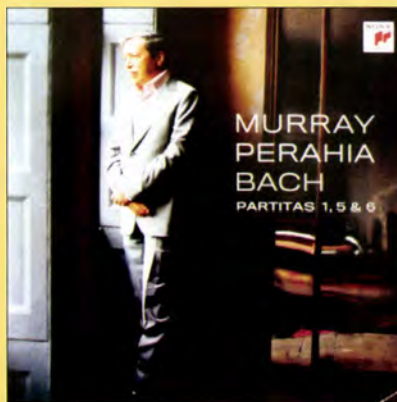
Virgin Classics – EMI
50999 686370 2 6 (Anderszewski)

JELMAGYARÁZAT

- ★★★★★ Remekmű
- Kiváló
- Jó
- Átlagos
- Elfogadható
- Gyenge

BACH: A HAT PARTITA
Schiff András – zongora

BACH: B-DÚR, G-DÚR, E-MOLL PARTITA
Murray Perahia – zongora

Schiff András 1983-ban vette először lemezre Johann Sebastian Bach hat partitáját, a Hungarotonnál. A legendás korong és a most megjelent, 2007-es koncertfelvétel között eltelt negyedszázadban Schiff mondhatni Bach-specialistává képezte magát: nemcsak a zeneszerző-óriás billentyűs muzsikájával foglalkozott intenzíven, hanem karmesterként oratorikus műveinek egy részét is megszólaltathatta. Az opusok tanulmányozásán és a számtalan előadáson keresztül olyan ismeretanyagot halmozott fel, ami bőséges indítékot jelenthetett számára az újabb olvasat rögzítésére. Bach hat partitáját ezúttal nem a komponista, hanem a saját maga által kigondolt sorrendben szólaltatta meg. Ahogy a CD kísérfűzetéből megtudhatjuk, ennek oka az, hogy a zongorista szerint az eredetileg első, belső nyugalmat tükröző B-dúr darab nem alkalmas egy hangverseny indítására. Helyette a derűs – a ciklusban az ötös számot viselő – G-dúr partitával indította lemezén a sorozatot. Persze hagyománya vannak annak, hogy egy művész ilyen módon nyúljon egy-egy műcso-

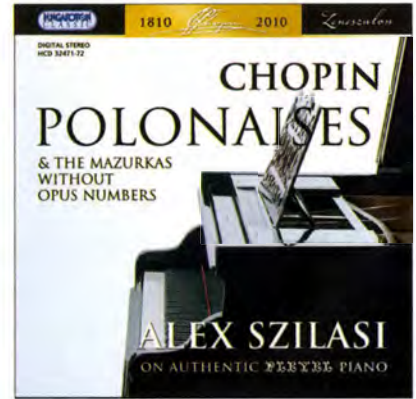
porhoz. Richter például ritkán játszott végig ciklusokat – sőt az is előfordult hangversenyen, hogy egy sorozatból csak egyetlen darabot hagyott ki. A most megjelent lemez azonban számomra nem igazolta Schiff elméletét – a B-dúr művet hallgatva nem kerített hatalmába a művész által említett belső nyugalom, a G-dúr partita pedig nem sokkal tűnt vidámabbnak társainál. Megalapozott, magával ragadó előadásról van ugyan szó, de az egyes művek megszólaltatása között nem éreztem igazi különbséget – tehát csak nagy nehézségek árán képzeltem bele a booklet által sugallt jellegzetességeket: az egyikbe a napsugarat, a másikba az elmélyülést, a harmadikba a felszabadultságot. Akkor pedig miért kell megbolygatni az eredeti sorrendet? Persze ez nem is lényegi kérdés akkor, ha ettől az elmélettől eltávolodva hallgatjuk Schiff játékát. Hiszen előadásában minden egyes tétel megfelelő tempójú, az adott tánc karakterét követi, mégsem merev. Állandó szabadság és kifinomult agogika uralkodik bennük. Az apró megállások, a Schiff által fontosnak ítélt hangok már-már túlérzékeny kiemelése viszont nem az átszellemülést szolgálják, hanem a megértést.

Korábbi lemeze után Murray Perahia Bach három másik partitáját is felvette, köztük éppen a B-dúr darabot. Nála nincs tempóingadozás, a díszítések az ő előadásában – ellentétben Schiff korhűségre törekvő felfogásával – pedig szinte a főhangokkal egyenrangúvá válnak. Egyenletes áradás jellemzi ezt az interpretációt, ám ezen a hőmpolygésen is átsüt a tételek különböző karaktere. Perahia semmit sem akar szájba rágni, nem akarja több évtizedes tapasztalatának tanulságait megfogalmazni, egyszerűen csak zongorázik, végtelen bölcsességgel és belső nyugalommal. Ez a különbség azonban ezúttal nem a tempókon múlik – a két kiváló zongoraművész gyakorlatilag ugyanolyan sebességgel játssza Bach tételeit, Perahia csak egy hajszállal lassabb időnként. Mindennek a billentésen és a két művész előadói habitusán kívül természetesen hangfelvétel-technikai okai is vannak. Schiff zongorázását közelről halljuk – a hangok így egyesével, külön-külön is hallhatóak, szinte minden kalapácsütést regisztrálhatunk, tehát annak ellenére, hogy egy koncert rögzített változatát halljuk, intímabbnak hat. Perahia játékának viszont, amely a Berlini Rádió termében készült stúdiófelvétel, tágabb a tere – ennek megfelelően pedig simább a hanghatás.

Katona Márta

ECM Records – MusiCDome
ECM New Series 476 6991 (Schiff)

Sony Classical
88697443612 (Perahia)

CHOPIN: POLONÉZEK
Szilasi Alex – zongora

A tényből, hogy Chopin életműve páratlanul idiomatikus és konzisztens minőségű korpusz, a legkevésbé sem következik, hogy interpretálásának tradíciója is ugyanilyen homogén lenne, s az idei bicentenáriumi Chopin-év minden bizonnyal tobzódni is fog a lehetséges hangütések árnyalataiban. A Pleyel zongorát megszólaltató Szilasi Alex, az életmű egyik legnagyobb mai szak tekintélye mindenesetre határozott alaphangot ad meg ezen az összkiadás-sorozatba illeszkedő, polonézeket és opuszszám nélküli mazurkákat tartalmazó duplaalbumon.

S hogy milyen is ez a megszólalás? Semmiképp sem tolokodó, nem taglóz le az első benyomással, tartózkodik a pátosztól és a költői homályosságtól. Ugyanakkor nem is elidegenítő, mentes az iróniától vagy a historikus hangszerek használatát oly gyakran belengő antikvárius dohszagtól. Legdöntőbb eleme az elegancia, ami ez esetben korántsem külsődleges minőség, hanem az előadásmód intelligenciájának következménye.

Szilasi interpretációjában a formafolyamat rajzossága és transzparenciája ellene szegül annak, hogy elveszünk a pillanat extázisában, hogy a révedezés pusztá hangulati kommunikációbá változtassa a sokféle kulturális asszociációt keltő muzsikát. Ahol sokan lassítanak, és a végsőkig kiélnének egy-egy frázist, vagy dinamikai kalandokba bocsátkoznának, ott ő egy arisztokrata lemondásával halad tovább, tekint a távolba, és tartja magát valamiféle arany középpáthoz. Kétségtelenül nem forradalmár, viszont a végsőkig felelősséget vállal a (hang)folyamatokért. És utóbbi tette valami olyasmi, amit a „vadzseni” már-már parodisztikus képében túlráztolt Chopin legalább ezen az évfordulón mindenképpen megérdemel.

Veres Bálint

Hungaroton Classic
HCD 32471-72

LISZT: FÉRFIKAROK, VOL. I

Szent Efrém Férfikar

Vezényel: Bubnó Tamás

Bár a Hungaroton katalógusában találunk néhány Liszt-férfikari albumot, a Bubnó Tamás vezette Szent Efrém Férfikar célkitűzése nagyobb ívű: a tervek szerint lemeze veszik Liszt összes – mintegy hatvan –, férfikarra írt művét. A sorozat első, a BMC-től sosem látott, gyönyörű, modern-archaizáló kiállítású lemeze a világi művekből válogat; a műismertető szövegeket a hazai Liszt-kutatás egyik szaktekintélye, Eckhardt Mária jegyzi. Az első korong műsorát különböző megnyitókra, egy Goethe-centenáriumra s egyéb társasági eseményekre, többnyire alkalmi versekre írt feldolgozások alkotják, amelyek közül a Für Männergessang még Liszt keze alatt formálódott ciklussá. Némelyik darabhoz kísérő apparátus is tartozik. Rézfúvókkal (tuba: Bazsinka József), orgonával (Fassang László), nagydobbal – fület gyönyörködtető a változatosság. A darabok szépsége néhol valóban megejtő, azonban a tizennégy remekhangú énekes egyéni teljesítménye a felvételen többnyire inkább csak jobbfejta dalárda-hangzássá adódik össze, s egységes énekkari megjelenésről csak módjával, leginkább a homofon részeken beszélhetünk. Az együttgondolkodás, a művek vezetettsége általában a produkció gyengébbik oldala, aminek hallható kárát látja a szövegmondás szövegek közötti, sőt néha azokon belüli szinkronja is. Magyarul énekelnek – a daraboknak csupán a zenei karakterét érezzük többé-kevésbé jól megragadottnak, ám a szöveget nem mint énekelt verset deklamálják. Hiányzik a színészet, a megformáltság, a szuggesztív, amelyet Kálmán László nem képes maradéktalanul kompenzálni (Ständchen), s olykor falzettba hajló tenorszólójával (Der Gang um Mitternacht) így jár Philipp György bariton is.

Szabó Barna

BMC Records
BMC CD 168

LISZT: MAGYAR RAPSZÓDIÁK

Egri-Pertis Duó – zongora

Izgalmas és feltétlen Liszt Ferenc világába illő, hogy rapszodiáinak korai sorozata, a később revideált kotta, a csak részben tőle – mert leginkább Dopplertől – származó szimfonikus hangszerelés s végül az ebből készült négykezes letét is mind más egy kisért! Eckhardt Mária gyorslezése nemcsak formai, hanem döbbenetes tartalmi változásokra is rámutat: néha új hangnemi kitérés, téma is feltűnik az immár sokadik ön-átíratban. Az időnként csépelte hungarotonos first recording-projektek egyik legindokoltabbja, hogy a kitűnő Egri-Pertis házaspár hallhatóvá tegye e műveket – fura is, hogy például a két Labèque-lány miért nem akadt rájuk. Hiszen a magyarosnak hitt verbunk-karakteres, a komorból mulatóba átcsapó muzsika oly népszerű ma is – s főleg a négyes számú, d-moll opus ovációja szétfeszíti a koncerttermekeket. A lemez elsőrangú – két aprósággal. A négykezes műfaj egyik neuralgikus pontja a pedálhasználat. Nincs belőle kettő, bajos a közös-kódés: itt kis túlzengtetést konstatálunk. Viszont hajszára együtt. sívai karokként egy tőből – s ami fontosabb: egy elképzelésből! – indáznak a szövegek, szinkronizáltak a Liszt stílusából oly gyakran fakadó ékítmények, trillák. Megannyi zenei történet tökéletes egyöntetűségben jelenik meg hat oktávval arrébb is, legfeljebb néha a basszus rovására szól az ötvenalas regiszter. A virtuozitás sem szenved csorbát, alighanem itt is a terep szűkebb jellege szab határt. Kárpótol viszont a feszes ritmus és a nagy testtel zengő instrumentum, amely a finálékban képes felidézni a duhaj zenekari partitúrát. Hajlanék egyetlen művész cizfjai mágiájának is velni a hangzásképet, amely épp akkora képzelenség, amekkora fegyverténye az együttlélegzés kamaramuzsikájának. Ókovács Szilveszter

Hungaroton Classic
HCD 32648

WEINER LEÓ: ZENEKARI MŰVEK

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Karmester: Kovács László

Liszt h-moll szonátájának meghangszerelése kézenfekvő. Olyan szerző alkotása, aki könnyen mozgott zongora és zenekar között, és ilyen, minden tekintetben nagy zongoraművet zenekarral is szeretne az ember hallani. Ahogy nem véletlen a Hammerklavier-sonátá Weingartner-, vagy Schubert Grand Duójának Joachim-féle hangszerelése sem, az Egy kiállítás képeiről nem is beszélve. Míves az idős Weiner Leó hangszerelése, a kiteljesedő főtéma finom fényű megvalósítása egészen csodás. Weineréhez hasonlóan Kovács megközelítése is erősen lírai. A zenekar felkészült, és meg kell hagyni, igen szép színek, fények tűnnek fel játékkukban. Eleinte kifejezetten megnyerő a finomabb, lágyabb interpretáció, később azonban hiányozni kezd a darabtól elválaszthatatlan dinamikus, romantikus hív. A kitörő, erőteljes szakaszok megvalósítása ilyen módon még akkor is kérdéses, ha egy-egy rész épp költőisége révén megragadó. A vonások és a fafűvők jobban teljesítenek, leginkább a rézfűvősöknél érezni, hogy pontos, kidolgozott a játék, de semmi több. A debussyesen klasszicizáló eredeti művek, a Preludio, Notturmo e Scherzo diabolico jó folytatás, főképp, ha a h-moll szonátá Faust-szimfóniával való összekapcsolására gondolunk, miszerint Faust, Margit és Mefisztó szakaszai követnék egymást. Az azonos sorrendű hármasság, a karakterek megfelelnek itt is. Persze érdekes, milyen finom Weiner diabolikus scherzója. Halkan, vigyázva lépdél ez az őrdögi figura. Különös, ahogy Weiner a múltat kezeli, távoli területeket ötvöz gondosan, ám retro-stilusú tiszta, nem eklektikus. A Passacaglia is a légies sor folytatása, ezt azonban kontrasztosan zárja a Katonásdi, amely a Hány János-hagyomány folytatása. Zenekart és dirigensét egyaránt dicséret illeti. Zay Balázs

Hungaroton Classic
HCD 32634

Művészetek
Palotája
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

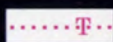
ÉV

CSILLAGOS ÉLMÉNYEK

MÉG TÖBB ÉLMÉNY
MÜPA KÁRTYÁVAL!

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

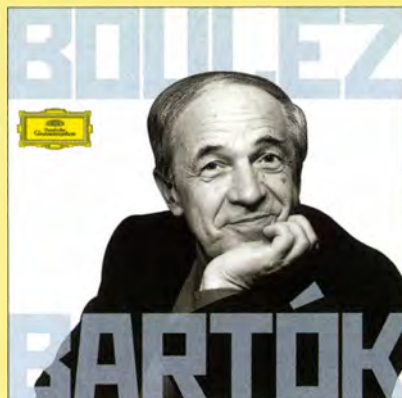
Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrássy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu

A Múpa szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.

ISO 9001:2000

**BARTÓK, SZKRJABIN:
ZENEKARI MŰVEK**
BBC Szimfonikus Zenekar
New York-i Filharmonikus Zenekar
Karmester: Pierre Boulez

BARTÓK: ZENEKARI MŰVEK
Chicagói Szimfonikus Zenekar
Berlini Filharmonikus Zenekar
Londoni Szimfonikus Zenekar
Karmester: Pierre Boulez

Csak tippelni tudunk, mi az oka, hogy Boulez-dobozok sora lepte el a piacot, köztük a Deutsche Grammophon és a Sony Bartók-kiadványai. A Sony aligha fog újabb Boulez-felvételeket megjelentetni – most szerzői dobozokkal adja közre Boulez karmesteri életművének korai darabjait. A DG pedig vagy nem kíván több (Bartók-) felvételt kiadni Boulezzel, vagy a konkurenciának válaszol. S hogy melyiknek? Talán a Bartók Új Sorozat jobbnál jobb, sokszor reveláció értékű kiadványainak.

Boulez számára Bartók mindig fontos volt. Az EMI legrangosabb sorozatában is megtalálhatjuk az I. és III. zongoraversenyt az akkor még – különösen erős karmester-egyéniségek oldalán – igen jó Barenboim közreműködésével, s a „ráadásban” Menuhin muzsikál a két Rapszodiában. E művek a DG-kiadványban is fellelhetők, a mostani két doboz pedig egymással is kínál összehasonlítást. De ha már

diszkográfiai részletekbe bocsátkozunk: a régi Concerto-felvételt (a mű egyik legizgalmasabb, sok szempontból etalon értékű, nem szokványos előadását) hiába keressük. Ha már spórolni kellett a hellyel, én biztos inkább a Ze-nét és a Szkrjabin (Le poème de l'extase) áldoztam volna fel.

A Sony négy CD-jével szemben a DG nyolc korongja mindenképp előnynek tűnik. Ha a mindkét kiadványban szereplő műveket összevetjük, a következtetés messze nem ilyen egyértelmű. Boulez 1967 és 1977 közötti Bartók-felvételei – az egy Ze-nétől eltekintve – nemcsak jobbak, mint a 25-30 évvel későbbiek: ezek sokszor a művek legkiválóbb interpretációi közé tartoznak. A Négy zenekari darab, a Mandarin, a Táncszvit, A fából faragott királyfi vagy épp a Kékszakállú a Boulez- és a Bartók-diszkográfia kiemelkedő darabjai. A Deutsche Grammophon „jelenkori” felvételei is igen jók, mi több: felfogásukban is hasonlóak. Csak épp a „boulezesség” látszik szublimálódni: a Bartók- (és bármely XX. századi) zenéhez zeneszerzői kreativitással hozzányúló, a partitúrát röntgenschermmel átvilágító karmester helyett kapunk egy profít, akinél – a kor divatjának megfelelően – a nagyszerű zenekarok csodálatosan szólnak, csak épp ez a szépség icipicit bemaszatolja a képet. Tegyük hozzá: épp a két felvételesorozat közti időben tanulta meg a világ (és mi is) Bartókot, nem utolsósorban Boulez hatására. Az összehasonlításból egyetlen műnél billen a mérleg a későbbi felvétel felé: a Zene húros-, ütőhangszerekre és cselszótára esetében. Az 1967. márciusi felvétel ugyanis a fiatal Boulez ritka, ám nagy tévedéseinek egyike, míg az 1994-es bejátszás a jobb (ha nem is kiemelkedő) Zeneinterpretációk egyike. A korábbi Kékszakállú kihagyhatatlan. A kései I. zongoraverseny (Krystian Zimerman), a Hegedűverseny (Gil Shaham) vagy a Cantata profana igen jó – utóbbiban a befejezés kiemelendő. Igazán gyengének csak a III. zongoraversenyt érzem (Hélène Grimaud), illetve valamelyest a II. zongoraverseny magánzólamát (Leif Ove Andnes), és persze szokás szerint unalmas a két Rapszódia (Gil Shaham), de azt hiszem, abban Kelen és Kocsis felvétele a kivétel. Állítólag az utómunkáknak „köszönhetően” gyengébb a kései Kékszakállú, noha Polgár jobb, mint Nimsgern (cserébe Troyanos jobb, mint Norman), és meglehetősen pontatlan, lötyögős a későbbi Concerto. Röviden: a kisebbik doboz etalon. A nagyobb pedig azért érdemes megvenni, mert kevesebbe kerül, mintha a rajta lévő igazán jó felvételeket külön-külön szeretnének be. *Mesterházi Gábor*

Sony Masterworks
88697556112
Deutsche Grammophon – Universal
477 8125 7

BARTÓK: ZENEKARI MŰVEK
Nemzeti Filharmonikus Zenekar
Karmester: Kocsis Zoltán

Az I. szvit zenei fogantatása megfelel a Kossuth-szimfóniáénak: az ismert Wagner- és Richard Strauss-áthallások itt is hasonlóan, ám az életműben ilyen nyíltan talán utóljára keverednek verbunkos motívumokkal. Még nem jutottunk el a III. zongoraverseny stílizáltságáig, a choriambust ebben a zenében mintha lejjebb, valahol a csizmaszáron hallanánk elkoppanni; mégis, az előadás a tutti állásoknál megmarad a stílus és a gesztusok lényegi mozzanatainak nagyvonalúbb érzékeltetésénél, hangsúlyozásánál. Nem úgy a szólóknál: a tárogató-imitáció a 2. és a 4. tételben például egyértelmű célkitűzése a kissé túlfújt klarinétok megszólaltatásának. Ugyanez áll az Erdélyi táncok és a Magyar parasztdalok esetében is. Mindkét opus természetes népdalfeldolgozás: ebben az olvasatban a dallamok kvázi eredeti, yers intonációja a kíséret „muzenei” fegyelmességével nagyszerűen megfér egymás fölött, mellett. A giusto ütemrészekben belüli nünaszni, egymástól szinte független kilengések egybehangelése s általában, az egységes rubato-játék, a gyorsítások és lassítások ilyen szintű kivitelezése zenekaron mindenképp imponáló, és egyike a Filharmonikusok élén véghezvitt nagy fegyvertényeknek. Ezt persze eddig is tudtuk, akárcsak azt, hogy a lemezen átsütő karmesteri akarat illetően egyszólamúságára a zenészek – a kiosztatott zenei szerepeknek megfelelően – polifon módon reagálnak, s néhol az az érzésünk, egy-egy hangszeres blokk a precíz zenei megvalósulás ellenére pár pillanatra mintha a levegőben maradna. Zenei koncepcióival Kocsis hallhatóan nem annyira inspirálja előadóit, azt inkább számon kéri rajtuk – ezzel együtt remek bartóki karakterekkel, s egy gyönyörűen kidolgozott produkcióval vagyunk gazdagabbak. *Szabó Barna*

Hungaroton Classica
HSACD 32505

Hallgasson Ránk!

Bérletakció 2010-2011

Bérletfoglalás:

a bérlettel rendelkezők részére: **2010. április 1-9-ig**
a fennmaradó helyekre: **2010. április 10-19-ig**

Telefonon: 06-1/322-1488, 09:30-12 óráig
interneten: www.bdz.hu 0-24 óráig

Bérletvásárlás:

2010. április 24. szombat 10:00-13:00
Klauzál Gábor Budafok-Tétény Művelődési Központ

2010. április 26-30-ig

Hétfő, Csütörtök 14:00-18:00, Kedd, Szerda, Péntek 9:00-12:00;
Művészeti Titkárság, 1087 Budapest, Kerepesi út 29/b.

További információ, részletes bérletprogram:
www.bdz.hu

**BUDAFOKI
DOHNÁNYI
ZENEKAR**

A zenekar tevékenységét támogatják: Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata
Oktatási és Kulturális Minisztérium, Nemzeti Kulturális Alap • Médiatámogatók: Gramofon, G-mentor

AZ ELFELEDETT KIRÁLYSÁG

Figueras, Vilamajó – ének
Hespèrion XXI, La Capella Reial de Catalunya
Művészeti vezető: Jordi Savall

Nehéz eldönteni, könyvvé duzzadt booklettel ellátott CD-nek vagy többlemezes CD-melléklettel ellátott könyvnek tekintsük Jordi Savall nagy igényű kultúrtörténeti munkáit. A Jerusalem című kö-

tetet Az elfeledett királyság zenei feltérképezése követi. Jordi Savall kutatómunkájának köszönhetően. Igencsak nehéz dolga van a recenzensnek, mert az előző kiadvány helyi és korszakbeli ismertsége után most hosszú magyarázatot kell adnia, hol volt az elfeledett királyság, kik lakták azt. Az első információt az alcim adja: Keresztes hadjárat az albigensok ellen és: A katarok tragédiája. A bogumil, albigens, katar kereszténységnek magyar vonatkozásai is vannak, számunkra tehát különösen érdekes lenne elmélyülni ebben a témakörben. A görög kathar szó tisztaságot jelent, a IX. században Bulgáriából, majd Dél-Magyarországról utazók közvetítésével került a mozgalom a mai Occitania tájára. Albi vára adta nevet a pápa által eretneknek minősített keresztényeknek, de nem ez volt a központja az egész Languedocban elterjedt katarizmusnak. Az albigensok ugyan keresztényeknek vallották magukat, de elutasították a katolikus egyház főségét. A katarok egy része az aszketikus élet révén már a földi életben elérte a tisztaságot, a tökéletességet, őket kellett követniük a többieknek. Az egyetlen szentségnek a halál előtti bűnbocsánatot, a consolamentumot ismerték el, ami önmagában eretnekségnek számított. A hit nemcsak az egyszerű emberek körében terjedt, hanem a nemesek és főnemesek között is.

Kezdetben térítéssel próbálták őket az egyház kebelébe való visszatérésre indítani, III. Ince pápa legátusokat küldött Toulouse környékére. Ám, amikor 1208 januárjában egy Arles melletti kis faluban egy albigens merénylő meggyilkolta a legátusok vezetőjét, Pierre de Castelnau-t, az egyházfő keresztes hadjáratot hirdetett. A kegyetlenségéről ismert Simon de Montfort csapatai sorra bevették Languedoc városait. Száz és száz albigens égett el a máglyákon, mert kitarott hite mellett. A hadjárat Montségur elfoglalásával, 1244-ben fejeződött be. Albiban a hatalom jelképeként várra emlékeztető katedrális épült, amely ma is ott magasodik a Tarn partján.

A porig rombolt „királyság” máig élő zenei hagyományait fedezi fel a könyvben és a három CD-n a Savall vezette Hespèrion XXI, valamint a La Capella Reial de Catalunya. A kötet négytelvű, az időrendi táblázat, a fantasztikus minőségű illusztrációk, a versek mind arra készítik az érdeklődőt, sok tiszta napot szenteljen böngészésnek. Bárcsak megehetné!

Albert Mária

Alia Vox – Karsay és Társa
AVSA9873A
(3 CD, 563 oldalas, többnyelvű könyv)

MŰVEK CSELLŐRA

Várdai István – cselló; Fülei Balázs – zongora; Genfi Kamarazenekar; Karmester: Simon Gaudenz ●●●●●

Várdai István kimagaslóan sikeres szereplése a 2008-as genfi nemzetközi zenei versenyen a Coup de Coeur Breguet-díjat, valamint az első CD-felvételt hozta el számára. A lemez – rajta Elgar Gordonkaversenyével, illetve a Fülei Balázzsal előadott Janáček-Mesével és Prokofjev-Csellószonátával – minden szempontból kivételes jelentőségű. Dokumentumértékű, amennyiben egy kétségkívül ragyogó pálya kezdetét, egyik első mérföldkövet jelenti. Választékos programja a közönség széles körének érdeklődésére tarthat számot. Jó lélektani érzékre vall a műsorszámok elrendezése: a versenymű (amely remek lehetőséget kínál Várdai éneklő csellóhangjának érvényesülésére) elementáris élményt ad – Janáček Meséje akár a program ismerete nélkül is élvezetes, majd a hallottaktól fellelkesülten a cselló-zongora-irodalom egyik remekében gyönyörködhetünk.

Várdai játékában a gordonkahang szinte már önmagában elvarázsolja a hallgatót: belefeledkezünk a hangról hangra, dallamról dallamra kibontakozó zenébe, bármely műről legyen is szó. Ennek egyik titkát abban kereshetjük, hogy a koncertpódiumokon magát otthonosan érző fiatal művész a stúdió-léggörben hasonló teljesítményre képes. Várdai attitűdjé a romantikus előadóművészekre emlékeztet: oly magától értetődően játszik hangszerén, mintha a zenéléshez szükséges magas szintű hangszertudás elemi adottsága lenne. A kifejezésre fordítja a figyelmet – és irányítja a közönségét is –, észrevétlenül háttérbe szorítva mindazt, ami állványzatként volt szükséges a hang-épitmények létrehozásához. Az ilyesfajta muzsikálás képes elhitetni bármely kor emberével a régi állítás igazát, miszerint a zene a legközvetlenebbül ható művészet. *Fittler Katalin*

Ysaye Records – Karsay és Társa
NS06

SCHUBERT: D-MOLL ÉS G-DŰR VONÓSNÉGYES, C-DŰR VONÓSÖTÖS

Belcea Quartet
Valentin Erben – cselló ●●●●●

Ha korábbi versenygyőzelmek tényét (például Gramophone-díj a legjobb debütáló együttesnek járó felvételért – 2001), illetve a kritika egyöntetű elragadtatottságát most figyelmen kívül hagyjuk, az EMI Classics legújabb felvétele egymagában is meggyőz minket arról, hogy a londoni Royal College of Music egykori növendékeiből alakult Belcea Quartet ma az egyik leghitelesebb fiatal kamarazenei formáció a világon. Sikerük mögött a legnemesebb brit előadói hagyományok folytatása, valamint a legmagasabb szintű professzionalizmus, zenei kompetencia tapintható ki. Ráadásul a londoni tanulmányok során kialakított közös zenei ideált az otthonról hozott sajátos couleur locale-lal gazdagítják az együttes Kelt- és Nyugat-Európából származó muzikusai. A felvételen hallható késői Schubert-vonósnégyesek (a G-dúr, illetve a leghíresebb, a d-moll, „A halál és a lányka”) és a monumentális C-dúr vonósötös interpretációja a fentieket alátámasztva egyfelől hihetetlenül érzékeny és pontos, másfelől elevenen vibrál a színekben és tónusokban. A dinamikai árnyalatok különösen a piano tartományában kidolgozottak: a zárlatok olyan finoman és egyöntetűen olvadnak bele a csendbe, hogy az olykor már az érzékelhetőség határát súrolja. Schubert késői vonós kamarazeneje különlegesen magas szintű összjátékot és koncentrációt követel meg az előadóktól: hirtelen váltják egymást a vidám és melankolikus hangulatok, a gesztusok egyszer drámaian súlyosak, mászor könnyedén lilianók. A hallgató nem talál fogást a Belcea koncepcióján és előadásán. A korábbi Haydn-, Mozart- és Beethoven-felvételek után a bécsi klasszikus vonósnégyes szakértőivé avasztalt zenészek ezután joggal tekinthetők Schubert-specialistáknak is. *Gilányi Gabriella*

EMI Classics
9 67025 2

LAJTHA: VONÓSNÉGYESEK, VOL. 3.

Auer Vonósnégyes ●●●●●

Ő, áldott és egyszerre áldatlan huszadik századi Úton-útfélen benned gázolunk, s észre sem veszszük, mennyire nem tudunk, nem akarunk kikerülni! Dicséret illeti az Auer Vonósnégycet, mert felhívja a figyelmünket a magyar kultúra olyan részére, amelyről a zenesztársadalom egy bizonyos rétege tudomást sem akar venni. A hazai hiányosságok, adósságok még mindig szembeötlőek. A XX. század első felében fantasztikus mesterek alkottak Magyarországon, bár közülük néhányan nem kapták meg azt, amit munkásságuk alapján megérdemelhének. Természetesen nem Kodályra és Bartókra gondolok, hanem például a még mindig mellőzött Dohnányira, Bárdos Lajosra és Lajtha Lászlóra. Utóbbi ráadásul már életében Kodály és Bartók alkotói-zenei közegéhez tartozott. Bartók kedvenc népzene gyűjtő munkatársa volt. Nézőpontbeli különbséget az jelentett, hogy Lajtha zeneszerzői munkásságára az előbb említettekénél jóval erőteljesebben hatott a hangszeres népzene. A kompozíciós eljárások, a hangzásvilág, a táncformák, a ritmusok és persze a melódia – ezek alakították a műzenei elemeket, a hanyatttört sorsú mester keze alatt; akire az atonalitás kevésbé hatott, a franciás, impresszionista millió már annál inkább. Így született meg egy olyan folyondár, rugalmas, mozgalmas, pergően virtuóz zene, amelynek megszólaltatása csak kiváló felkészültségű kvartettnek adatik meg. Oláh Vilmos, Berán Gábor, Gálfi Csaba, Takács Ákos négyesének nemcsak tökéletes zeneiséggel és kifogástalan technikával, hanem olykor nótás kedvű, olykor szomorú hangulattal megidézni tudó képességgel sikerült életre kelteni az alkotásokat a Lajtha összes vonósnégycet tartalmazó sorozat befejező darabján.

Kozma Gábor

Hungaroton Classic
HCD 32544

2010 – CHOPIN ÉV

BEETHOVEN, KORNGOLD: VERSENYMŰVEK
 Renaud Capuçon – hegedű; Rotterdami Filharmonikus Zenekar; Karmester: Yannick Nézet-Séguin ●●●●○

Beethoven és Korngold Hegedűversenye – mi kapcsolja össze a két művet? A hangnem s talán az ellentét a kései klasszicizmus érett gyümölcse és az invenciózus, de néha giccsbe hajló, késő romantikus darab között. Capuçon makulátlanul hegedül, finom, vékony hangon. Játéka mérsékeltlen egyéni, ideális, „középutas” megoldásokat preferál, mindenképp pedig kiegyensúlyozott és egyenletes. Olyannyira, hogy a Beethoven-mű első tételének kadenciája is olyan, mintha folytatná a zenekar „előtti”, abba belesimuló szót, csak éppen nem hallanánk a kíséretet. Az ember gyönyörködhet Capuçon biztonságos játékában, de azt is észreveszi, hogy ha itt-ott kifejlődni is kezd valami újszerű, a harmincnégy éves muzsikusz rögtön visszahátrál a konvenció sáncái mögé. E megközelítés elsősorban a harmadik tételben válik előnyére. A Beethoven-koncert előadása alapvetően jókedvű, eleven, mérsékelt tempós. Nem a mű klasszikus nagyságát hangsúlyozza, hanem emberközeli dimenzióját. A zenekar ugyancsak túlzásoktól mentesen, a hangzás polirozottságára törekedve játszik. A lemez legemlékezetesebb része Nézet-Séguin érdekes megoldása a zenekari tuttiban, azt megelőzően, hogy a szólóhegedű megismétli kezdő belépését az első tételben. Sosem hallott crescendo, majd rögtön decrescendo, valamint a máskor hátsó, kiegészítő szólam ostinátós kiemelése. Apróság, de egészen különös. Lám, valami új! Capuçon visszafogott, egyenletes játéka, Nézet-Séguin izléses kísérete kifejezetten jól mutat a Korngold-darabban, amely így strukturáltabb, és mentes a könnyen adódó, nehezen elkerülhető túlzásoktól. Mutter és Previn jobban megmutatja egy-egy motívum szépségét, de ezen a lemezen jobb az összkép.

Zay Balázs

BEETHOVEN: IX. SZIMFÓNIA
 Deutsche Kammerphilharmonie Bremen
 Karmester: Paavo Järvi ●●●●○

Vajon a Bärenreiter új kritikai kiadása vagy Paavo Järvi karmesteri különbözőn akarása eredményezte ezt a bravúros felvételt? Ráadásul minden szempontból az: a füzetke esszéírója sem a szerző életét, hanem e darabnak a húszas évek eszmélő német munkásmozgalmára gyakorolt hatását elemzi. Idézet és türelmes okfejtés a Vörös Zászló című lapból – aztán a végén egy kis obligát Schiller.

Az ész Järvi pedig felfedezi a műben Beethoven eltitkolt timpaniversenyét: oly mértékben erősített az üstöt, hogy a jóból is megárt. Próbák feltűnő tömegét fektették e felvételbe (most zárul a szimfónia-projekt): a negyedik tétel cselló-bőgő-szólója oly árnyalt, annyi történnel spékelt, hogy nagyítóval mehetek végig a kézirat-szólámon és a játékosokon is. Az össz munka amúgy historikusan puritán és virtuóz, pompát és dagályosságot teljességgel nélkülöző. Biztos kézzel mutat rá az együttes, hogy a legösszetettebb és -sodróbb Beethoven-szimfóniát játssza.

A dirigens szólistaválasztása már nem annyira szerencsés. Christiane Oelze azon kevesek egyike, akik képesek a hangszalagok ellen írt szoprán-szólót puhán, szöges sziklacsúcsokon is gondozottan intonálni. De már a tenorral nincs mit kezdeni. Klaus Florian Vogt „tacsós” produkciót nyújt. Az ünnepelel baritonra, Matthias Goernére kiosztani az univerzumot megrezgetető „O Freunde”-t ugyancsak tévedés, hiába abszolválta ötven éve ugyanezt tanára, a szintén nem Heldenbariton Fischer-Dieskau. A delejes fütöttség sajnos, hiányzik e tehetséges, ám túl disztíngált tanítványból. Írnék az altistáról is (Petra Lang), de nem hallatszik át a masszán: a másik énekes, akin nem töprengte agyon magát a maestro... Ókouvás Szilveszter

Sony Masterworks
 88697576062

GLAZUNOV: SZIMFÓNIAK (I-III., IX.)
 Királyi Skót Nemzeti Zenekar
 Karmester: José Serebrier ●●●●○

Alexander Glazunov (1865–1936) életművében – számos kor- és pályatársához hasonlóan – a IX. szimfónia jelenti a sorsszerű fordulatot. Egyesek meg meg tudták húzni IX. szimfóniájuk végére a kettős vonalat, mások viszont töredékben hagyták alkotásukat. Glazunov utóbbiak közé tartozott. A Mahler-kortárs zeneszerző, akit szívesen neveznek az orosz Brahmsnak, Bruckner sorsában osztozott. E három zeneszerzőt persze nemcsak ezért idézzük újra és újra az emlékeztünkbe, miközben az elkötelezett José Serebrier legújabb Glazunov-felvételét hallgatjuk. Sokkal inkább az e három zeneszerzőre emlékeztető stílus jegyek miatt. Pontosabban fogalmazva: miközben Glazunov szimfónia-tételeit hallgatjuk, olyan zeneszerzői problémákkal, kihívásokkal találkozunk, mely kihívásokra Brahms, Bruckner vagy Mahler valamilyen – mifelénk jobban ismert – válaszokat már adott. Glazunov válaszai természetesen eredetiek, személyesek, tehát korántsem valamiféle epigonizmusról van szó (feltehető, hogy Bruckner és Mahler esetében az epigonizmus lehetősége tényszerűen ki is zárható: keveset tudhatott e két komponista munkásságáról). Erről most már könnyen meggyőződhet bárki, hiszen Serebrier legújabb felvételével hiánytalanul és jó technikai-művészi minőségben hozzáférhetővé tette a teljes szimfonikus életművet. S hogy a nyolc szimfónia, a szimfóniatöredék, a szimfonikus költemények (A tenger, Az évszakok) ugyanolyan átörösszerűen hatolnak-e be a koncertrepertoárba, ahogy Mendelssohn nyomán Bach zenéje a XIX. század első felében, vagy Mahler életműve Bernstein hatására az 1960-as években, kérdés. E példákat egyébként a Királyi Skót Nemzeti Zenekar élén álló Serebrier említi, s ez mindenképpen feljegyzésre méltó ambícióról árulkodik. Molnár Szabolcs

Warner Classics & Jazz
 2564 68904-2

harmonia mundi

Kapható a nagyobb hanglezmezboltokban, az **ALEXANDRA** könyvtáruházakban és az **alexandra.hu** weboldalon.

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

MUSZORGSKIJ: EGY KIÁLLÍTÁS KÉPEI, NÉGY ZONGORADARAB
SCHUMANN: GYERMEKJELENETEK
 Leif Ove Andsnes – zongora

A Gramofon olvasóinak nem kell bemutatni a norvég Leif Ove Andsnes, aki minden egyes megjelenésével érdeklődést kelt (lásd a vele készült interjút a Gramofon 2007. téli számában). Az 1970-ben született művész kilencéves kora óta

halmozza a díjakat, nemzetközi elismertségével talán csak hangfelvételeinek száma vetekszik. Előadásában a zongorairodalom jelentős fejezetei hallhatók ma már, a barokktól napjainkig. Az oslói zeneakadémia tanára, vendégprofesszor a koppenhágai Királyi Konzervatóriumban, a Svéd Királyi Zeneakadémia tagja. Zongorista-eszményképei között található Dinu Lipatti, Arturo Benedetti Michelangeli, Szvjatoszlav Richter és Anda Géza. Nagy nevek – de talán túl sok is a jóból! Andsnes a különböző markáns egyéniségek vonzásában alakította ki saját zenei egyéniségét, stílusát. Legutóbbi nagy kalandja a „conceptual artist” Robin Rhode-dal való együttműködés, épp Muszorgszkij híres műve kapcsán. Az EMI Opendisc rendszere a számítógépes lehallgatás során lehetőséget kínál ennek megismerésére, bónuszanyagokhoz juttatva az érdeklődőt.

Andsnes intellektuális művész, aki érzékeny összefüggéseket képes felfedezni egymástól viszonylag távoli világot képviselő kompozíciók között is. Szívesen megosztja gondolatait közönségével – élvezetes olvasnivalót kínál a korong kísérszövegében.

Amit hallunk: Észak kristálytisztá, ám hűvös világ; egyszerre áttetsző és éteri, ugyanakkor kézzelfoghatóan konkrét. Ami lebilincselő: az a hihe-

tetlen perfekció, ami az időbeli műalkotásokat már-már térlelménnyé teszi. Az átláthatóság-át-hallhatóság egyszerre jelent örömet, s okoz csalódást. Andsnes intellektuális játékának hallgatása után ugyanis nem érezzük úgy, hogy többek lettünk. Amíg szól, gyönyörködhet, utóhatása azonban rövid. Az Egy kiállítás képei attól hatónak, hogy – részben az egyes tételek tempóválasztásának eredményeképp – úgy tudja hangokká fogalmazni a vizuális programokat, hogy a zongorahangzás teljes értékűnek tűnik, nem hiányoljuk a megszokott zenekari hangszíneket. A gyermekkori emlékeket idéző Muszorgszkij-zsánerképek – Négy zongoradarab – klasszicizálóknak hatnak tolmácsolásában, és érzelmi távolságtartás érződik a Schumann-ciklus esetében is. A miniatűrök kidolgozottsága arra emlékeztet, mint amikor nagyító segítségével olyan részletező, vizuális információkat kapunk, amit szabad szemmel nem veszünk észre. Ettől még nem lesz a sajátunk, amit látunk, legalábbis a romantikus kompozíció személyessége nem fokozódik.

Fittler Katalin

EMI Classics
 50999 6 98360 2 2

LOS IMPOSSIBLES

L'Arpeggiata; Művészeti vezető: Christina Pluhar ●●●●●

Közép- és Dél-Amerika zenéje nálunk még viszonylag ismeretlen területnek számít. Pedig Kolumbusz óta ezeken a távoli tájakon is virul, az európaihoz hasonló zenekultúrák alakultak ki. S ahogyan Dobszay László a magyar népzene kapcsán már felhívta rá a figyelmünket, a reneszánsz és barokk műfajok Mexikóban is hatást gyakoroltak a tradicionális zenére. Olyasmire kell itt gondolni, hogy például a különböző ostinato-basszusok, jellegzetes harmónia-fordulatok vagy ritmusképletek beépültek az énekelt népballadába és improvizatív hangszeres műfajokba – amik aztán nem írásos formában, hanem szájhagyomány útján éltek és élnek tovább. Ezt a rejtélyes kapcsolatot tárja fel a L'Arpeggiata most megjelent CD-je, amelyen népi énekesek és a King's Singers együttes is szerepel. Erre utal az album címe is: egy kora XVIII. századi gitáros mexikói spanyol forrásban is megtalálható romanescáját nevezte így. Egy olyan tételt, amelyhez hasonló tucajtával virul a tradicionális zene világában. Komoly tudományos kutatás eredményét teszi tehát közkincsé ez az összeállítás azzal, hogy a dél-amerikai és mexikói hagyományos muzsikát és a rá ható, szintén erről a vidékről, esetleg Portugáliából vagy Spanyolországból származó műzenét egymás mellett szólaltatja meg. A tudományos kiindulópont nem feszélyezi az előadókat: a különböző területek specialistái, a népzeneészek, a historikus hangszeren játszó muzsikusok és a King's Singers minden pillanatban aprólékosan kidolgozott, mégis spontánnak ható, izgalmas és lendületes produkciót nyújtanak. Sokféle előadói stílus találkozik itt, amelyek nem hogy zavarnak egymást, hanem inkább megerősítik az elméletet – és nem melleleg változatosságot hoznak létre a lemezen található, egymásra feltűnően hasonlító tételek sorában. *Katona Márta*

naïve – Karsay és Társa
V5188

BACH: ZENEKARI SZVITEK

Ensemble Sonnerie ●●●●●

Monica Huggett és az Ensemble Sonnerie új Bach-lemezét mindazok lelkes kíváncsisággal vehetik kezükbe, akik kedves emlékeket őriznek korábbi, Nancy Argentával készített, szólókantátákat tartalmazó albumukról (1999). A zenekari Ouverture-ök jelen felvétele ráadásul különlegességnek számít. Az együttes mögött álló tudományos tekintélyek szerint a ránk maradt négy darab közül a C-dúr eredeti hangszerelésben ismerjük, a többi azonban a kései lipcei évekre tehető átdolgozás. Hagyományos formában halljuk tehát az I. szvitet, a III. és IV. D-dúr szvit pedig a rekonstruált változatban hangzik fel a lemezen. Utóbbiaknál a trombitakartól-üstdobtól megfosztott verzió tagadhatatlanul meggyőző, sőt teljesen egyenértékűnek tűnik, s bár szabad könnyet ejtenünk a hangzás fenségességének elvesztéséért, sokat nyerünk a mozgékonyaságukat visszanyert tételek könnyedségével. Nincs hiányérzetünk a CD legnagyobb meglepetésénél sem. A II. (a-moll [!]) szvit obligát oboaszólós (!) verziója meglepően jól szól, a közreműködők bevallása szerint ebben a hangnemben sokkal kényelmesebben játszható, ráadásul az együtthangzás valamennyi regiszterben kiegyenlített. A táncok tempói jól megválasztottak, lendületesek, anélkül, hogy a belső szólamok mozgalmassága, polifon értékei elsikkadnának. Ezen a téren egyedül talán a C-dúr szvit Forlane tételében emelhetünk némi kifogást, ahogy hasonlóan kár a második Gavotte hegedűkön imitált kürtszignáljainak elkenődéséért is. Szokatlan, de indokolható az a-moll ouverture egyes trilláinak kivitelezése, de szimpatikus az ismétlések bátor ornamentikája, az izléses, az agogika túlzásba sosem eső kilengése. És hát persze a csembalista: James Johnstone invenciózus játéka külön kiemelendő; a többiekkel egyetemben gratulálunk a Grammy-jelöléshez! *Szabó Barna*

Avie Records – Karsay és Társa
AV 2171

A XX. SZÁZAD HANGJAI

Iván Ildikó – ének ●●●○○

Előjáróban szögezzük le: kockázatos ily nehéz anyagot három nap alatt rögzíteni, még akkor is, ha ma az utómunka szinte bármire képes – nem csoda, ha intakt énekesi hangadás nem hatja át e műsort. A szinfonikus borító színes programot ígér, a válogatás nagy falatja Schönberg nevezetes Holdbéli Pierrot-ja. Iván Ildikó biztonsággal halad az izlést és háboríthatatlan vakmerőséget egyszerre követelő Sprechgesang (énekbeszéd) nyomvonalán, prózája merész és élő, ám német dikciója meglehetősen Kárpát-medencei. Az alkotótársra nagytott előadóművészet e darabban tényleg felmagasztosul: Schönberg bizonyos értelemben tetszőlegesre hagyja, az énekesre bizza a vokális részek magasságát. E tekintetben Iván Ildikó meggyőző, bár szopránját a gyors tremoló gyakran megkísérti. Eseménydús, gondos interpretáció érkezik a szolistát körülölelő, kommentáló kamaracsapattól is. A másik korongon kortárs magyar szerzők dalai sorjáznak, átéltünk a XXI. századba, ami a lemezcímhöz képest kissé diszkrépans. Tóth Armand hangigényes haiku-sorozata a concertáló szólófuvala révén mintha Iván Ildikó fuvalista múltjába, a művészi „kéteklőségbe” is pillantana. Hollós Máté tűnődő mikro-ciklusa, a Fölfelé hulló levelek fagottra is épít. Megyeri Krisztina dalsokra pedig dramatikus, fináléjában klasszikus szépségelemek is feltűnnek. Lendvay Kamilló mélyre rakott sorozata is hordoz hasonló színeket, míg Tóth Péter vonószenekei Lorca-ciklusa Barber gyönyörű Dover Beach-éig pörgeti vissza az időt: megindító muzsika. Azt sajnálni csak, hogy az ezredforduló dalaiból alapjában ennyi fájdalom és diszharmonia ömlik. Humor, (legalább belső) szépség is alig, miközben e szerzők ugyanolyan szívesen ülnek tetszetős, kényelmes fotelekbe, mint Schubert és kortársai. *Ókovács Szilveszter*

Hungaroton Classic
HCD 32598-99

SuperNATURAL Piano

ROLAND PIANO
DIGITAL
HP-307

Kifogástalan zongorahangzás és kifejezőerő

Letszult hangzás és megjelenés, gyönyörűen megmunkált zongoratest, íme az új Roland csúcsmodell! Az egyedülálló SuperNATURAL zongora hangforrásnak köszönhetően az új HP-307 egyedülálló megszólalást és játékerzetet biztosít. A HP-307 a Roland csúcs kalapács-mechanikájával (PHA-III) rendelkezik, billentyűzete alkalmazkodik a zongorista billentéséhez és kimagaslóan gyors repetíciót tesz lehetővé.

A HP-család belépő modellje, a HP-302 a Roland energiatakarékos technológiáját használja.

Roland
www.rolandee.hu

Energy Saving Technology

**CSAJKOVSZKIJ:
VONÓSNÉGYESEK**
Keller Quartet

Nem vagyunk elerestve Csajkovszkij-vonósnégyseskből. Koncerten is ritkán hallhatók e kissé talán anakronisztikus, mégis szerethetően szép kvartettek. Jó lemezfelvételük pedig csak itt-ott akad (például az op. 11-es D-dúr-ból a Végh-kvartett egy koncertelőadása). A Keller Quartet összkiadása – melyen a kiváló Kim Kashkashian és a zseniális Perényi Mikós közreműködésével a Firenzei emlék melléknevű szextett is megszólal – tehát hiánypótló. Ám az 1991–93-ban készült felvételek a körülmény nélkül is igazi értéket képviselnek. A kvartett legjobb formáját hozza, a tempók ugyan nem sodrók, a művek szépségét annál jobban kiemelik, az interpretáció mindvégig átgondolt és kiérlelt – talán épp a Souvenir de Florence-ban kissé több az ösztönösség, de ez se baj. A duplalemez példásan alacsony ára is megkönnyíti a vásárlói döntést: a polcunkon a helye! **MC**

Warner Classics & Jazz
2564-68641-7

**FRID GÉZA:
KAMARAMŰVEK**

Frid Géza (1904–1989) művei meglepetést szereztek nekem. Pár pillanat a Pódium-szvitből, és nyilvánvaló Bartók erős hatása. Ugyanez áll a többi darabra is. Ám ez egyáltalán nem baj, ugyanis a négy mű ennek ellenére eredeti. Részben. Igen, részben, mert mindnek sajátossága, hogy egész remek, valóban inspirált részek váltakoznak kevésbé sikerültekkel. Annyi a kifejezetten értékes szakasz mindben, hogy más muzsikusoknak is javasolom, lépjenek frigyre Frid műveivel, aki nem pusztá Bartók-epigon volt, hanem főképp Bartók erős hatása alatt alkotó tehetség; nem korszakalkotó, értékes műveket létrehozó zeneszerző. Az előadások jók, mindössze Birthe Blom hegedűszólóját érzem a Pódium-szvitben gyengébbnek, itt némi eredetiségért kellett volna. Martin Tschibát (zongora), Rohmann Dittát (cselló) egyértelmű dicséret illeti. Illene folytatni a projektet! **ZB**

Hungaroton Classic
HCD 32660

THE ENGLISH VIOLA
Magyar Enikő – mélyhegedű
Tadashi Imai – zongora

Bár egy hanglemezt többnyire a zeneszerző–zenemű–előadó háromszögében mozog, és súlypontját hol erre, hol arra helyezi, az utóbbi két évtizedben több olyan felvétel látott napvilágot, ami a láthatatlan negyedik elemnek: magának az instrumentáriumnak juttat főszerepet. Mindenekelőtt egy felcserélhetetlen hangulati minőséget hordozó intonációval találkozik a hallgató ezeken az albumokon; s különösen is érzékelhető ez az ambíció olyankor, amikor a repertoár kifejezetten egy-egy nemzet zenei termésére koncentrálnak. Pontosan ez a helyzet Magyar Enikő CD-je esetében is, amely a recenzióknak egy hasonló című 1993-as albumot juttatott az eszébe (a Hyperion korongján Paul Coletti játszik). Ez utóbbi még a jelen kiadványnál is magasabbra tette a lécezt „angolság” és „brácsahangzás” fúzióját illetően. **VB**

Naxos – Mevex
8.572407

**BEETHOVEN:
NYITÁNYOK**

**Európai Kamarazene-
kar; Karmester:
Nikolaus Harnon-
court**

A Warner Classics & Jazz 2009-ben Harnoncourt felvételeinek újrakiadásával tisztelgett a nyolcvan-éves karmester előtt. A választék bőséges, talán zavarba ejtően is az. A Beethoven-műveket tartalmazó, tizennégy korongos box után a legendás előadóművészi életművekből válogató Maestro sorozatban újra megtaláljuk a nyitányok Harnoncourt-féle felvételeit, amelyeket az 1990-es években rögzített, és 1996-ban adott ki a Teldec. Az album új, duplikált kiadását vélhetően nem csupán a túlradó ünnepelés vágya inspirálta, vagy az a tény, hogy a dirigens majd' negyven éve hűséges kiadójához. Az üzenet ennél egyszerűbb: Harnoncourt lendületes, intenzív, elmélyült, ma már a klasszikusok között számon tartott Beethoven-interpretációját az új generációkhoz is el kell juttatni. GQ

Warner Classics & Jazz
2564 69175-0

**STOCKHAUSEN
MŰVEI**

Bármilyen furcsa, de ez a duplalemezes album a XX. század klasszikusai sorozatban jelent meg, abban a sorozatban, amelyben többek között Schönberg, Bartók, Stravinsky, Poulenc, Sosztakovic életműveiből is válogatott a kiadó. A 2007-ben elhunyt zeneszerző nyolc reprezentatív alkotása hallható ezen a CD-n, köztük olyan kultikus opusok is, mint az 1970-ben megrendezett oszakai világkiállításra írt művek. Például a teret ötven hangszórával, háromdimenziósan behangosított „sound design”, a Spiral, sőt ennek a darabnak Eötvös Péter-féle verziója is, szintetizátorra kötött citerával, bambuszfuvalával. A Tierkreis teteleit és az In Freundschaft című kompozíciót a trombitás Stockhausen-fiú, Markus Játssza. Fontos darabok, fontos kiadvány – kezdetnek mindenképp. VT

EMI Classics
50999 6 95598 2 2

**THIERRY PÉCOU:
JAGUÁR-SZIMFÓNIA**

**Ensemble Zellig
Karmester: Jonathan
Stockhammer**

„Az elnevezés az idő ciklikus lefolyására és a Nap pályáivére utal, mely vörös jaguárként teszi meg útját a Föld gyomra felé, ahol újjászületik.” E gyönyörű kép szolgál az 1965-ben született szerző maja mondavilágtól inspirált, nagyszabású zenekari művének alapjával. A ritmusorientált, erőteljes hangzásokban bővelkedő, rendkívül sokszínű öserdei zene egyes pillanatai Lou Harrison kvázi-(indián) folkját idézik, máskor egyfajta redukált Messiaent juttat eszünkbe. Takemitsu hangütés, több egyszerűség, de hasonlóan meleg kolorit jellemzi Pécou másik szimfóniáját (Kóhullám), amely azon túl, hogy a lemez sikerültebb darabjának tűnik, mintha a karmester (François-Xavier Roth) jobb rátermettségét és a Francia Rádiózenekar jobb formáját is mutatná. Az élő koncertfelvételt itt-ott közönségzöreje piszkítja, várjuk a tisztas stúdiófelvételt. SZB

Harmonia mundi – Karsay és Társa
HMC 905267

**BRASS 5
Ewald Rézfúvós
Kvintett**

Ez a lemez mindenekelőtt portréként fogható fel, s mindjárt kétféle értelemben is. Egyfelől a Káip Róberttel (harsona) és Kelemen Tamással (tuba) kiegészített együttes egyénenként és kollektívaként is érvényesülő virtuozitását demonstrálja, másfelől a rézfúvós együttes mint önálló médium hangképbeli, kifejezőmódbeli, idiomatikus karakterisztikumát, lehetőségeit, tradícióit mutatja be. Ez utóbbit nem történeti hosszmetsetben valósítja meg, hanem az utóbbi három évtized magyar terméséből válogatva. A Dubrovay László, Hollós Máté, Láng István, Madarász Iván, Pertis Jenő és Tihanyi László munkáiból összeválogatott anyag erénye, hogy csupa olyan mű, amely sokféle módon utal vissza a rézfúvós zene szerzőteagázó múltjára – a toronyzenétől a rezesebandáig. VB

Hungaroton Classic
HCD 32632

**CITERISSIMA
Túry Ferenc – citera**

Túry Ferenc felvétele a „sokat markol, de keveset fog” jellegzetes példája. Játsszik népzenei, saját feldolgozásokat, majd klasszikus zene címszóval négy „számot”, amelyek közül legfeljebb Brahms V. magyar tánc tartozhat e kategóriába. Györe Zoltán Citera-concertinója inkább azt példázza, hogy e népi hangszer képes társulni a szimfonikus zenekarhoz. Ám annyi zenekari hangszer kap melodikus játszánivalót, hogy a citeraszólam aligha emelkedhet szólista rangra. A korábban három trackben közreműködő gitáros, Károlyi Gergő társaságában előadott zárómű, a Szerotonin blues legfeljebb ráadás-számként minősíthető. Túry Ferenc, aki 1978-ban A népművészet ifjú mestere cím birtokosa lett, 1973 óta citerázik. Hangszerének mestere, de dorombon is excellál – a CD vélhetőleg repertoárja sokszínűségét hivatott dokumentálni. FK

Hungaroton Classic
HCD 18282

**HARPCHIPELAGO
Gaál Erzsébet –
hárfa**

Harpa hungarica című szólóhárfa-felvételt követően új CD-jének műsorával a kamarazene felé nyit Gaál Erzsébet. A magyar-amerikai hárfaművész ezúttal minden szempontból vegyes programot állított össze: elektronikát alkalmazó darabok (Pintér Gyula, Sugár Miklós) szolgálnak keretül a hárfa és a hárfautós kamarazenei hangzásokhoz. Kurtág György Játékok című zongoradarab-sorozatának tizenhárom miniatűrjét követően hallhatjuk az egyetlen, par excellence szólóhárfára szánt művet (Zombola Péter), majd Kósa György énekhangra és zongorára írt, Miniatűrök című sorozatának hat tétele következik. Kósa Gábor és Pócs Katalin egy-egy hárfa-marimbadarabja fogja közre Hollós Máté Arpercussonatját. A hárfa egyre inkább háttérbe szorul a változatos hangzásképekben – a hangszer jó alkalmazkodóképességét mutatja az album. FK

Hungaroton Classic
HCD 32630

**BARTÓK:
MIKROKOSZOSZ**
Szolcsányi György
– zongora

Az először 1975-ben megjelent, kicsit kiskirádió-hangú bejátszás szerint a bizony alig ismert Szolcsányi György (a Trio Hongrois tagja Gérecz Árpád és Palotai Vilmos mellett) zongorázása izés és zengő. Pontosságra törekszik, de az előadói szabadságot nem adja fel. Ránki, Kocsis, Jandó bejátszásai többet adnak a kottahűségére. Tudjuk, Bartók milyen szigorú volt ebben. Ráadásul ezek oktatásra szánt darabok. Én azonban kifejezetten értékelem Szolcsányi vállalt szabadságát. Mint hallgatásra szánt zene megérdemli a művészi megformálást, sőt igényli is az egyéni megvilágítást. Szolcsányi előadása arra mutat rá, ez is kozmikus zene, mint Bach nagy sorozatait, és ha nem tan-, hanem koncertanyag, didaktikus volta ellensúlyozandó. Szolcsányi helyesen teszi, hogy érzékletesen megjeleníthető zeneként kezeli a kicsiny darabok adta kozmoszt. **ZB**

EMI Classics
50999 6 95570 2 6

**A COMPANY
OF VOICES**
Conspirare
Vezényel: Craig
Hella Johnson

A texasi Austinban székelő hivatásos énekkar ezen albuma a klasszikus crossover kategóriában jutott be 2009 végén a Grammy-jelöltek csapatába – megalkulása óta negyedszer. Craig Hella Johnson mintegy negyven tagot számláló „hangvállalata” képes az örömmenélést rendkívül magas szintre emelni, miközben technikailag is megfelel az elvárásoknak. A karnagy nyilván rengeteget dolgozott azon, hogy a kórus hangzásképe kifogástalan legyen (majdnem az), és hogy tetszetős, színes programokat állítson össze. A lemezt – főként a karnagy saját darabjai esetében – a hangszerek állandó jelenléte jellemzi, elsősorban a zongora és az ütők. Természetesen a kórusállások egyszerűbb voltát hivatottak ellensúlyozni, amitől a szöveget akár amerikaián könnyedségűnek is nevezhetők, fokozva a spirituálékéból már ismert hangulatokat. **KG**

Harmonia mundi – Karsay és Társa
HMU 907534

**COCO & IGOR –
FILMZENE**
Berlini
Filharmonikusok
Karmester: S. Rattle

Ha egy filmzene-CD jelenik meg, és a rajta lévő zene elég jó, nem kell ismernünk a filmet ahhoz, hogy élvezettel hallgassuk. A Coco & Igor egyik zenéje több mint jó: Stravinsky Tavasz áldozata – a Berliniek előadásában, Rattle vezényletével – önmagában is elég ok lehet, hogy megvásároljuk a lemezt. Ahogy Rattle-nél megszokhattuk, logikus, magától értetődő és remekül szóló, hibátlan előadást kapunk. Egy kicsit talán túlzottan is logikus, a felvétel csak egy ponton ragad magával annyira, hogy hisszük: itt valóban varázslat történik. De soha rosszabbat! Ami a lemez másik felét illeti: a vérprofi Gabriel Yared vérprofi módon írja meg a semmit: egy-egy motívum, ötletcsira Stravinskytól, a többi pedig bármelyik film zenéje lehetne. A végén még a színészek is bele-dünyögnek a zongoraleckébe. Ennek élvezetéhez alighanem mégis ismernünk kell a filmet. **MG**

naïve – Karsay és Társa
V5223

**BRAHMS:
NÉMET REKVIEM**
Karmester:
John Eliot Gardiner

A felvétel idején (1991) már befutott Sir John Bach-kantátákon érlelődött olvasata a zenei szöveget – legyen az kürtszólam vagy egy csellószó – alapvetően vokális fogantatását mutatja. A zenekari szólamok a kórus hangsúlyozását visszhangozzák. A kórus pedig a beszéd lejtését – és ettől természetes, hihető, amit hallunk. Igen, máris itt vagyunk a Gardiner-produkciókkal kapcsolatban emlegetett közhelyeknél, de ne szégyelljük: a hangzás áttetsző, a tempók menősek, könnyedek, a szöveg néha a leírhatóságig érhető. Nem sötétíti mesterségesen Brahmsot, nem megoaratóriumként képzeli el, és nem tesz rá mesterkélt pátoszmázt, ahogy azt a hagyomány diktálná. Rodney Gilry és Charlotte Margiono tökéletes szólista-választás, jó újrhallgatni ezt a klasszikus felvételt. **VT**

Decca Classics – Universal
478 2119

WARNER MUSIC
HUNGARY

**HANDEL: MESSIÁS
ÖT FELVÉTEL**

2 CD
2564 69283-5

Angol Kamarazenekar és Kórus
RAYMOND LEPPARD

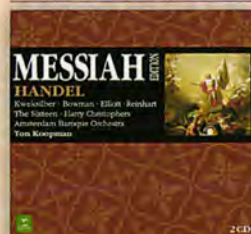
Palmer
Watts
Davies
Shirley-Quirk

2 CD
2564 69282-4

Stockholmi Kamarakórus · Concertus musicus Wien
NIKOLAUS HARNONCOURT

Gale
Lipovšek
Hollweg
Kennedy

2 CD
2564 69282-6

The Sixteen · Amsterdami Barokk Zenekar
TON KOOPMAN

Kwetsilber
Bowman
Elliott
Reinhart

2 CD
2564 69296-1

Lausanne-i Ensemble Vocal et Instrumental
MICHEL CORBOZ
Mozart átdolgozásában, német nyelven

Michael
Dami
Van Nes
Blochwitz
Fink

2 CD
2564 69282-2

Kaunasi Állami Énekkar · Litván Kamarazenekar
YEHUDI MENUHIN

Roberts
Bizineche-Eisinger
Janutas
Schollum

www.warnerclassicsandjazz.com

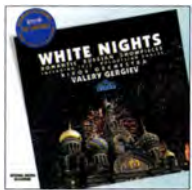
PROKOFJEV: II. SZIMFÓNIA, SZIMFONIKUS CONCERTO

Warner Classics & Jazz

2564 69174-2

Két Prokofjev-darabban – a Francia Nemzeti Zenekar élén karmesterként, a Londoni Szimfonikusokkal pedig csellistaként – hallhatjuk Msztyiszlav Rosztrpovicot. Azt hiszem, hogy az 1986–1987-ben készült felvételeket közreadó CD-t nem annyira az op. 40-es jelzésű, 1925-ben befejezett, a szerző által „vas és acél”-műnek nevezett II. szimfónia, mint inkább a Szimfonikus concerto (e-moll, op. 125) miatt érdemes kézközelben tartani. A határozott, intenzív, az első tételben valamiféle megtörhetetlen kíméletlenséggel képzett csellóhang a lejátszó elé szögezi a hallgatót. Rosztrpovicstól energiát nyerünk. A különösen fűgén játszott, scherzo karakterű középső tételben a zenekari fűvös színek, a lüktetés impulzivitása, a félelmetes-játékos karakter Seiji Ozawa munkáját is dicséri.

MSZ

FEHÉR ÉJSZAKÁK

Kirov Zenekar

Karmester: Valery Gergiev

Decca Classics – Universal

478 21122

Romantikus orosz show-darabok – ez a lemez alcíme, amelyen Glinka, Hacsaturján, Borogyin, Ljadov és Csajkovszkij slágerei szerepelnek. Hogy mi köze ezeknek a bombasztikus műveknek, mondjuk Hacsaturján Spartacusának a fehér éjszakákhoz, csak azért foglalkoztathatja a

hallgatót, mert a CD-t hallgatva óhatatlanul elkalandozik a figyelme. Ebből az interpretációból ugyanis minden pillanatban hiányzik valami. Bár papírforma szerint a legavatottabbak játszanak ezen a felvételen, mégis sokszor mintha nem is lenne együtt a zenekar, gyakran zaklatottnak, túlhajszoltnak tűnik az előadás. A pompás fortissimók pedig inkább zavaró harsánysággént hatnak. Csajkovszkij 1812-nyitányában a Holland Királyi Tengerészet Zenekara is csatlakozik a ma már Mariinszkij Színháznak nevezett intézmény együtteséhez – ekkor már akkora a ricsaj, hogy végre felkaphatjuk a fejünket: a mennyiség átcsap minőségbe. KM

OROSZ DALOK, ROMÁNCOK

Galina Visnyevszkaja – ének

Msztyiszlav Rosztrpovics – zongora

Warner Classics & Jazz

2564 69045-7

Tippem szerint az 1991-es felvétel: a párizsi stúdióban sztárcellista ül zongorához, hogy énekesi kenyere javát rég elfogyasztott feleségét reprezentatív orosz dalprogramban segítse. Okunk van bánkódni: Galina Visnyevszkaja nem a Britten-Requiem idején, harminc évvel korábban kapja e lehetőséget, és már nem jó barátjuk, Szláva Richter a pianista. Glinka, Borogyin és más romantikusok negyvenkét dala széles dinamika-skálán, ám nagy amplitúdóval, fakón és fedetten szól: de hisz hatvanöt esztendő szoprán hangnak komoly kor! Rosztrpovics tisztességgel kísér, igazi inspiráció mégsem érzik kissé bujkáló billentyűzéséből. A Bálesti zajban (Csajkovszkij), a Gombaszedés (Muszorgszkij) és társaik népszerűségét kilenc ritka Dargomizszkij-opus ellenpontozza. ÓSZ

ÚJÉVI HANGVERSENY

Bécsi Filharmonikusok

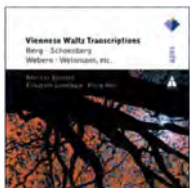
Karmester: Georges Prêtre

Decca Classics – Universal

478 2113

Idén francia blokk a koncert különlegessége. Debütált az idősb Johann Strauss nyitánya (Párizsi karnevál), amely első hallásra fura, mert a Fidelio-overture rézefektjével indul az arany Musikvereinban: rémeket látunk a pszegőtől! Meglepetés Offenbach Rajnai sellők című operettjének előzenéje is: a Hoffmann négyötödétől befejező Guiraud innen kopizta a velencei kép Barcaroláját. Amúgy kifinomultan, ám ólomlábakon indul 2010 valcersora, hiába, Georges Prêtre már 87! Érezni a késztetést, hogy mesterműveket (Denevér, Kék Duna) másképp kéne ma kibontani: csakhogy szimfonikus tülelemzése e praktikusságukban hatásos daraboknak felesleges. Több korona, extra mértékű ritardando vagy a sok subito-alkalmazás keresetté teszi a Monarchia bécsi muzsikáját – ahelyett, hogy táncolni lehessen rá fél percnél hosszabban, botlás nélkül. ÓSZ

BÉCSI KERINGŐ-ÁTIRATOK

Berlini Szólisták

Warner Classics & Jazz

2564 68642-1

Sava-borsa e felvételnek, hogy a második bécsi komponista-iskola – tonális fül számára rettegett – mesterreinek keringő-átiratait rögzíti. Webern, Schönberg és Berg egyesületi búcsúestjükre echte bécsi ízekkel hangszereltek és pácolták át pár

Strauss-valcert fricskaként, de azonnali pénzkéréses szándékával is. Minél nemesebb az anyag (Rosen aus dem Süden, Kincs-keingő), annál mélyebb az eredmény, de akad me-redek transzkripció is: Till Eulenspiegel szimfonikus csinyjei igencsak cincognak a vékony faktúra réseiből. (Ezt egy bizonyos Hasenöhr követte el éppen.) A Berlini Szólisták együttesében ott ül Karajan és Fricsay kedvenc klarinétosa, a veterán Karl Leister, és Harnoncourt fagottosa, Milan Turkovic is, kiket az elmaradhatatlan zongora mellől Elisabeth Leonskaja erősít. Soha rosszabb szalonzenekart! ÓSZ

BRUCKNER: VIII. SZIMFÓNIA

Berlini Filharmonikusok

Karmester: Daniel Barenboim

Warner Classics & Jazz

2564 69174-8

Őszintén nem értem: mi szükség van egy olyan összkiadás-kötet hangzó megörökítésére, amely önkényesen olvasztja össze a mű 1887-es és 1890-es változatát, és amely kiadás mellesleg a náci Németország Bruckner-kisajátításának egyik legfőbb eszköze volt. Robert Haas „a Mester szimfonikus akarátát érvényesítendő” tért vissza eredeti, olykor nem teljes szerzői kéziratokhoz, megtisztítva azokat – az előző kifejezéseivel – a Hermann Levi és Josef Schalk által kikényszerített, nemtörődöm átdolgozástól, húzásoktól, a művet ért idegen befolyástól. Haitink, Karajan és Wand mellett Barenboim is ezt a kottát használta a lemezen rögzített 1994-es berlini koncerten. Egy kiégett, erőteljes szándékok nélküli dirigens által vezényelt csúczenekart hallunk. Ahhoz képest, hogy ez a mű a szimfonikus irodalom egyik leg-személyesebb hangú alkotása, nincs „arca” felvételnek. VT

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Budapesti
Wagner
Napok 2010

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

WAGNER

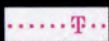
A NIBELUNG GYŰRŰJE

A RAJNA KINCSE • A WALKÜR
SIEGFRIED • AZ ISTENEK ALKONYA

TRISZTÁN ÉS IZOLDA

VEZÉNYEL: **FISCHER ÁDÁM**
2010. MÁJUS 29. – JÚNIUS 16.

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Zene és próza között

Szalma Dorotty szerint a közönségnek fel kell nőnie az új gondolatokhoz

Az Opera Europa budapesti konferenciáján, 2009 őszén sokak figyelmét megragadta az egyik előadó prezentációja. Akik a szervezetet az európai rendezők versenyének zsűrijében képviselték, mint például Nicholas Payne igazgató, már jól ismerték a magyarként jegyzett Dorotty Szalmát. A második díjat nyerte el Mozart *Az álruhás kertészlány* című művének rendezői és díszletkonceptójával.

➔ Albert Mária

A videóbeszámoló képei és a személyes kommentárok azonban nem a Mozart-műről szóltak, hanem Szalma Dorotty akkor még legújabbnak minősíthető munkájáról, a *Haramiák* című „rap'n breakdance”-operáról, amelyet ősszel a németországi Jénában mutattak be, Schiller születésének 250. évfordulója alkalmából. A zene, a díszlet, a szereplők, a jelmezek egyaránt meghökkentőek lehetnek azok számára, akik talán csak Verdi operájának modernizált interpretációját várták.

„Nem csaptuk be a nézőket, sem a plakátokkal, sem a beharangozó információkkal. Az első pillanattól kezdve tudhatta a közönség, mire számíthat. Nem úgy rendeztem meg az előadást, hogy skandalum kerekedjen belőle, a darab szenvedélyességét akartuk megmutatni. Sokan odajöttek hozzám a premier után, és elmondták, mélyen megérintette őket ez a verzió” – meséli Budapesten a jórészt Bécsben élő rendező.

Összerobbantani két zenei világot

Az erős érzelmek, a szertelenség valóban alkalmassá teszi a drámát a jelen idejű megfogalmazásra. Schiller a szegénység, majd a katonaiskola „drillje” okozta kiszolgáltatottságot, minden személyes keserűségét beleírta a színműbe. Ezeket a vad indulatokat jól szolgálja az a fajta zene, ami ma – tetszik vagy sem, de tény – a főhőssel csaknem azonos korú fiatalok túlnyomó részének a nyelve. Ludger Vollmer fiatal zeneszerzővel most egy újabb közös munkán dolgoznak, Leoncavallo *Bajazzók* című operáját Wiesbadenben viszik színre ősszel. „A *Bajazzók* zseniálisan megkomponált mű, mégis úgy gondolom, hogy lehet vele valamit csinálni, amitől a fiatal közönség bejön az operaelőadásra, a tizenhét és harmincnyolc közöttiekre gondolok. Azt tervezzük, hogy a színpadi valóságot meghagyjuk operának, de a »civil« létüket modernebb zene

jellemezné. Létrehoznánk egy olyan keveréket, ami az operakedvelőknek és a modern zene kedvelőinek is ugyanúgy élvezhető. Ami, mint a Haramiákban, nem eltaszítja, hanem összerobbantja ezt a kétféle zenei világot” – részletezte első találkozásunkkor Szalma Dorotty. Azóta újabb megbízást is kapott, amit bátran nevezhetünk postamunkának: decemberben kérték fel, és április elejére el kell készülnie Hans Werner Henze Pollicinójával, amelyet Weimarban tűznek műsorra. Ifjúságnak szóló produkció lesz ez is, sőt a szereplők többsége is gyerek, a weimari Schola Cantorum és az Ottmar Gerster nevét viselő zeneiskola növendékei.

„Egy kiszolgált elektromos központban játszuk Henze művét. A Pollicinót Henze eredetileg is gyerekeknek szánta. A Cantiere Internazionale d'Arte Fesztiválra komponálta; Montepulcianóban, a Teatro Polizianóban mutatták be 1980 nyarán. A Perrault- és Grimm-mesemotívumokból szőtt történetben az erdőn élő favágó házaspárnak nemcsak Jancsija és Juliskája, hanem hat éhes csemetéje van. A srácok elköborolnak, emberevő szörnyekkel és más rémségekkel találkoznak. A fogságból leleményesen kiszabadulnak, ám ez a mese nem szelíden ér véget, a gyerekek a szülők nélkül élnek tovább, ami jól tükrözi, hogy Henze érzelmileg milyen mélyen elkötelezett volt az előző nemzedékeket megtagadó 1968-as diáklázadások mellett.”

(A nyolcvankét éves Henze, akinek a művei sajnálatosan hiányoznak a magyar operarepertoárról, a Pollicino keletkezésekor már rég Itáliában élt. Ma Rómához közel, egy ifjúkora ultrabaloldaliságát megkérdőjelező villában

PÁLYAKÉP

Szalma Dorotty színházi családban született. Nagypapja, Szalma Sándor évtizedekig a Kecskeméti Katona József Színház vezető komikus, nagymamája, Madaras Vilma, a kiváló szubrett, a Vidám Színpad társulatának alapító tagja volt. Édesapja, Szalma László show-menedzserként és konferansziéként dolgozott, majd Bécsbe emigrált. Dorotty tizenégy évesen követte. Bécsben színháztudományt tanult, majd jelentkezett a frankfurti Zene- és Színházművészeti Főiskola rendező szakára. 1999 óta szabadúszóként dolgozik németországi színházaknál.

lakik. Dolgozik: Áldozat című új alkotását januárban a Santa Cecilia Akadémia zenekara mutatta be Antonio Pappano vezényletével. A Franz Werfel poémájának felhasználásával készült kompozíció szólistája Ian Bostridge és John Tomlinson volt.)

Magyarországon kicsit félnek

Szalma Dorotty Magyarországon szinte beleszületett a színház világába. Kamaszkorában ment Bécsbe az édesapja után, ott végezte a gimnáziumi majd első egyetemi tanulmányait. Második diplomáját a frankfurti Zene- és Színházművészeti Főiskola rendező szakán szerezte 2000-ben. Tanulmányai közben már dolgozott a wiesbadeni teátrumban. Munkáinak száma tekintélyes, a listán egyensúlyban vannak a prózai és a zenés színházi előadá-

Jelenet a Schiller-drámából írt „rap'n breakdance”-operából

sok. Ám megfigyelhető, hogy míg Magyarországra prózai produkciókra hívják, a németországi felkérések főként zenés darabok rendezését bízják rá. Nem is akármilyeneket: Nordhausenben Zemlinsky Firenzei tragédiáját játszották az ő koncepciójában, ugyanitt rendezte Ludger Vollmer Paul és Paulinájának ösbemutatóját, Mannheimben egy különlegességet: Massenet Hamupipókéjét.

„Baden-Württemberg tartomány meghirdetett egy pályázatot a nők segítségével, különféle tudományterületeken. Így kerültem a Zenei és Előadóművészeti Főiskola opera szakára, kétéves szerződés kaptam, mint tanársegéd. Az opera szak vezetője az utolsó félévemben kivett magának egy úgynevezett tanulószemeszt, akkor helyettesítenem kellett őt is. Roppant hasznos periódus volt, tanítás közben én is rengeteget tanultam az operáról, az operaénekesek életéről. Játstottuk Verdi Falstaffját, Humperdinck Jancsi és Juliskáját. Ami a kétféle munkát illeti, jó, ha a próza és a zene egyensúlyban van, ha az egyikből kettő jut egymás után, a másik már hiányzik.” Magyarországon többször rendezett, igaz, csupa prózai előadást Kecskeméten, Szombathelyen, legutóbb Békéscsabán, a fiatalon elhunyt Werner Schwab osztrák író most már kultuszdrámának nevezhető, Elnöknők című darabját. Vajon operarendezésre fölkérték-e már itthon? „Még nem, Magyarországon kicsit félnek, nem tudják elképzelni, hogy egy harmincas éveiben járó nő tud zenés darabot rendezni” – hangzott a hivatalos válasz, közben azonban hírt kaptunk arról, kilátásban van a következő szezonban egy Mozart-rendezés egy Bécstől nem túl távoli magyar színházban.

Szükségünk van az újításra

Aki ennyit forog a sokak által kárhoztatott német rendezői színházi terepén, az nem „úsztatja meg” a kérdést, ami egyébként az Opera Europa konferencián is előtérbe került: konzervatív-e a közönség? Ha igen, könnyen megváltoztatható-e a közlézés, és milyen eszközökkel?

„December elején mutatta be a bécsi Operaház nemzedéktársam, a bolgár Vera Nemirova rendezésében Verdi Macbethjét, csodálatos, modern előadásban, és a publikum imádta. Az osztrákok sokkal több mai interpretációt kapnak, bár nem annyit, mint a németek. Az új gondolatokhoz a színházban fel kell nőnie a közönségnek is. Nem

„Rossz válasz, ha valaki csupán azért utasít el egy új művet vagy új produkciót, mert nem klasszikus”

baj, ha megbotránkoznak, ha elgondolkodnak azon mi és miért nem tetszett. De az rossz válasz, ha valaki csupán azért utasít el egy új művet vagy új produkciót, mert nem klasszikus – jegyzi meg Dorotty. – A beavatást fel lehet ajánlani, de kényszeríteni nem lehet a nézőket. Gyakori, hogy egy premier előtt pár nappal a rendező, a díszlettervező, az egyik énekes egy zongoristával pluszmatinét ad az érdeklődőknek. Ez remek módszer, de mint említettem, senkit sem lehet kényszeríteni. Fontos, hogy ha előkészület nélkül ül be a néző, akkor is kapnia kell valamit. Láttam Damstadtban egy gyönyörű operaelőadást, ma sem tudom elmondani miről szólt, ám a látványélmény most is bennem él, soha nem fogom elfelejteni. Szükségünk van az újításra, különben a következő nemzedékeket elveszítjük, mint operaközönséget. Ebben a gyors világban, amiben másodpercek kérdése letölteni a kedvenc zenéjüket az internetről, nem tehetjük meg velük, hogy több órán keresztül unatkozzanak. Nem lophatjuk az idejüket, adnunk kell nekik valamit.”

Nos, a Haramiák igazán nem untat senkit, meggyőződhetnek róla júniusban, a fiatalok modern zenei világtalálkozójának résztvevői is Párizsban, de meghívták a produkciót több németországi szabadtéri fesztiválra is. Ehhez némileg át kell rendezni az előadást, és átalakítani a díszleteket – ez is tennivalót ad Szalma Dorottynak a következő hónapokban.

Szalma Dorotty hivatalos honlapja:
www.theaterregie.eu

OPERA

MÁGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ BUDAPEST

2010. május 2-13.

Májusünnepek

MÁJUS 2. W. A. Mozart Titus kegyelme | 4. W. A. Mozart Titus kegyelme
5. R. Strauss Elektra | 6. G. Puccini Tosca | 7. G. Rossini A sevillai borbély
8. R. Strauss Elektra | 9. G. Rossini A sevillai borbély | 10. G. Verdi Nabucco
11. G. Verdi Don Carlos | 12. G. Verdi Nabucco | 13. G. Verdi Don Carlos

www.opera.hu

Szépét teremtettek

A rózsalovag a Magyar Állami Operaházban

Bár a költő Hugo von Hofmannsthal és a komponista Richard Strauss ismeretsége 1899-ben kezdődött Berlinben, pályájuk igazán döntő fontossággal csak A rózsalovaggal kapcsolódott össze; jóllehet a korábbi Elektrát is közösen jegyzik, Hofmannsthal ezt a tragédiát még nem kifejezetten Straussnak írta. A rózsalovagot azonban már igen.

⇒ V. Nagy Viktória

Vitathatatlan, hogy a Salome és az Elektra után A rózsalovag stílusváltást hozott Strauss zenéjében. A miéltre a legegyszerűbb magyarázat Hofmannsthal költői világának hatása, ugyanakkor Max Steinitzer szerint a zeneszerzőt is foglalkoztatta a váltás gondolata, amit leggyakrabban a „legközelebb írok egy Mozart-operát” idézettel szoktak alátámasztani. Tény, hogy a két sötét tónusú, tragikus mű után hirtelen jött ez a „zenés komédia”, amelyet – bár már a drezdai 1911-es ősbemutató közönsége is hatalmas ovációval fogadott, és a sikere azóta is töretlen – a kritika nem nézett túl jó szemmel. „Talán nem is annyira a kritika, mint inkább a szakma bélyegezte meg A rózsalovagot, mondván, ezzel a művel az addig mindig az új megoldásokat, hangzásokat kereső Strauss mintegy visszafordult a zenében – mondja Kovács János karmester, aki az opera március 20-i bemutatóját vezényli a Magyar Állami Operaházban. – Az új bécsi iskola képviselői, a Mahler köré csoportosuló szerzők, akik a Saloméban és az Elektrában a merész Strausst szerették és díjazták, A rózsalovagot visszalépésnek tekintették.” Jóllehet igaz, hogy A rózsalovagot más zenei világ jellemzi, mint az előző két művet, de Strauss zenéje ez is.

„Strauss az egyik legvirtuózabb és legtermékenyebb komponista volt, de elsősorban színpadi szerzőnek tartotta magát, és mindig is az opera volt a fő műfaja, csakúgy, mint Mozartnak – teszi hozzá Kovács János. – Zeneszerzői eszközei A rózsalovagban sem változtak, csupán igazodtak a szüzséhez, Hofmannsthal történetéhez. Bár a szövevényes, intrikus folyamán és a szereplők tekintetében is könnyű párhuzamot vonni a Figaro házasságával, valamint felfedezhetők benne Mozartot imitáló dalok – például az utolsó jelenetben Octavian és Sophie kettőse, vagy az első felvonás bájos reggeliző zenéje –, ami megszólal, az teljes egészében Strauss-zene.”

Kovács János úgy véli, a német közönség azért is szerette ezt a művet az első pillanattól, mert tüneményes a

Richard Strauss A rózsalovag komponálása idején

története – miközben a darab nem vígjáték és nem is tragédia. Az élet jelenik meg benne, a maga árny- és napos oldalaival, a szereplők pedig egytől egyig hús-vér alakok. „A rózsalovagban senkinek sincs igaza, és mindenkinek igaza van – teszi hozzá a karmester. – Azért nagyon jó játék, mert úgy érezzük: az életből kiragadott emberekről és helyzetekről szól.” Ezek után könnyen úgy tűnhet, hogy a mű színpadra tűzésével egyetlen dalszínház sem vállal túl nagy kockázatot, mégis, a karmester szerint kevés nehezebb feladat van annál, mint ezt az operát tökéletesen előadni. Túl azon, hogy kiváló énekes-színészek kelljenek hozzá, a zenekarban is mindenkinek maximálisan kell teljesítenie. „A három főszereplő, a Tábornagyné, Ochs báró és Octavian összetett karakter, és mindegyiknél gondot okoz, ha félreértelmezik, félrejátsszák a szerepüket – hangsúlyozza Kovács János. – Óriási hiba, ha Ochs nevetséges bunkó lesz, vagy ha a Tábornagyné tragédiaként éli meg az első felvonás végét. Octavian pedig éppen abban a csapongó és szemtelen korban van, amit ugyancsak nehéz megjeleníteni. Faninal és Sophie figurája egyszerűbb, de elénekelni ezeket sem könnyű.”

Felismerték: egymásra van szükségük

Míg a világ több nagy operaházában műsoron lévő Elektrát a rendezők előszeretettel plántálják a legkülönbözőbb korokba és terekbe, A rózsalovag esetében inkább

Fotó: Éder Vera

A rózsalovagban senkinek sincs igaza, és mindenkinek igaza van – véli Kovács János, a bemutató karmestere

megmaradnak a hagyományos vagy ahhoz közeli történetmesélésnél – a díszletek és jelmezek terén is. A március 20-i budapesti előadást Andrejs Žagars, a Lett Nemzeti Opera igazgatója rendezi. Konceptiója szerint a történet ezúttal nem Mária Terézia idején, hanem a szecesszió korában játszódik, vagyis a darab keletkezésekor. Emellett szól az a sokat hangoztatott érv, miszerint Mária Terézia idejében még nem létezett bécsi valcer, ami pedig Strauss művének egyik legvonzóbb sajátossága. „Remélem, hogy a lényeghez nem nyúl hozzá Žagars abban az értelemben, hogy nem tesz semmit Strauss szándéka ellen, nem kérdőjelezi meg azt – mondja Kovács János. – Vannak darabok, amelyeket igenis meg kell hagyni az eredeti környezetben, ahogy például A rózsalovagot is. Úgy gondolom, itt a rendezőnek és a karmesternek nincs más dolga, mint életre kelteni a színpadon azt, ami a kottában le van írva.”

Hofmannsthal harmincegy évesen szegődött Strauss társául, és több mint húsz éven át alkottak együtt. Személyesen ritkán találkoztak, ám annál többet leveleztek, eme irományoknak köszönhetően pontosan nyomon követhető közös ténykedésük. Egymáshoz intézett soraikat még izgalmasabbá teszi, hogy két eltérő habitusú emberről van szó, akik gyorsan felismerték egymásra van szükségük. Hofmannsthal megnyilatkozásaiából kiderül, hogy rajongott Strauss zenéjéért, azért a könnyedségért és virtuozitásért, amivel a komponista hangokat talált az egyes színpadi helyzetekhez. De Strauss

sem tudott megmozdulni az író nélkül: „Az ön művészete olyannyira megfelel az enyémnek, mintha egymásért születünk volna, és bizonyos, hogy valami szépet teremtünk együtt, ha ön hí marad hozzám” – írta a zeneszerző a költőnek, aki pedig haláláig hí maradt.

„Karmesterként eddig nem túl sok jó élmény köt A rózsalovaghoz, sajnos Ferencsik János vezényletével nem láttam a darabot, és nem voltam a közelében akkor sem, amikor Erdélyi Miklós és Lukács Ervin dirigálta – mondja Kovács János. – Szeretett mesterem volt Kórodi András, akivel együtt vezényeltük az 1985-ös bemutatót, de úgy érzem, az akkori zenekari munka nem volt tökéletes. A nyolcvanas években azonban Budapesten vendégszerepelt a Wiener Staatsoper, Lucia Popp énekelte a Tábornagynét, Peter Schneider vezényelt. Oldalról, az egyik takarásból néztem a nagyszerű előadást, ahonnan ráláttam a zenekarra, és megbizonyosodtam róla, hogy semmi különös nincs a háttérben, nem boszorkányság, amit csinálnak, csupán megtanulták a darabot, és az megszólalt, úgy, ahogy kell. Remélem, a mostani bemutatón minden rendben lesz, hiszen tehetséges énekesek állnak rendelkezésünkre, és a zenekarral is óriási ambícióval készülünk.”

A Magyar Állami Operaház hivatalos honlapja:
www.opera.hu

Az ördög tragédiája

Eötvös Péter
új operája Münchenben

Adam és Eva szerepében
Topi Lehtipuu és Cora Burggraaf

Fotós: Wilfried Hosi / Bayerische Staatsoper

Februárban a magyar zeneszerző két operája is színre került Münchenben. A Csehov szövegére írt Három nővért a hónap elején Ulf Schirmer vezényletével a Prinzregententheaterben játszották Rosamund Gilmore rendezésében. A Bajor Állami Operában pedig 22-én tartották Az ördög tragédiája ősbemutatóját.

➡ Lőrinci Éva / München

Eötvös Péternek ez a hetedik, ám az első német nyelvű operája. Az alkotást Madách Imre drámája, Az ember tragédiája inspirálta. A német publikum nagy érdeklődéssel várta a bemutatót, amire Eötvös roppant büszke, hiszen a színmű német gyökerű; ahogy a zeneszerző mondja: „a hegeli klasszikus német filozófia és a goethei Faust folytatása”.

A közönség egyáltalán nem idegenkedett a modern, „komikus-utópikus” operától. Az ősbemutató közönsége szinte ismerősként fogadta a fantasztikus, zenéjében és nyelvében egyaránt rendkívül modern darabot, hiszen a média mindent elkövetett, hogy felkészítse a nyilvánosságot a találkozásra. A szerzőpár – Eötvös Péter és a librettistaként debütáló drámaíró, Albert Ostermaier – együttműködése eleve szenzációnak számít. A Bajor Rádió február 7-én rövidítés nélkül sugározta a müncheni városi könyvtár sorozatában velük felvett pódiumbeszélgetést. A WDR telefoninterjút közvetített Eötvös Péterrel. München tele volt „ördögi” plakátokkal és a kulturális magazinok részletesen foglalkoztak/nak az ősbemutatóval.

Az opera keletkezése

A mű megírására Kent Nagano, a Staatsoper fő-zeneigazgatója kérte fel Eötvöst – amint 1998-ban Lyonban a Három nővérré is. A karmesternek nem kis része van abban, hogy az egyébként színházrajongó komponista operaszerző lett. Nagano ugyanis be akarta mutatni a mester Kínai operáját, amely csak címében volt opera és csupán huszonhét perces. Megkérdezte: „Miért nem írsz egy igazi operát?” Eötvös pedig, mintha csak erre a kérdésre várt volna, a Három nővérral páratlan művet alkotott, amit az utóbbi évtizedek egyik legsikeresebb kortárs operájaként tartanak számon.

Hogy miért éppen Madách? Amikor eljött a fölkérés realizálásának ideje, Eötvös Nikolaus Bachlerrel, a müncheni operaház intendánsával tárgyalt, aki korábbi bécsi Burgtheater-beli működése idejéből jól ismerte Az ember tragédiáját. Bachler ötletét Eötvös jónak találta, de nem az eredeti drámát akarta feldolgozni, hanem egy modernebb verziót képzelt, amely támaszkodik a Faust-témára is. „1970-ben a Major Tamás rendezte Tragédiához, még »ártatlan« koromban, kísérőzenét komponáltam. Az volt a tapasztalatom, hogy bár színpadi mű, nem színházi darab, a szituációk nem élnek eléggé.” A Brecht-díjas Ostermaiert ajánlotta librettistának, akinek éppen akkor olvasta két színdarabját. Ostermaier választása főnyeremény volt, nyelvi szenzibilitása és gazdagsága a zene alakulására is pozitívan hatott. Ostermaier új nézőpontból aktualizálta a cselekményt, a keresztetek rablóháborúja helyett például az amerikaiak olajért folytatott iraki háborúját tematizálja. „Miért komikus-utópikus a mi felfogásunk? Mert a világ sok gonoszága nem az ördögtől jön, hanem tőlünk – fűzi hozzá a zeneszerző. – Komikus az operánk, mert távolságot tartva nézzük a problémákat. És azért utópikus, mert sok minden fikció.”

Az opera tizenkét képben játszódik, és új figura benne Lucy, Lucifer ellenlábas. Ez Eötvös feleségének, Mezei Marinak az ötlete. A darab felhasználja a héber gyűjteményekből származó teremtésmítoszt is – így került a történetbe démoni Lilith, Ádám első felesége. Őt az Isten egyenlő partnerként teremtette. Lucy voltaképpen mindenki ellen van, Ádámot akarja visszaszerezni, hiszen ő valójában Lilith. Évának, mivel csak Ádám részeként, az oldalbordájából lett, pusztulnia kell.

Alkotói műhelytitkok

Mozart véleményét, miszerint a librettó a zene szolgálatában áll, egyik alkotó sem osztja. Eötvös is, Ostermaier is vallja, hogy csak a szöveg és a zene szoros kapcsolata lehet termékeny. Ostermaier csodálja Eötvös hihetetlen képességét, ahogy ötleteit, elképzeléseit transzparenssé teszi. „Én Péterrel komponáltam, ő pedig velem írta a librettót”. Eötvös így fogalmaz: „A szó, a muzsika, a kép – egység. Ez csak az operában van így. Ettől létteli, ettől képszerű. A kompozíció szorosan összefügg a nyelv ritmusával, csengésével. Mindent, ami a hangzó világból kivágásszerűen megfogalmazódik, zenének tekintek. A beszédet éppúgy, mint a zörejeket”.

A zörejek, a környezetben hallható hangeffektusok akkor válhatnak a művészet részévé, ha egy-egy részt kivágunk, szegmentálunk, izolálunk – tartja. Hasonlóan a képi világhoz, amely szintén akkor válik művészetté, ha például a kamera mögött álló kiemeli, felnagyítja a részt. A pop is használ hangképeket. „Érthetetlen számomra – jegyzi meg –, hogy az Angyalok Amerikában bemutatója után miért rótták föl a kritikusok, hogy túl sok a beszéd az operában. Mintha a világban az emberek nem beszélnének. Európában létezik egy korlátolt értelmezés, miszerint csak az a zene, amit hangszerek csinálnak. A ázsiai zenének, így a kínai operának is, mindig része volt a beszéd és a zörejek. A régi kultúrák is a zene szerves részeként használták a zörejeket. Ismétlésük, utánzásuk során alakulhatott ki egyáltalán az, amit ma zenének tartunk.”

Eötvös ismét két zenekarral dolgozik új operájában. Egy kamarazenekar élén a zenekari árokból dirigálja az énekeseket, a nagyobbik zenekar a második karmesterrel az előadók mögött játszik, így a német szöveg jobban érvényesül, érthető marad. Ez persze nem könnyítette meg a rendező, Kovalik Balázs munkáját.

Stílusváltás – menekülés vagy önkeresés?

Néhány kritikus azt tartja Eötvösről, hogy állandóan változtatja a stílusát, szinte menekül egy definiálható, felismerhető imáztól. Tény, hogy az általában nyugodt Eötvös vibrál és lelkes, ha újat lát vagy hall. Ha úgy tesz – mondja –, még mindig keresi önmagát. Egy művész ugyanis sosem lehet kész, állandóan tovább kell tanulnia, képeznie magát. Hiba, ha valaki önmagát és ezzel a stílusát is befejezettnek tartja. ■

Milánóból még haza lehet ugrani

**Egy vándorlegény dalai:
Bretz Gábor**

Márciusban Kékszakállú Amszterdamban, májusban Colline Monte Carlóban, júliusban Don Basilio, ősszel Escamillo és Zuniga a milánói Scalában, jövő tavasszal a Salome első katonája Salzburgban, Sparafucile a Bécsi Ünnepi Heteken – imponáló lajstrom Bretz Gábor naptárából.

➔ Várkonyi Tamás

A milánói Scalában 2008 tavaszán énekelte először a Kékszakállú címszerepét – ezzel a produkcióval utazik idén tavasszal Amszterdamba: partnere ezúttal is Jelena Zsidkova lesz, Fischer Ádám vezényel. Peter Stein rendezésének különlegessége, hogy Gábor teljesen elmaszkírozva, nyolcvanöt éves bácsiként lép színpadra (lásd bal oldali képünket). „Bele kellett magam képzelni egy öregember szerepébe, reakcióiba, élethez, szerelemhez való viszonyaiba, érzéseibe, helyzetébe. Köntöst, palástot, hat réteg ruhát kaptam, valamint extra gumiruhát, extra hájat, extra izmokat, az arcomra szilikont, a halántékomat kitöltötték, szélesebbre alakították a fejemet. Az előadás után az autogramra éhes rajongók, akik bevett szokás szerint várják az embert a Scala művész-bejárójánál, nem ismertek fel; a karmesternek és Jelenának kellett felvilágosítani őket, hogy én voltam a férfi főszereplő. Mindig igyekszem újat mondani egy szerepről: ez a Bartók-opera esetében nem könnyű, de első Kékszakállúmat Kovalik Balázs rendezte a Miskolci Nemzetközi Operafesztiválon. Ő elég alaposan ki szokta vesézni a szerepeket, szituációkat – ez remek iskola volt számomra; amit akkor kaptam, ma is jól hasznosítom. A Scala-produkciót korábban Daniel Harding vezényelte, a prologot a Svájcban élő Kisfaludy Örs színművész mondta el – neki is szüksége volt a language coach (anyanyelvi lektor) segítségére, akit minden – nem olasz nyelvű – operához szerződtet a milánói dalszínház. A Kékszakállúhoz a milánói magyar konzulátusról hívtak egy hölgyet, aki felelt a helyes kiejtéséért; Zsidkova megszenvedett a magyar prozódiaival, de kiváló szinten sajátította el a szövegét.”

Március közepén egy hét szünet következik, majd kezdődnek a próbák Monte Carlóban, ahol Bretz Gábor Colline szerepében lép színpadra április második felében. Május közepén Don Basilio ruháját ölti magára a harminchat éves basszus, hogy három koncertszerű előadásban énekelje el a szerepet Jean-Christoph Spinosi vezényletével, majd ugyanezt a Scala színpadán is megtegye júniusban és júliusban, Diego Flórez és Joyce DiDonato partnereként, egy Ponnelle-rendezés felújításában. Szeptember végétől november végéig abban a Carmen-produkcióban lép fel a Scalában, amellyel 2009. december 7-én – a hagyományokhoz híven Milánó védőszentje, Szent Ambrus napján – megnyitotta évadját a patinás dalszínház. Akkor Daniel Barenboim zeneigazgató dirigált, tőle ősszel Gustavo Dudamel veszi át a pálcát. Bretz Gábor Escamillót

Fotós: Marco Brescia / Teatro alla Scala

Bretz Gábor mint Zuniga a Scala színpadán (Carmen szerepében Anita Rachvelishvili, Don José szerepében Jonas Kaufmann)

alakítja (2009-ben Erwin Schrotté volt a szerep), majd Zunigát, amikor Alexander Vinogradov lesz a torréádor. Hogy miért kötődik ennyire Milánó operaházához? A 2006-ban megrendezett Hans Gabor Belvedere Énekversenyen – amelyen harmadik helyezett lett az operett (!) kategóriában – hallotta őt a Scala szereposztó-igazgatója, Luca Targetti, ő hívta meg először, és azóta is egyre komolyabb feladatokkal bízta meg.

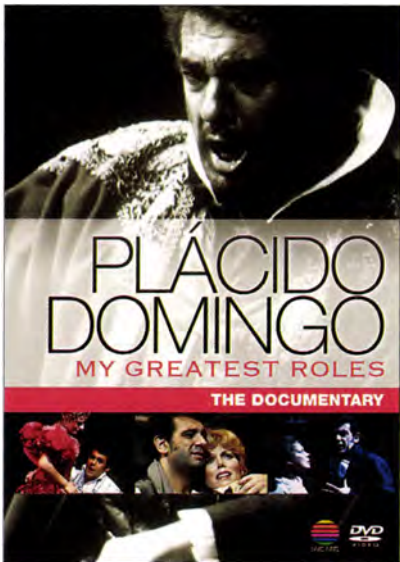
Bretz Gábor szerint negatív és pozitív különbség egyaránt van az itthoni és a külföldi operajátszás közt. A Scala nagyüzem a budapesti operaházhoz képest; Milánóban nem annyira személyes a viszony, mint a pesti operában vagy a klagenfurtiban, ahol szintén rendszeresen megfor-

dul. Igaz, hogy a Scalában is részt vett olyan produkciókban, amelyekben jó csapat jött össze, a próbák baráti légkörben zajlottak, de az is előfordult, hogy munka után mindenki rögtön visszabábozódott a maga kis sztárvilágába. „A Scalában mindig százötven százalékon kell teljesíteni – meséli –, ráadásul a színház vezetése állandóan figyel, milyen kritikát kapok, hogyan reagál a közönség az általam nyújtott alakításra. Rendkívül stresszes állapot, ezt idegileg is bírni kell. Máshol is ugyanilyen jól kell teljesíteni, de ahol családiasabb a légkör, könnyedebben veszi az ember az akadályokat.”

Bretz Gábornak bőven van ideje kiteljesedni – és jó úton halad efelé. Azt mondja, akkor lesz elégedett, amikor elénekelte a világ összes jegyzett nagy színházában az összes nagy basszus szerepet. „A tavalyi évadban coverolhattam Fülöp királyt a Scalában, így hívják azt, amikor valaki készenlétben áll arra az esetre, ha a kitézőtt szereplő megbetegszik. Ferruccio Furlanetto és Matti Salmi-nen kapta a szerepet, de »sajnos« egyikőjük sem betegedett le. Más az, amikor valaki szobában, korrepetitonnal tanul meg egy szólamot, és más az, amikor színpadon is elénekelheti; csak akkor érezheti igazán a magáénak. Természetesen a New York-i Metropolitan Operába is vágyom, de az most még korai lenne; szép nagy családom van, hat kicsi gyermekem, és Milánóból még haza lehet ugrani...”

PÁLYAKÉP

Bretz Gábor 1974-ben született. ének tanulmányait Los Angelesben kezdte, Stephan Czöveknél; 2004-ben diplomázott a Zeneakadémián, Sziklay Erika és Sölyom-Nagy Sándor növendékeként, állandó tanára Antalffy Albert. Második helyezett lett a badeni, a szegedi és a miskolci énekversenyen, 2004-ben a Viotti Nemzetközi Énekversenyen a Cesare Bardelli-díjjal ismerték el teljesítményét. 2005-ben megnyerte az athéni Maria Callas Énekversenyt. 2006-ban pedig harmadik lett a Hans Gabor Belvedere Énekversenyen. (Forrás: www.imgartists.com)

PUCCINI:
TOSCA
MANON LESCAUT
A NYUGAT LÁNYA

LEGNAGYOBB SZEREPEIM

Dokumentumfilm Plácido Domingóról

A Warner négy pazar filmje csak egyvalamiről nem győz meg: hogy Plácido Domingo a XX. század legnagyobb tenorja lenne – amint azt Zubin Mehta volt szíves nyilatkozni. Túl azon, hogy efféle méricskélés e szubjektív műfajban lehetetlen: aligha megítélhető Caruso, Gigli, Del Monaco vagy Lanza népszerűsége, súlya, és itt van/volt nekünk Pavarotti, sőt – hadd beszéljek haza, a magam elfogultsági szerint: Carreras is. Tény: a jövőre ilyenkor hetvenéves Domingo művészpályája tart az új évezredben is...

A kiadó remek dokumentumfilmmel rukkolt elő, mellé újracsomagolt két sokéves Puccini-kiadványt, valamint megjelentette velük végre az 1992-es év nagy dobását, az egyenesben adott Toscat is! Felejthetetlen, ahogy hajnali hatkor a tévé előtt vártuk Domingót, aki éjjel még a Farnese-palotában kínzatott, és ujjongta a „Vittoriá”-t, hamarosan pedig az Angyalvár tetején reménykedik szabadulásában, Tosca „édes kis kezét” szorítva.

Amekkora szakmaiatlanságnak tűnt Andrea Andermann monomániája, hogy eredeti helyszíneken és időben játszattja Sardou és Puccini – különben soha meg nem történt – krimioperáját, figyelmet és sikert generált. Mert a technikai problémák számosak: a RAI szimfonikus zenekara saját rádióstúdiójában ül, hangfalakból hallja az énekeseket, akik templomban, palotában és háztetőn monitorok tucatjain lehetnek csak Zubin Mehta karjelét. Heteki próba, hogy kábelek, állványok, képernyők a kép kivágatba ne látsszanak, pedig az énekesek minden természetes pillantásirányába kellett efféle elektronikus segítséget helyezni. Ráadásul Domingo a déli egyenes adásban az oltárképtől lefutva kifecimítja bokáját, így meginog a produkció folytatása. Csakhogy egy hőstenor – hős tenor is. Míg a világon szertefut a baleset híre (a képen csak kis csetlés látszott), a közvetítést vizslató 107 országban még többen figyelik, mit tud majd nyújtani az esti felvonásban. Floriát Catherina Malfitanóra osztották, hisztis, de erős Toscat kapunk tőle, aki tiz körmével kaparná ki a vélt harmadik, Attavanti márkinő szemét, és ragadná vissza az életbe szeretett Marióját is. Az adás közeli pláncjai, a szerelmespár szuggesztíója révén igenis revelatív.

A kiadói Puccini-trilógia másik két darabja, a Manon Lescaut és A Nyugat lánya azonos hónapban készült felvétel, 1983 májusában került színre mindkettő. Domingónál nem csúcsról, inkább fennsíkrol érdemes írni: a slank, ereje teljében lévő művész kifinomult Des Grieux-t és baljós, kérges kezű Johnson-Ramirezt képes adni pár nap különbséggel – és nehéz volna az egy évtizeddel későbbi Cavaradossi-alakítást más minőséggel illetni. A Sinopoli-dírigálta, klasszikus miliójú Manonból nemcsak Kiri Te Kanawa, de a McCartney-fazonú brit bariton, a durhami Thomas Allen is kiemelkedik: minden zenekari tuttin átfénylő, differenciált voce és Domingóhoz méltó színpadi jelenlét jellemzi.

Puccini westernjét mai napig kétkedve fogadják: csak ilyen kiállításban érdemes előadni! Nello Santi minden aranyosója külön karakter, a tablók nem ziláltak – és mennyivel szebben zeng ugyanazon hónapban a fával beépített, dobozszerű Covent Garden-színpad, mint a rokokó kosztümök, baldachinok hangszívó világa, zsinórpádlásba szálló „akusztikájával”.

Egyszerre kivágódik a kétszárnyú kapu, és ott áll borkabátban, nyeregszerszámmal vállán egy csúcsformában lévő operai John Wayne. Domingo impozáns Ramireze nem megjavulni toppan a kocsmába: beszédes, milyen mohón nyúl az aranyat rejtő hordóért – nagy színész, nagy sárkör. Carol Neblett ugyan nem csont nélkül énekel a legendásan nehéz szoprán szerepet, kevéssé nőies, merev, szinte zavart Minnie-je még így is feledteti a lemezverzió képtelen szopránját, Mara Zampient. És egy régi, kedvetlen ismerőst is üdvözölhetünk: a túltengő sűgöt, aki a második felvonás viszonylag hátul játszott első képében (Minnie kunyhója) folyamatosan átdörmögi a színpadot, fráziselőző einsztaival. Nekünk pedig mindhárom produkció súgja azt: a világ egyik legnagyobb tenorját halljuk.

Ókoviács Szilveszter

Warner Classics & Jazz

50-51865-5673-2-5 (operák)

50-51865-6282-2-4 (portréfilm)

PRIMA DONNA – OPERADÍVÁK

Mattila, Te Kanawa, Bonney, Fleming,
Gruberova – ének

Szerencsés, hogy a kompiláció első meglepetését máris a nyitótrack szerzői: Karita Mattilát, a finn szoprán eddig keményebb-szálkásabb hősnök nem épp filigrán megjelenítőjeként ismerem. Antonio Pappano párizsi – és „a hely közele”-alapon francia verzióra vett – Don Carlosának két Erzsébet-kivágata a karcsú, befelé sírós hangadással fegyverez le. Hallatszík rajta Rózsa Vera londoni óráinak nyoma, ahogy Kiri Te Kanawán is. Utóbbi rengeteg levegőt kapkodó, ám magas színvonalú Rosalindaként is látjuk (Denevér, Csárdás – a friss-szakaszban magyar sorokkal!), de Tábornagnéként még elragadóbb – itt azonban Barbara Bonney eszményi ívű és puhaságú Sophie-ja megosztja a figyelmet (Rózsalovag, zárótercett).

Sorjázna a nagy nevek, feltűnik Renée Fleming (szépen vezetett Grófné-nagyária egy mindent berizporozó előadásból) és Edita Gruberova is (affektáltra stílizált, tökéletesre csiszolt üveg-baba-Traviata Velencében).

Ám katartikus élmény, az előbbiektől külön kategória két amerikai énekesnő, Catherine Malfitano és Maria Ewing előadása. Előbbi az 1990-es berlini Salomé-ből lép elő, miután – ezt most nem mutatják, de – maga táncolta el a kimerítő Hétfátyoltáncot. Célratóró, kemény szopránja a csúcson cseng is, de a lecsapott Jochanaan-fejtel tömény, eksztatikus expresszívóban egyesül, miközben énekórán elfogadhatatlan középhangokat ad ki magából. Ewing kisaszony pedig Lillas Pastia kocsmájában művel hasonlókat Carmenként, ugyancsak szürke egér-külsővel, tucathanggal. Glynedborne-i produkciója mégis kultússá lett, mert ő sem részletekkel, merő vokalizálással törődik, az operaművészet egésze szemléltető általa. Csillagórái ezek a műfajnak.

Ókovács Szilveszter

Warner Classics & Jazz
50-51442-8586-9-3

ROSSINI: HAMUPIPŐKE

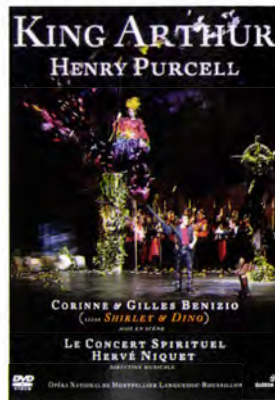
Garanča, Brownlee – ének
A Metropolitan Opera Ének- és Zenekara
Karmester: Maurizio Benini ●●●●●

Mindössze három hétre volt szüksége Rossininek, hogy a közismert Hamupipőke-történetből – és Jacopo Ferretti szövegkönyvéből – operát komponáljon. A mű gyorsan meghódította Európát, és 1826-ban New Yorkban is bemutatták. A Metropolitan 2009-es La Cenerentola-felújítását tavaly júniusban, a Művészetek Palotájában élőben közvetítették, az előadásból készített dupla DVD-t a Deutsche Grammophon is.

A kitűnő lett mezzoszoprán, Elina Garanča 2008-ban mutatkozott be a New York-i közönségnek egy másik Rossini-hősnő, Rosina szerepében. Most Angelina-ként nyűgöz le: nemcsak hangjával és megjelenésével, hanem szerepfarmálásával is. Mert a szemünk láttára változik át szomorú, megtört, de engedelmes cselédből titokzatos bákirálynővé, majd Ramiro herceg okos, az őt korábban megtagadó édesapjának és nővéreinek is őszintén megbocsátó, nagyvonalú asszonyává. Angelina a Rossini-operák okkal különös szerepe: a primadonna nem szoprán, hanem mezzo, de bravúros koloratúrái (is) egyértelműen jelzik darabbeli elsőségét. Az igaz szerelmet kereső herceggént Lawrence Brownlee remekel: szép hang, magabiztos interpretáció. Alessandro Corbelli kifogástalan a köszívű apa, Don Magnifico szerepében, a herceg hű szolgájaként Simone Alberghini bújik ura ruhájába, míg a háttérből irányító filozófus-mágus a Met-kedvenc John Relyea alakítja, felettebb meggyőzően.

Cesare Lievi rendezése tökéletesen illeszkedik a mostani Metropolitan-beli színrevitelek sorába: kevés, ám kifejező díszlet, finom jelmezek, követhető történetmesélés, semmi öncélúság. Néha történetnek ugyan kisebb-nagyobb csodák a színen, de csakis a mesés-szerűség kedvéért. V. Nagy Viktória

Deutsche Grammophon – Universal
0734577

PURCELL: ARTÚR KIRÁLY

Le Concert Spirituel
Karmester: Hervé Niquet
Rendezte: Shirley & Dino ★★★★★

A zenei ortodoxok kezükbe ne vegyék a Glossa friss DVD-jét, számukra tisztátalan, érinthetetlen ez a munka. Akik azonban másfél órányi nevetést, kockázatmentes örületet szeretnének, feltétlenül nézzék meg Purcell semi-operájának zenés bohózzát formált előadását. Az Opéra National de Montpellier tág teret ad a hagyományostól eltérő produkcióknak. Néhány évvel ezelőtt előadták Kodály Hány Jánosát, Gérard Depardieu mesélte el a történetet. Mondják, ez a verzió sokaknál „kivágta a biztosítékot”, pedig fény derült rá, milyen közeli rokona a zeneszerző Debussynek, és mestere a zenei impresszionizmusnak. Most a brit közönség lehetne sértődött, mert a legendás királyból, a magasztos hősből kissé tesze-tosza gyászvitét formálnak. A színház igazgatója a bónusz-trackben elmondja: ő bizony ideges volt, amikor Hervé Niquet karmester előállt azzal, hogy az ismert komikus-kettőse bízná a rendezést. Ám az eredmény meggyőző. Nem állítható, hogy mindig és csak így kell játszani Purcell furcsa remekét (vajh, szól-e pápai enciklika arról, mit és hogy kell...). Az ötvenhárom éves Niquet a régi zene specialistája. Bár mintha nem döntötte volna meg el, hogy mi lesz, ha nagy lesz. Énekelt – tenorként a Les Arts Florissants-ban –, csembalózik, zongorázik, orgonál, vezetett kórust és megalapította 1987-ben a Le Concert Spirituel, miután vezényelte az Akademie für Alte Musik Berlinit. Niquet abból indult ki, hogy más időket élünk, nincs öt óránk végigülni olyan ünnepi esemény, amilyenek Purcell az Artúr királyt szánta. Kimaszolozta tehát a legszebb zenei részeket, ezeket teljes stílusbiztonsággal, üdén játssza az együttes, éneklő a kórus és a szólóisták, kiemelkedő a címszerepet játszó João Fernandes. A zenei szegmens biztos lábakon áll, a többi közönségtoborzó boldonság. Albert Mária

Glossa – Karsay és Társa
GVD 921619

RICHARD STRAUSS: A RÓZSALOVAG

**Fleming, Koch, Damrau, Hawlata,
Kaufmann – ének
Müncheni Filharmonikusok
Karmester: Christian Thielmann
Rendező: Herbert Wernicke**

Az utóbbi évtizedben A rózsalovag népszerű opera lett, csak ebben az esztendőben tizenöt városban sóhajtja Octaviannak a Feldmarschallin: „Mein Bub...”. Berlinben két házban, a Komische és a Deutsche Operben is adják Richard Strauss művét. (Az évad eseményének ígérkezik a budapesti premier is.) Nem nagy merészség, inkább kellő elfoglaltság szükségeltetik hozzá, hogy azt állítsuk: napjaink legjobb Tábornagnéja az amerikai Renée Fleming. Az énekesnő varázslatos egyéniség: igazi diva, de pompásan játssza a „természetes és közvetlen vagyok” szerepet is. Megerősíthetik ezt azok, akik a Művészetek Palotájában rendszeres látogatói a Metropolitan Operából sugárzott közvetítéseknek – ha nem ő énekel, akkor pazar mini-interjúkat készíti a kollégákkal a kulisszák mögé/közé kalauzolva a nézőket. Lefegyverző.

2009-es, tehát friss még az a Rózsalovag-DVD, amely a Baden-Badeni Festspielhausban készült, mint annyi más remek operafelvétel, hogy csak a Parsifalt említsem. A 2002-ben elhunyt Herbert Wernicke rendezését újították föl. Az ő jugendstil „alaphangja” hathatott a zürichi Sven-Eric Bechtolf és a budapesti Andrejs Žagars koncepcióhoz. Bár a librettó szerint az opera Mária Terézia korában játszódik, sok nyomós ok mutatkozik arra, hogy a cselekmény sértetlenül kerüljön át a darab keletkezésének idejére. Meghitt reggeli ágyjelenettel kezdődik a történet. A női budoár kinyitását a XIX. századi polgáregyenes nem tűrte, a XX. század eleji hanyatló moralitás, az a túlérettég, ami az Osztrák–Magyar Monarchiát jellemezte, ismét bepillantást engedett az asszonyok világába. Nagyszerűen ábrázolja a különös közép-európai

sokrétűséget az előadás: a felszínen még jelen van a hagyomány, de már nem jelent mély kötöttséget. A rang érvényes, de még érvényesebb a vagyony. A hűség elvárható, de nem feltétlenül kötelező.

Fleming nagyszerűségét tanúsítja, hogy ezzel a produkcióval párhuzamosan már készülnie kellett a Met-belire, amely visszahozta a rizsporos parókákat, a nagy toilette-eket, barokk cirádákat. Nagyszabású mindkét verzió, számomra őszintébb, emberibb a baden-badeni. Az énekesnő per sze mindkét verzióban méltósággal viseli a dámás kosztümöket. De mintha az a mindünk számára elkerülhetetlen konfliktus, hogy bizonyos személyektől és dolgoktól egyszer csak örökre búcsút kell vennünk, pedig még terveket szövünk, még erőt érzünk, finomabban jelenik meg a jugendstil miliőben.

A partnerek egyaránt kitűnőek: az első felvonás Ochs báró megjelenésétől páratlanul színes kavalkáddá változik, a színpadon jelen lévő mindegyik statisztának funkciója van. A báró számlákat lapozgat, jelezz, neki nőszólnie kell, hogy ezeket ki-fizethesse, Franz Hawlata remekbe szabott karaktert formál Ochs-ból. Az olasz énekest pedig nem kisebb sztár adja, mint Jonas Kaufmann. Fleming, bár egy másodpercre sem esik ki a Marschallin szerepéből, őszinte élvezettel hallgatja pályatársát. Sophie Kochot nyúlánk, fiús alkata predestinálja Octavian szerepére. A Met-ben ezt a szerepet Susan Graham játszotta, a két amerikai sztár szikrázó összjátékot produkált. A baden-badeni Rózsalovag nagy nyeresége Diana Damrau, aki magabiztos, emancipált lányt formál Sophie-ból. Meghajlik a Tábornagné tapasztalatai előtt, de meg akarja szerezni Octavian. Hogy képes lesz-e megtartani, az kérdés, a fináléban mintha döntetlenre állna a mérkőzés.

A közvetítést azért hozom szóba, mert a Művészetek Palotája mellett két fővárosi multiplex is elkezdett operafilmeket játszani. Ezzel az egy operaházas Budapest zenés színházi kínálata tagadhatatlanul gyarapszik, segíti a közönség tájékozódását, ami roppant hasznos.

Albert Mária

Decca Classics – Universal
074 3340 DX2

DONIZETTI: LAMMERMOORI LUCIA

**Netrebko, Beczala – ének
A Metropolitan Opera Ének- és Zenekara
Karmester: Marco Armiliato** ●●●●○

Ha másból nem tudtuk volna, a metropolitani üdvívalgásból értesülünk: az elmúlt évek legnépszerűbb szopránja, Anna Netrebko visszatért! És nem holmi edzőmeccset vállal négy hónappal szülés után, hanem a Luciát, amelyet gyönyörű futamú koloratúrok már úgy belecicseregtek a fülekbe, hogy spinto szopránnak maximum a homloka győngyözhet úgy. Mégis: a kikerekedett Netrebko beérett, nagy énekes, úgy bújj fajok hangmintáiba, miként más a harisnyába, s ezen átlényegülés közben sötétes, egyedi szopránján mégsem tesz erőszakot. Callast emlegetik ősz barkóju kritikuskok: én most élek, számomra Anna hangja szebb, és beléhallik a távlat. Néhány kihagyott extra, hagyományosan felpunktirozott magasság ellenére is ül ez, főként, hogy a férfiszakasz kizárólag operasablonok mentén domborít. Mindenki szláv: Beczala (Edgardo) stabil cover, Kwicien (Ashton) nagy reményű üvöltő, míg Abdrazakov (Raimundo) stílusos orosz basszus, a cantando-fajtából. Beléjük kötni nehéz, ám többdimenziós egyéniségnek látni őket ugyancsak az. Érzelmek felfakadását bizonyonnyal ledugozza a hervasztóan szokásos színpadkép: Mary Zimmerman produkciója a librettó ősforrását jelentő Walter Scott molyos világtól egy tapodtat sem hajlandó ellépni. Ellenben nagy statisztéria, élő állat és filmes, reális kivitel örvendeztetni a nézőt. Mire a mindenki által leginkább várt, húszperces énekvizsgáig, az örülségi szcénához érünk, Anna Netrebko koncentráls közben lecsupaszodott, csak jelzésszerű eszközei is személyes gesztusokká nagyitódnak. „Luciánk már nincsen itt”, azaz dehogynem, egyedülként van jelen súllyal, potens, de valódi interakciót nélkülözni kénytelen művészként. És pont ő hal meg a kettős vonal előtt negyedórával...

Ókóvács Szilveszter

Deutsche Grammophon – Universal
073 4526

A KARITA MATTILA-GYŰJTEMÉNY

Karita Mattila – szoprán
Karmester: Sakari Oramo

●●●●○

A gyűjtemény Karita Mattiláról hű és átfogó képet fest, nincs igazán gyenge pontja. Mattila szoprán, hangja azonban mezzós, mély tónusú. Inkább drámai szoprán, de könnyen tud lírai is lenni. Az összeállítás nem csekély része az északi zenei kincs része. Sibelius Luonnotariját, ami több, mint dal – szimfonikus költemény –, igazi drámaisággal, szép ívekkel énekl. Oramo jól vezényel, de a zenekar mérnöki beállítása nem tökéletes; ez épp itt kevésbé zavaró. Grieg Utolsó tavasz című dala ugyancsak remek, ahogyan a virágzó évszak, az ének is erőteljesebb. Weber Bűvös vadászának „Wie nahte mir der Schlummer” kezdetű jelenetét Mattila összeszedetten énekl, nem túl finom, így nem esik szét. Az Oberon „Ocean! Thou mighty monster”-e értelemszerűen jól áll a testes hangú szopránnak. Mendelssohn „Infelice! Già dal mio sguardo”-ja azt mutatja, Mattila jó lenne korábbi szerzők műveiben, a mintaként szolgáló Mozart darabjaiban is. Halljuk Mattilát Wagner-szerepekben is. Nem Elsát és Sieglindét kapcsolnám hozzá, inkább súlyosabb, drámai szerepekben gondolnám ideálisnak, de ezekben is jó. Sieglindéje azért érdekes, mert agilisabb, temperamentusabb figurát fest elénk. Janáček Jenűfájának monológja és imádsága Mattila drámai érzékét mutatja. Bernstein Kaddisának részletében figyelhetjük meg legjobban, milyen finom líraiságra és tiszta éneklésre képes a finn szoprán. A Vilja-dal kicsit merev, ebben nem elég felszabadult. Puccini Manon Lescaut-jából is hallunk részletet, az „In quelle trine morbide” nem a könnyed, a hang erejében is esendőséget mutató, hanem a Nina Rautio-féle súlyosabb csoportba tartozik. A Simon Boccanegra „Come in quest'ora brunà”-ja szintén az erőteljesebb irányt erősíti.

Zay Balázs

Warner Classics & Jazz
2564 68817-3

ROSSZ FIÚK

Bryn Terfel – ének
A Svéd Rádió Szimfonikus Zenekara
Vezényel: Paul Daniel

●●●●●

A portrélemezeket hajdan azoknak az énekeseknek szokták a kiadók főhajtás gyanánt készíteni, akik lezálló ágban vannak. Ma kezdők is kaphatnak ilyen összeállítást, hadd hívják föl magukra a figyelmet. A pálya csúcán lévő ilyenfajta kompilációjára nehezen lelem a magyarázatot. Márpedig az egy évszázados wales-i tölgyvel rokon alkatú Terfel a keresett énekesek közé tartozik, és jobb lenne őt végre Budapesten, élőben hallani. Addig tekintsük kedv- és étvágycsinálónak ezt a korongot. Bad Boys cím alatt az operairodalom negatív hőseit gyűjtötték egybe, bár a szerelmi bájjal Dulcamara doktora kilóg ebből a sorból, lévén szó csupán kedves svindlerrel. Mefisztóval kezdődik és jut a fináléhoz a lemez, Arrigo Boito a nyitány, Gounod-é az utolsó előtti szám. A Tosca Scarpiája már igazi „rossz fiú”, Terfel mégis különösen puhán, kifinomultan kezdi az első felvonásbeli áriáját, és fokozatosan tör fel belőle a birtokolni vágyás indulata. A l'art pour l'art gonoszság megtestesítője Jágó – a Krédó ugyancsak pompás előadásban hangzik el. Kiváló felvétel arrangement-szempontból is a Koldusopera Bicska Maxijának dala, ebben szinte az egész mű, a téma tartalmi esszenciáját adja a kiváló bariton. Egy Sullivan-részlet után Sondheim Sweeney Todd-jának jelenete is a CD-re került. Megjegyzendő, néhány hang erejéig Anne Sophie von Otter remek partnere a nyakat metsző borbélynak. Sondheimnek nincs szüksége rá, ám Claude Michel Schönbergnek igen: Terfel előadása (Nyomorultak, Javert) megmészesíti a musical zenét. A finálé a trükk: Terfel a Don Giovanni vacsorajelenetét énekl – egymaga, ő a számon kérő kormányzó, a cinikus kalandor és a büntudatos szolga. Kitűnő zárzó, de csak növeli a hiányérzetünket, idevárjuk az énekest.

Albert Mária

Deutsche Grammophon – Universal
477 8091

COLBRAN, A MŰZSA (ROSSINI-ÁRIAK)

Joyce DiDonato – ének
A Szent Cecíliai Akadémia Zenekara
Karmester: Edoardo Müller

●●●●●

Rossini 1815 és 1823 között írta fontosabb operáinak többségét, a nagy spanyol dívának, a mezzoszoprán Isabella Colbrannak címezve azokat. A primadonna nyolc évvel idősebb volt Rossininál, ám ez a zeneszerzőt nem akadályozta meg abban, hogy szerelemre lobbanjon írta. Isabella sem maradt közömbös, románcuknak, házasságuknak köszönhetően az operairodalom igazán pompás műveivel, szerepekkel gazdagodott. Colbran tiszteletére jelent meg tavaly év végén Joyce DiDonato lemeze: „Zenei életem nagy részét Rossini hősnőinek szenteltem, nagy boldogság most megmutatni a zenében mindazt a szeretetet és csodálatot, amivel a zeneszerző körülvette műzsáját” – fogalmaz az amerikai mezzoszoprán. Érthető a választás, hiszen DiDonatót a Rossini-hősnők legjobbjai között tartják számon a világon. Finomság, művészi hév, lendület, könnyedség, bravúr, biztosság, érzelmesség, kirobbanó forma – először, „fél füllel” hallgatva a lemezt, ezek jutnak eszünkbe, aztán, fokozatosan a hang hatása alá kerülve, akarva-akaratlanul egyre jobban figyelünk rá, sőt egy idő után már csak ő létezik. Így lehetett ezzel a zenekar és a karmester is, megtettek mindent, hogy DiDonato megmutathassa hangjának sokszínűségét. Nincs időrend, az 1817-es Armida egy részletével indul a CD, ezt a tő asszonya (Helen), majd a II. Mohamed (Anna) követi, aztán Angliai Erzsébetet halljuk (az első szerep, amit Rossini kifejezetten Colbrannak írt 1815-ben). Majd „feltűnik” Szemiramisz és az Otello Desdemónája, mignem újból Armida következik – és bár nem látjuk őket testi valójukban, mégis megelevenednek mindannyian. Az amerikai énekesnő augusztusban Salzburgban, Bellini Normájában Adalgisát énekl – először – Edita Gruberova mellett. Nem kétséges, remekelni fog.

V. Nagy Viktória

Virgin Classics – EMI
5099969457906

VIVALDI-ÁRIÁK

Vivica Genaux – ének

Europa Galante

Karmester: Fabio Biondi ●●●●●

Legutóbbi számunkban Ceciliai Bartoli véget nem érő koloratúrái hallatán csóválhattuk a fejünket, és dűnnyöghettük orrunk alá: „ilyen nincs”. Lehet, hogy hihetetlen, de Vivica Genaux lemeze rátesz egy lapáttal a Sacrificium című albumról megismert természetfeletti hangjelenségekre. Persze – noha nem most volt – emlékszünk még az alaszka születésű mezzó Arias for Farinelli című lemezére, az ember mégsem hisz a fülének. Virtuóz skálamenetben egy hirtelen oktáv-halálugrás a mélybe, majd ugyanez megismétlődik kicsit feljebb – mindez elképesztően kiegyenlített, perfekt. Genaux hangképzése, formálása számomra annyiban szimpatikusabb Bartoliénál, hogy nem remegtet meg minden egyes hangot, így zavartalanul születhetnek meg az örültebbnél örültebb dallamok.

Nem sokan képesek arra, amire az amerikai mezzó: a zeneirodalom legnehezebb, legtechnikásabb áriái – több közülük első felvétel – éneklél el egymás után. Tüzes allegrók, villámgyors trillák, szaltók a lángoló karikán át, szélsőséges hangulati váltások, mindez túzijáték a javából. Talál mottó az első ária, a Metastasio-librettóra írt Catone in Utica operából: háborgó tenger, sziklafalon megtörő vad hullámok, düh, elkeseredettség, büszkeség... Az izgalmas, mozgalmas, extravagáns zenének köszönhetően szórakoztató ez az album, a részletek átlagidőtartama öt perc. Mint egy zseniálisan megrendezett akciófilm: mire feleszmélnénk, már vége. Hogy a hallottak másnap, esetleg egy óra múlva is piszkálják-e a szürkeállományunkat, az nem biztos. A fortyogó-lüktető kísérletet Fabio Biondi és együttese biztosítja, nem rosszabbul, mint a Bartoliti kísérő Giardino Armonico. Mielőtt megnyomjuk a „play” gombot, érdemes bekapcsolni a biztonsági öveket. Várkonyi Tamás

Virgin Classics – EMI
50999 69457302

SZERELMEM ÁRNYA

Anne Sofie von Otter – ének

Les Arts Florissants

Karmester: William Christie ●●●●○

Anne Sofie von Otter sosem okoz csalódást. Hangja dús, lágy, színes; akárcsak hajdanán Christa Ludwig, ő is könnyedén old meg minden szerepet. Csalóka a francia barokk áriák alcím, hiszen van itt jelenet, chanson, nyitány, előjáték is, ám ez mind változatosabb teszi az albumot. Maga az összeállítás viszont kissé aránytalan, Marc-Antoine Charpentier Médeája uralja, amelynek több jelenete is szerepel a lemezen. Kevesebb hangzik el Jean-Philippe Rameau-tól, még kevesebb Michel Lambert-től – az utóbbiak nagy ritkaságok. William Christie és zenekara virágzik, előadásukban nem lehet gyengeséget találni. Ők a korhű stílus dinamikusabb ágát képviselik, ám együttal kiegyensúlyozottak, hangzásuk puha. A Médea az ő territóriumuk, Christie kétszer is lemeze vette korábban. Von Otter nem esik szélsőségekbe, ám igyekszik széles skálán árnyalni éneklését. E manierizmusba hajló közelítés kétségkívül a művek összképét teszi változatosabbá, ráadásul a francia barokk opera világától egyáltalán nem esik messze, sőt. Von Otter olykor egész modern módon hajlít, így a barokk chansont korunkhoz közelíti.

Igazán változatos összeállítás egy olyan énekesnőtől, aki szinte bármihez nyúlhat, ami hangfajának megfelel. Ezekről a rendkívül jó, élvezetes alkotásokról több teljes felvétel kellene. Például az Hyppolite és Aricie zsenialitása az itt felcsendülő részletekből nem derül ki, miközben ez a barokk zene egyik csúcsa. A zenekar koncertmestere egyébként Florence Malgoire, akinek édesapja – a régizene-mozgalom egyik franciaországi előfutára, Jean-Claude Malgoire – vezényelte az opera egyik régebbi felvételét, La Grande Écurie et la Chambre du Roy nevű együttesével. Zay Balázs

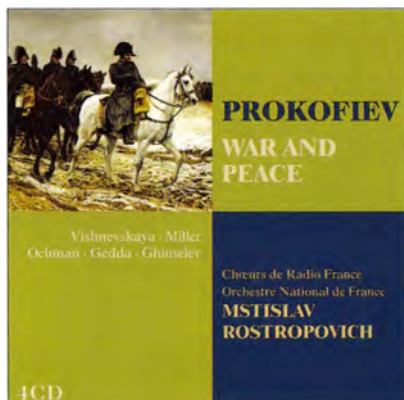
Deutsche Grammophon – Universal
477 8610

ÖRÜLÉSI JELENETEK

Natalie Dessay – ének ●●●●○

A zeneszerzőkhöz, korszakokhoz, stílusokhoz kötött felvételek után elterjedően vannak a tematikus hangfelvételek, az előző oldalon az úgynevezett rossz fiúkat vonultatja föl Bryn Terfel, Dessay pedig örülési jeleneteket kötött csokorba. Érdekessége a lemeznek, hogy a klasszikus téboly a Donizetti-operából, a Lammermoori Luciából kétszer szerepel, mindkét produkciót a rutinos operadirigens, Evelino Pidò vezényli. Az első anyag 2002-ből való, és a lyoni Opera francia nyelvű előadásán alapul, a második öt évvel későbbi, a Concerto Kölnnel készült olasz nyelvű stúdiófelvétel, az énekesnő azóta a New York-i Metropolitanban is eljátszotta a szerepet. Nincs jelentős különbség a két produkció között, Dessay-nek nagy alakítása Donizetti hősnője. Hangja mit sem veszített mozgékonyaságából, pedig hangszál-műtét és egyéves kihagyás választja el a két részletet. Nem az általában szokásos villanásokat adja, hanem összesen hat kiadós jelenetet tartalmaz portrélemeze. Elvira szólama – Bellini A puritánok című operájából – vokális parádé; ezt is a Concerto Köln kíséri, Pidò vezetésével a zenekari hangzás gazdagon árnyalt. A belcanto darab után Thomas Hamletje következik, amelyből Ophélie negyedik felvonásbeli jelenete szólal meg: „a hivalkodó divák szégyentelenül hatásos sikerszáma” – minősít Matthew Boyden. Dessay tolmácsolásában nem annak tetszik, Bernstein remeke, a Candide musicalnek nehéz, operának könnyű – vélik sokan. Kunigunda áriája azonban komoly próbatétel, amit az énekesnő, lévén pompás színésznő is, könnyedén teljesít. A francia koloratúrszoprán mostanában elkezdett új irányokba kalandozni. Bécsben például Mélisande-ot alakította Debussy művében, ez a CD tehát egyúttal dokumentum is a pálya középső szakaszából. Albert Mária

Virgin Classics – EMI
50999 699469 0 5

PROKOFJEV: HÁBORÚ ÉS BEKE

Visnyevszkaja, Miller, Gedda – ének
Francia Nemzeti Zenekar
Karmester: Msztyiszlav Rosztropovics

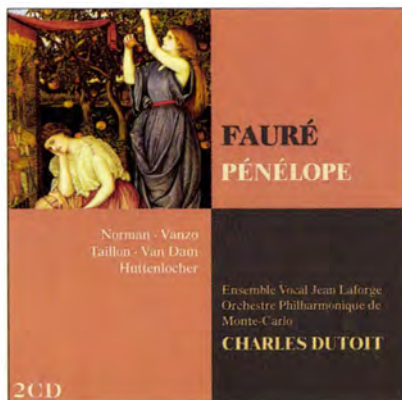
Prokofjev Háború és békeje háborúban született, és első teljes, hűzatlán változatának bemutatójakor a komponista már nem élt. Érdekes megfigyelni benne a Borisz Godunov hatását, ami teljességgel érthető az orosz nyelv és zene, az orosz lélek és történelem kapcsolódása révén.

A Háború és béke épp annyival kevésbé őseredit és elementáris, amennyivel Prokofjev közelebb állt a való világhoz nagy elődjénél. A két művet összeköti a zenei megfelelések túl az egyéni sors és a történelem mélyen tragikus egybefonódása is. Közös elem a hadsereg vonulása, az ostrom. A sajátos prokofjevi stílus kifejezetten kedvező annak megjelenítéséhez, ahogy a történelem vihara hányja-veti az embereket, egyesek meghalnak a háborúban, mások megélik a békét. Nemigen akad még egy opera, amelyiknek ennyi szereplője volna, mint ennek. Hosszú darab, mégsem az idő lassúsága, hanem a történések villódzó kuszasága dominál.

Rosztropovics előadása remek, finoman kidolgozott, stílusismerete első forrásból származik, hiszen erre a produkcióra akkor készültek föl, amikor a zeneszerző – Rosztropovics jó barátja – még élt. Később talán epikusabb olvasatot tett volna le az asztalra, de egy ilyen összetett darab esetében a szilárd keret kiváltképp fontos. Bolkonszkij herceg szerepében Miller Lajost halljuk, aki remekül szerepel. Megjegyzem, még időben kellene kapcsolni, és Hvosztovszkijjal rögzíteni a szerepet. Natasát természetesen Galina Visnyevszkaja alakítja, akárcsak az első teljes előadáson Melik-Pasajevvel. A szláv repertoár két kimagasló tenoristája, Nicolai Gedda és Wieslaw Ochman tűnik még ki a felvételen.

Zay Balázs

Warner Classics & Jazz
 2564-68801-0

FAURÉ: PÉNÉLOPE

Norman, Vanzo, Taillon – ének
Monte-Carlói Filharmonikusok
Karmester: Charles Dutoit

Aligha találunk művészeti ágat, amely mentesíteni tudta volna magát a leleményes homéroszi hős, Odüsszeusz és hű felesége, Pénélopé történetétől. Ismert, hogy az asszony a tíz évig tartó trójai világégés után hiába várta haza Ithaka királyát, mert az a gőgös istenek és csabos nimfák miatt újabb tíz évig hánykolódott a tengeren. Pénélopé ez idő alatt sem szűnt meg szeretni férjét, a türelmetlen kérőket pedig azzal áltatta: kész új házasságra lépni, amint szövését befejezi. Leleményből ő sem szenvedett hiányt: amit nappal fölvetett, éjjel lebontotta, így odázza el az új frigyét. A francia zeneszerző, Gabriel Fauré 1907-ben kezdett neki Pénélopé című operájának komponálásába, amit 1913-ban fejezett be. A darab alig, vagy egyáltalán nem hangzik el operaszínpadokon. Lemezfelvétel sincs túl sok belőle, hiszen énekeseknek, zenészeknek egyaránt nehéz feladat. Ha viszont sikerül megfelelni a kottában leírtaknak, a hallgatóságnak rendkívüli élményben lehet része. Fauré ugyanis (ismét) mesterien ötvözi a zenét és a mondanivalót, a helyzet drámaisága éppoly elementárisan hat, mint a szereplők bátorsága vagy bizonytalansága, belső vívódásai – köszönhetően a különleges harmóniáknak, az egyes hangszercsoportok időzített megszólaltatásának, a varázslatos hangszerezésnek, a finoman illeszkedő énekhangoknak. A kétségek közt vergődő Pénélopé Jessye Norman drámai-ideális előadásában szólal meg. A férj szerepében Alain Vanzo remekel, míg a harmadik meghatározó szereplő a Jocelyne Tallion által éltre keltett dajka; de nagyszerűek a szolgálólányok és a kérők is. A zenekar pedig Charles Dutoit vezényletével nemcsak kitűnően érti, hanem a hallgatókkal is képes megértetni Fauré különlegesen szép zenei világát.

V. Nagy Viktória

Warner Classics & Jazz
 2564-68800-4

AZ OPERAHÁZ CSILLAGAI I.

Nem egyszerűen letűnt: nagyrészt rég letűnt kedvencek hallhatók itt, kiknek közönsége is eltávozott már. Ney Dávid, Basilides Mária vagy Rózsa S. Lajos egy-egy gramofonfelvétele úgy gyönyörködtet, ha magunk adunk bizalomtuningot a néha gyatra minőségű, százéves áriák köré. 1905-től 1958-ig tart jelen válogatás horizontja, a kevésbé ismert elődök közül Sándor Erzsé bravúros Csengettyű-áriája, Halmos János ugyan avittas szövegű, de nemes fényvel énekelte Bánkja, Kálmán Oszkár nagy E-re leforduló Csarnokáriája (Sarastro) és Lendvai Andor magvas, Svéd Sándort szinte lepipáló Prológja ragyog ki. Csapongó, de szórakoztató kisesszét és mindenkiről informatív életrajzot is rejt a lemez – angolul is. Hogy a hangsúlyokat miként sikerül elhelyezni korszakok, énekesek és – urambocsá! – művek között, a négyes sorozat végzetével derül ki. Folytatása következzen! ŐSZ

Hungaroton Classic
 HCD 32661

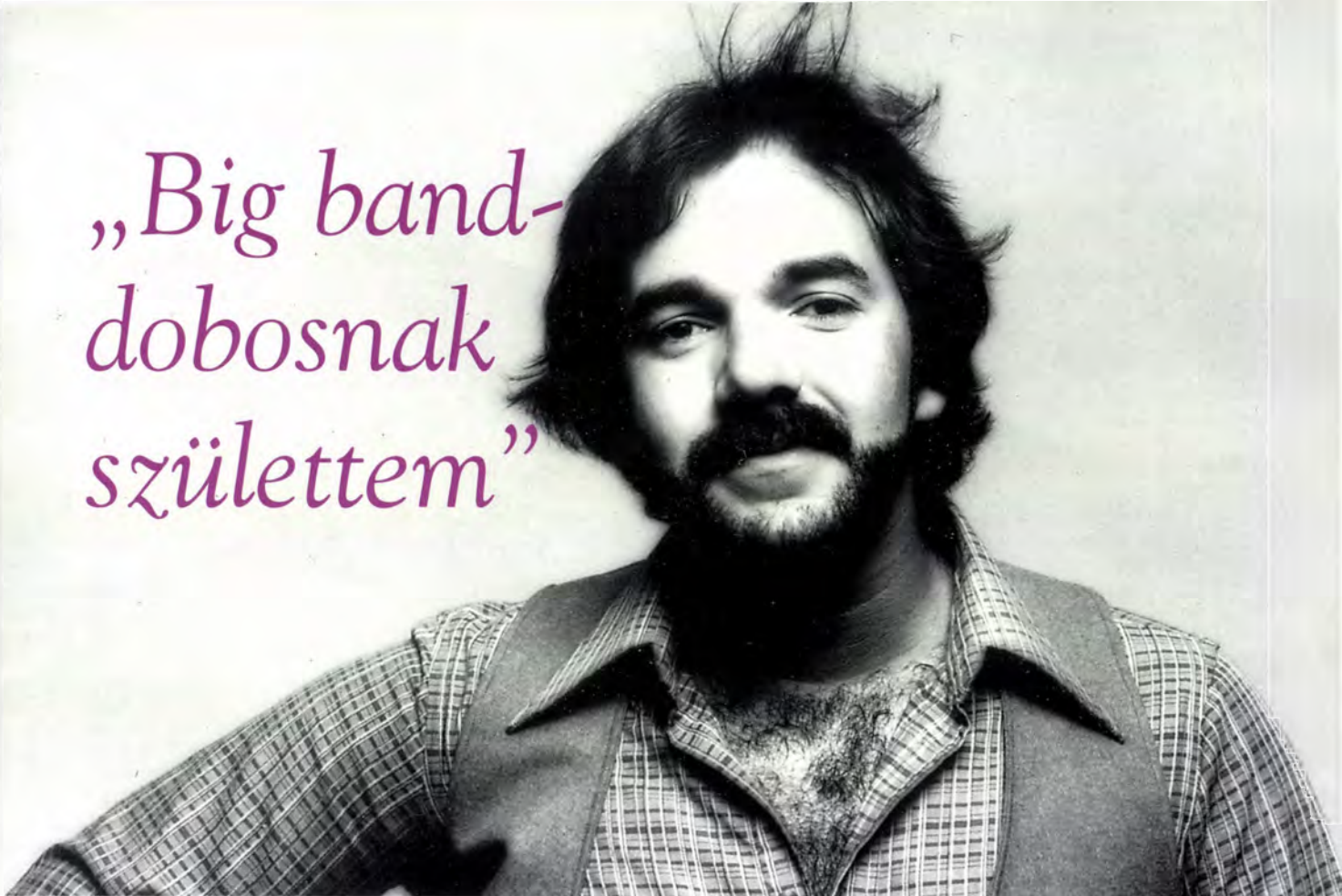
BOZAY: CSONGOR ÉS TÜNDE

Magyar Állami Operaház Zenekara; Karmester: Mihály András

Ínycsiklandó felvétele ez egyetlen operaházi estének! Hol Bozay Attila misztikus darabjának borongós színeit, hol buffa-elemeit csodáljuk, hol meg Vörösmarty Mihály archaikus illattól modern textúráját. Negyedszázaddal később is dicséret illeti a zenekart, hogy Mihály András palcájára határozott anyagudással szolgálja a bonyolult partitúra megvalósulását. A címszereplők remekelnek, Csavlek Etelka különleges színű szopránjának kimondottan jól áll Tünde szerepe, és Csongor szölamát se viselte volna más, mint a fiatal és teherbíró Molnár András, még ha kifejezésben kimaradt is néhány ziccer. Gáti István rég hallott baritonjával nagyon is könnyű, Kalmár Magda kásás vocéjával annál nehezebb megbékélni, átélte fűmányaik viszont gyönyörködtetnek. Kulcslyukon át rádiós kincsesárba tekintettünk: ott van mind a régi szalag... ŐSZ

Hungaroton Classic
 HCD 32639-40

„Big band- dobosnak születtem”

Peter Erskine Magyarországon koncertezik

A valaha élt legnagyobb dobosok egyike májusban Magyarországra érkezik, hogy Victor Bailey-vel és a Stúdió 11 zenekarral Jaco Pastoriusra emlékezzen egy nagyszabású koncerten, a Művészetek Palotájában. Ennek kapcsán elsősorban a Weather Reportban Pastoriuszal közösen eltöltött évekre emlékeztünk.

◆ Huszár Endre

Gramofon: Májusi magyarországi látogatásának több apropója is lesz, mesélne ezekről?

Peter Erskine: Kármán Sándor, a ceglédi dobmúzeum alapítója a Nemzetközi Dobos és Ütős Gála keretében kiállítást rendez a pályafutásomról, hangszerekkel és sok egyébvel. Elküldtem például a múzeumnak az első dobkészletemet is, amelyen öt-hatévesen játszottam. Ez óriási megtiszteltetés, ilyenre még sehol sem került sor korábban. Ez a dobmúzeum különben egyedülálló: gyönyörű régi hangszerek és sok kivételes ritkaság sorakozik benne. Egyszer elküldtem a Yamahának az egyik ott kiállított pedál képét, amiről kiderült, hogy még a Yamahának sincs belőle; csodálkoztak, hogy ilyen még lehet valahol látni. Szeretném, ha lenne egy ilyen múzeumunk Los Angelesben, de talán jobb, hogy Magyarországon található. A Dobosgálán a Budapest Jazz Orchestrával lépek

fel. Kitűnő zenekar, játszottam már velük korábban. Ha jól tudom, lesz még ott egy workshopom is.

A látogatásom végén Budapesten, a Művészetek Palotájában adunk nagy koncertet Jaco Pastorius emlékére a Stúdió 11 zenekarral. Alapvetően Jaco zenéjét fogjuk játszani, de tőlem is játszunk olyan számot, melyet neki írtam. Ez az este jó alkalom lesz arra, hogy elmondhassam: Jaco ugyan nagyon büszke volt a basszusgitar-játékára, de talán még ennél is büszkébb volt a zenére, amit komponált. Számára a legnagyobb élményt az jelentette, ha játszották a szerzeményeit. Emlékszem, amikor a Word of Mouth album felvételén dolgoztunk az A&M Stúdióban – a nyolcvanas évek Los Angelesének egyik legmenőbb stúdiójában. Jaco egy keverésen dolgozott, amikor bejött Burt Bacharach, a híres popzenei producer-dalszerző és meghallgatta az egyik számot. Emlékeim szerint akkor láttam Jacót a legboldogabbnak életében: maga Burt Bacharach ott állt, és egy Pastorius-számot hallgatott, sőt még tetszett is neki...! Persze soha senki nem basszusgitarozott úgy, mint ő, sem azok, akik másolni próbálták, sem azok, akik hozzá hasonlóan újtók akartak lenni. A legjobban úgy fejezhetjük ki a tiszteletünket iránta, ha a zenéjét játszuk.

G.: A Stúdió 11 felkérésekor meghallgatta valamelyik felvételt a válaszadás előtt?

P. E.: Nem, de mivel a BJO-ról olyan jók az emlékeim, és tudom, milyen magas a szakmai színvonal Magyarországon, egyáltalán nem féltem azonnal igent mondani.

Ráadásul Victor Bailey fog basszusgitarozni, és ha van melletted egy ilyen kaliberű basszusgitáros, akkor már nem történhet baj. Úgy tudom, egykor a Magyar Rádió zenekaraként működtek...

G.: Igen, amíg néhány éve a költségsökkentés áldozatául nem estek.

P. E.: Ó, pedig a rádiózenekarok rendszerint igen nivós együttések; de már régen eltűntek Amerikában is. Nálunk nem a közszolgálati rádióknak, hanem a kereskedelmieknek voltak zenekaraik. Az első tanáraink mind olyan rádió- vagy tévézenekarok tagjai voltak, mint az ABC, az NBC, a CBS együttese. Európában azért sokkal jobb a helyzet, mert a rádiózenekarok nemcsak azért léteznek, hogy szórakoztató zenét szolgáltatassanak, hanem mert van igény az új zenékre.

G.: Tavaly nyáron egy krakkói fesztiválon véletlenül botlottam a hamburgi NDR (Norddeutscher Rundfunk) zenekarának koncertjébe. Azon nem csodálkoztam, hogy milyen jó zenészek alkották a zenekart, de az tényleg meglepő volt, mennyire modern, például a mai elektronikus zenéből érkező új hangzásokkal kísérleteztek.

P. E.: Igen, aztán ott van a kölni WDR, vagy az a big band, amellyel mostanában talán a legtöbbet játszom: a Norrbotten Big Band. Egy svéd kisvárosban, Luleå-ban működnek, majd nem az Északi-sarkkörön, a világ egyik legeldugottabb részén, ahol az ember igazán nem számít rá, hogy ilyen világszínvonalú zenekarral találkozik. A magas mérce megtartása elsősorban Tim Hagans zenekarvezető-trombitás érdeme, aki megköveteli, hogy jól játsszunk. A vezető személyének kulcsszerepe van az ilyen zenekarokban. Hogy egy kis reklámot csináljak magunknak: Randy Brecker, George Garzone, Dave Liebman és Rufus Reid vendégszereplésével most adtuk ki a zenekar második lemezét, az Avatar Sessionst. Semmi köze a filmhez, a New York-i Avatar Stúdióra utal a cím, ahol a lemez készült. Korábban Power Stationnek hívták, Jaco itt vette fel a Word Of Mouth album nagy részét, és itt készítettük az utolsó Weather Report-lemezt is. Az Avatar Sessions felvételek a feleségem is velem volt New Yorkban, és azt mondta, még soha életében nem látott ilyen izgatottan hazajönni a munkából.

A hosszú évtizedek alatt rengeteg féle zenét játszhattam, amit nagyon élveztem, de most már tisztán látom: big band-dobosnak születtem. Ez az a fajta zene, amit igazán értek és igazán szeretek játszani – és ennek köszönhető, hogy megismerkedtem Jacóval, illetve hogy bekerültem a Weather Reportba.

G.: A Birthday Concert album borítóján nagyon szépen emlékezik Pastoriusra. Hogyan jellemezné a kapcsolatukat? Barátság volt, vagy inkább két azonos érdeklődésű zenész kolléga szakmai kapcsolata?

P. E.: Barátság. Akkor találkoztunk, amikor én Maynard Ferguson zenekarában játszottam. Az egyik koncertünk

Az Aranycsapat a Columbia promóciós fotóján:

Wayne Shorter, Peter Erskine, Joe Zawinul és Jaco Pastorius

után a szállodában megmutatta a készülőben lévő Heavy Weather albumot. Ahogy hallgattam a zenét, felkiáltottam: „wow, ilyen Weather Reportot szeretnék!” Valóban úgy éreztem, mintha valaki egy kaput nyitott volna ki a jövő zenéjére. Aztán azt mondta, majd felhív. Gondoltam, biztos csak udvarias akart lenni. Valójában meghallott valamit a játékomban, amit ismerősnek érzett, és biztosságot adott számára. Évekkel később jöttem rá, hogy az erős 2-4-re épülő zenékben, különösen az R&B-ben hasonlított a játékom ahhoz, amit Jaco egy korábbi zenekarában, a soulénekes Wayne Cochran big bandjében megszokhatott. A zenekarban Allyn Robinson volt a dobos. Ahogy visszahallgattam a régi felvételeket, amelyeken Allyn játszott Jacóval, hasonlóknak találtam a stílusunkat. Jaco biztosan emiatt a hasonlóság miatt érezte kényelmesnek a velem való játékot.

Szóval, ott voltunk a Weather Reportban, én huszonhárom, Jaco huszonöt, Joe és Wayne pedig pont kétszer olyan idős volt, mint mi. Természetes volt, hogy összetartottunk, mi voltunk a két kölyök a zenekarban. Bár Jaco már producerként és zenészként is sztár volt, hasonló volt a humorunk, ugyanazokon a tévéműsorokon nőttünk fel, így jól megértettük egymást, és hamar barátok lettünk. Ő vitt a Weather Reportba és több más projektbe is. Például amikor Joni Mitchell elhívta a Mingus-lemezre, azzal a feltétellel vállalta, hogy én leszek a dobos.

G.: Ez azért érdekes, mert amúgy különböző személyiségnek tűntek.

P. E.: Olyasmí volt ez, mint a Jin és a Jang, vagy ahogy egy zeneműben is a kontrasztok alkotnak egységet. Apám pszichiáter volt, én zeneiskolába jártam. Jaco egy hűzöngő punk volt, nem fejezte be az iskolát, és büszke volt rá, hogy vidéki gyerek. Ugyanakkor imponált neki, hogy én iskolázott zenész vagyok, és sok mindenben megpróbált hozzám hasonlítani. De ő sokkal erősebb személyiség volt, és emiatt egy időben én meg rá kezdtem hasonlítani, például amikor észrevettem, milyen egészségesen élt. Senkihez

Wayne Shorter, Peter Erskine és Jaco Pastorius 1978-ban

sem fogható egyéniség volt, óriási egóval. Amikor az első japán turnénk után a Weather Reporttal átmentünk Ausztráliába, hallottuk, hogy egy közeli klubban egy kitűnő ausztrál zenekar játszik. Kiszállunk a taxiból, a klub előtt hosszú sor áll, én beállok a sor végére. Jaco úgy néz rám, mintha megőrültem volna, és int, hogy menjek vele. Beelőzi a sort, és odalép az ajtónállóhoz: „Jaco Pastorius vagyok, a világ legjobb basszusgitárosa, ez itt Peter Erskine, a híres dobos, engedjen be minket!” Az ember a döbbenettől csak annyit mond, „oké, oké, menjenek”, és már bent is vagyunk. Nem hiszem, hogy véletlen történt. Amikor jó passzban volt, tekintélyt parancsoló volt a kisugárzása, amit nem lehetett nem észrevenni.

G.: Jó, de emlékszik, mit érzett ott és akkor Jaco mellett? Azt, hogy „igen, ez jár nekünk”, vagy inkább zavarba jött?

P. E.: Először persze zavarba jöttem, teljesen megdöbbentem, honnan jött a bátorsága, aztán belegondoltam, és értelmet nyert az egész.

Visszakanyarodva a Tribute-koncertre: a Jacóval való szoros kapcsolatunk miatt kötelességemnek érzem megvédeni az emlékét. Ez egyfajta üzenet is lehet a Stúdió 11-nek: ha úgy szólal meg a zenéje, ahogy érzésem szerint neki nem tetszene, azt sosem titkolom el, és mindent elkövetek, hogy olyan megoldást találjunk, amivel elégedett lenne. Ez nem konzervativizmus, inkább ragaszkodás a zene eredeti jelentéséhez.

G.: A Weather Report tagjaként tisztában volt azzal, hogy egy zenetörténelmi jelentőségű formáció legkiemelkedőbb korszakának aktív részese, vagy akkor ez még nem volt ennyire tisztán látható, és talán csak annyit gondolt, milyen kiváló és sikeres zenekarban játszik?

P. E.: A Weather Report akkoriban minden zenész számára álomzenekarnak számított, így nekem is. De amint benne vagy, már csak a feladatra koncentrálsz, és kevesebbet gondolkodsz ilyesmiken. A többiek a zenekarban inkább hajlamosak voltak... próbálom jól megfogalmazni... nem elsősorban arra, hogy önmagukban tudatosítsák a zenekar jelentőségét, inkább igyekeztek gondoskodni róla, hogy a külvilág tisztában legyen vele. A zenekart misztikum övezte, amit a tagok gondosan ápoltak. Mindig tudatában voltunk, mit képvisel a Weather Report, ami különös aurát vont a zenekar köré. Ez viszont egyúttal azt is jelentette, hogy komolyan vettük, amit csináltunk. Bár sok örömünk telt a játékban, sem korábban, sem azóta nem játszottam olyan zenekarban, amelyben ennyire komolyan vették volna a zenélést. Rendszeresen előfordult, hogy miután adtunk egy háromórás koncertet, két órán át beszélgettünk, és elemeztük a színpadon történeteket. Minden arra irányult, hogy jobb zenészekké váljunk. Ez volt a zwinuli filozófia. ■

Peter Erskine hivatalos honlapja:

www.petererskine.com

Művészetek
Palotája
Budapest

Élményt! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

JAZZTAVASZ 2010

Djabe 15

2010. május 17., 19.30 • Fesztivál Színház

Tribute to Jaco Pastorius

Közreműködik a Stúdió 11 • Vendég: Victor Bailey & Peter Erskine (USA)

2010. május 20., 19.30 • Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Oláh Kálmán 40; Trio Midnight 20

2010. május 22., 19.30 • Fesztivál Színház

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

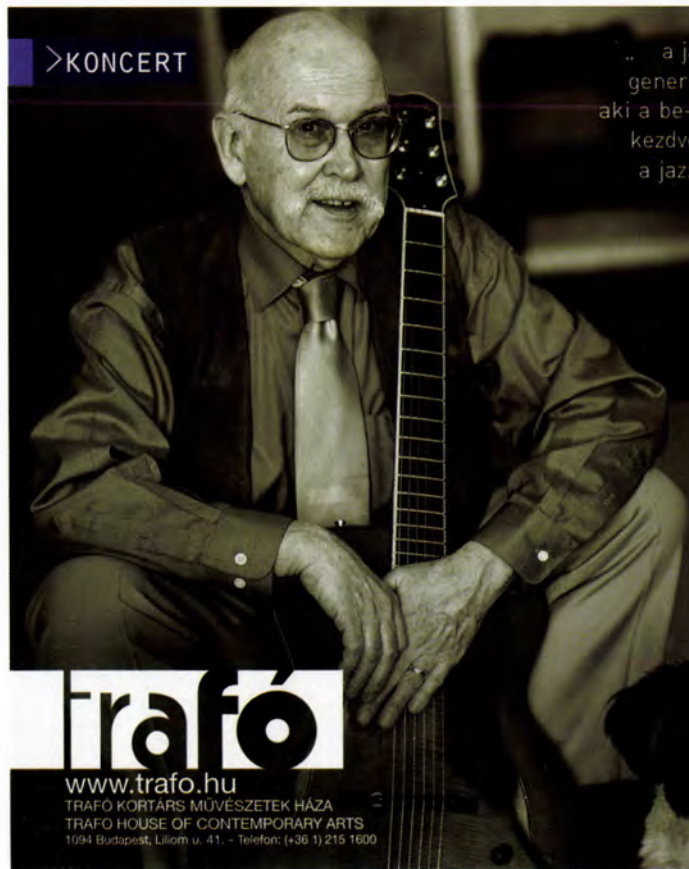

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárában (1095 Budapest, Komar Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrássy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu • A Múpa szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.
ISO 9001:2000

> KONCERT

... a jazz utolsó nagy generációjának tagja, aki a be-bop korszaktól kezdve végigjátszotta a jazztörténelmet..."

JIM HALL TRIO

FEAT.
JOEY BARON &
SCOTT COLEY
(USA)

2010/04/08 20h

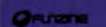
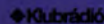
előtte: Kovács Linda Quartet

A hirdetés felmutatása 10% kedvezményre jogosít a koncertjegy árából!

trafó

www.trafo.hu

TRAFÓ KORTÁRS MŰVÉSZETEK HÁZA
TRAFÓ HOUSE OF CONTEMPORARY ARTS
1094 Budapest, Liliom u. 41. • Telefon: (+36 1) 215 1600

A fúvószenekartól a hard bopig – Molnár Sándor

Elsőéves akadémista korában már felfigyelhetett az ember e fiatal tenorszaxofonos lélekkel teli, úgymond, „fekete” tónusára. Az ígéret pedig lassan beigazolódni látszik.

➔ Pallai Péter

A jelenleg huszonnégy éves, a műfaj mellett teljesen elkötelezett muzsikusz az idén végez a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen. Kanyargós út vezetett idáig. A budapesti születésű fiú Sajószögeden nőtt fel. A családban nem volt zenész. Noha zenekedvelő édesanyja ambicionálta, hogy Sanyi tanuljon meg valamilyen hangszeren játszani, ebben az irányban nem nehezedett rá nyomás, és eleinte ő maga sem érzett rá késztetést, hogy zenész legyen. Első élő zenei élményét a főként indulókat játszó helyi fúvószenekarnak köszönhette. Kiváltképp a trombita hangzása fogta meg. Ezen a hangszeren kezdett el kilencéves korában tanulni a sajszögedi zeneiskolában, ahová sok iskolatársa járt kedvtelésből. Hamarosan harmonára váltott, majd 10-11 éves korában édesanyja vett neki egy klarinétot. „Azt hiszem, a pozant túl zajosnak találta” – szól Sanyi feltételezése. Három évig játszott a fúvószenekarban, míg nem átkerült a helyi big bandbe, amely jazzes hangzással szólalt meg. „Addig csak indulókat és klasszikus zenét játszhattam.” Ugyancsak meghatározó élményei közé sorolja első találkozását a szólistikus jazzel, amikor lemezről hallotta Sonny Rollins és Coltrane emlékeztető, Tenor Madness című felvételét. „Azonnal felismertem, hogy ez az a zene, és ez az a hangszer, ami az egyéniségemhez a legközelebb áll” – emlékszik vissza. Molnár Sanyi tizenhat éves korában került döntéshelyzetbe, amikor a gimnáziumból átiratkozott Miskolcra, a zenei szakközépiskolába. „Ekkorra már megérett bennem az elhatározás, hogy jazz-zenész leszek. Kicsit túl jóhiszemű voltam, nem gondoltam a pálya buktatóira, hogy sok az eskimó és kevés a foka, egyszerűen fejlődni akartam. Szerencsére szüleim támogatását is élveztem a döntésemben.”

A miskolci szakközépiskolából egyenes út vezetett az LFZE-re. „Amikor felkerültem Budapestre, új világ nyílt ki előttem. Mint tudjuk, vidéken a jazzélet nem nagyon virágzik. Budapest hirtelen maga volt a Kánaán számomra, miután ismerőseim mindennap elvittek koncertekre, jam sessionokra.” Molnár Sándor teljes erővel vetette magát hivatásának elsajátításába. Ha tehetné, egész nap gyakorolna. Az egyetemen leginkább a zenekari gyakorla-

Foto: Csibi Szilvia / Művészetek Palotája

tot szereti, mert ott olyan szituációba kerül, mint a koncerteken, ahol sokaknak kell együtt dolgozni a közös cél érdekében.

Példaképei közé sorolja, Coltrane és Rollins mellett, Charlie Parkert, Cannonball Adderley-t és Michael Breckert is. Mint minden fiatal zenésznek, Molnár Sándor számára is problémát jelent, mennyire engedheti meg magának, hogy zenei hőseinek hatása alá kerüljön. Mint mondja: „Az újítás nagyon kényes kérdés, mert ugyan nem szabad más tollal ékeskedni, és az ember meg kell találja a saját hangját, az sem helyes, ha 180 fokban elfordul minden előtte alkotó művésztől. Meg kell tanulni, amit ők tudtak, és abból kell újat létrehozni.” Elismeri: nehéz kikerülni a nagy elődök hatása alól, hisz minél többet játssza az ember a példaképei zenéjét, az annál jobban tetszik neki. Ilyenkor az ifjú muzsikusz megálljt kell parancsoljon magának, és akár erővel kell valami újat keresnie. Ugyanakkor vallja, a jazz van annyira nyitott és szabad műfaj, hogy az ember jóformán bárholnan merítsen inspirációt a játékhoz, sőt a zenén túl bármely más művészeti ághoz fordulhat.

Molnár Sándor szerencsésnek tartja magát, hogy Magyarországon sajátíthatja el a jazz fortélyait, mert nagyon magasra értékeli az itthoni színvonalat. Fenntartja azonban, a jazz amerikai műfaj, és ettől szerinte soha nem lesz lehetséges elvonatkoztatni. Ez a hivatását igazán komolyan vevő, hagyománytisztelő, de folyamatosan fejlődni vágyó, roppant tehetséges muzsikusz, akinek korábbi kvintettje a 2008-as Balatonfüredi Jazz Fesztivál versenyén megosztott első helyet szerzett, az idén mutatkozik be új együttesével. Érdemes lesz szemmel tartani!

A Molnár Sándor–Fenyvesi Márton Quartet tavaszi fellépéseiből:

március 8., MÚPA, Bohém étterem

március 12., FUGA

JAZZGÖDÖR Szerdánként

2010. MÁRCIUS

- Március 10. **The Transform Quintet, Smárton Trió**
Március 17. **Pop Ivan, Dav**
Március 24. **Grencsó Bio Kollektíva**
Március 31. **Tariqa**

Said Tichiti — gembri, ének, Dresch Mihály — szaxofon, Kovács Ferenc — trombita, Halmos András — dob

David Yengibarjan Trio

David Yengibarjan — accordion, Bata István — basszusgitár, Badics Márk — dob

Március 22.

Sex Mob (USA)

Steven Bernstein, Briggan Krauss,
Tony Scherr, Kenny Wollesen

Nigun

NEW YORK

— JAZZGÖDÖR

2010. ÁPRILIS

- Április 7. **Váczl Eszter Quartet, Egri János Combo és Szóke Nikoletta**
Április 14. **Tóth Viktor Trió, Kardos Dániel** 33 Live lemezbemutató koncert vendégekkel
Április 21. **Pecek Laci és Barátai, vendég: Török Ádám, Kelemen Angelika Jazz Quartet**
Április 28. **Dresch Quartet**
Április 29. → Jazzgödör extra
Harcza Veronika Quartet

Nagy Hétfő esti találkozások

Tavasszal is van minden hónapban egy hétfő, amikor a jazzé a főszerep a Művészetek Palotájában. A Hétfő esti jazz sorozat március 8-i vendége Babos Gyula zenekara, a megalakulása óta izgalmas felfedező utakon járó Babos Project Special lesz, mely legújabb, Rapszódia című lemezét mutatja be a közönségnek. Az együtteshez többek között olyan nagy formátumú vendégmuzikusok csatlakoznak majd, mint Kaltenacker Zsolt, a Csepregi Gyula, Borbély Mihály, Fekete-Kovács Kornél és Csáthy Miklós alkotta fúvós kvartett, valamint Kolonits Klára operaénekesnő; tehát igazi meglepetésekre számíthatunk. A sorozat következő, április 12-i estjén a Nigun együttes muzikál, mely talán az egyetlen olyan jazz-zenekar Európában, amelyik a kelet-európai klezmerhagyó-

mány zenei alapjain és spiritualitásán határozza meg stílusát. A gitáros Párniczky András vezette csapat invenziós, rögtönzéssel teli zenét ígér a koncerten, melynek két amerikai sztárvendége is lesz a balkáni, klezmer és kelta népzenei világban ugyancsak otthonos Matt Darriau szaxofonos és a Grammy-díjas Sex Mobot vezető trombitás, Steven Bernstein személyében. Május 10-én szintén a magyar jazz egyik meghatározó alakja zenél a Palotában: a három évtizede a magyar jazz élvonalában gitározó László Attila lesz az est főszereplője, aki barátaival, Oláh Kálmánnal, Lattmann Bélával és Csanyi Zoltánnal lép színpadra. A koncertet a gitáros-zeneszerző régi partnere, az amerikai dobos **Tommy Campbell** (képünkön)

vendégszereplése teszi különlegessé, aki tíz év után most először találkozik ismét Lászlóval a színpadon.

További információ: www.mupa.hu

Transzba ejtő hangok

Két olyan, nem mindennapi koncertcsemegét kínál tavasszal a Művészetek Palotája, amit nemcsak a jazz rajongói számára vétek kihagyni. Március 4-én Tunézia és Marokkó zenei világába utazhatunk két, észak-afrikai hagyományokat ápoló együttesel: a berber és az arab zene keveredéséből kialakult, ősi gnawa stílust élte az este első csapata, a Dar Gnawa, melynek a jazz legendás nagy öregje, Archie Shepp lesz a sztárvendége, majd a tunéziai oud-művész, Anouar Brahem lép fel különleges hangszer-összeállítású formációjával, amelyben az arab lant mellett basszusklarinét, basszusgitár és ütősök szólalnak meg. Április 30-án aztán a legfinomabb lírai tónusoktól a groove-on át kibontakozó vad energiáig pörög majd a ritmus a Palota színpadán, méghozzá az ütőhangszeres fenomen **Marilyn Mazur** (képünkön) játékában, aki két hangszeres társával, Horacio 'El Negro' Hernandezdel és Giovanni Hídalgóval vív majd ritmuspárbajt, amelyet a szaxofonos Fredrik Lundin, a gitáros Krister Jonsson és a bőgős Klavs Hovman kísér majd.

Fotás: Gramofon-archív

A Magyar Jazz Ünnepe

A Magyar Jazz Szövetség jóvoltából idén is megünnepelhetjük a Magyar Jazzt, mégpedig egy háromnapos minifesztivál keretében, március 25–27. között, a Budapest Jazz Club termeiben. A megnyitón átadják a Pernye András Jazz életműdíjat és a Szabó Gábor-díjat – utóbbi kitüntetettje ad majd hangversenyt az első estén. Ezután Harcsa Veronika kvartettjét, valamint Juhász Gábor és Sárík Péter trióit hallhatjuk zenélni. Másnap, március 26-án a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola jazz tanszacos hallgatói játszanak a kamaraszínpadon, a nagyteremben pedig az East Side Jazz Companyval, a Grensó Kollektívával és a Hárs Hegy Banddel találkozhat a közönség. A harmadik, záró estén a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Jazz Tanszak Bigband és a kar hallgatói muzikálnak László Attila vezetésével, majd az Ávéd János-Fenyvesi Márton Quartet, a Class Mates Quartet valamint Kovács Linda zenekara és a Szakcsi Jr. Trio lép színpadra. A koncertek után minden este jam session várja az érdeklődőket.

További információ: www.mupa.hu

További információ: www.jazzszovetseg.hu

Biojazz – Mediawave szelektív

A Mediawave fesztivál 2002 óta tűzi műsorára a zenét a filmmel egyenrangú műfajként, elsősorban az improvizatív, jazz, etno és underground stílusokat állítva a középpontba. Az eseményt húsz év után új helyszínen, új koncepcióval, három hétvégét felölelően, április 30. és május 8. között rendezik meg Szombathelyen, illetve május 13–16. között az Őrségben (Őriszentpéter), Burgenlandban (Rudersdorf), valamint a hármashatárnál, az utolsó napokon igen gazdag jazzprogrammal. Színpadra penderül a cseh énekes-hegedűs Iva Bittova, Bin-Jip nevű új csapatával mutatkozik be napjaink kedvenc hazai jazzénekesnője, Harcsa Veronika, valamint amerikai–magyar vegyes big bandjével lép fel Tóth Viktor. Játszik majd a tengerentúlról érkező szólószongorista Lafayette Gilchrist (képünkön), és hallhatjuk a svéd Nina de Heney és Lisa Ullen duóját. S természetesen számos osztrák formáció is muzikál majd, soraikban olyan művészekkel, mint Andi Schreiber, Christoph Cech, Agnes Heginger és Peter Herbert. A jazzfesztivál programja számos egyedi, erre az alkalomra létrejött magyar és nemzetközi kol-

laboráció izgalmas produkcióit is tartogatja, melyeket a BMC lemezfelvételen is megörökít majd. Albert Ayler előtt tisztelegve zenél majd a Grensó Kollektíva, német művészekkel lép fel Lukács Miklós és Szandai Mátyás, és vegyes formációban fog játszani Dresch Mihály is. A rendezvény záróakkordja a szlovén–osztrák–magyar hármashatáron tartandó zenei piknik lesz.

További információ: www.mediawavefestival.hu

Bohém Ragtime & Jazz Fesztivál

Március utolsó hétvégéjén már tizenkilencedik alkalommal zendíti meg Kecskemét városát a húszas-harmincas évek Amerikájának vidám hangulatú, felszabadult öröme. A március 26-tól 28-ig tartó Bohém Ragtime & Jazz Fesztivál a ragtime, a dixieland, a szving és a klasszikus New Orleans-i jazz kiválóságait hozza el a műfajok szerelmeseinek. Muzsikálnak majd a Papajazz, a Swing Manouche Project és a Penge Benge Jazz Band zenekarok magyar jazzistái, a külföldi sztárvendégek sorában pedig többek között találkozhatunk majd a szaxofonos Nicolas Montier-val, a zongorista Thilo Wagnerrel és a bőgős Vince Bartelszel is.

További információ: www.mupa.hu

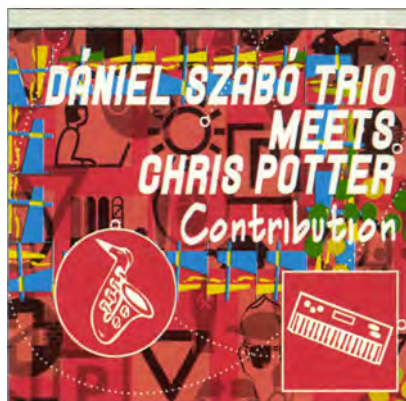
Az összeállítást készítette: **Laczkó Krisztián**

Ünnepek ünnepe – Jazztavaszi 2010

A Művészetek Palotájában hagyományosan megrendezett Jazztavaszi fesztiválon idén május közepén két Fesztivál Színház-beli koncert keretezi a Tribute to Jaco Pastorius című estét a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben (az eseményről Peter Erskine is nyilatkozik lapunk 80–82. oldalán). Május 17-én születésnap koncertjén ünnepelhetjük a hazai jazz- és világzenei színtér egyik legmeghatározóbb zenekarát, a Djabe együttest, amely tizenöt éves jubileuma alkalmából különleges vendégekkel lép színpadra. A meghívott muzikusok között lesz a gitáros Steve Hackett, a szaxofonos Ben Castle és John Nugent mellett Dresch Mihály, Tóth Viktor, Muck Ferenc és még sokan mások. A sorozat következő, május 20-ai estjén az 1963-ban indult Stúdió 11 zenekar játszik majd, melynek több évtizedes művészi tevékenységét számtalan lemez, televízió- és rádiófelvétel őrzi. A Csepregi Gyula és Tóth Gyula vezette, tizenegy tagú csapat mostani koncertjén Jaco Pastoriusnak állít emléket: a basszusfenomén áthangszerrel szerzeményei kelnek életre egykori partnerei, **Peter Erskine** (képünkön) és Victor Bailey vendégjátékában. A harmadik, május 22-i előadáson ismét ünnepi hangverseny várja a közönséget, ráadásul kettős alkalomból. A zongorista–zeneszerző Oláh Kálmán ünnepli negyvenedik születésnapját, amely egybeesik régi zenekara, a Trio Midnight fennállásának huszadik évfordulójával. Ez lesz az apropója az estnek, amelyen a művész számos zenésztársával lép színpadra, különféle formációkban: hallhatjuk majd duóban, sextettjével és a Horizont Quintettel játszani – no meg Egri Jánossal és Balázs Elemérel.

További információ: www.mupa.hu

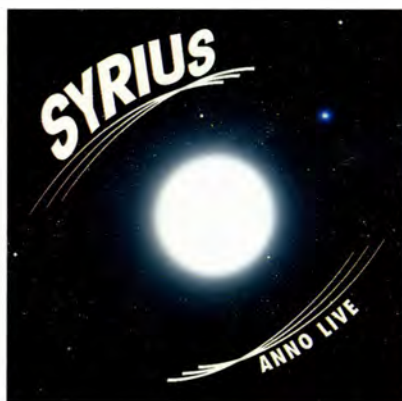
SZABÓ DÁNIEL TRIO MEETS CHRIS POTTER: CONTRIBUTION

A jazz lényegi elemei közé tartozik a megújulás képessége és a sokféle vonatkozásban megnyilvánuló nyitottság. Ez a szenzációs magyar-amerikai kvartett maradéktalanul megvalósítja a követelményeket. Jómagam a műfaj régóta várt megújulását véltem hallani a decemberi nagyszerű koncertjük és az augusztusban két nap alatt felvett albumuk anyagában. Szabó Dániel az utóbbi évek legkiemelkedőbb zongorista-zeneszerzője, aki a nemzetközi megmérettetésben is dobogós helyet vívott ki magának. Játszott post-bopot és etno-jazzt, diplomázott Magyarországon és Amerikában, díjakat nyert itthon és külföldön. Különös zenei világát tükröző kompozícióit már Frictions című, nagy feltűnést keltett albumán is megcsodálhattuk. Ezúttal is ő jegyzi a lemezen bemutatott kimagasló értékű darabokat. Chris Potter napjaink egyik legvitálisabb és legeredetibb fúvosa, akinek tiszta, szikár, sallangmentes játéka magától értetődővé teszi zenéjét. Nyitottságát bizonyítja, hogy keresztül-kasul játszott a szinte az egész amerikai jazz-szcénát Dave Hollandtól Patriciá Barberig. Káprázatos, a szaxofonjáték határait feszegető, merész érzelmi kitöréseket sem nélkülöző tenorszólói és mélyen átélt intonációja a ritkán hallott basszusklarinéton nem mindennapi élmény. Szandai Mátys tán a legkiválóbb hazai bőgős, aki stílusok és formációk sokaságában remekelt már. Németh Ferenc évek óta befutott dobos, New Yorkban él és dolgozik. Finom, érzékeny technikájával tökéletesen illeszkedik a produkcióba. Négy egyenrangú művész lelki rokonságának, feltételek nélküli együttműködésének dokumentuma ez a korong. A Contribution jelentős hozzájárulás a műfaji határokon túlmutató egyetemes zenei világ megvalósításához.

Márton Attila

BMC Records
BMC CD 151

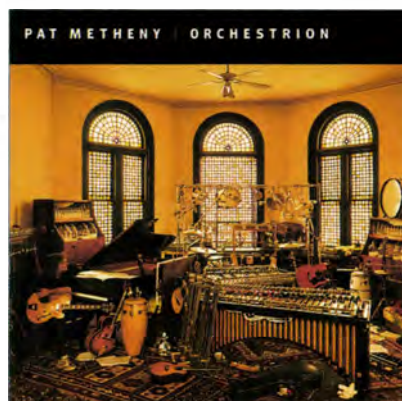
SYRIUS: ANNO LIVE

A Kádár-kor rockzenei ellenkultúrájának egyik legmarkánsabb megnyilvánulása volt a Syrius 1970 eleji újraindulása kvintettként. Koncertjeik nehezen megragadható érzelmi kohéziót teremtettek a résztvevőkben, akik többnyire a magyar beatzene kínálta változatokhoz képest alternatív esztétikai és közösségi élményeket kerestek. Az Ausztráliából hazaérkezett zenekar élőben, testközelből közvetítette hallgatóinak az angol-szász jazz-rock zenei vívmányait: egyrészt angol nyelvű saját lemezük (Az ördög álarcosbálja) szerzeményeivel, másrészt feldolgozásokkal. A Syrius felbomlása után rossz minőségű kalózfelvétel terjedtek a gyűjtők között. A Most, múlt, lesz CD végre hozzáférhetővé tette az eredeti Széttört álom szívet egy 1970-es felvételtől – ez a mostani dupla koncertlemezhez mellékelve is meghallgatható – 1972-ből. Ám az új kiadvány fő részét az eddig hivatalos hordozókon hozzáférhetetlen élő anyag teszi ki, mely a helyenkénti hangkihagyások, torzítások és más akusztikai hibák ellenére is tökéletesen alkalmas rá, hogy visszaröpítse a hallgatót a 38-40 évvel ezelőtti jazz-rock-hangversenyek már-már elfeledett világába. Ráduly Mihály és Pataki László szólói ma is szívdobogatóak, Orszáczky Miklós éneke és basszusmenetei pedig meghökkentenek eredetiségükkel. Ebben a világban szinte minden nagyon nyers, „piszkos” és felemelő – épp ezekért a minőségeket követve az együtttest hű rajongótábor a Bem-rakparttól a Bercsényi Klubig mindenhol. A Devil's Masquerade, a Hey Joe, az Everyday Blues vagy a Feelin' Good CD-ről is himnikus erővel hat, s teszi az Anno Live-ot felbecsülhetetlen értékű kiadvánnyá – elsősorban azok számára, akik személyesen átélték, amit ez a remek zenekar jelentett.

Máté J. György

Fon Trade Music
FTM-SYR 7309

PAT METHENY: ORCHESTRION

Pat Metheny új CD-jét a kétszázöt évvel ezelőtt Johann Nepomuk Mälzel által feltalált mechanikus hangszerről, a fúvosok hangján megszólaló orchestrionról nevezte el. A lemez közvetlen ihletője a gitáros nagypapjának mechanikus zongorája, melyet a gyermekkori nyaralások alkalmával nyűtt a lendő jazzmuzsikus. Ám hiába a régi szép emlékek inspiráló ereje, a sztár szólóvállalkozásáról nem sok jót mondhatunk. A beharangozók ígérétevel ellentétben Methenynek nem sikerült új területeket meghódítania a szólózás számára. Érzésem szerint a 2003-as One Quiet Night csendes egyhangúságával sokkal színesebb egyéniségnek mutatta Methenyt, mint az új album, mely szólóprodukció létere olyan, mint egy elegáns semmitmondó, megüvegesedett Pat Metheny Group-lemez. A húsz-huszonöt évvel ezelőtti PMG-albumok tele voltak dinamizmussal, s az olcsóbb hatásoknak tett kedvezményeket némileg ellensúlyozta az eseményesség. Most az „önműködő” zenekar és a gitáros képtelen pótolni az egykori nagyszerű kísérőket, a régebbieknél átláthatatlanabb kompozíciók rendre zsákutcába futnak. A címadó szám fantáziátlanságát nem oldja, hanem elmélyíti az introvertált Entry Point unalma. A hallgató kedvetlenségét csak percekre képes feledtetni Metheny gitárosi géniusza, mely a jól bevált recepteket némi jóízű swingeléssel is képes kiécséizíteni a Soul Searchben. Kevésbé újszerű a Spirit Of The Air elektromos gitárszólója, bár megjósolható, hogy a PMG-hívők lelkesen fogadják majd. Az Orchestrion fő tanulsága talán az, hogy a Beethoven idejében újak számító hangszertörténeti kísérletek 21. századba való átültetésekor jobb, ha az eredeti invencióval, mintsem saját, korábbi zenei praxisunkkal szemben mutatunk kellő alázatot.

Máté J. György

Nonesuch - Warner
7559-79847-3

**BALÁZS ELEMÉR GROUP:
MEMORIES**

Sokoldalú muzsikusként Balázs Elemér: ütőhangszeres, zeneszerző, zenekarvezető, aki komoly jazzprojektekben éppúgy letette névjegyét, mint a gregorián zenével kapcsolatot kereső vagy a popjazz irányába elmozduló formációkban. Mindegyiket kreativitása és szakmai igényessége hitelesíti. Legpopulárisabb együttese a tíz éve működő Balázs Elemér Group, amely a BMC gondozásában az évtized elején megjelent három lemez után több év kihagyással jelentkezik újjal. Az izléses kiállítású albummal korán elhunyt édesanyjuk emléke előtt tisztelgnek a Balázs-fivérek. A témából következően a lemez hangulata emelkedett, érzelmdús, olykor melankolikus. Az együttes hangzásának különlegességét a megkettőzött énekhang adja: Hajdú Klára fátyolos, tiszta vonalvezetését izgalmasan ellenpontozza Winand Gábor férfias, hajlékony dikciója. Az ének majdnem minden számban jelen van: hol szöveges, hol szöveg nélküli formában, néhány esetben Winand hangszereslónak is felfogható scat-improvizációjával. Rajta kívül szólókkal a zongorán és szintetizátoron játszó Balázs József, illetve a gitáron olykor Pat Metheny hangzását idéző Lamm Dávid jelentkezik. Az alapvetően fúziós jellegű album 11 száma között akadnak olyanok, amelyek inkább popzenének nevezhetők (Survive, Álmodj, Memories), van népdalfeldolgozás (Be se borult), van, amit a neves reneszánsz szerző, Orlando di Lasso inspirált (Road to Light, Adventurous Journey), és a Con Anima latinos változatával egyetlen külső szerzőként Dizzy Gillespie is feltűnik. Kár, hogy a lemez érvényességét csökkentik a zenében és a szövegekben is felbukkanó közhelyes fordulatok, mert dinamikai fokozásokkal, váltásokkal hatásosan élő, egységes, kellemes hangzású album a Memories. *Turi Gábor*

X-Produkción – Hangvető
XP-041

**BILLY COBHAM:
PALINDROME**

Billy Cobham nemcsak a dobosok számára vált ikonikus alakká a hangszer egyik legnagyobb megújítójaként, hanem a fusion is a műfaj számos emblemikus albumát köszönheti neki, akár szerzőként, zenekarvezetőként vagy zenekari tagként vett részt rajtuk. A Spectrum album nélkül a fusion nem lehetne az, ami. Bár a későbbi szólóalbumai közt is van néhány kedvencem, nehéz lenne letagadni, hogy a fusion mozgalom előadásával együtt a műfaj nagyjainak többségéhez hasonlóan ő is egyre ingerszegényebb munkákat jelentetett meg, és egyre kevesebb jelét mutatta a megújulás képességének. Ebben a kontextusban vizsgálva a legújabb albumát elsősorban az érdekelt, hogy meg tudja-e győzni a hallgatót a kiadvány létjogosultságáról. A sok fúvós big band-szerű alkalmazása mindenképp új szintet jelent a hangszerelésben a korábbi albumokhoz képest, az itt-ott alkalmazott elektronikus dobhangok granuláris effektezése pedig a legújabb technológiák alkalmazását tükrözi – ne feledjük, hogy Cobham már a hetvenes évek legelején a dobszintetizátorokkal való kísérletezés egyik úttörője volt. A dobjáték természetesen most is példás, akár csak a hangzás, különösen a védjegyek számító jellegzetesen rövid, határozott és telt pergődobhang és a nagydob átható, vastag, de egyúttal fényes hangja. Maguk a kompozíciók jellegzetesen cobhamiek, ami jót és rosszat egyaránt jelent: az ötletes harmóniafordulatok és hangszerelési megoldások nem lépik túl a műfaj évtizedek óta felállított korlátait, így aztán a nagy létszámú zenekar hangzásának frissessége egy idő után elhalványul, és ugyanott találjuk magunkat, mint bármelyik post-fusion lemez lejátszásakor. Hallgatható, akár többször is, de jól megvolnánk nélküle is. *Huszár Endre*

BHM – Varga
BHM 1044-2

**BORLAI – ZSOLDOS:
SUPERCUSSION 1995**

Játék, a szó legjobb értelmében! Ez hallható Borlai Gergő és Zsoldos Béla régi-új lemezén, mely a kilencvenes években készült, több felvonásban. Az anyag magját Victor Máté felkérésére készítette a két ütőhangszeres, majd a lelkesítő eredményt hallva újabb darabok felvételére érkezett megrendelés a Magyar Rádiótól a két perkás szerző felé. Nem producer által kiagyalta lemezről van azonban szó, hiszen a vibrafonos-marimbás Zsoldos már korábban kiszemelte a csodagyereket, hogy együtt zenéljen vele, aki nem vonakodott vele tartani. Rokon lelkek ők, nemcsak azért, mert mindketten kiváló ritmushangszeresek, éppen amiatt, hogy szívügyük a dallam és a sound is. Kerültek ugyan hangulatfestő, impresszionisztikus számok is az albumra, mint az azt keretező Intro és Coda, a két főhős közös improvizációi, de túlnyomórészt akár főcímenének is beillő, karakteres témákkal övezett kompozíciók váltják egymást rajta. Eszünkbe juthatnak a Morgan Workshop vagy akár a Dimenzió egykori számai is, utóbbiak nem csak azért, mert Dész László és Tóth Tamás 'Toto' játéka is mélyen rányomja bélyegét a Supercussion 1995-re. (Bár többet lehetne hallani őket!) Sokarcú fúziós jazz ez, természetesen sok ritmikai játékkal, 6, 7, 11 vagy akár 13 nyolcados alapülkétésekkel, latinos, reggae-s vagy rockos alapérettel, mindig gondosan felrakott hangszínekkel, itt-ott humorral, egyben szigorú profizmussal. Érdemes megfelelő hangerővel vagy fejhallgatóval hallgatni a lemezt, mert gyönyörűen szól – pont így már soha semmi nem fog: Kiss István hangmérnök, aki aprólékos munkával varázsolta rajta tökéletes arányúra a dinamikai és hangszinviszonyokat, a közelmúltban hunyt el. Neki ajánlották az alkotók ezt a lemezt.

Bércesi Barbara

Tom-Tom Records – MusiCDome
TTCD-130

HIROMI:
PLACE TO BE

★★★★★

Előre elhatároztam, amikor megkaptam a legújabb Hiromi Uehara-lemezt, hogy nem az előző albumai által megalapozott pozitív előítélettel fogom elbírálni. Sőt, még meghallgatása előtt magamban megfogalmaztam gyanúmat, hogy a szólószingora-lemez ötlete nyilván valamiféle marketingmegtölgölés eredménye lehetett, hiszen Hirominál jobban eladható „termék” hosszú évek óta nem volt jelen az igazi új egyéniségekben már régóta szűkülő jazzpiacon, ráadásul hatéves karrierjének ez az első szólószingora-kiadványa. Ezekkel a szigorú és gyanakvó szempontokkal nekivágva a lemez meghallgatásának alig harminc másodperc elégnék bizonyult, hogy teljesen megkelekedezzek rólok. Hirominak egy perc sem kellett hozzá, hogy megint ugyanazt a hatást váltsa ki, mint eddig mindig. Ennek eléréséhez a már ismert és színes eszköztárát használja: technikai virtuozitása, könnyed billentése, dinamikai robbanékonysága, kreativitása, a zenei tradíciók alapos ismerete és mély tisztelete, az eredeti, új ötletek merész alkalmazása, a tökéletes tempóérék egyaránt lebilincselőek. A legszigorúbb kritikusként sem tudnék semmit felhozni, amitől ez a lemez ne a legjobb osztályzatot érdemelne. Az elmúlt évek során hallottak alapján pedig most már egyre nehezebb kitérni a gondolat elől: igazi kis zsenivel van dolgunk, aki újra és újra megmutatja, hogy mégis lehet a jazzben újat teremteni. Ahogy a korábbi lemezekben is, megint egy fantasztikusan szóló szingora hangját rögzítették egy kiemelkedően jó felvételen, ami teljes összhangban áll az előadás minőségével. Bizonyára nem véletlen, hogy a borítón közvetlenül Hiromi neve alatt, kiemelt helyen említik a zongoratechnikus és a hangmérnök nevét – teljesen megérdemelten.

Huszár Endre

Telarc – Karsay és Társa
CD-83695

THE TRANSFORM QUINTET WITH JOEY CALDERAZZO:
ANOTHER CHILD

●●●●○

A modern fúziós zenét játszó Transform Quintet negyedik albumának felvételei 2009 októberében készültek Budapesten. Ez a lemez újabb bizonyíték arra, hogy a magyar jazzmuzikusok új generációja immár a nemzetközi jazzvilág élvonalának integráns része. Horváth Gábor, a Transform Quintet billentyűse a lemezborító tanúsága szerint egy londoni koncerten ismerkedett meg Joey Calderazzóval, a híres amerikai zongoristával, akivel barátságot is kötöttek. Calderazzo többek között Michael Brecker és Branford Marsalis együtteseiben hívta fel magára a figyelmet. Horváth Gábor és Calderazzo a találkozás után nem sokkal már közös zenélésen gondolkodtak, a terv rövid idő alatt valóra vált koncertek formájában, amelyek után immár a Transform Quintet és Joey Calderazzo közös lemeze is megjelent. Számomra kissé szokatlan elképzelésnek tűnt a billentyű-gitár-basszus-dob-ütőhangszer kvintett kiegészítése zongorista-billentyűs vendéggel, a hangszerelés, a megszólalás elvileg nem sokban különbözhet az eredeti hangzástól. A lemez meghallgatása végül meggyőzött a koncepció helyességéről. A repertoár háromnegyed részét Joey Calderazzo komponálta, a fennmaradó három szám szerzői a magyar kollégák. Valamennyi kompozíció mind karakterben, mind stílusban teljesen egységes. Értékes, nagyon nivós fúziós zene, amelyben a legtöbb szólót a vendég Joey Calderazzo játssza a nevéhez méltó színvonalon. Akusztikus és elektronikus hangzás színesen, ötletesen keveredik a szólókban és a kíséretben egyaránt. Horváth Gábor billentyűs szólói is kiválóak, akárcsak a gitáros Gyémánt Bálintéi. A ritmusszekciót alkotó Eged Márton, Gálfi Attila és Redő Dániel valamennyien egyenrangú partnerek e különleges produkcióban.

Deseő Csaba

NarRator Records
NRR077

JAMIE CULLUM:
THE PURSUIT

●●○○○

Sokáig úgy tűnt, hogy Jamie Cullum sosem fog felnőni, és a zongora tetején ugrálva évente tinilányok újabb hadainak szívét hódítja meg. A négy év szünet után most megjelent vadonatúj anyaga egyfajta útkeresés, s bár első hallásra elég kaotikusnak hat, kétségtelenül tartalmaz figyelemreméltó törekvéseket. Az első szám, Cole Porter Just One of Those Things című örökzöldje nagyon „oda van téve” – Jamie-t a híres Count Basie Orchestra kíséri. Leonyom egy fergeteges zongoraszólot is, aztán jön az antiklimax: mintha megakadna a tű, a bigbandnek nyoma vész, és a második számnak már köze nincs az elsőhöz. Ezen a ponton a szigorú jazzkritikus joggal ráncolhatná össze homlokát, és tiporhatná porba a produkciót úgy, ahogy van. Hogy mégsem ezt teszi, annak egy oka van: mindeddig szimpátiával figyelte az angol srác karrierjét, aki Twenty Something című lemezével történelmet írt, hiszen az minden idők legnagyobb példányszámban eladott jazzlemeze lett hazájában.

Cullum, aki két kivételtől eltekintve az összes számot jegyzi, csak egy, a jazz ismérveinek megfelelő számot írt a lemezre, ez az I Think, I Love Paul Buckmaster vonós hangszerelésével. Az összes többi szám szintiszta popzene. Az If I Ruled The Worldben új hangokat üt meg Cullum, amelyek olykor Brad Mehldau pszichedelikus világára emlékeztetnek. A két feldolgozás, a Don't Stop The Music (Rihanna slágere) és egy Stephen Sondheim-dal, a Not While I'm Around azt jelzi, hogy a harmincas éveit taposó énekes-zongorista merőben különböző stílusokból merít ihletet. Aztán a lemez végén a Music is Through tovább feszíti az ingerküszöbünket, a techno-disco lüktetést hallva végképp tanácstalanok maradtunk Cullum zenei fejlődését illetően.

Bori Viktor

Decca – Universal
2713302

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Olah Gipsy Allstars; The Gypsy Queens & Kings™

2010. április 9., 19.30 • Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A ritmus mesterei

Marylin Mazur Group;
Horacio „el negro” Hernandez, Giovanni Hidalgo

2010. április 30., 19.30 • Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Lila Downs (Mexikó)

2010. május 18., 19.30 • Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

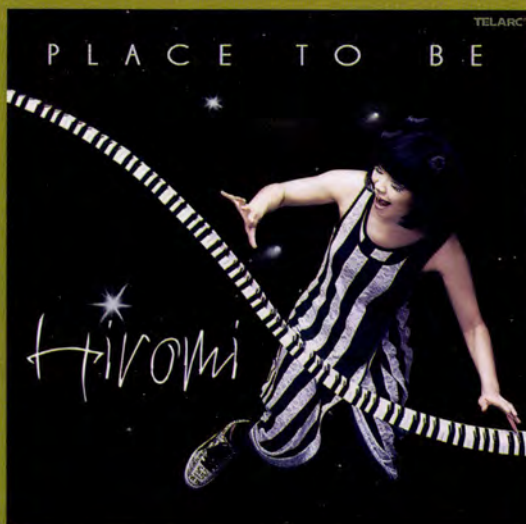

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárakban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrásy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu • A Múpa szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.
ISO 9001:2000

Telarc / Heads Up

Kapható a nagyobb hanglezmezboltokban, az könyvruházakban
és az weboldalon.

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

**JAN GARBAREK GROUP:
DRESDEN – IN CONCERT**

„Észak és természet, dal és rejtély” – így nevezi meg Jan Garbarek a gyökereit, melyekből muzsikája fakad. A mindenfajta zenék eredőjének tekintett melódia iránti tisztelet hatja át a művész legtöbb szerzeményét, s minden hangot jelentéssel megtöltő, tiszta artikuláció emel ki a játékában. Ahogy már régóta, most sem törekszik forradalmi újításokra, ez a szellemiség jellemzi új lemezét is, ám a Dresden mellett, hogy még tovább finomítja a stílusáról kialakult képet, a következő fontos tanulsággal is szolgál – inkább az emlékeztetés, mintsem a reveláció erejével: Jan Garbarek igazi jazzman!

Legutóbbi albuma öt hosszú évvel ezelőtt jelent meg, ám azóta gyakorlatilag folyamatosan turnézik a Jan Garbarek Group-pal, így a friss korong is egy hangversenyük élő anyaga, sőt igencsak meglepő módon, a hatvanas évek óta pályán lévő világklasszis szaxofonosnak ez a legelső (!) koncertalbuma. A több mint kétórás duplakorongon megörökített 2007-es drezdai fellépés széles stílárís és dinamikai spektrumot jár be, melyben sok szabad tér jut a zenekar tagjainak egyéni megszólalására. Javarészt Garbarek számaint hallhatjuk, ám ezek sokszor merőben átértelmezett előadásban hangzanak el, melyben a szerző atmoszférikus, norvég folkos tónusainak liráját nagy ívű, szabadon rögtönzött szólók ellenpontozzák groove-val, latinos lüktetéssel és a jazz szenvedélyével. Ő maga is lendületes szólókat fúj, melyek során lelkesítő érezni, miként izgatja át érzékeny, melodikus hangját a jazz tüze, amit persze tovább hevít a ragyogó kíséret is: Rainer Bruninghaus nagyszerű zongorafutamai erősítik a gyanút, hogy ő a jazz egyik mélyen alábecsült figurája, de a basszusgitáros Yuri Daniel és a dobos Manu Katché energiái is izgalmasan szárnyalnak.

Laczkó Krisztián

ECM – MusiCDome
ECM 2100/01

**DEJAN TERZIC UNDERGROUND:
DIASPORA**

A Diaspora megindítóan szép európai jazzlemez. Ez az a zene, amit lelki füleimmel Tarr Béla hosszú snittjeit nézve hallok magamban. Európai, annak ellenére, hogy Dejan Terzic Underground nevű formációjának két szólistája, Brad Shepik gitáros és a fűvös hangszereken játszó Chris Speed a New York-i jazz szcéna ismert alakjai. Természetesen nem véletlenül esett rájuk a zenekarvezető-dobos választása, pályafutásuk során több hasonló hangvételű formációban jeleskedtek már. Harmadik közös lemezük címe igazi titelalát: bár Terzic hároméves kora óta Németországban él, zeneileg egyértelműen vonzódik szülőföldjéhez, Szerbiához. A kompozíciókban – amelyeket egy népzenei feldolgozáson kívül mind ő jegyez – gyakran jelenik meg a páratlan metrum és a Balkánra jellemző dallamvilág. Tovább erősíti az etnikus hatást a dobos vezette ritmusszekció kissé szokatlan felállása. Zongora helyett harmonikát hallunk, melyet Tino Derado kezel, Henning Sieverts bőgős pedig több számban is csellóra cseréli alaphangszerét. Noha Derado a patinás Berklee-n és a New Schoolban végezte jazztanulmányait, játékát hallhatóan meghatározza a népzenei iránti vonzalom is. A hangszereléseket jobbnál jobb ötletek jellemzik. Shepik elektromos gitárja megszólalásának teljes spektrumát felhasználva, erőteljesen egészíti ki a hangképben szinte folyamatosan jelen lévő harmonikát. Hiányérzetünk csupán két dolog miatt lehet. A felvételek során nem sikerült ugyanazt a feszültséget és jelenlétet megvalósítani a halk, levegős részekben, mint a dinamikailag erősebb groove-os jelenségekben. Kifogásolható még, hogy a kvintett egyébként kitűnő szabad kamarazenéléseiből is fájóan kevés jutott erre az amúgy izgalmas albumra.

Párniczky András

Enja – Varga
ENJ-9551 2

**ÁGOSTON BÉLA WITH FRANK LONDON:
TIKMONKA**

Ágoston Béla, aki azon beskatulyázhatatlan zenészek közé tartozik, akit mindig öröm hallgatni, ismét meglepetésekkel és zenei csemegékkel szolgált. Kanyargós ívű muzsikája, amely tágabb fertályunk népzenejéből, a free jazzből, a magyar rock legintelligensebb vénájából és ki tudja, még miből táplálkozik, ez alkalommal az ugyancsak közeli tájkról fakadt, de az Újvilágban új életre kelt klezmer mezejére vett irányt. A modern klezmer emblematikus figurája, a nem kevésbé vállalkozó szellemű amerikai trombitás, Frank London volt a partnere. London a harmonikás David Yengibarjan társaságában már egy korábbi albumon a jazz szabadságával fuzionálta a zsidó, az örmény, a balkáni muzsikát és a Tango Nuevót. Ágoston és London társulása nagyobb jazztartalommal rendelkezik, mint a Yengibarjannal készült album, és ez nem csak a két zenész közötti lelki rokonság eredménye, hanem betudható a magyar free jazz két kimagasló figurája, a bőgős Benkő Róbert és az ütős Geröly Tamás jelenlétének is. De itt nem egyszerű klez-jazz lemezről van szó. Ágoston Béla most is igen sokrétű albumot produkált, amelyet áthat a hagyománytisztetéssel párosult merész kísérleti hajlam és a zenekarvezető sajátos humora. Mindkét fűvös ontja magából a belészorult zenei multi-kulti ötletgazdagságát. A harmonikás Móser Ádám, a tubás Mazura János és a gitáros Dely Róbert is kiváló választásnak bizonyult. Minden felvételen együtt vannak a zenészek, akkor is, ha számos darab jellege és hangulata egészen eltérő. Ez utóbbi lehet, hogy egyeseket taszít, de engem nem. Talán a skandált és erősen szövegközpontú Urálás az egyetlen felvétel, ami számomra kilóg a sorból, noha egyebütt az emberi hang kívánatosnak bizonyult.

Pallai Péter

Etnofon – Hangvető
ER-CD-098

**BIRÉLI LAGRÈNE:
GIPSY TRIO**

●●●●●

Kezdetben volt Django Reinhardt, a legendás gitáros, akinek korai halálával az 1950-es években egy időre megszakadt a francia eredetű gipsy-jazz térhódítása a világban. A hatvanas évek végétől a hegedűs Stephane Grappelli egyre gyakrabban idézte fel koncertjein a hajdani partner emlékét, majd a hetvenes években feltűnt a francia-roma gitáros csodagyerek, Biréli Lagrène, akiből hamarosan nemzetközileg ismert szólista lett. Ma már világsztár, aki Django zenéjét páratlan színvonalon adja elő. Hatására a gipsy-jazz az utóbbi évtizedekben óriási népszerűsége tett szert világszerte. Amikor Lagrène pár évvel ezelőtt Budapesten is fellépett Gipsy Projectjével, meglepődtem, nálunk milyen kevesen ismerik. Biréli nem csak gipsy-, más néven manouche-jazzt játszik, de igen otthonosan mozog a modern bop és a fúziós zene világában is, olyankor elektromos gitárt használ. 1980–2010 között harminchárom lemezt készített, ezek egyharmadát közelebbről ismerem. Az új CD-n fantasztikus tudású trió hallható: Lagrène akusztikus gitárral vezeti az együttest, mögötte óramű pontossággal csattog a második gitáros, Hono Winterstein, a bőgős Diego Imbert tökéletes alapot biztosít a produkcióhoz. Jól ismert standardekből áll a műsor, továbbá két Lagrène- és egy Django-szerzeményből. Nyitó számként a Lullaby of Birdland szólal meg olyan elementáris erővel, tüllel, swinggel, amilyenre kevesen képesek manapság. Ez jellemző a továbbiakban is: ilyen virtuóz gitározást, ilyen szép akusztikus hangzást, ilyen természetesen áradó, ötletekkel teli, őszinte, érdeleműs zenét ritkán lehet hallani mai lemezekben. Biréli Lagrène mindössze 44 éves, így alighanem sok meglepetést tartogat még a jazzvilág számára.

Dező Csaba

Dreyfus – Karsay és Társa
FDM 46050 369272

**EGBERTO GISMONTI:
SAUDAÇÕES**

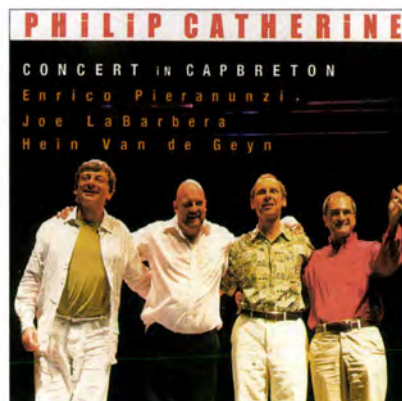
CD 1: ●●●●○ CD 2: ●●●●●

Gismonti új, dupla lemeze valójában kettő, ezért a szokatlan kettős pontozás. Az egyik pompázatos gitáruó a fiával, olyan, amilyenek Gismontit megszerettük, a másik egy vonószekari szvit. A lemez címe a köszönés. De nem a gitáruó a duplalemez első CD-je, hanem a szvit. Vagyis az öt világhírűvé tevő gitárzenét Gismonti inkább el-, míg kortárs hangütésű darabját beköszönésnek szánhatta, hiszen az ECM-nél 14 éve nem jelent meg lemeze. Gismonti nagy, héttételes vonószekari szvitet szentelt a fajok keveredésének, és hazájának, Braziliának. A Sertões Veredas patrióta bájának az ad szexepilt, hogy egy kubai női zenekar adja elő. Gismonti nem írt magának szólóalbumot, és nem tör karmesteri babérokra. A hangzás feltűnően egységes, az előadás nem is nagyon analizálható, szétszalazható. Ha programzeneként fogjuk fel, akkor dicséretes, hogy az őslakos indiántól a Debussy-igézet alatt álló Bartókon át Steve Reichig, Villa Lobost és John Adamst is beleértve megszámlálhatatlanul sok zenei hatásban van részünk. Mivel alig ismerem Gismonti zeneszerzői munkáit, nem akarok elhamarkodottan ítélni, de attól tartok, az eredetiség valahogy széthullik a kaleidoszkóp-szerű szvit fénytörésében.

Sokkal magától értetődőbbnek tűnik Gismonti duója 29 éves fiával. Alexandre régóta apjával járja a fesztiválokat. Ezt a Gismontit viszont mások próbálják kopírozni évtizedek óta, ő a stílusteremtő, úttörő művész, a brazil gitározás (és más lemezein: zongorázás) megújítója, aki ráadásul ugyanolyan frissen adja elő régi sikereit, köztük az örök kedvencet, a Dança dos escravos-t, mint régen. A második lemez felől néhány érdekes áthallás villan fel a szvitből, de attól ez még két lemez, és nem egy „érem” két oldala.

Zipernouszky Kornél

ECM – MusicDome
ECM 2082

**PHILIP CATHERINE:
CONCERT IN CAPBRETON**

●●●○○

Philip Catherine – akit Charles Mingus egykor Young Djangónak nevezett – a hatvanas évek óta Európa jazzéletének egyik meghatározó zenésze. Joe LaBarbera doboson kívül – akit mint a Bill Evans Trio tagját ismerhetik a legtöbben – társai is kontinensünk szülőttei. Első közös albumukat, amely a zongorista Enrico Pieranunzi neve alatt jelent meg, 2001-ben rögzítették Alone Together címmel. Ott is a kiváló holland bőgős, Hein Van de Geyn játékát hallhattuk. Ez a lemez igazából nem rossz, egyszerűen csak érthetetlen számomra, hogy egy európai művész a huszonegyedik században miért tart fontosnak rögzíteni olyan standardeket, amelyeket előtte sok ezerszer vettek már lemeze, s miért teszi ezt anélkül, hogy bármilyen egyéni ötlete lenne velük kapcsolatban, legyen szó akár a hangszerelésükről, harmóniamenetükről vagy bármilyen más vonatkozásukról. Nagyon hiányzik számomra az a fajta szabadság és kreativitás, ami jellemezte például a fent említett Bill Evans Triót vagy Miles Davis kvintettjét, amikor feldolgozták a My Funny Valentine-t – csak hogy egy, ezen a lemezen is szereplő számot vegyünk összehasonlítási alapul. A hangzást illetően is vannak fenntartásaim. Bántóan hat, amikor Catherine rálép a torzító pedáljára. Anélkül, hogy hosszas technikai fejtegetésbe kezdenék: a túlzérelt gitárhang gyönyörű lehet, ha valaki ezt csöves erősítővel teszi. Sok jazzgitáros a lágyabb hangzás érdekében tranzisztoros erősítőt használ, így Catherine is. A két világ keverése halálos elegy. Azt sem értem, hogy a keverésnél miért raktak a pergódobra akkora visszhangot, ami azt kiragadja a dobszerelésből, és olyan hatást kelt, mintha a pergő egy templomban lett volna felvéve.

Párniczky András

Dreyfus – Karsay és Társa
FDM 46050 369412

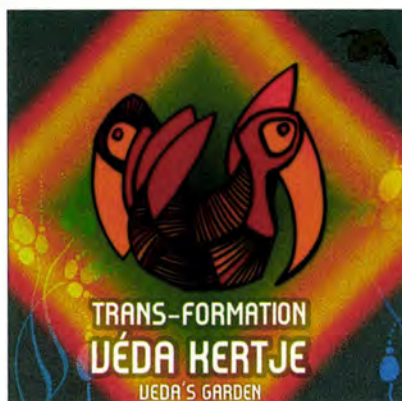

MANHATTAN BRASS:
NEW YORK NOW

A New York Now című albumon négy szerző műve szerepelnek. Leonard Bernstein West Side Story-jából egy nyolcrészes összeállítás Jack Gale harsonás munkája. Daniel Schnyder, aki szaxofonosként közreműködik saját Euphoria című darabjában, az együttes házi szerzőjének mondható. Paquito D'Rivera Four Dance című darabjával képviselteti magát, Wynton Marsalis pedig Spiritual and Blues című kétrészes kompozíciójával járult az albumhoz. A fúvósötös tagjai közül Wayne J. du Maine egyéb együttesek mellett a Metropolitan Operaház főállású trombitása. Lew Soloff nevét a Blood Sweat and Tears együttesből ismerhetjük, ahol ő játszotta a Spinning Wheel trombitaszólóját; később latin zenekarokban, Maynard Ferguson együttesében, a Thad Jones–Mel Lewis Orchestrában, Joe Henderson big bandjében és főleg Gil Evans zenekarában hallhattuk. R.J. Kelley kürtös és a Los Angeles-i származású Michael Seltzer harsonás New York és környéke legtöbbet foglalkoztatott muzikusai, Dave Taylor pedig tudomásom szerint a világ (egyik) legjobb basszusharsonása. Stokowsky, Boulez zenekarainak tagja, aki mindeközben a Rolling Stonestól Frank Sinatrán át Jaco Pastoriusig vagy a Thad Jones–Mel Lewis zenekarig mindenhol megfordult. Nos ezek az urak alkotják a Manhattan Brassot, akiknek a fotói is érdemes megnézni a CD füzetében: már a testtartásuk árulkodik róla, hogyan játszhatnak! Itt a modern rézfúvás magaskolajának lehetünk a tanúi, mindnyájan csodálatos tónussal, biztos intonációval, felülmúlhatatlan virtuóz technikával rendelkeznek. A lemezen hallható darabok, ne szépítsuk, nem a zeneirodalom legnagyobb remekei, hiszen mégiscsak egy mostoha hangszeregyüttesről van szó, előadásuk azonban valódi élvezetet jelent. *Friedrich Károly*

Enja – Varga
9548

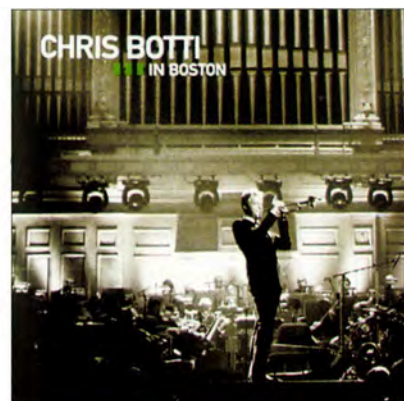

TRANS-FORMATION:
UEDA KERTJE

A Trans-formation együttes második albuma igazi mestermunka. Sokszínű, jó értelemben vett eklektikus muzika, amelyben a kortárs zene, a progresszív rock és a világzenei hatások egyaránt megtalálhatók. A kvartett minden tagja nagyon tehetséges és kreatív muzikus. Szerencsés véletlen Pozsár Eszter és Eichinger Tibor zenei egymásra találása, bár a főiskolai évekből már ismerték egymást. Az együttes is kettőjük duójaként indult 5 éve, később bővült trióvá, majd kvartetté. Már 2007-es bemutatkozó lemezük nyilvánvalóvá tette, hogy megtalálták saját kifejezőmódjukat, azt az egységes zenei nyelvezetet, amelyet csak ők beszélnek. Pozsár Eszter zenei tapasztalatai a klasszikus és jazz képzéstől kezdve az indiai tanulmányokon át a korszerű post-bop és cool együttesig terjednek. Éppen szerteágazó stílusismerete tette lehetővé, hogy önálló hangját kifejlessze. Fő hangszere a fuvola, amelyet magabiztos technikai fölényrel kezel. Játéka a műfaj legnagyobbjaival egyenértékű. Különleges színfolt az altfuvola és az indiai bambuszfuvola, a bansuri használata. Szaxofonjátéka nem ennyire karakteres, de szoprán-soundja tökéletesen illik azokhoz a darabokhoz, amelyekben ezen a hangszerezen szólal meg. Míg a korábbi CD-jükön minden számot Eichinger Tibor írt, az új korongon Eszter kompozíciói dominálnak. Eichinger Tibor szabad szellemiségét követve stílusok és formációk hosszú sorát járta végig. Gitárjátéka merész és egyéni, különleges figyelmet érdemlő, semmiképpen sem hagyományos. Szédítő groove-ok és effektek, rockos torzítások áradnak elektromos hangszerekből, s ha kell, líraian kísér akusztikus gitáron a fuvola mögött. Frey György basszusgitárja és Mogyoró Kornél ütős arzenálja megbízható ritmustandem. *Márton Attila*

ICO Zrt.
Trans 02

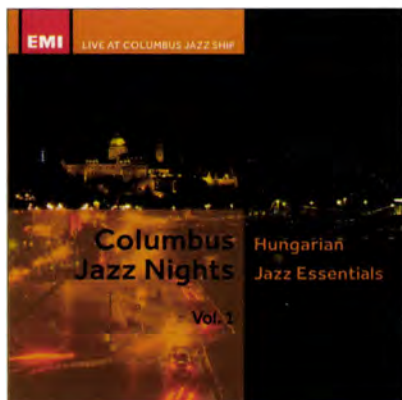

CHRIS BOTTI:
IN BOSTON

Kezdetben kissé óvakodtam Chris Botti lemezeitől. Melirozott haja, szépfiús imidzse, nagyképű lemezcímei készítettek tartózkodásra, végül kellemesen csalódtam benne. Jó jazzmuzikust, elsőrangú trombitást ismerhettem meg személyében. Az In Boston DVD-n is megjelent, amely 2008-as bostoni koncertjének csúcspontjait tartalmazza. Botti koncertjére napjaink jó pár könnyűzenei szupersztárját meghívta. A hangszeres vendégművészek: Dominic Miller gitáros, Lucia Micarelli hegedűs, valamint a csellista Yo-Yo Ma. Az énekesek közül remekel Sting, aki nem először vendégeskedik Bottinál. Katharine McPhee kissé gyengécske előadásban részesíti Cole Porter I Got You Under My Skinjét az örökbecsű Frank Sinatra-változat Nelson Riddle-féle hangszerelésével. A pop operasztaár Josh Groban is jó, nemkülönben Steve Tyler, mindketten hitelesen adják elő darabjaikat. Botti minden szólista mellett jelen van Chet Baker-szerű cool játékaival, amely a gondosan elhelyezett érzelmi elborulásokat sem nélkülözi. A nagyzenekar gyönyörűen hangszerelt háttérkíséretekben hallható egy duett kivételével minden darabban. Néhány felvételen csak Botti zenekara szól vendégstárok nélkül. A repertoár legjazzesebb darabja a Flamenco Sketches, remek előadásban, de más standardek, a When I Fall In Love vagy a John Mayer énekével előadott Glad To Be Unhappy is helyet kapott itt. Charlie Chaplin dala, a Smile átmenetet képez a komolyzenei slágerek, Schubert Ave Mariája vagy a Time To Say Goodbye felé. Az album a profizmus csúcsa hangszerelések, megszólalás, de Botti trombitálása szempontjából is. Bár az In Boston nem vegytiszta jazzlemez, elgondolkodtató és szívet melengető hallani, milyen nagy sikere van egy részben jazzes produkciónak. *Friedrich Károly*

Decca – Universal
2714716

COLUMBUS JAZZ NIGHTS VOL. 1

●●●●○

Fiatl, középgenerációs és örökifjú előadók élő produkciói sorjáznak a Hunnia Records tervezett albumsorozatának első CD-jén. A kiadó és a Columbus Jazzhajó közös vállalkozásaként ez évben még több hasonló válogatáslemez jelenik majd meg, melyre a hajón fellépett jazz-zenekarok egy-egy száma kerül fel. Tudjuk: a hajón színpadérett formációk kapnak lehetőséget minőségi koncertek előadására, s örömdetes módon egyre több köztük a fiatal tehetség. Egy ilyen produkció nyitja az összeállítást, mely nevével ellentétben most swingelő bluest játszik. Ők a Koala Fusion, akik a jövőben sok figyelemre számíthatnak. A Babos Project Special Bolondháza izgalmas hely. A névadón kívül Szakcsi Lakatos Róbert is nagyot szólózik, a feszes alapokat pedig Balogh László mellett itt épp Takács Donát biztosítja. Szépen építkezik Birta Miklós szárnyaló szerzeménye, melyben Zana Zoltán mutatja be, milyen kiválóan alkalmas az érzelmek virtuóz módon való megszólaltatására az EWI. A Borbély Műhely Kodály előtt tiszteleg, s ha Kodály fentről hallaná, ő a kompozíció és benne Szabó Dániel gazdagon indázó zongorajátéka előtt hajtana fejet. Az Oláh Dezső Septet bravúros kompozíciója a legvisszafogottabb darab a lemezen. Noha minden muzsikus szépen és átélten játszik, én egy árnyalattal dinamikusabb darabot választottam volna Dezsőektől. Pat Metheny debütáló lemezének címadó számát játssza Martonosi György dobkisérétével Kaltenecker Zsolt, aki orgonáján egy személyben megidéri a gitárost és Jaco Pastoriust is. Lantos Zoltán múltat és jövőt köt össze Mirrorworld-beli társaival, akik kontinenseken utaznak át vele. Szakcsi Gipsy Groove-ja méltó zárása a gyűjteménynek, mely promóciós anyagnak is kiváló.

Bércesi Barbara

Hunnia Records – EMI
HRCDC 922

RICHARD BONA:
THE TEN SHADES OF BLUES

●●●●●

A kameruni származású Richard Bona több mint egy évtizede jelentet meg önálló albumokat. A The Ten Shades of Blueson fő hangszere, a basszusgitár mellett a szokott módon énekel is, de számos más hangszere is hallható. A lemez címében szereplő blues természetesen az alap életzésre vonatkozik, melynek tíz árnyalatát ismerhetjük meg, igaz, tizenegy felvételen. A darabok Bona zenei világainak többé-kevésbé eltérő eleget mutatják be. E hangzó világ elsőre megmutatózó eleme a Joe Zawinul által alkalmazott jazz és népzenei fúzió – természetesen az afrikai népzene dominál. Bona nyilvánvalóan mindkettőt első kézből ismeri. A lemez nyitó darabja az egyértelmű Take One címet viseli, amely a gospel gyökerű Take Six együttes előtti tisztelgés: Bona egyedül énekel az összes énekszólómat. A következő darab az indiai blues világába kalauzol indiai muzsikusok közreműködésével. A harmadik, Good Times című darab főhajtás Stevie Wonder munkássága előtt, itt Frank McComb soul-gospel előadó működik közre. A következő néhány darabban az afrikai zene a meghatározó. Az African Cowboy felvételen az amerikai country és az afrikai zene szellemes ötvözetét hallhatjuk. A Yara's Bluesban ismét a gospel-blues világban találjuk magunkat, majd a lemez két záró dalán megint a Weather Report- és Zawinul-féle Afrikában járunk. Három felvételen Bona játszik minden hangszere, csupán az egyikben szerepel egy dobos, egy másokon pedig egy népi falfúvós hangszere. A lemezen hallható számtalan zenei hatás dacára teljesen egységes zenei világba csöppenünk, ahol a népzenei elemek valóban autentikusak, és alkalmazásuk helyénvaló. Bona zseniális muzsikus, és ebben hangszere virtuozitása csak eszköz a cél érdekében.

Friedrich Károly

EmArcy – Universal
600753202258

20 ÉVES A
FON-TRADE MUSIC
www.fontrademusic.hu

1081 Budapest,
Kiss József utca 14.
Telefon: 1 210 2790,
30 488 6622

FON
TRADE MUSIC

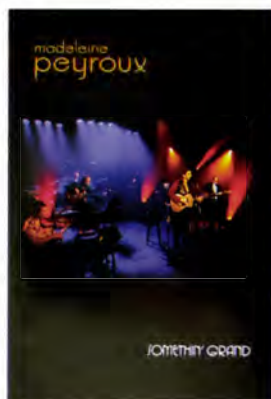
VUKÁN GYÖRGY:
60 YEARS ON STAGE

Amikor egy művész aktuális sorlemezt hallgatjuk, hajlamosak vagyunk az épp magunkon átszűrt munkája kínálta objektíven keresztül szemlélni őt. Amikor egy olyan nagyszabású koncert-DVD-t nézünk és hallgatunk, amely a művész hat évtizedes pályáján született alkotásokat mutatja be bő másfél órában, a lehető legszélesebb mértékű, egyszeriben elképedhetünk: micsoda zseni alkotott és alkot velünk egy korban! Vukán György művésze különösen jól dokumentált, és valószínűleg maga sem tudná kiválasztani, mely művei a legfontosabbak, legjelentősebbek – oly sokféle műfajban és apparátusra szerzett és játszott zenét. A Művészetek Palotájában 2009. április 27-én rendezett kétrészes koncert első képkockáit nézve már emelkedett hangulatba kerülhetünk, amikor A tanú, Az ötödik pecsét és a Requiem című filmek legemlékezetesebb jelenetei peregnék előttünk – Vukán zenéjével. Ha csak filmzeneszerző lett volna, akkor is jelentős alkotóként tartaná őt számon a zenei világ, és még improvizatorként, misék, oratóriumok, balettek, kamarazenei darabok, klasszikus átíratok szerzőjeként is a legnagyobbak közt a helye. Ez alkalommal az elmaradhatatlan, Szakcsi Lakatos Bélával közös kétszongorás improvizáción kívül a két alaptriójával, a Super Trióval és a Creative Art Trióval hallhatjuk, fellép vele a Budapest Saxophone Quartet, a Ventoscala Szimfonikus Zenekar és a Jazz & More kórus: részletek hangzanak el East Side Story című szvitjéből, miséjéből (Mass to the Lord Jesus Christ) és átírataiból, s mindezek az ünnepi hangulatnak megfelelő ívben követik egymást. A színpalak mögött készült felvételek Vukán közvetlen személyiségét is látni engedik – jöllehet, én e válogatást jobban megsűrtem volna.

Bércesi Barbara

CAE Vukán Records
CAE 057

MADELEINE PEYROUX:
SOMETHIN' GRAND

Ha harminc évvel ezelőtt a New Musical Express kritikusként kellett volna írnom a DVD-n található muzsikáról, feltétlenül áradoztam volna róla, megállapítva, hogy az akkor regnáló dalszerző-énekes soft-rock divák, mint Carole King, Carly Simon, vagy Joni Mitchell komoly kihívóra akadtak Madeleine Peyroux személyében. Peyroux nagyszerű énekesnő, lenyűgöző hangja van, gyönyörűen artikulál, fraziója egyéni, és az időzítése kifogástalan. A DVD-n látható, visszafogott night club-hangulatú, Los Angeles-i koncerten közvetlen ember benyomását kelti, aki jobban szereti a zenét, mint a rivaldafényt. A dikciója annyira tiszta, hogy aki valamelyest tud angolul, valószínűleg értékelni fogja a jobbnál-jobb szövegeket is. Hogy eredetileg miért is vonakodtam pontokkal osztályozni ezt az osztályon felüli film-albumot? Azért, mert még mindig jazzénekesnőként próbálják eladni Madeleine Peyroux-t, kinek muzsikájában ma már legfeljebb csak áttételesen érvényesül a műfaj, a déli Georgia államban született amerikai énekesnő, aki korai kamaszkorában került Párizsba, és ott utcai énekesnőként esett át a tűzkeresztségen, annak idején valóban Bessie Smith és Billie Holidayt tekintette a kiindulópontnak, de Peyroux a kezdettől fogva dalszerzői babérokra törekedett, és ez mára megvalósult. A koncert 17 dalából tizenkettőnek ő a társszerzője. És ezek nagyszerűek. Némelyikük még a húszas-harmincas évek hangulatát idézi, többükről érezni, hogy az utcasarkon is milyen jól hangzana, akár a legegyszerűbb akusztikus kísérettel. Őszinte, emberi dalok, meghatóak és átéltek, szövegközpontú megközelítésben. Melegen ajánlom mindazoknak, akik az ilyesmit szeretik, de jazzre, mint olyanra ne számítsanak.

Pallai Péter

Decca – Universal
00440 074 336-8 (3)

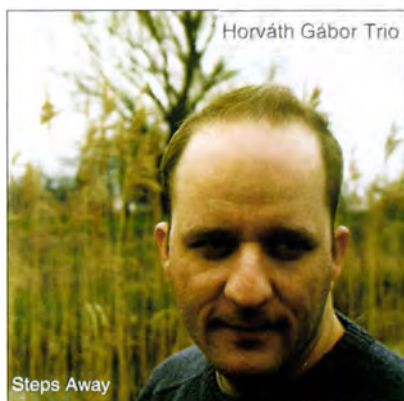
MÁRKUS TIBOR:
PUPPET THEATRE

Pénz, paripa, fegyver nemcsak a háborúhoz kell. A jazz világában ritkán fordul elő, éppen ezért fölöttebb dicséretes, hogy valaki 22 szereplőt felvonultató multimédiás produkcióval áll elő. Márkus Tibor zongoraművész, zeneszerző nemcsak különböző zenei zsánerek – klasszikus zene, jazz, rock – házasítására vállalkozott a Puppet Theatre létrehozásával, hanem rokon művészeti ágak – zene, mozgás, vizuális művészetek – társítására is kísérletet tett. A mű filozófiája élethelyzetként a bábszínházat veszi alapul, amennyiben az ember létezése során sokszor szerepjátszásra kényszerül; csak éppen – így a tétel – nem mindegy, hogy ezt belülről vagy kívülről irányítottan teszi. A szerzőnek jó támogatásokat és kiváló közreműködőket sikerült megnyerni az ügynek. A művészetek megbonthatatlan egységét példázó, három zenekart felvonultató, 12 tételes performance – amelyet ő zenei értelemben concerto grossoként határoz meg – így az ország több pontján színre kerülhetett. A DVD-n látható felvétel a debreceni Kölcsey Központ-beli előadást rögzíti. A három részre osztott színpadi tér közepén vászon és emelvény, a mozgás és a kép nyelvén itt kelnek életre a zenében megfogalmazott gondolatok. A muzsikusok a színpad két oldalán helyezkednek el, a szerző a billentyűs hangszerek mögül vezényli a folyamatokat. A kamerák a performance közben – annak részeként – a muzsikáló zenészeket is rögzítik, s bár technikai értelemben akadnak zökkenők, a filmes változatnak egészében véve sikerül visszaadnia a mű alapgondolatát. A népes szereplőgárdából e helyt csak M. Kecskés András pantomimes, Berényi Zsuzsa hegedűs, Mits Márton fuvulista, Mohai Tamás gitáros és Márkus Dávid csellista kiemelésére nyílik lehetőség.

Turi Gábor

Binder Music Manufactory
BMM 0906-76-366053

Horváth Gábor Trio

Steps Away

HORVÁTH GÁBOR TRIÓ: STEPS AWAY

●●●●○

Ez a trió két további felállásnak is az alapja. A 32 éves zongorista tizenkét éve alakította a sikeres Transform Quintetet, melynek első inkarnációja volt a Tropical Transform. Archie Shepp előzenekaraként hallottam őket először. Emlékezetes koncert volt, a fiatal együttes óriási hangulatot csinált, főleg a zongorista tűnt ki energikusságával és színességével, miközben játékában érvényesültek koncepciózus elemek is. Erre a trióra épül Gereben Zita kísérő zenekara is – az énekesnő itt is feltűnik, egy felejthető duett erejéig. Nem tudom elfelejteni viszont a Transformot, amikor hallgatom a triót. Az akkori jazz-rockos felfogás, melyben a Tropical leginkább a latin, pontosabban közép-amerikai ritmusokat és lüktetést jelentette, sokat finomodott. Nyilván nem alaptalan, hogy a virtuóz Joey Calderazzo is felöltik bennem, akivel a Transform többször szerepelt együtt, s végre közös lemezük is megjelent (1. 90. old.). Ahogy egyébként Horváth tanárainak, Kaltenecker Zsolt-nak és Binder Károlynak – aki egyben a lemez kiadója – is tesz egy-egy főhajtást. A lendület tehát nem csökkent, a lazaságból tudatosabb építkezés lett, a korábban is tetszetős témák alapos kibontására is jóval több figyelmet fordított a főnök. A trió bemutatkozó lemezén is kiváló az összjáték, érezni az együtt töltött évek tapasztalatát. Gálfi Attila hatalmas energiával rendelkező dobos, itt visszafogottabb, Fekete Zsolt meg mint valami horgony a ringatózó hajót, tartja meg a produkciót. A lemez egészét is gondos szerkezeti felépítés jellemzi, Horváthnak nyilvánvalóan pompás a formaérzéke. Némileg ingadozik viszont még abban, hogy lépeget-e a jazz fajsúlyosabb, kortárs vonulata felé nemzedékének kitűnő európai tehetségeihez hasonlóan.

Zipernouszky Kornél

Binder Music Manufactory
BMM 0908-78-366053

BINDER KÁROLY: ÁTSZIVÁRGÓ DALLAMFOSZLÁNYOK

●●●●○

A TÖRÖTT SZÁRNYŰ MADÁR HAZATÉRÉSE

●●●●●

Több mint hatvan albumot számlál Binder Károly életműve, melyben számos koncertfelvétel akad. Ezek sorát gazdagítja a magányos zongorista tavaly megjelent két új korongja is, melyekről eszünkbe jut a régi mondás: nem lehet kétszer ugyanabba a folyóba lépni. Binder sem játssza el kétszer ugyanazt a muzsikát. Neheztelhetnének rá amiatt, hogy gyakran nyúl hozzá ugyanazon darabjaihoz, ám mivel oly más gondolatokat, érzéseket improvizál a dallamokba, azok mindig egészen új életre kelnek játékában. Az Átszivárgó dallamfoszlányok egyes tételei is már ismerősek lehetnek, stílusuk pedig, melyben a kortárs zene, a népzene, Bartók és a jazz ölelkeznek össze, Binder változatlan hangja. Mégis egész másképp szólnak és szólítanak meg repetitíven építkező, fokozódó energiával sodró témái, melyeket a preparált zongora játékos, perkusszív futamaival néha csalímese-szerűen, frappáns csattanóval, ám váratlanul épp a csúcsponton zár le.

A törött szárnyú madár hazatérése című lemezen némileg hangsúlyosabban, legalábbis gyakrabban sejlik fel a népzenei és a bartóki örökség hatása. Megint csak Bartókot említjük, de azokon a művészi magaslatokon, melyeken a zongorista jár, helyénvaló lenne elvonatkoztatni az összehasonlításoktól, és egyszersmind csakis binderi stílusjegyekről beszélni. Összetéveszthetetlenek ezek a mély értelmű, rendkívül nagy ívű, mesteri kompozíciós érzékkel rögtönzött darabok, melyeknek minden hangjában a lehető legőszintebben rezonál a muzsikusság lelke. Mint mindig, Binder kitarulkozik, teljesen önmagát adja nekünk, és zenéje a hallgatót is önvizsgálatra készíti. Muzsikájának minden pillanatával páratlanul értékes élménnyel töltekezhetünk.

Laczkó Krisztián

Binder Music Manufactory
BMM 0905-75-366053, BMM 0904-74-355952

JAZZ ÉS VILÁGZENE

**Magyarországon
forgalmazza**
Varga István
(ist.varga@t-online.hu)

VARGA GÁBOR: FROM THE DANUBE TO WEST

Binder Music Manufactory
BMM 0909-79-366053 ●●●●○

Miközben panaszkodunk, hogy a zongoratrió már nem tud újat nyújtani, jön egy tehetséges soproni fiatalember, és meggyőz bennünket ennek ellenkezőjéről. Rádásul nyolc saját karakteres kompozícióval rukkol elő első albumán. Egyik téma szellemesebb, mint a másik, olykor szívemarkolóan szép dallamok csendülnek fel a balladákban. Intellektuális zene, mely elmélyültebb figyelmet igényel. A ma divatos mainstream- és post-bop-zongoristák tengerében üdítő kivétel ez a klisék nélküli kreatív játékmód. A fiatal zongorista biztos szemmel (és füllel) választott, amikor két „öreg rókával” vonult a stúdióba. Csuhaj-Barna Tibor invenciózus bőgőjátéka nem pusztán a szokványos kíséretet jelenti, szépen felépített szólóiban remekül érvényesül meleg tónusa. Jeszenszky György dobos igazi stílusakrobata, aki bármilyen formációban és stílusirányzatban képes a maximumot nyújtani. *MÁ*

KARDOS DÁNIEL: 33

Hunnia Records – EMI
HRCD 907 ●●●●○

Közhely, hogy kis hazánk jazz-zenei nagyhatalom. Kardos Dániel fiatal gitáros, tucatnyi lemez közreműködője és számos filmzene komponistája. Kardos 4s nevű együttese közel egy évtizede játszik balkáni, közkeleti és ázsiai zenei hatásokat integrááló progresszív jazzt – világszínvo-

nalon. A „leader” a 33. születésnapja alkalmából megrendezett koncerten öt saját szerzeményét adja elő kvartettjével, amelybe a hazai jazzszaxofonosok olyan kiválóságai is „beszállnak”, mint Ágoston Béla, Vázsonyi János és Weisz Gábor. Az élő felvételekre jellemző módon a zenészeknek terjedelmes szólókban nyílik lehetőségük a jazz lényegét, a pillanat varázsában megszülető alkotást fülünk hallatára megvalósítani. Az ünnepektől gitárjátéka a hangszer kortárs elítjének stílusjegyeiből táplálkozik, de egyáltalán nem azok szolgái másolása, erőteljes törekvés a saját hang kidolgozására. *MÁ*

SZANISZLÓ RICHÁRD: HANDS OF PASSION

Gramy Records
GR-084 ●●●●○

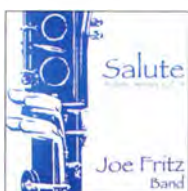
Szaniszló Richárd kiváló vibrafonos és legeredetibb jazz-zenészeink egyike. Neve viszonylag ismeretlen a beavatottak körén kívül, mert vidéken él. Partnere zongorán a nem kevésbé nagyszerű Cseke Gábor, akivel már évek óta zenei szimbiózisban él. Hat számban Pusztai Csaba ütős közreműködik. A felvételek többsége meditatív, visszafogott, roppant intelligens muzsika, két Cseke-darab kivételével Szaniszló saját szerzeményei. Nem a szvinges érzés dominál, noha mindkét zenész képes elképesztően lendületes mainstream játékra is. Ezzel együtt, ez nem klasszicizáló, se nem avantgárd produkció. Jazzhez nem szokott fülünknek is jól esne az ennyire leleményesen dallamos és mégis teljesen eredeti muzsika. A műfajhoz közel álló olvasóknak zenéjüket Gary Burton és Chick Corea korábbi kollaborációihoz hasonlítanám, de fel sem merül, hogy bármit is kopíroztak volna a nagy elődöktől. *PP*

KOVÁCS LINDA QUARTET: TEACH ME SILENCE

B.B. Productions – Hangvető
KLQCD01 ●●●●○

Kovács Linda együttesben és komplex megközelítésben töri a fejét, sokat és eredményesen. Az énekesnő-dalszerzővel komoly műhelymunkában a Fenyvesi Márton-Hock Ernő-Sárvári Kovács Zsolt trió teremtette meg ezt a kiváló repertoárt. Óriási dolog, hogy nem kell példaképet emlegetni, iskolát és tájékozódási pontot kiemelni, mert a bemutatkozó lemezükön már egészen eredeti utat sikerült maguknak kijelölniük. A túlnyomórészt saját, nagyon homogén dalok (Király Linda jó angol szövegeivel) kiegészülnek Cassandra Wilson- és Joni Mitchell-témákkal, meg egy – túlságosan mélyen intonált – Skylarkkal. De az intellektuális, többnyire középfékvésben és mindig higgadtan előadott eredeti számoknak világa van. Harmóniailag is visszafogott, ritmikailag rém precíz, és amikor Linda meg többszörözi szólamát, az mindig nagyon ütős. Fenyvesi arzenálja megint elképesztő. *ZK*

JOE FRITZ BAND: SALUTE VOL. 4

Swing Produkciós Iroda
SPI-004 ●●●●○

Swing. Stíluskorszak és a jazz alapvető ritmusézete. Ellington óta mondjuk: semmit nem ér, ha nincs benne. Joe Fritz zenéjében benne van. Lehet rá azt mondani: régi vágású. Ő a szving zenében érzi igazán jól magát, és valószínűleg le-

gyint azokra, akik muzeális ereklyeként néznek rá. Éli a zenét, és ezáltal a zenéje is életre kel. A repertoár harminc évet fog át, benne olyan alapművek, mint a Jumpin’ at the Woodside, az A Foggy Day, a Moten Swing, a Besame Mucho, sőt a Walkin’ Shoes (Mulligan), és a még inkább sötét Scapple from the Apple (Parker!). A kvartettnek van húzása, lendülete, ahogyan az szvingalapú zenét játszó együttestől elvárható. És van két szólótája, akik ébren tartják a figyelmet: a klarinétot minden tempóban és állásban ötletdúsán kezelő Fritz és a stílusosan zongorázó Juhász Attila. A világmegváltás elmarad, de minden a helyén van. Jó hallgatni. *TQ*

KORLA FUSION: EGY IZSAPI LÁNY

Szerzői kiadás
BTZ65D ●●●●○

A fiatal magyar muzsikusokból álló együttes 2006-ban a balatonfüredi jazz tehetségkutató verseny első helyezettje volt, ahol a díj mellé lemezfelvételi lehetőséget is nyertek. CD-jük tisztán jazz szempontból is értékelhető produkció, de megértését segíti, ha tudjuk, hogy a rajta hallható kilenc szám a népdal- és mesevilághoz kötődik, valamint olyan költők verseihez, mint Juhász Gyula, József Attila, Arany János és Villon. A szaxofonos Kovács Gergő, a zongorista Pozsár Máté, a basszusgitáros Tóth Dávid és a dobos Ágoston Gábor többnyire lírai, ám néha keményebb hangvételre váltó szólói főleg a modern jazz elemeire épülnek, de zenéjükben a magyar népzene és a világzene hatása is tetten érhető. A tagok valamennyien tehetséges zenészek. Külön dicséretet érdemel a lemez zárásaként elhangzó címadó Juhász-költemény Lázár Csaba ihletett előadásában. *DCs*

E.S.T.: RETROSPECTIVE

ACT – CD Bár

ACT 9021-2 ●●●●●

Az e.s.t. az ezredforduló jazztörténetében kiemelkedő jelentőséggel bír: a szintiszta alkotói nyitottságot fenntartva úgy sikerült széles rétegeket megszólítani, hogy közben nem mondtak le a mainstream műfaj örökségéről. A retrospektív album a zenekar tizenöt éves fennállásának utolsó kétharmadából válogat, amikor már az ACT kiadóval álltak szerződésben – hét lemez, a nemzetközi szintű ismertséget meghozó 1999-es From Gagarin's Point of View-tól egészen a 2008-as posztumusz Leucocyte-ig. A korong meghallgatásával tett időutazás során újra elmerülhetünk az e.s.t.-klasszikusokban. Bár a hangvétel a trió ebben a művészileg már érett és kiforrott időszakában mindvégig ugyanaz, a legutolsó albumon mégis jelentős elmozdulás történt az elektronika és a pszichedélia felé. Csak sajnálhatjuk, hogy ez az újító, kísérletező irány Svensson váratlan halála miatt nem bontakozhatott ki teljesen.

Szabó Bálint

FRØY AAGRE: CYCLE OF SILENCE

ACT – CD Bár

ACT 9491-2 ●●●●○

Tavaly a MIDEM jazz-tehetségbörzéjén hallottam ezt a formációt, az akkor még kiadatlan lemezről is előadtak egy-két darabot, a koncert azonban nem adott meghatározó élményt. Ehhez képest a Cycle of Silence stúdióanyaga – mely a fiatal

norvég szaxofonos hölgy harmadik lemeze – igazán figyelemreméltó teljesítmény. Frøy Aagre zeneszerzői és hangszeres tudása egyaránt impozáns, de érdemes odafigyelni a vele teljesen egyenrangú partnereire is, különösen Andreas Ulvo zongoristára. Az album fókuszpontja a csend, ami minden egyes kompozícióban vissza-visszatér, és a köré épített, hol gondosan megszerkesztett, hol pedig teljesen improvizatív lírai zene rengeteg hatást hordoz magában. Ez egyáltalán nem véletlen, hiszen Aagre tanulmányai a jazz mellett a klasszikus és a gamelan zenére, valamint az argentin tangóra is kiterjedtek. SzB

TORD GUSTAVSEN: RESTORED, RETURNED

ECM – MusicCDome

ECM 2107 ●●●●●

Újabb esztétizáló norvég alakulat – intéznék el a CD-t az északiak intenzív jelenlétébe kissé belefáradt hallgató. Tord Gustavsen zongorista három triólemeze után szaxofonnal és énekhanggal kibővített, W.H. Auden angol költő által ihletett anyaggal jelentkezett, amiben azonban a zenélés kétségtelenül újszerű felfogása figyelhető meg. A blues és a gospel vonatkozási pontként többször feltűnik, a zene akár a jazz idiómán belül is elhelyezhető, valójában azonban olyan öntörvényű eljárásról van szó, amely az egyes elemeket eszközként használja a stílzált/absztrakt formanyelv kialakításában. Kevés hang, a történések közötti feszült csend, lefojtott szépség, szinte fájoan visszafogott építkezés – és mégis, valami önmagán túlmutató drámai hatás, némi katarzissal. Tore Brunborg szaxofonja ugyan Garbarek köpönyegéből bújt elő, de Kristin Asbjørnsen rekedtes éneke eredeti találat. TQ

STEFANO BATTAGLIA & MICHELE RABBIA: PASTORALE

ECM – MusicDome

ECM 2120 ●●●●○

A klasszikus előadóból Paul Bley és Keith Jarrett hatására jazzpianistává vált Stefano Battaglia pályáján az ütőhangszerekkel alakított duók mindig is fontos szerephez jutottak, egészen azóta, hogy a kilencvenes években közösen játszott Tony Oxley-val és Pierre Favre-ral. Mostani, Michele Rabbia-val alapított kettőse az ezredforduló óta létezik, s ezzel a formációval Olaszország legkreatívabb jazzistái közé tartozó két muzikus talált egymásra. Pastorale című lemezük szférikus hangjátékszerű, ambient hangulatú szerzemények gyűjteménye, melyek textúráját zsongó visszhang-foszlányok sejtelmes szövedéke alkot. Folk idiómák és liturgikus zenék hatásai sejtlenek fel a tételekben, melyekben a szerepek alkalmanként felcserélődnek, s Battaglia néhol preparáltan, perkusszív hangszerként szólaltatja meg zongoráját, Rabbia lírai ütőhangszeres ritmusai pedig szinte melódiákba hajlanak. LK

ALDO ROMANO: ORIGINE

Dreyfus – Karsay és Társa

FDM 46050 369472 ●●○●○

A jazz mai öregjei között alig akad valaki, aki annyira változatos és egyenetlen színvonalú diszkográfiával rendelkezik, mint a hatvankilenc éves Aldo Romano. A ma is rendkívül aktív dobos minden új lemeze meglepetés: egyszer szabad jazzbe

hajló improvizációkkal kísérletezik, máskor fülbemászó dalokat énekel, legújabb CD-jén pedig post bop-szerzeményekkel igyekeznek szórakoztatni. A francia zenészekből álló együttes elegáns visszafogottsággal játssza a sovány kis témákra épülő számokat, mintha az volna a cél, hogy a dal felénél már elfelejtsük az elejét. Néhány szerzemény, így a Silenzio vagy a Gamelan bártortalanul jelzi, hogy szerzőjük mégiscsak jó jazzmuzikus. A dobos főnök még a társainál is sikeresebben marad észrevétlen egészen a CD utolsó számáig: itt a mikrofonhoz lép, és elénekli a műfaj történetének legsemmitmondóbb dalocskáját a műfaj történetéről. MJG

MOLNÁR DIXIELAND BAND: 45

Szerzői kiadás

MDB06 ●●●●○

A szegedi Molnár Dixieland Bandnek a brit tradicionális iskola stílusjegyeit az amerikai revival mozgalom legjobb hagyományaiával ötvöző zenéje méltán tette ismertté és népszerűvé őket itthon és külföldön egyaránt. Különösen kiemelkedő a zenekarvezető biztos hangszertudása és virtuozitása mind fő hangszerén, a klarinéton, mind pedig a dixie-ben ritkán használt alt- és tenorszaxofonon. Négy és fél évtizedes fennállásukat nagyszabású koncertsorozattal és az azon rögzített felvételekkel összeállított jubileumi CD-vel tették emlékeztetéssé. Az együttes sokoldalúságát mutatja a vendégek hosszú listája Balogh Kálmántól Deseő Csabáig. Néhány egészen szokatlan feldolgozással is meglepik a hallgatót, ilyen például a Petit Fleur klarinétszólója kizárólag a Fool Moon a cappella együttes kíséretével vagy a mini big band felvételek modern hangzásvilága. MA

„Fontos, hogy az ember elfogadja az adottságait”

Interjú Bognár Szilvia népdalénekesssel

A Népművészet Ifjú Mestere, Artisjus- és eMeRTon-díjas, Kodály Zoltán-emlékdíjjal kitüntetett énekes, Bognár Szilvia mesélt a Gramofonnak zenei utazásairól, amelyek az autentikus népzeneitől indulva az elektronikus világzenén át kanyarodtak vissza a hagyományos népzenehez. A művésznő kitért régizenei és szakrális zenei kalandzásaira is, amelyek mind-mind egyfelé mutatnak: a sokszínűség felmutatásának irányába.

➡ Bencsik Gyula

Gramofon: Böjtelő havának boszorkányos napján születtem – kezdődik önéletrajzod a honlapodon. E kezdés a téged nem ismerő olvasó számára is jelzi, hogy erős a népi kötődésed. Honnan az elköteleződésed?

Bognár Szilvia: Hatodik osztályos lehettem az általános iskolában, amikor megismertem Tanai Erzsébetet, aki szövő- és énekszakkört vezetett. Ő készített fel arra, hogy iskolai ünnepeken népdalokat énekeljek, de ez még nem jelentett igazi kötődést. Később, tizenöt-tizenhat éves koromban hívott el az általa vezetett Vasi Népdalstúdióba énekelni, igazából ott szerettem meg a népdalokat.

G.: A zenetanulás korábban sem állt tőled távol, hiszen a szombathelyi Bartók Béla Zeneiskolában furulyázni és fuvolázni tanultál, ugyanakkor intézményes énekoktatásban nem részesültél. Miért?

B. Sz.: Nyíregyházán akkor már elindult a népzene-tanári képzés, de akkortájt ilyesmire még nem gondoltam. Biológia szakra felvételiztem és jártam egy ideig. Vas

megyében pedig csak iskolán kívüli lehetőség kínálkozott a népi jellegű énektanulásra. Hozzáteszem, hogy ennek a kultúrának sajátja a hallás utáni tanulás. Ugyanakkor nekem nem volt közvetlen kötődésem a hagyományos közeghez, és ahhoz is idő kellett, hogy az eredeti, gyűjtött felvételeket megismerjem, megszeressem. Érthető módon hozzánk csak korlátozott számban jutottak el ezek az anyagok, nem volt olyan mozgalmas táncházas élet, mint Budapesten. Annak ellenére, hogy otthon már évek óta énekeltem – elsőként a Vasi Népdalstúdióban, majd a Boglya együttesben –, amikor huszonegy évesen Budapestre kerültem az ELTE néprajz szakára, döbbenet tapasztaltam a népzenei anyagok óriási gyűjteményét, a sokféle csapatot és táncházat.

G.: Akkor viszont már mögötted állt három év a népinek korántsem nevezhető Anima Sound System zenekarban.

B. Sz.: A már említett Tanai Erzsébet történetesen az Anima egyik oszlopos tagjának, Németh Gergőnek az édesanyja. Az animások ugyanabban a gencsapáti

művelődési házban próbáltak, ahol én a Vasi Népdalstúdióval. A fiúk egy éven át kérlelték Erzsit, adjon már át egy énekes lányt nekik, mert a népdalok és a népi stílus illeszkedne az ő zenéjükhöz. Erzsi végül engem ajánlott, így kerültem ebbe az izgalmas történetbe.

G.: *Az ott töltött három év mit adott hozzá a későbbi pályádhoz?*

B. Sz.: Inkább érdekes volt számomra, mint megkapó; afféle kihívás, hiszen új zenei közegbe kellett bevinnem úgymond a hagyományos kultúrát. Egy idő után úgy éreztem, hogy ez nem megy nekem, és nem illik a népdalhoz sem, nem tud ehhez a stílusú zenéhez szervesen kapcsolódni. Kilépésem után erősen az autentikus népzene felé fordultam, jó ideig csak a hagyományos népzene éltetett, majd 1999-ben a Makámmal kezdett újra kinyílni számomra a világ. A Makám népzenei alapú közegét sokkal közelebb éreztem magamhoz. Fontos megemlítenem a Sebő-zenekarral vagy Sebestyén Mártával, illetve Kiss Ferencsel közös munkáimat is. Rengeteget tanultam, tanulok tőlük szakmailag és emberileg egyaránt.

G.: *Közben hét évet töltöttél a Vándor Vokál együttesben, amelyben többféle nép (magyar, bolgár, szerb, horvát, szlovák, rutén, görög, korzikai) dalait énekelted, többnyire hangszeres kíséret nélkül.*

B. Sz.: Az az időszak több szempontból is fontos volt az életemben. Főként azért, mert számos kultúrával ismerkedhettem meg, és új dimenzióban élhettem át az együtténeklés örömét. Ezek a dalok a magyar nyelvtérre nem jellemző, varázslatos többszólamúsággal bírnak. Akkor értettem meg igazán a különböző etnikumok zenéjének differenciáltságában rejlő szépséget. Aztán rájöttem persze, hogy a sokszínűség felfedezéséhez nem kell feltétlenül átlépni a magyar nyelvtér határait, hiszen az egyes dialektusok, tájegységek és előadók között jóval jelentősebb különbségek vannak, mint addig gondoltam. Egyébként éneklésben, technikailag is muszáj volt elérnem egy szintet ahhoz, hogy ráérezek, mennyire mások az egyes előadók, stílusok, dialektusok.

G.: *Kész szerencse, hogy a mi régióink és a Balkán rendkívül gazdag népzenei kincsekben.*

B. Sz.: Ez így van, magam sem szoktam nyugatra tekinteni, az általad említett zenei világ egyelőre sokkal izgalmasabb és sokszínűbb számomra; keletre és délre haladva pedig újabb csodákra bukkanhat az ember. De említhetném a cigány dalokat is, amikhez csak mostanában próbálok közelebb férkőzni. Ma megyek épp Balogh Gusztához, hogy segítsen nekem egyes roma dalok megformálásában, szövegekben, kiejtésben, pergetésben. Nagyon szeretem a cigányzenét, a roma dalokat, de alapvetően a hangí adottságaimról első nekifutásra senkinek sem a roma kultúra jut az eszébe. Az egyik kedvenc dalomat, egy szatmári cigány dalt – amelyik rajta volt az

Fotók: B. Vértés Éva

első saját lemezemen – eredetileg egy olyan cigánylánytól hallottam, aki fényes, magas hangon adta elő, amelynek köze nincs a sztereotípiában élő, füstös, rekedtes megszólaláshoz; úgy éreztem, ezt én is képes vagyok megvalósítani. Fontos, hogy az ember elfogadja az adottságait. A pergetés is megtanulható és művelhető, ha elfogadom, hogy tőlem soha nem fog úgy hangzani, mint egy roma származású előadótól. Meggyőződésem, hogy ez genetikai adottság kérdése is, a környezeti hatások mellett.

**„Fontos
a hagyományos
kultúrát
teljes egészében
szemlélni”**

G.: *Előadóművészként jelent számodra előnyt, hogy néprajzusként ismered a népi kultúra tudományos alapjait is?*

B. Sz.: Mindenképpen. Fontos a hagyományos kultúrát teljes egészében szemlélni. Tudni, hogyan éltek a népdalok egykori alkotói, használói, milyen szokásaik voltak, hogyan épült fel a hiedelemviláguk, hiszen a dalaik szorosan ezekhez kapcsolódtak, az életükről szóltak. Ha valaki ismeri a dalok pontos hátterét, akkor talán megvan a kellő alázata, szeretete irántuk, ami persze az előadásában is megmutatkozik.

PÁLYAKÉP

Bognár Szilvia Szombathelyen született, és a helyi Bartók Béla Zeneiskolában kezdett zenét tanulni először furulyán és fuvolán. Tizenhat évesen a vas megyei Vasi Népdalstúdió, majd a Boglya együttes tagjaként kezdett énekelni. Autodidakta módszerrel megismerte a kárpát-medencei régió népzenei dialektusait. „Találkozások, jelentőségteljes események, élmények sorozata vezetett a színpadi éneklés felé” – vallja pályakezdésével kapcsolatosan a honlapján olvasható életrajzában. Tizennyolc évesen elnyerte a Népművészet Ifjú Mestere címet, 2004-ben pedig a Magyar Rádió eMeRTon-díját „Az év folk-éneke” kategóriában. Színesítette az Anima Sound System elektronikus és világzenei elemekkel átítatott zenéjét. Négy évig énekesnője volt a többféle zenei és népzenei hatás egyesítését, találkozásának lehetőségét hirdető Makám együttesnek, amellyel számos lemezt is készített közösen. A hazai népzenei életben jelenleg szólistaként, az Állami Népi Együttes meghívott előadójaként, különböző népzenei csapatok, köztük kiemelten a Sebő Együttes vendégeként van jelen, illetve a különféle nemzetiségek többszámú dalait éneklő Vándor Vokál együttes tagja. Szájról szájra címmel közös zenei esteket ad Szalóki Ágival és Herczku Ágival. *Ének őrzi az időt* című szólóalbuma 2006-ban jelent meg, ezt követte a *Semmicse énekek* című lemez 2008-ban.

sokára például Prágába utazunk. Ágiékkel most épp Cseh Tamás tiszteletére dolgozunk fel egy dalt, és szerencsére Istvánnal is van egy-egy meghívásunk. Ugyanakkor a jelenben és a közeljövőben számos más, kiváló előadóval dolgozom együtt. Rost Andreától és a Bolya Mátyás–Szokolay Dongó Balázs duótól kaptam meghívást a Pannon dalok című nagyszabású estre, Pécsre. Lesz egy lemezfelvételünk a Sator Quartettel, amely Heidl György, a Pécsi Tudományegyetem doktora által megzenésített kora középkori latin himnuszokat ad elő bőgő, hegedű, cselló, gitár felállással; Lovasi Andrással énekeljük a latin szövegű dalokat. Szép szakrális világ tárul a hallgatók elé, újszerű feldolgozásban. Aztán Nikola Parov vendégeként énekelek több márciusi koncertjén, többek között a Művészetek Palotájában. Ugyancsak a Müpában lesz a Duna Művészegyüttes Örökkön örökké című produkciója, melyben rendszeresen közreműködöm. És reményeim szerint a Kornis-estnek is lesz folytatása. Mindezek mellett, illetve után a saját együttesemmel is szeretnék új számokat összerakni, és persze sokat koncertezni. ■

Bognár Szilvia hivatalos honlapja:

www.bognarszilvia.hu

Következő koncert:

április 7., Pécsi Tudományegyetem, ÁOK Aula – Pannon dalok (Rost Andreával közös est)

Dresch Mihályt említtem, akivel számtalanszor találkoztam Gyimesben, ahol rendszeresen furulyált a helyiekkel. Amikor ezek a dallamok, díszítések, ritmusok és hangulatok megjelennek saját jazzkompozícióiban, annak üzenete, mondanivalója van, képes „átmenteni” valami fontosat a hagyományos kultúra világából.

G.: Számos műfajban, stílusban, helyzetben megmutattad magad. Megmártóztál a régizeneben Kónya István lantművésszel, betétdalokat énekeltél Kornis Mihály írói estjén, Szalóki Ágival és Herczku Ágival a Szájról szájra produkcióban, közreműködsz az Etnofon Zenei Társulásban. Saját zenekarodra jut időd?

B. Sz.: Saját zenekarom természetesen előnyt élvez, nem-

Zene nyíltszívű embereknek

Ismét az indiai zene legnagyobbjai a Trafóban

Tavasszal folytatódik a Trafó nagy sikerű sorozata, amelyben világhírű indiai zeneművészek mutatkoznak be a magyar közönségnek. Március 27-én a cimbalom ősének számító, perzsa-indiai hangszer, a szantúr ma élő legnagyobb mestere, Pandit Shivkumar Sharma és fia, Rahul Sharma teszi tiszteletét a Liliom utcai kulturális központban. A koncert kapcsán beszélünk a sorozatról a két szervezővel, Halmos Andrással, a Trafó zenei munkatársával és Tóth Szabolccsal, akivel indiai tartózkodása közben, az interneten keresztül sikerült kapcsolatot teremteni.

➔ H. Magyar Kornél

Fotós: Trafó

Gramofon: Hányadik évét kezdi meg idén az indiai koncertsorozat?

Halmos András: 2005-ben rendeztük meg a sorozat első részét, a Budapesti Őszi Fesztivál keretében.

Tóth Szabolcs: Három év szervezőmunka előzte meg az indulást, ugyanis nagyon nehezen találtam befogadó intézményt a koncepciónak. A Trafó volt olyan nagylelkű, hogy vállalta a koncertekkel járó jelentős anyagi áldozatot.

G.: A budapesti Marczibányi téri Művelődési Központban több mint harminc éve működik indiai zeneklub. Ti mit akartatok máshogy csinálni, amikor belevágtatok a saját sorozatok szervezésébe?

H. A.: Engem nem az összehasonlítás foglalkoztatott: olyan kiemelkedő előadókat szerettem volna elhívni, akik még sosem játszottak Magyarországon. Régen egyébként rendszeresen jártam a Calcutta Trio klubjában, és sokat tanultam ott az indiai zenéről, szerettem ott lenni.

T. Sz.: A Marczibányi téri zeneklub alapvetően a Kozma András vezette Calcutta Trióról szól. Nekem az első hosszabb indiai utam során, a kalkuttai téli fesztiválszezonban jutott eszembe, hogy nagyon szeretném ezt a zenét tiszta forrásból megmutatni a magyar közönségnek, a legjobb indiai művészekkel. Olyan világhírű előadók tartották magyarországi bemutatkozásukat a Trafó színpadán, mint Ustad Amjad Ali Khan, Pandit Hariprasad Chaurasia vagy Ustad Shujaat Khan. Ugyancsak a sorozat koncepciójának a része a magyarázó előadások és az indiai klasszikus zenéről szóló dokumentumfilmek bemutatása. Nagyon sokan szeretnének többet tudni ennek a muzsikának a hátteréről, szeretnék érteni, mi zajlik a színpadon.

H. A.: Az igazsághoz hozzátartozik, hogy a legelején megkerestem Kozma Andrászt az együttműködés reményében, de ő nem bízott a sorozat sikerében. Szabival talán azért is

tudunk jól együtt dolgozni, mert egy generációból valók vagyunk, hasonlóan látjuk a világot, és a sorozattal is ugyanaz a célunk: olyan zenészeket hívni, akikről hisszük, hogy kivételes élményt nyújtanak a közönségnek.

G.: *A sorozatot szinte rendre telt ház kíséri. Kik azok, akik ma ennyire intenzíven érdeklődnek az indiai klasszikus zene iránt?*

H. A.: Nagyon szerencsésnek érzem, hogy működik a sorozat. Telt ház esetén is ráfizetés a koncert, de a látogatottság egyértelműen mutatja, hogy van rá igény. Az, hogy kik érdeklődnek iránta, fogós kérdés. Mondanám, hogy az ősi és élő tradíció, valamint az általa nyújtott kivételes élmény sokakat inspirál, de ennek ellentmond, hogy a Trafó másik sorozata, amelyben szakrális és autentikus transz-zenéket mutatunk be, már messze nem vonz ekkora közönséget.

T. Sz.: Szerintem társadalmi háttértől függetlenül mindenki számára érdekes ez a zene, ha igazán jó előadók igazán jól szólaltatják meg. A zene sokkal egyetemesebb annál, hogy nemhez, kultúrához, vagy akár valláshoz lehetne kötni, és ez az indiai klasszikus zenére is érvényes. Bárkinek, aki nyitott szívvel jön el a koncertekre, hatalmas élményben lehet része.

G.: *Szaboles jelenleg is Indiában tartózkodik – ezt az utat most kifejezetten a sorozat érdekében szervezted?*

T. Sz.: Alapvetően mindig tanulni jövök Indiába. Emellett vannak szólókoncertjeim, amik kapcsán mindig sok zenéssel ismerkedem meg. Pár hete például személyesen találkoztam Pandit Venkatesh Kumar énekművésszel, aki teljesen elvonultan él. Elképesztő a tudása, és nagyon karizmatikus előadó. Ha nem jöttem volna Indiába, talán soha nem lenne lehetőségünk meghívni őt a Trafóba.

G.: *Shivkumar Sharma az egyik legjelentősebb világsztárja az indiai zenének. Hogy sikerült elérni őt, és mennyire volt nehéz megnyerni a sorozat számára?*

H. A.: Három éve dolgoztunk azon, hogy megnyerjük, én két éve személyesen is invitáltam, mégsem tudtuk ezidáig összehozni.

T. Sz.: Ennyi idő kellett, amíg megértette a szándékainkat, és végül sikerült olyan ajánlatot kapnunk tőle, ami egyedül a magyarországi fellépésnek szól. Amúgy, Pandit Shivkumar (képünkön) kérte tőlem, hogy szervezzek neki találkozót legalább egy magyarországi cimbalmostal (ő maga is kimondta a szót: cimbalom), mert minden jelentős fesztiválon hallja a magyar zenészek játékát, és lenyűgözi a tudásuk. Ráadásul a hangszer is nagyon érdekli, mert jelentősen különbözik a szantúrtól.

A Trafó hivatalos honlapja:
www.trafo.hu

GRAMOFON

ZENEKRITIKAI MŰHELY

- mértékadó
- megbízható
- objektív
- klasszikus, jazz és világzene

Kísérje figyelemmel az ország zenei életét a mi szemszögünkből – olvassa a Gramofon szakkritikusainak koncertbeszámolóit rendszeresen az interneten, a hvg.hu kultúra rovatában.

hvg.hu

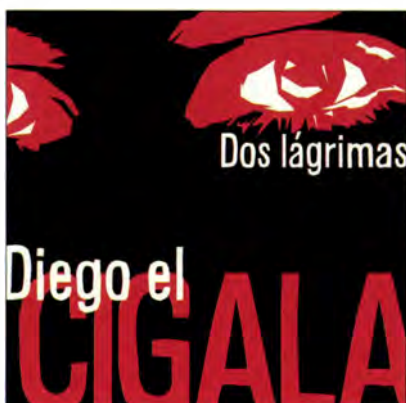
**SZALÓKI ÁGI:
GINGALLÓ**

●●●●○

Szalóki Ági Gingallóját a legjobbak közé sorolhatjuk napjaink gyerekzene-dömpingjében. A „lécet” valójában nem könnyű átugrani, mert azt korábban a méltán világhírű Kaláka együttes tette magasra. Ha azonban jó zenészek (Kovács Zoltán, Dés András, Lamm Dávid) jó forrásból merítenek (Tamkó Sirtó Károly, Weöres Sándor), akkor abból baj nem lehet. Szalóki Ági is rutinos e téren, hiszen ez már a harmadik gyereklemeze (Téli-nyári laboda, Cipity Lőrinc), és több száz gyerekkoncertet adott, óriási sikerrel. Legújabb albuma változatos, de minőségileg nem egységes. A legnagyobb slágernek egy lendületes rock'n'roll, az A csizmámon nincsen ták (széki feldolgozás) ígérkezik. Talán elnézhető, hogy egy apró pontatlanságot hagytak benne, és az énekesnő hangján (általában) túl sok az effekt. A kísérfőzet hibái viszont zavaróak, a szövegeket alaposabban kellett volna gondozni. Pár szót a versmegzenésítésekről – szubjektíven. Szellemes a felülök a libegőre (Weöres Sándor), a Pista bácsi (Tamkó Sirtó Károly) cigány pergetőnek feldolgozva, viszont kissé sekélyes a Huszonhárom király (József Áttila), Juhász Gábor zenéje Weöres Sándor Gyöngy az idő kezdetű etűdjére maga a csúcspont. Kiválóak a moldvai népdal-feldolgozások. Izgalmas és egyben szép A szeretőm pakulár, de még inkább Kovács Zoltán feldolgozása, az Érik, érik a cseresznye. A zenészcímek harmónia- és ritmusvilága többnyire jazzes, a kvartett meghatározója a nejlonthúros gitár. (A hangképet esetleg feldobta volna valamilyen ettől eltérő hangszer.) A sok jó ötlet mellett fölöslegesnek tűnik az egész Fehérlófia elhangzása (Cserhalmi György prózai előadásában), ami nem kevesebb, mint huszonegy perc. A Gingalló nemrég Fonogram-díjat nyert. Gratulálunk!

Pödör Bálint

FolkEurópa – Hangvető
FECD 046

**DIEGO EL CIGALA:
DOS LÁGRIMAS**

●●●●○

A Grammy-díjas flamenco-énekes, Cigala új lemeze a meglepetések albuma. A zenészek neve, a dalok címe alapján az ember elképzeli, ahogy a latin kultúra zenei stílusainak keveredéséből megszólalnak a melankolikus boleros, tangók, flamencók. Aztán jön az első dal, és valami nem stimmel. Mintha a kemény, rekedtes flamenco-énekhangot egy világ választaná el a kubai harmóniáktól és ritmuskórtól. Az az érzése a hallgatónak, hogy egy svéd pop-énekes kellemesebben elénekelné az ismert, fülbe-mászó bolerót, a Dos Gardeniast, mint valaki a latin zene egyik meghatározó kultúrájából. Aztán ahogy a remek zenészcímek tagjai finoman összefűzik a szólamokat, és ahogy a flamenco már-már durva, szenvedélyes hangja világa közelíti a hangszerek egyszerű, de letisztult játékához, úgy szűnik meg a külvilág zaja körülöttünk, és úgy kezd minden egyes hang izgalmassá válni. A kubai nagy öregek közé tartozó zongorista, Guillermo Rubalcaba hol tisztán kubai zenével, hol latin jazzel kíséri az énekest. Semmi virtuóz mozdulat vagy komolyabb szóló, mégis meghatározó hangja a lemeznek.

Az ugyancsak ismert kongás, Tata Güines és az ütőhangszeres Changuito is a visszafogott, ámde pontos és változatos kísérlet biztosítja. Csatlakozik hozzájuk Yeky Heredia bőgős, és egy tangó erejéig Richard Galliano is feltűnik bandoneónon. Ebbe a lágy zenei alapba csap bele minduntalan Cigala kiáltásaival, felsírásaival, szenvedélyes sorai-val. És a kezdeti idegenkedés, hogy nem a megszokottat halljuk, amikor ismert dalok hangzanak el, elillan, mert Cigala minden hangjának megvan a maga szerepe – mindegyik felrzza a hallgatót az egy kaptafára készült feldolgozások kényelmes világából.

Vörös Eszter

Edge – Universal
477 8333

**BALOGH KÁLMÁN – LUKÁCS MIKLÓS:
CIMBALOMDUÓ. NÉGYKEZES CIMBALOM-
LÓMRA**

●●●●○

Balogh Kálmán és Lukács Miklós külön-külön is elég sokat tett már le az asztalra, különösen a cimbalom újraértelmezése terén. Náluk ez a hangszer vetekedik a zongora vagy akár egy kisebb zenekar hangszínbeli lehetőségeivel. Éppen ezért négykezes lemezük különösen fontos állomás a cimbalom játéktechnikai eszköztárának bővítésében. Bár a számok többsége népzenei ihletésű, tévedés lenne a sokszor elkopotott world music kategóriába sorolni ezeket az alkotásokat. Nem véletlen az alkotás kifejezés, az albumon hallható szerzemények bartóki értelemben egyfajta természetes zenei anyanyelvünk használatát a népzene jellemző fordulatait, és korántsem pusztán átharmonizált feldolgozások.

Megkomponált művek, kreatívan bevonva a cimbalom szerzteágazó ütéstéchnikáját. Éppen ez az, amitől egyszerre tradicionális és modern a hangzás: hagyományos alapokon születik meg a népzeneből, a kortárs klasszikus zenéből és a jazzből egyaránt táplálkozó stílus, amely kifejezetten alkalmazkodik az adott hangszer adottságaihoz. Noha a számok nagyobbik része konkrét dallammal kötődik egy-egy népzenei dialektushoz, nem lóg ki a sorból Lukács Miklós két, a folk stílushoz egyáltalán nem kapcsolódó szerzeménye sem – annak ellenére, hogy az ezekben felhasznált dallamfordulatok egészen más zenei világból táplálkoznak. Ezek a két legendás cimbalmos sajátos hangszerkezelési technikái révén illeszkednek a többihez.

Bár akad egy-két virtuóz menet, a kompozíciók többsége egyáltalán nem a külsőségekre hajaz. Többségük előtérbe helyezi a kidolgozott játék apró részleteit, a líraibb hangzást, amelyhez sajátos harmóniavilág társul.

Pál Eszter

FolkEurópa – Hangvető
FECD 045

MARI BOINE:
STERNA PARADISEA

Mari Boine világhíres nemzetközi művész, egyszersmind számi. (Más nyelven lappnak nevezik ezt a népcsoportot.) Kezdetben norvégul és angolul énekelt, később öntudatos számi lett, nemzete szószólója. Dalai pozitívak, a természet szeretetét és tisztelőt hirdetik. Nehéz kategorizálni: zenéje alapvetően egyszerű – kevés hang, dūr és moll hangsor. Az ösztönökre hat, egyik hangulatból a másikba ejt. A hallgatótól nyitott hozzáállást, befogadást igényel.

A kísérőfüzetben minden dal szövege olvasható számi és angol nyelven, ami nekünk, magyaroknak különösen érdekes, hiszen ők is a finnugor nyelvcsalád tagjai. Az albumon szereplő tizenkét szám egyszerre költészet és zene! Szövegíróként Boine mellett Rawdna Carita Eira és Kerttu Vuolab számi költők neveit olvashatjuk, kivéve egy verset, amelyet Emily Dickinson jegyez. Ezek a költemények gyakran imák, himnuszok, mesék, regék, altatók, sámanénekek – olykor számos politikai és társadalomkritikai áthallással. Az éneklés szép, tiszta, eredeti – műveli a számiak hagyományos yoik stílusát. Ez hasonlít az amerikai indiánokéhoz: általában pentaton hangsonú, improvizatív. Jellegetesen éneklésmódot is jelent – szólóban vagy sámandobbal kísérik magukat. Mari Boine maga írja, zenészeivel együtt, a zenét, ami meditatív, szemlélődő, de sajnos nem túl ötletes. Inkább unalmas, bágyasztó. Négy norvég társsal zenél, az öt teljesítményük közepes. Egyes számokban akusztikus, másokban elektromos hangzás dominál, e kettőt nagyvonalúan keverik. Különlegességként dél-afrikai énekesek működnek közre: Madosini és az Abaquadansi brothers kórus. A legszebb egy teljesen egyszerű, de szívhez szóló, tradicionális sámanének (Entranced).

Pödör Bálint

Universal
602527145433

SOWETO GOSPEL CHOIR:
GRACE

A dél-afrikai gospel kóruszenét a világ először Paul Simon és a Ladysmith Black Mambazo révén ismerhette meg. Már akkor ámulunk, ez a sajátos hangzás mennyire illik a nyugati világ zenéjébe! A Sowetóról, Johannesburg külvárosáról elnevezett énekegyüttes ugyanazt bizonyítja: két Grammy már sikerült bezsebelniük fennállásuk nyolc éve alatt. Ugyanolyan könnyedséggel énekelik a tradicionális dél-afrikai dalokat, mint a Bridge Over Troubled Water vagy az amerikai gospeleket. Huszonhatan vannak, és kétségtelen, hogy előben sokszoros élményt nyújtanak a CD-hallgatáshoz képest.

A lemez végig sodró lendületű: lenyűgöző a zenekar autentikus hangzása, sőt a kórus tagjai között kiváló szólóhangok is vannak. A cím – Grace – jelentésében olyan sokszínű, mint az együttes zenéje. A szó többek között azt jelenti: báj, jóindulat, megbocsátás, áldás. A dalok így vallási és világi mondanivalót is közvetítenek. Dél-Afrika tizenegy hivatalos nyelve közül hat szól a dalokban (köztük angol is). A borítófüzetben az afrikai szövegeknek megtaláljuk az angol fordítását is. A tizenkilenc dalba sok minden beleért, tradicionális dalok, amerikai gospelek, popzene és Schubert Ave Mariája egyaránt. Ez a változatosság kétségtelenül a lemez erénye, a legerősebbek mégis a hazai kultúrából hozott szerzemények. Nem azért, mert egzotikusabbak a fülünknek, hanem mert azokat tényleg csak ők tudják így énekelni.

A stílusok persze nem különülnek el ilyen élesen: a feldolgozásoknál is igyekeznek mindenből egy kicsit belecsempészni, így lesz a Schubert-dal is gospeles, ami ebben az esetben nem baj, hiszen az énekkar lágy harmóniai elterelik a figyelmet ebben az előadásban a szólóénekesek gyengébb teljesítményéről.

Vörös Eszter

Universal
0602527068015

RENDAHGYÓ PRIMÁSTALÁLKOZÓ

Sokszor az az érzésem, a „rendhagyó prímástalálkozó” elnevezés sokkal inkább egy jól eladható szlogen, mint korrekt vagy éppen valódi létjogosultság kifejezés. Kitalálói abból indultak ki, hogy a prímás nem feltétlenül a hegedűs, hanem a zenekart éppen irányító személy.

Ebbe a körbe bizonyos hangszerek talán bevonhatóak, de például az énekhang biztosan nem, akkor sem, ha egy-egy szituációban az énekes diktálhatja a „tempót”. Mindenesetre ez a világzenei márka a műfaj legismertebb előadóinak közös műsorát tartalmazja, autentikusabb és távolabbi feldolgozások egyvelegével, sikerültebb és kevésbé értékes, közönséglágernek „gyártott” összeállításokkal egyaránt. Ez utóbbira példa a kezdő szám, amelyben egy hosszabb kalotaszegi legényes folyamán sorra bemutatkoznak a „prímások”, mindegyikük kap néhány percet, amíg ő vezetheti a közös örömeztelést. Leginkább ugyanis ez a kifejezés írja le az egyébként kiváló népzeneészek, világzenészek találkozását – amelynek legfőbb hibája talán éppen ebből a rosszul kezelt sokszínűsügből fakad. Az eklektika az összeállítás gyengéje: mindegyik hangszerpárosítás csak pár percre villan fel, egyik stílust vagy hangzást sem hagyják kiteljesedni. Ez a szerkesztési elv gyors színpadi műsorban látványos lehet – nyilván arra is készült –, viszont lemezen éppen ezért marad felszínes az összehatás, akkor is, ha az előadók egyenként nem azok.

A projektben résztvevők emiatt nem tudnak együtt dolgozni, nem derül ki, hogyan hatnának egymásra, ha több idő jutna fejlődni, alakulni, igazodni egymáshoz. Mindennek ellenére számos érték van a lemezen, kiemelkedő hangulatú például a gymesi vagy a vajdaszentiványi táncdallamok sora.

Pál Eszter

FolkEurópa – Hangvető
FECD 044

Az 5.1-es rendszer továbbfejlesztése

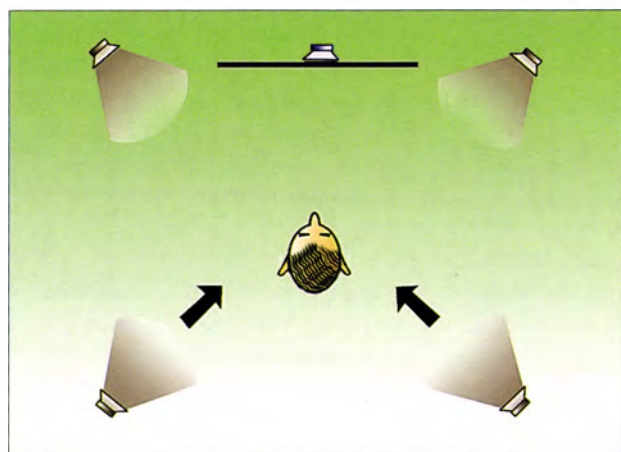
A sokesatornás hangtechnika – 8. (befejező) rész

Írásunkkal a sokesatornás technikát bemutató sorozatunk végéhez értünk, ám ez nem jelenti azt, hogy a surround hangé lezárt, minden részletében befejezett téma lenne. Kétségtelen, hogy minden új hangtechnikai rendszerre úgy tekintünk, mint a lehető legjobbra, melyből talán már nem is lehetséges a továbblépés. Miközben egy-egy cég piacra dobja legújabb termékét, kutatómérnökei már réges-rég ennek még tökéletesebb változatán dolgoznak. Legyünk kiméletesek, s e jelenséget ne a profithoz, hanem a hivatáshoz, szakmai elkötelezettséghez és megszállottsághoz kössük, mert ezek nélkül valóban csupán döcögne a technikai fejlődés. Érthető tehát, hogy a surround-gondolkodás sem rekedt meg az 5.1-es rendszernél, s hogy milyen módosítások, irányzatok lehetségesek a továbblépést illetően, arról alábbi cikkünkben írunk.

→ Ujházy László

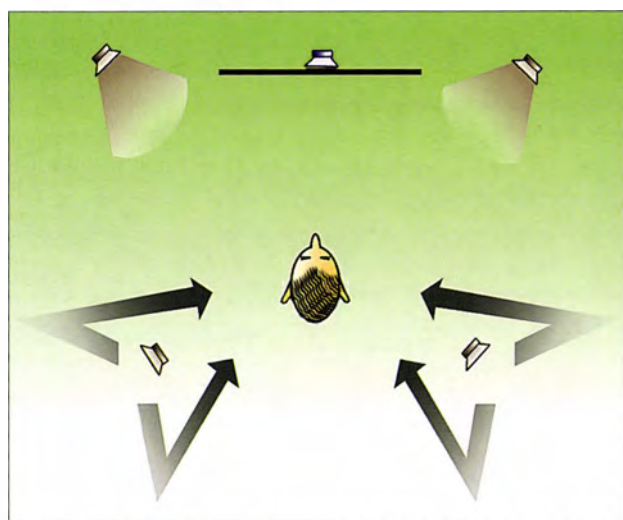
A térélmény fokozása

Sorozatunkban több alkalommal is említettük, hogy a sokesatornás felvételek által közvetített akusztikai jelenlét-érzetet a termekben a falakról visszaverődő hangok eredményezik. Ezek a visszavert hangok a helyszínen igen

sok irányból érkehetnek be fülünkhöz, tehát a hang a szó legszorosabb értelmében körebevesz minket. Az ötesatornás rendszerek hátsó hangszórói – melyek elsősorban felelősek a térjelek sugárzásáért – ezzel szemben pontszerűek, azaz csak egy igen kis felületen (a membránokon) történik tényleges hangkeltés, indokolt tehát egy olyan célkitűzés, amely a térjelek sugárzását egy ennél nagyobb felületről valósítja meg. Ennek legegyszerűbb változata, ha a hátsó hangszórókat nem befelé, hanem a sarkok felé irányítjuk, s így hangjuk nem közvetlenül, hanem a falakról visszaverődve, közvetett módon érkezik hozzánk. Ezt egyébként az igényes szórakoztató-elektronikai cégek használati utasításaikban is ajánlják.

Egy ilyen lehetséges elrendezés – néhány hangút bemutatásával és összehasonlítva a közvetlen sugárzással – látható az alábbi ábrán, melyen a térinformációk zónáját a világosabb alapszín jelöli:

Ezzel az elrendezéssel azonban alaposan kiszolgáltatjuk magunkat a helyiség akusztikai kialakításának, hiszen nem mindegy, hogy a sarkok környezetében milyen anyagok (elnyelők vagy éppen visszaverők) találhatóak, s milyen a szoba hátsó területeinek akusztikai szimmetriája. (Például ha az egyik sarok környezetében vastag faliszőnyeg, a másikkban sarokablak van, az megbontja a térjelek homogenitását, egyensúlyát.) Az is fontos, hogy a hangszórókat ne pontosan a sarkok szögfelezőjében helyezzük el. Ha sikerül egy megfelelő elrendezést kikísérleteznünk, akkor a térjelek iránya elmosódottabbá válik, sőt szerencsés esetben nem csak a vízszintes síkból kapunk visszaverődéseket.

Az oldalsó hangszórók

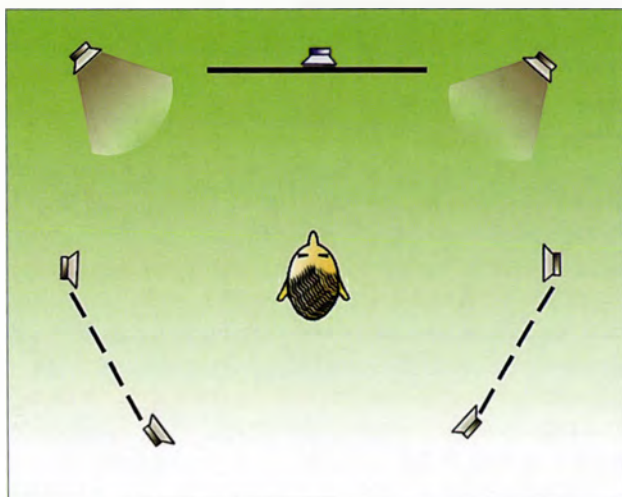
Pszichoakusztikai vizsgálatok kimutatták, hogy az emberi fül számára a térérzet szempontjából legfontosabb információk az oldalsó irányokból érkeznek. Vagyis az a jelenség, amikor akár behunyt szemmel, vagy korom sötétben is érzékeljük, hogy egy zárt térben vagyunk, azt nem annyira a hátsó és első, hanem az oldalirányokból érzékelt visszavert hangok alapján állapítjuk meg. (Például egy olyan alaprajzú, vagy akusztikai kialakítású hangversenyteremben, melyben egy adott helyen kevés az oldalirányú reflexió, könnyen támad olyan érzésünk, mintha csillapított térben foglalnánk helyet, holott egyébként a teremnek van műszerekkel mérhető utóhangja.) Erre a jelenségre sem a klasszikus kvadrofónia, sem a későbbi ötcsatornás hangszóró-elrendezés szabványa nem helyezett hangsúlyt, részben mert az első-hátsó bázis ellentétét (is) hangsúlyozni kívánta, illetve az oldalreflexiók fontosságának felismerése egy viszonylag későbbi vizsgálat eredménye.

Egy korábbi írásunkban már bemutattunk egy olyan lehetséges elrendezést, melynél a hallgató a két hátsó hangszóró között foglal helyet, tehát a térjeleket pontosan oldalról érzékeli. Ennél azonban sokkal hatásosabb, ha az ajánlott öthangszórós elrendezést két további, oldalsó hangszóróval egészítjük ki, s így jutunk el a 7.0-ás vagy 7.1-es elrendezésekhez, melyek már valóban az ötcsatornás rendszerek továbbfejlesztései.

A 7.0-ás (7.1-es) rendszer

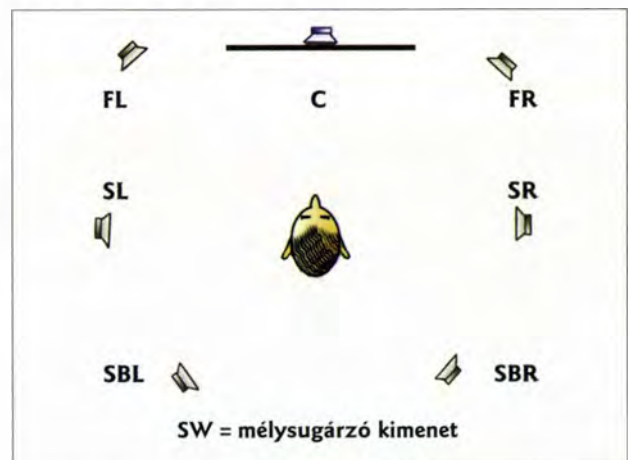
Az erre vonatkozó ajánlás a centerhez képest balra, illetve jobbra egyaránt 60° és 150° közé javasolja az oldalsó, illetve hátsó hangszórók elhelyezését, tehát bő lehetőséget kínál az egyéni ízlés számára – arról nem is szólva, hogy azért egy lakóhelyiségnek a hangfelvétel-hallgatás mellett még más funkciói is vannak, ami megszabhatja a hangszórók elhelyezhetőségét.

A héthangszórós javasolt elrendezése tehát az alábbi:

Ez természetesen nem azt jelenti, hogy e felismerés nyomán már valamennyi zenei hangfelvétel hétcatornásan (azaz minimálisan hét darab, a helyszínen pontosan elhelyezett mikrofonnal) készül. Az ötcsatornás felvételek hátsó jeleit a készülékek bontják szét a két-két oldalsó hangszóróra oly módon, hogy az oldalsó-hátsó párok között idő- és fáziskülönbségek legyenek: vagyis „ugyanazt a hangot, de ne egyformán sugározzák”. Egy hangversenyterem falairól sem pontosan azonos akusztikai állapotban érik fülünket a pódiumon megszólaló hangok visszavert változatai. E kapcsolatot a fenti ábrán szaggatott vonal jelzi, utalva arra, hogy az oldalsó párokon belül nem két-két külön hangjelről, hanem csupán egy jel térbeli „széthúzásáról” van szó. (E megoldás olvasóink előtt nem ismeretlen: a korábbiakban ismertetett Dolby-sztereó két hátsó hangszórója is azonos, de elektronikusan „különbözővé tett” hanganyagot sugároz.)

A hétcatornás hallgatáshoz természetesen olyan erősítőre van szükség, amely a hét hangszórót (és ezeken kívül szükség esetén nyolcadikként a mélysugárzót) is táplálni képes. Ma már számtalan ilyen erősítő kapható, emellett a legújabb DVD- és Blu-ray-lejátszók is kezelni képesek a hét csatornát, s amennyiben analóg kimenetekkel is rendelkeznek – és valamilyen okból ezeket kívánjuk alkalmazni –, akkor e kimeneteket rendre össze kell kötni az erősítő megfelelő bemeneteivel. A csatlakoztatási pontokon alkalmazott jelölések a ma már nemzetközi szinten szabvánnyá vált angol megjelölések rövidítései, s általában az alábbiak:

Amennyiben a lejátszó készüléket az erősítővel digitálisan kötjük össze, akkor a fenti kiosztással nem kell külön foglalkoznunk, mert a megfelelő műsorjelek a digitális adatfolyam révén eleve a megfelelő hangszórón szólnak meg.

Kiléphetünk-e a vízszintes síkból?

A hangtechnika első 120 éve szinte kizárólag azt feltételezte, hogy egy hangversenyen számunkra egyedül a vízszintes síkban beérkező hangok a fontosak. Pedig nyilvánvalóan a „surround” hatás a minket körülvevő tel-

jes képzeletbeli gömbfelületre érvényes, amelyben tehát akár felülről is érkehetnek fontos hanginformációk. Lehet, hogy a további fejlődés ennek közvetítését is célba veszi, mert már készült olyan 5.1-es zenei felvétel, melyen a hatodik csatorna nem a mélysugárzó, hanem egy felső hangszóró táplálására szolgál. A korábban említett rádiós kvadrofón felvételeknél is előfordult a felső középirány alkalmazása, noha az ott virtuálisan jött létre azáltal, hogy a négy hangszóró pontosan ugyanazt a hangot sugározta, és a hallgató pontosan középen foglalt helyet. Ilyenkor a hallgatóban olyan érzés alakul ki, mintha a hang a feje fölött szólna meg. Nemrégiben a Szent István Konzervatóriumban több száz szubjektív tesztadat kiértékelése nyomán e virtuális felső-közép és egy ténylegesen felülre helyezett hangszóró iránylokalizációs különbségeit is sikerült feltárni. A verseny messzeemenően a valóságos hangszóró javára dőlt el. Arra még azonban sokat kell várni, amíg az otthoni zenehallgatás túlléphet a jelenleg általánosnak mondható 5.1-es vagy 7.1-es rendszeren; tehát a szoba közepén függő csillárra szerelt hangszórók megjelenése még várat magára.

Pótkávés vagy illatos fekete

Más a helyzet a filmek területén. A Sony SDDS filmhangrendszere már évek óta öt első és két hátsó csatornát használ, amellet a mozikban lassan a hátsó-közép hangszóró is általánossá válik. Az új „szuper” filmhangrendszer pedig már több síkban helyezi el a hangszórókat, tehát az irányfelbontás nem csak a vízszintes, hanem a függőleges síkban is létrejön. Mindez azt is jelzi, hogy az otthoni és filmszínházi surround útjai elválnak: a filmművészet sokkal fogékonyabban reagál a csatornaszám bővítésére és a hangszórók több síkban történő elhelyezésére. Hogy e folyamatnak hol lesz a vége – ha lesz egyáltalán – azt ma még nehéz megjósolni, hiszen itt is a bevezetőben említett technikai fejlődés tanúi lehetünk, mely a hangtechnikában hol lassúbb, hol gyorsabb, de nem áll meg.

Mindenesetre már most is látszik, hogy az otthoni sokcsatornás hangrendszerek nem a filmszínházi rendszerek „kicsinyített másai” lesznek. Ez abból a szempontból érthető, hogy az otthoni zenehallgatás vagy „mozizás” esetében csak néhány fő számára kell biztosítani a megfelelő hangzásminőséget, s ez ott jobban megvalósítható, mint a filmszínházak nagykiterjedésű nézőterein. E kettő összehasonlításakor azonban fontos tudnunk, hogy a filmhangot eleve úgy keverik, hogy az a filmszínházakban a viszonylag nagy néző-hangszóró távolságok esetében legyen hatásos. Ezt a hangot minden változtatás nélkül átvéve az otthoni körülményekbe nem kapnánk kellemes hangbenyomást. Egyes igényes házi erősítők ezt is megoldják: egyetlen nyomógomb: például a „Cinema-Re Eq” lenyomása által a hangszímvizonyokat úgy alakítják át, hogy az otthoni, lényegesen kisebb hangszórótávolságok mellett alakuljon ki az eredetihez

hasonló, kedvező hangzás. Mindez természetesen csak a szó szoros értelmében vett házimozizásra vonatkozik, de nem érinti a sokcsatornás hangformátumok (SACD, DVD-AUDIO) lejátszását, hiszen e felvételek eleve otthoni hallgatásra készülnek.

Egyes otthoni használatra szánt készülékek „virtuális surround” hanghatást kínálnak, aminek elsődleges célja az egyszerűbb felépítésű készülékek megvalósítása, s így végső soron az árak csökkentése. A jelenség azonos a korai sztereózás „álsztereó” megoldásaival, ám itt a csatornák száma is csökkentett: az öt hangszóró helyett csak két hangszórót alkalmaz. Nem állíthatjuk, hogy a virtuális surround mögött nincsen komoly műszaki tartalom, de a hatás úgy viszonylik a valóságos surroundhoz, mint a pótkávés egy csésze valódi, illatos feketéhez.

Belterjes hobbi?

Mint a bevezetőben is említettük, a sokcsatornás hangtechnikát bemutató sorozatunknak ezzel végére értünk. Már csupán egyetlen kérdés van hátra, amely nyilván olvasóinkban is felmerült – és tegyük hozzá, hogy a hangtechnikai szakmát is legalább úgy foglalkoztatja: annak ellenére, hogy ez a technika valóban minden eddigihez képest plasztikusabb, szebb hangzást varázsolhat otthonunkba, még sem terjed olyan gyorsan, mint amilyen rohamos maga a technikai fejlődés. Hogyan lehetséges, hogy míg a hatvanas évek sztereó technikája mind a hanglemez, mind a rádiózás terén szinte berobbant mindennapjainkba, addig az 5.1-es technikával rögzített – és ismerjük el, hogy valóban csodaszép – felvételek létezéséről viszonylag kevesen tudnak, és még kevesebben rendelkeznek az ezek lejátszásához szükséges készülékekkel? E kérdésre sokféle válasz adható: hivatkozhatunk a magasabb költségkihatásokra, az otthoni hangszóró-elhelyezési nehézségekre és a házi zenehallgatás sokszor kedvezőtlen akusztikai körülményeire. Megemlíthetjük a kétségtelenül hallgatottabb populáris zene olykor méltatlanul igénytelen, háttérjellegű hallgatási szokásait, melyek sajnos nem igénylik a kettőnél nagyobb csatornaszámot, (és még a hangszórókat sem), valamint a vizuális korszak által háttérbe szorított hangkultúrát és az egyre szaporodó digitális rendszerek – átlaghallgatók számára – kiismerhetetlen dzsungelét. Az is kézenfekvő, hogy a zene terjesztésében vitathatatlanul óriási szerepet vállaló rádiós műsorszórás eléggé leragadt a sztereó technikánál, s még ott sem éri el, legfeljebb csupán megközelíti a CD minőséget. S vajon mennyire tájékozottak a hallgatók az új hangrendszereket illetően? Mert sokszor valóban úgy tűnik, mintha a hangkultúra csupán egy szűk szakmai réteg belterjes hobbija lenne. Éppen ez utóbbi jelenség okán igyekeztünk cikksorozatunkkal olvasóinkat beavatni a surround hangtechnika világába, reményeink szerint segítve tájékozódásukat.

Állandóan frissülő tartalom

GRAMOFON
KIADVÁNYOK
RENDEZVÉNYEK
ZENEKRIKAI MŰHELY
KLASSZIKUS ÉS JAZZ
GRAMOFON
FIATAL ELŐADÓK
ENGLISH

keresés
ok
Részletes Keresés

- LEGFRISSEBB SZÁM**
GRAMOFON
ONLINE ELŐFIZETÉS
GRAMOFON KONCERT
Kritika

Chopin 2010
Indul a Nemzetközi Chopin Év Magyarországon
2010.02.10 15:40 - Gramofon

Március 1-jén ünnepeljük a romantika korának egyik legnagyobb hatású zeneszerzőjének, Fryderyk Chopin születésének 200. évfordulóját. A Lengyelországban ez alkalomból meghirdetett Nemzetközi Chopin Év keretében világszerte számos koncertet, megemlékezést, konferenciát, kiállítást és egyéb programot rendeznek. Ehhez kapcsolódva a budapesti Lengyel Intézet is több jelentős magyar eseményt szervez vagy támogat. A magyarországi Chopin-év hivatalos honlapja: www.chopin.hu. [tovább >>>](#)

60 éves az MR Énekkar
2010.02.22 09:36 - Gramofon

A Magyar Rádió Énekkara fennállásának 60 éves jubileuma alkalmából ünnepi műsorral várja a közönséget február 26-án este, a Budapesti Operaszínház Kultúrteremében. A koncerten fellép az MR Szimfonikusok és Gyermekkórus is, Somos Csaba vezényletével. [tovább >>>](#)

Szellem a dobozban
Richter magyarországi hangversenyei lemezen
2010.02.16 15:07 - Gramofon

Rendkívüli értékű kiadvány látom napvilágot: a XX. század egyik legnagyobb zongoristájának, Szigiszlav Richternek a Magyarországon adott hangversenyeinek készült felvételei. Itt is a Budapesti Művelődési Központ és Kulturális Központ (MűKöZ) közönsége előtt lépett fel a legendás zongorista. A felvételek a Magyar Rádió és a Magyar Televízió közös munkájának eredményeként készültek. [tovább >>>](#)

koncertek
lemezkritikák
hírek
riportok
előzetesek

Olvasson tovább!

GRAMOFON.HU

CONCERTO

Komolyzenei hanglemezek
a gregoriántól
a kortárs zenéig

LP, CD, DVD
vétel-eladás

CONCERTO
1074 Budapest, Dob u. 33.
E-mail: concerto.kft@online.hu

Telefon/fax: 268-9631
Nyitva: H.-P.: 12-19 h

HANGLEMEZBOLT

Lemeztisztítás
Postai utánvétel

Ez komoly!

AKADÉMIA
zeneműbolt

Budapest
VI., Király u. 28.
Tel.: 322-0085

Webáruház:
www.fidelioshop.hu

Nyitva tartás:
H-P.: 10-18
Sz.: 10-14

A zene útja New Yorktól Budapestig

Foto: Polónyi István

Terdik László az MR3 – Bartók Rádió főszerkesztő-helyettese, a European Broadcasting Union (EBU) zenei munkacsoportjának magyarországi képviselője. Ő gondoskodik arról, hogy a magyar közönséghez is eljussanak a New York-i Metropolitan Opera vagy a Londoni Royal Albert Hall hangversenyei.

❖ Lőrincz Judit

Gramofon: Mi keltette fel az érdeklődését a zene, majd a rádiózás iránt?

Terdik László: Nyírbátorban, ahol gyermekkoromat töltöttem, áll egy hatalmas középkori eredetű gótikus csarnoktemplom, mely arról nevezetes, hogy Báthori István erdélyi vajda (később lengyel király) családi temploma volt. Itt nyaranta pezsgő zenei élet zajlik. A templom mellett laktunk, nyáresténként sokáig kint játszottunk az udvaron, hallgatva a kiszűrődő muzsikát. Akkoriban mindenki megfordult „Bátorban”, aki számít, és nemcsak hazai sztárok, hanem külföldi művészek is. A Nyírbátori Zenei Napok idején – melyet majdnem fél évszázada rendeznek nyaranta – úgy éreztük, hogy Nyírbátor a világ közepe. Amikor megnyitották a zeneiskolát, ki jelentkezett elsőként növendéknek? Hát persze, hogy én!

Először zongorázni, harsonázni kezdtem, majd ütő szakon folytattam tanulmányaimat a Miskolci Bartók Béla Zene-művészeti Szakközépiskolában. A kamarazenélést kedveltem leginkább, s azt gondoltam, miért is ne tanulhatnám ezt főiskolán. Debrecenbe kerültem, ahol felvettem a fúvószenekari karmester szakot is. Amikor a Magyar Rádió felvételeket készített a Főiskolán, elvarázsolva figyeltem a zenei rendezők munkáját. Ekkor fogalmazódott meg bennem, hogy a Rádióban szeretnék dolgozni. Felvettek a Zeneakadémia zenei rendezői szakára, és szakmai gyakorlatként az összes szabadidőmet azzal töltöttem, hogy megismerjem a rádiós világot. Megtanítottak zenét vágni (szalagon, majd komputeren) és – ami még fontosabb – megismerhettem a felvételek műszaki hátterét is. Amikor 1991-ben megüresedett a Rádióban a nemzetközi műsorcserevel foglalkozó zenei szerkesztői állás, féléves

próbaidővel felvettek. Nagyon élveztem, mert egészen különleges dolgokat találtam a genfi központi számítógép adatbázisában. Ezeket a magyar közönségnek is hallania kell – gondoltam magamban.

G.: Mivel foglalkozik az EBU?

T. L.: A svájci székhelyű EBU (Európai Műsorszolgáltatók Szövetsége) két nagy részből áll: az Eurorádióból és az Eurovízióból. Ötvenhat országból hetvenöt aktív taggal rendelkezik, és hetente akár 640 millióan hallgatják közvetítéseit. Az Eurorádió az európai közszolgálati műsorszolgáltatókat tömörítő nonprofit szervezet. Nemcsak műsorokkal látja el azokat, hanem képviseli e médiumok jogait a nemzetközi szervezeteknél, kiterjedt tengerentúli kapcsolatokkal. Amerikai segítséggel kerülhetnek például a Metropolitan Opera közvetítései az európai tagországok hallgatóihoz, de a japán, ausztrál vagy távol-keleti koncertek és a mi hangversenyeink is eljuthatnak akár Afrikába.

1993-ban a Magyar Rádió teljes jogú tagja lett az Eurorádióknak, majd pár év elteltével már a nyolctagú Zenei munkacsoportban képviselhettem az MR érdekeit. A műholdas távközlés ekkor már egyre elérhetőbbé vált, nem csak a kémekek, hanem polgári alkalmazásban is. Ahogy lehetőség nyílt rá, lett műholdadónk. Óriási élmény volt, amikor az MR tetejére emelték a nagyantennát. Miután az MR3 – Bartók Rádió programjának már jelentős részét eurorádiós műsorok tették ki, a vezetők külön szerkesztőséget hoztak létre, amelynek én lettem a vezetője.

G.: Milyen műsorokat, koncertsorozatokat vesz át az MR3 – Bartók Rádió az Eurorádiótól?

T. L.: Az egyik legismertebb a Notturmo. Az éjszakai műsor változatos zenei anyagának az a titka, hogy mind a tizennégy résztvevő ország küld hozzá anyagot. Így saját nemzeti zenénket is el tudjuk juttatni más országok közönségéhez. A Nyári Fesztivál koncertjei lefedik a teljes európai kínálatot Bayreuthtól Londonig, az Eurorádiós szezonok pedig a legrangosabb koncerttermek műsoraiból válogatnak – jelenleg is tart a Metropolitan Opera-szezon.

G.: Hány százalékát teszi ki a teljes műsoridőnek a műholdas adás?

T. L.: Minden koncert, amelyet a tagországok rögzítettek, egy genfi számítógép szerverére kerül. Ez egy akkora kapacitású gép, hogy elképzelni is nehéz. Az internet segítségével bármely szerkesztő bármikor belehallgathat akár évekkkel ezelőtti vagy tegnap elhangzott koncertekbe, és rákereshet a metaadatokra (előadóra, szerzőre, műre, helyszínre) is. A kívánt koncert vagy műsor megrendelhető. A genfi számítógép kikeresi a hangversenyt a központi tárolóegységből, majd amikor szabad műholdkapacitás adódik, adatvesztésmentes tömörítési eljárással átküldi azt. A koncert nálunk bekerül egy átmeneti tárolóba, ahonnan bármikor elérhető. A műsorcsere-szerkesz-

tőségbe naponta érkeznek kiajánlások, ezek alapján válogatnak az MR3 – Bartók szakszerkesztői. 2009-ben a műsor harmincegy százalékát vettük át az EBU-tól.

G.: Melyik az a közvetítés, amely igazán emlékezetes maradt az ön számára?

T. L.: Tavaly májusban, Joseph Haydnra emlékezve, Magyarország először rendezett „Special Day”-t – ahogy mi, rádiósok nevezzük. Legnagyobb versenytársunk az ORF volt, de az EBU a Magyar Rádió tervei láttán úgy döntött, hogy ránk bízza a szerkesztést és a megvalósítást. Az ilyen körkapcsolásnak több mint tízmillió hallgatója van óránként. Ez hatalmas felelősség. Az egész napos élő adás alatt még blog is alakult, mely az év klasszikus zenei közvetítésének nevezte az eseményt, Japánban pedig a „legklasszabb” kulturális rádióműsornak kiáltották ki.

Ilyenkor a műszaki kivitelezés is nagy kihívást jelent, hiszen hét európai ország tíz koncerthelyszínét kapcsoljuk óramű pontossággal. Rengeteg a buktató, gondoljuk csak végig a magyar koncert hangjának útvonalát! Eszterháznál áll az MR közvetítőkocsija, ahova a kastélyból csoportkábelen át megérkezik a jel, majd ISDN-en Sopronba, illetve Budapestre jut. Amikor az MR kapcsolótermébe ér, kettéosztják: az egyik vonal az adást sugárzó műsorstúdióba, a másik pedig a műholdszobából közvetlenül a műholdra kerül. Onnan a BBC veszi le, mert ilyenkor a technikai koordinációt London biztosítja (mivel ott tudják a legtöbb égi és földi vonalat fogadni). Ezután a BBC ismét fellövi a jelet egy másik műholdas csatornára, ahonnan valamennyi átvevő ország hozzáfér a hibátlan sztereó hanghoz. Ha lezúdul egy erős zápor, akkor könnyen megszakadhat a műholdas összeköttetés. Ilyenkor azonnal reagálni kell, és meg kell próbálni földi vonalakon eljuttatni a hangot Londonba vagy Genfbe. Bár a kapcsolat maximum hét perc alatt megoldható, garantáltan megizasztja az éppen aktuális műsorvezetőt, legyen a világ bármely pontján. Szerencsére Budapesten, Londonban és Genfben egyszerre viszonylag ritkán lehet rossz idő.

G.: Hogyan dől el, hogy melyik magyar hangversenyt vagy felvételt ajánlja ki Magyarországon nemzetközi sugárzásra?

T. L.: Több kritériumnak kell megfelelni. Persze a művészi és technikai színvonal a döntő, ám ez nem minden. Mert valamennyi előadónak, közreműködőnek és koncertszervezőnek hozzá kell járulnia az adott koncert kiajánlásához. Ha ideális esetben mindenki hozzájárul, még akkor is meghiúsulhat a közvetítés, ha a kották anyagbérleti jogdíjai túl magasak. Óriási szerepe van a Magyar Rádióknak a magyar kultúra külföldi terjesztésében és népszerűsítésében, de természetesen ez sincs ingyen. Az MR forrásai korlátozottak, pedig jó lenne minél több hazai koncertet megmutatni a világnak. A lehetőség adott, az eszközök a kezünkben vannak, és ennek hatalmát a művészek, koncertrendezők, zenekarok és karmesterek kezdik felismerni: minél több felvétel kiajánlásához járulnak hozzá, annál ismertebbek lesznek. Ez nagy lehetőség. ■

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemcsak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelőket, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődőket lehetőleg szélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPEST

- Akadémia Zeneműbolt – Bp. VI., Király utca 28.
- Budapest Music Center – Bp. IX., Lónyay utca 41.
- CD Bár – Bp. VIII., Horánszky utca 10.
- Concerto Hanglezeműbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Galeon Bolt – Bp. XII., Magyar jakobinusok tere 4.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrássy út 45.
- Művészetek Palotája hanglezeműbolt – Bp. IX., Komor Marcell u. 1.
- Óbudai Társaskör – Bp. III., Kiskorona utca 7.

HUNGAROTON

- Hungaroton Classic Márkabolts – Bp. VII., Rottenbiller u. 47.
- Hungaroton MOM PARK – Bp. XII., Alkotás u. 53

LAPKER – Budapest

- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – HÉV
- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Relay 1023 Budapest, Germanus Gyula park – aluljáró
- Relay 1024 Budapest, Moszkva tér
- Inmedio 1025 Budapest, Lövház u. 4.
- Inmedio 1033 Budapest, Flórián tér – üzletközpont
- Relay 1042 Budapest, Újpest – metró
- Inmedio 1051 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 76.
- Relay 1052 Budapest, Deák F. tér – aluljáró
- Relay 1052 Budapest, Kígyó u.
- Inmedio 1052 Budapest, Párizsi udvar
- Inmedio 1052 Budapest, Váci u. 10.
- Inmedio 1052 Budapest, Városház u. 3–5.
- Relay 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio 1073 Budapest, Erzsébet krt. 17.
- Relay 1082 Budapest, Baross tér
- Relay 1093 Budapest, Boráros tér – aluljáró
- Relay 1097 Budapest, Nagyvárad tér – metró
- Inmedio 1106 Budapest, Őrs vezér tere – Árkád
- Relay 1107 Budapest, Kőbánya-Kispest – metró
- Inmedio 1117 Budapest, Október 23. u. 6–10.
- Relay 1122 Budapest, Déli pu. – metró
- Inmedio 1126 Budapest, Böszörményi út 18/b.
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád híd 1.)
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád híd 2.)
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Gogol u. aluljáró
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Victor Hugo u.
- Inmedio 1141 Budapest, Őrs vezér tere – Sugár
- Relay 1142 Budapest, Mexikói út – földalatti
- Relay 1143 Budapest, Kerepesi út – Hungária krt.
- Inmedio 1152 Budapest, Szentmihályi u. 131. – Pólus Center
- Relay 1185 Budapest, Ferihegy 2/B – Érkezés
- Relay 1185 Budapest, Ferihegy 2/B – Transzit
- Inmedio 1223 Budapest, Nagytétényi u. 37–47. (Campona)

LAPKER – Vidék

- Inmedio 2100 Gödöllő, Szabadság tér 9.
- Inmedio 2900 Komárom, Klapka u. 12.
- Inmedio 3300 Eger, Széchenyi út 20.

- Inmedio 4026 Debrecen Plaza, Péterfia u. 18
- Inmedio 4400 Nyíregyháza Plaza – Szegfű u. 75.
- Relay 5000 Szolnok, MÁV Pályaudvar
- Relay 5600 Békéscsaba, Andrássy út 58.
- Inmedio 6000 Kecskemét, Petőfi S. u. 2.
- Inmedio 6722 Szeged, Kárász – Dugonics tér 1.
- Relay 6722 Szeged, MÁV Nagyállomás
- Inmedio 7150 Bonyhád, Szabadság tér 12.
- Inmedio 7400 Kaposvár Plaza
- Inmedio 7600 Árkád, Nagy Lajos király út – Alsómalom sarok
- Inmedio 8000 Székesfehérvár, Fő u. 9.
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 1.
- Inmedio 8300 Tapolca Tesco, Veszprémi u. 5.
- Inmedio 8800 Nagykanizsa – Tesco
- Inmedio 8800 Nagykanizsa Plaza
- Relay 9001 Győr, Révai u. 8., MÁV
- Relay 9700 Szombathely, MÁV csarnok

LÍRA – Budapest

- Europark Bevásárlóközpont, Kék Moly Könyvesbolt – Bp. XIX., Üllői út 201.
- Fókusz Könyváruház – Bp. VII., Rákóczi út 14.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Líra Könyváruház – Bp. VI., Nagymező u. 43.
- Líra Könyváruház, Rózsakert Bevásárlóközpont – Bp. II., Gábor Áron u. 74.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.

LÍRA – Vidék

- Corvina Könyvesbolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8.
- Fókusz Könyváruház – 7621 Pécs, Jókai u. 25.
- Fókusz Könyváruház – 6720 Szeged, Tisza L. krt. 34.
- Koncert és Zeneműbolt – 9021 Győr, Arany János u. 3.
- Líra Könyvesbolt – 2000 Szentendre, Fő tér 5.
- Líra Könyv- és Zenezálon – 6000 Kecskemét, Hornyik krt. 2.
- Líra Könyvesbolt – 9400 Sopron, Hátsókapu u. 8.
- Líra Könyváruház – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3.

VIDÉK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglezeműbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Ezüst Medve Könyv- és Hanglezeműbolt (Rómer Ház) – 9021 Győr, Teleki László u. 21.
- Filharmónia Kelet-Magyarország Kht. jegyiroda – 3525 Miskolc, Kossuth u. 3.
- Hold Antikvárium és Hanglezeműbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1–3.
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar köznevelési igazgatási iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Petőfi Sándor Könyv- és Zeneműbolt – 9022 Győr, Árpád u. 44.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglezemű- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f
- Zrínyi Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Fő út 8.

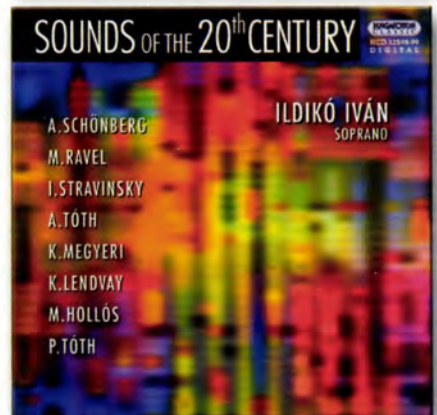
Várja Önt a
HUNGAROTON
CD és DVD
MÁRKABOLTJA
a Hungaroton székhelyén:
Budapest, VII. ker., Rottenbiller utca 47.

A TELJES
HUNGAROTON
REPERTOÁR
(klasszikus, operett, népzene,
cigányzene, popzene, irodalom)
A LEGOLCSÓBBAN I T T KAPHATÓ!

HAVONTA MÁS AKCIÓK ÚJ ÉS
KÖZKEDVELT TERMÉKEKBŐL IS!

Nyitva:
hétfőtől péntekig 10-től 18-órág
Akciókról, újdonságokról
tájékoztató honlapunkról:
www.hungaroton.hu

Nemzeti Filharmonikusok

Alapítva 1923

Tavaszi zsongás

2010. április 10. szombat

Ének és szimfónia Klemperer-bérllet /6.

R.Strauss: Halál és megdicsőülés

Musszorgszkij: A halál dalai és táncai
(Kerekes István hangszerelésében)

Csajkovszkij:

VI. (Patetikus) szimfónia h-moll op.74

Közreműködik:

Jevgenyij Nyeszterenko - basszus

Vezényel: **Kocsis Zoltán**

2010. május 6. csütörtök

R.Strauss: Don Juan, op.20

Sosztakovics: II.hegedűverseny
a-moll op.77

Rachmanyinov: Vocalise, op.34

Rachmanyinov-Kocsis: 15 dal

Közreműködik:

Gidon Kremer - hegedű

Nemzeti Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás)

Magyar Rádió Gyermekkórusa

(karigazgató: Thész Gabriella)

Fekete Attila – tenor

Fokanov Anatolij – bariton

Vezényel: **Kocsis Zoltán**

Május 13. csütörtök

Ének és szimfónia Klemperer-bérllet /7.

Schönberg: Előjáték a Genézis-hez, op.44

Sztravinszkij: Bábel (1944)

Schönberg: Egy varsói túlélő, Pp. 46

d'Indy: Jean de Hunyade - szimfonikus
költemény

Saint-Saëns: III. szimfónia
(Orgonaszimfónia)

Közreműködik: **Nemzeti Énekkar**
(karigazgató: Antal Mátyás)

Virágh András - orgona

Vezényel: **Antal Mátyás**